

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Annotationes quaedam selectissimae, in quatuor Libros
Institutionum Imperialium Diui Iustiniani, Dictatae per
Clarissimum atque Consultissimum Ju: v: Doctorem,
Dominum Wolfgangum Zengerum, Priuata ...**

Zenger, Wolfgang

[S.l.], 1565

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-284457](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-284457)

IN Nomine Domini nostri
Iesu Christi

16

Ulla uerba a quodam superstitioso librario nonnulli
arbitrante, temere esse ascripta, ut merito sint expuncta in
editione Habundii. Ego suto grani esse, & ex antiquitate ducta
epigrapham Christiana in uocabulis diuini uotis q. quae in
spatio alicuius legislationis. Et Iustinianus Nouell. 109.
in principio aduertit hinc esse ductanda legum exordia
Iulij similiter optari salutationi p. posuit l. In uote tu
C. de officio p. f. q. r. A. p. h. & in Nouellis saepissime
Constit. 17. 43. 85. 134. §. 139. Quod si ueteres in mor
positum habuerunt a dijs immortalibus actionem suam esse primo
dia, ut C. pro 2. de Legib. testat, & ab Inuocatione diuini num
nis, ut ferebat cuiusq. religio opa sua auspiciari, quanto
magis nos ipsi Christianae pietatis cultores cum primis
supplicis, & orantis. C. ut Imp. in l. 1. C. de Vet. Iur. Enud. aut.
ad eorum moribus Christum seruatorem a quo de datione Iacobus
implorari debemus, uti ei ope ac auxilio quod institutum fuit,
se feliciter p. r. g. ab. C. in uote de testib. Quis ergo uult
Imperator compendiose traditurus a diuini numinis inuocatione
inuito auspiciis C.

Imperator Caesar

Mauius.

Quia uicibus Imperatoris non solum hoc loci, sed passim per
frons praeter librorum Iuris Civilis, & in pluribus etiam Nouellis &
inscriptionibus.

1
inscriptionibus singulari quadam Encomio describitur, deo de singu-
lis ordine breviter exponitur.
IMPERATOR Imperatoris vocabulum olim militare, nunc dignitati
noen e, uteres imperatorum appellabant eum, & aliquos mili-
ty externay hastium prostratis optimum militie sue exemplum
dedisset: Unde Cicero. i. de oratore, Imperatorum definitio, est in
gt, belli gerendi Constitutus administrator, & 4: Philip: In Impera-
toris more positum aut paratissimos etiam milites ad solian-
dam instructa acie adhortari. Fuitq; hic titulus Imperatoris, quo-
dam ducibus belli magni honoris loco gessit, ut auctor e Cornu-
tacity lib: 3. Olim ergo Imperatores exercituum duces & mili-
tariam copiam pfecti erant. Dictatore usq; Cesare rex pe-
titos militissimum hoc Imperatoris noen in eum transferri
cepit, qui Romani Imperij gubernacula tenuit: Et Dion: lib: 5
scribit, Augusto Cesari decretum nomen Imperatoris, non
tanquam maxima alicuius pugnae uictori, neq; summa
dignitate praedito, sed ut huius oram rex pfecto Dno: a quo
caeteri Imperatores noen traxerit, & ab illo Imperatores Ro-
manos conuincendos: Aliud enim esse Imperatoris noen de
uictoribus concessum, aliud per quod rex oram arbitrium so-
nificaretur. Haec Dion: Noen ergo Imperatoris olim Ca-
sarensis & militaris, quo dux exercitus post aliquam insigni-
uictoriam donabatur, euecto statu Reipub: Romanae, ad Mon-
chiam translatione e, ad sanandam sacrosanctam Romanam
principis dignitatem.

7
CAESAR) Fuit hoc a multis populis observatum, ut a
insigni principe reliqui acciperent cognomina, sic a Iulio
Caesare postea principes dicti sunt Caesares. Cum enim C.
Iulij Caesar. C. octavianum testamento adoptasset, octavianus
et nomen et cognomen ipsius et consuetudinem recepit. Quod et
et Tyberio et Caligula alijsq; compluribus usu venit. Tandem
factum est, ut non modo nomen hoc successorum Imperij, quasi
hereditarium maneret, usq; etiam ut Caesares appellarentur,
qui acciti ad successionem Imperij, vivos Imperatores
heredes Imperij designati essent. Hinc etiam Justinianus
alijs imitatione se caesarem dixit, namq; ab avunculo
Iustino in filium adoptatus, et Caesar et Imperij Confors factus.
Porro Caesar ab Augusto et Imperatore ita distinguitur, ut
Caesar dicatur et futuri Imperij successor dignatus est, qui hodie
regem Romanorum dicimus. Augustus autem appellatur qui iam
regno usq; potest, Imperatoris nomine decoratus. Sic hodie Maxi-
milianus Ferdinandi filius est Caesar et designatus Augustus
maiestatis heres. Ferdinandus ipse Imperator et Augustus.
Nam caesar (ut Spartianus in Elio upro testatur) de summo
for ad imperium designatus administrandum, sicut et Augustus
qui tunc imperio fungitur, in qua etiam signatione Turcom-
anuli frequenter accipiunt. Unde etiam nomen in Imperatorum
Constitutionibus alios Augustos et Caesares cognominari
videmus. Et quod et Alij annotavit, in l. ij. C. de Exu-
lacio: artificium lib. 10.

l. si exopta C. de
malef. §. Mathy.

FLAVIVS) Aliaty Lib: 5. parerg: Cap: 3. scribit Longem
toris orientis Flaviij Gnumen solitos sibi adsciscere, forte
ob Constantini magni memoriam, q. huiusmodi fuit Gnoie
sed longe ante ipsum Constantinum Vespasianus Impator
Flavius, quod e. gente Flavia noua & ignobili fuerit ori-
undus cognominatus e., cuius filij Titus & Domitianus Impij suc-
cessores tanquam familiae non continuauerunt ut autor est
Suetonius, Acursius & qdam alij. non familiae aut patriae
Vnde Iustinianus originem dixerit arbitrarij. sed emant qui
putant hoc illi gentilitium fuisse, cum constat hunc sim-
mulum & Iustinum auunculum ex Thracia oriundos fuisse
nullis rationibus clavis. Iustinianus mihi uidetur id Gnomium
quasi per manus accepisse, quod hoc quinq. principes Co-
stantinopolitani continua ead. serie Gredientes usurpassent
quales fuerunt Flavius Valerius Martianus. Flavius Valerius
Lem. Fla. Val. Zenon, Fl. Val. Anastasius. Fl. Val. Iustinus, cui
ex sorore nepos Iustinianus successit.

IUSTINIANVS) Non e. proprium Imperatoris a Iustino
patris adoptiui noie. Solebant n. apud ueteres adoptiui filij
aliquod siue gentis nomen retinere quod adoptiuo con-
iungerent, ut testatur Dion: lib: 47. de Augusto loquens
Dicit e., inquit, Caius Iulij Caesar octauianus. Is enim mos fuit
illoq. q. adoptarentur, ut noie patris adoptiui, gentilitium aliq.
suum retinerent, a liguitate tamen immutatum. Itaq. non de-
iuanus appellatus e.: sic Iustinianum a patris adoptiui noie de-
qdam non sine causa arbitrarij.

8
Quae sequuntur cognomina, Alemannicus, Gothicus, Francus,
Germanicus, Anticus, Alanius, Vandalicus, Africanus, ab euentu
rege ex uictorijs in hostes adepti sunt, Nam antiquis moribus
fuit ex oppidis aut prouincijs sortiri cognomina honoris
causa, solebantque a senatu decerni, quae postea ambitio prin-
cipum ultra usurpauit, uide hic locum de rebus gestis
Iustiniani Imperatoris Historiam rebus, cum apud Pro-
copium sit legere bella et uictorias, ex quibus tot sibi
titulos concessit. Praeterea hanc prouinciarum topographiam
petere licet ex Geographis Ptolomeo, Mela, et Strabone, uide
etiam Aluian. 2. lib. 5. Cap. 3.

PIVS pig inter alia est, quod ergo suos non secus quam patris
erga liberos, paternum, ad eum officium gerit. Quod
cognomen ab Antonino Pio propagatum ad principes Romanos
et ad se peruenisse testatur Iustinianus Nouell. Constit. 78.
Is Scipionis Iulianum autorem Capitolino subinde in ore ha-
buit, Malle se unum ciuem seruare, quam mille hostes
occidere. Nullam autem ex rebus magis deest uti pietate et
clementia, quam Regem et principem, ut inquit Seneca de
Clementia principum. Et Iustinianus ait, nihil est tam praeu-
ale Impiati maiestati quam pietas, humanitas, per quam
sola Dei seruatur imitatio, in l. ultima in fine. C. de
donat. inter uirum et uxorem. Iustinianus itaque ut populum
sibi arctius deuinciret, et se quasi patrem patriae ostend-
deret, pius quoque cognominari uoluit.

F. OELIX Plinius in panegyrico scribit hoc cognomen fu-
isse a Caesaribus usurpatum, sed addit non tam moribus quam

fortunis dari. Certe Tully felicitatem inter primarias
impatoris debet referre. Ego C. inqt in oratione pro lege Man-
lia) sic existimo in summo impatore quatuor regni, Scien-
rei militaris, Virtutem, Authoritatem, & felicitatem,
Iustinus ergo felix dictus e, eo q multa feliciter, & no-
sine fortuna successu domiq belliq gesserit, eiq si credimus
proprio, oes conatq quantumvis ardui feliciter successer-
unt.

INCLYTUS. Dr inclity propter famam & gloriam
immortalem rex praclare gestax.

VICTOR & TRIVMPHATOR. Bis .n. triumphavit
de Vandalis & persis. Vandali .n. populo Europae septentrion-
lis otum feruissim, cum African omnis iam centu & q
occupasset per Iustinianu duce Belisario supprati sunt, Africa
impio restituta, unde Vandalicq & Africanq dictus e. L. 1. C. 1.
offic: pfect: ptor: Affric: Praeterea persas quoq, q trans-
gressis limitibq Mesopotamiam, Celsyriam, atq Syriam
pdati sunt, plio fudit, & de utrisq tandem triumphavit.
Atq in his epithetis considerat qd ordinu pulcherrimu
prie dr impator ad honesto tum in Deum tum in patri-
affectu. Felix a virtutis ope pfecto, & bonis otum ad
virtutes sufficientia. Inclity a noie magno, quod ex pfectis
duobq, erga tum subditos tum exteros puenit. Haec tria q
in bello vidtoriam faciunt tanquam oibq formidabile, post
victoriam aut triumphatoris ab oi laetitia, gratulatione,
pompaq illa solenni, quam profecti ciues ei reuorso ex-
hibent.

9 SEMPER AVGVSTVS.) Accursij Augustu ab augendo,
quod suos & imperiu augeat dici putat. quod & Egesippus lib: 5.
approbare videt, non inquit, Augustus apud Romanos no-
men Imperij e, q augeat suos, non quod alienas opprimat
inter ceteras .n. boni principis partes yocrates ad Ni-
cochm regem scribit, Regis esse magna civitatem &
parua facere. Quam Accursij Etymologiam etiam usus
styli apud Germanos approbat, Germani .n. in titulo im-
peratoris semper Augustum scribunt, Kaysert usfret ditz
Ratigs. Sed doctiores tradunt Augustum utriby dictum
sanctum, maiestatis plenum, veneratione dignum. Quasi au-
gurio Conditum & consecratu, fortunatum, sius cum cui
Deo oia prospera pollicetur felicibz signis. Rectissime autem hoc
appellatus tribuitur principi, cuius potestati adest Deus. Est
enim aduifitratu inqz donum & ordinatio Dei ad Roman: 13.
Nomen autem hoc primum octauio a senatu ex Munatij
planci sententia tributum e, quod fuerit in administra-
do imperio fortunatissimz, & ab oibz tangi nomen celestis
demissum obseruatq. Octauig inqt Dion: lib: 52. de bello
Romanoz Augusti noen recepit, tanquam magis aliquid
supro mortalis. oia enim ventranda & sacra Augusta Ro-
mani appellant. Hinc cuius lib: 1. Fastorum.

Sancta uocant Augusta patres, Augusta uocantq

Templa sacerdotum rite sancta manu.

Huius & augurium dependet origine uerbi.

Et quod cuius sua Iuppiter auget ope. Videte.

Quidig lib: 1.
Fastorum.

Videte sustonium in Auguſto. Ab octauio ergo caſar
Auguſti nomē poſterioris imperatoris diligenter retine-
runt. Explicato Imperatoris titulo, iam ſeſtione diſta
noſtri notabilia uocant, q̄ interq̄s circa hanc epigraphon
minat colligemus.

Imperatoriam maiestatem. Ec: d

Admonet Cuius Zuhj Caesar in lege. 1. de orig. iur. Exemplo fore
suum orat̄ non esse leges explicandas illois manib; x ut
ipse interpretat̄ sine ulla p̄fatione, cum p̄fationis ipsa & no-
libentij ad lectiōem materia p̄posita p̄ducant, & cum e-
uenerim; euidentiorē p̄sentē intellectum. Itaq̄ Iuſtinianus
expository iuris ciuilib; elementa opera p̄tium fore ex-
mauit, si prij p̄fatiuncula quadam iuuenion aīos ad studij
iuris capeſſenda adhortaret̄, suosq̄ labores ac conat̄ ci-
Reipub: inſoluntatem & legum studia comēdaret; sic fore
nat̄ ut cupida legum iuuent̄, & principalem apam ben-
conſulat, & ad institutionum ciuiliū p̄lectiōem libentius
inuitetur.

Huius ept̄e ſcop̄s principalis ē, occasiōē & p̄ſilium editionis
huius libri demonstrare, idq̄ ut alij ab officio principis repe-
tita & ſc̄ta exhortatione ad studiosos. Tunc ergo orōnis
est exhortatiō. partes Rhet̄e ſunt Exordium, propositiō,
narratiō & peroratiō. Exordium ductum ē a gemine
orōnis officio v̄z Imperatori ad Reipub: tuendā neceſ-
ria esse arma & leges. propositiō ē quod Iuſtinianus
suum mun̄ & officium, tam circa arma, quam circa

leges sedulo profecerit. Narratio continet in primis
 quantum armis, deinde quantum legibus consistit Iustinianus.
 Leges in tres dispositiones distribuuntur, Codicis, Digestorum,
 & hanc Institutionum quibus & occasione plenissima robur
 Imperialium constitutionum accommodantur, & ut dixi precipuus
 est scopus huius constitutionis. In peroratione legalis studium
 iuuenibus, cum sit maxima regenda aliquando Reipublica
 commendat, quo studio potissimum inuitantur.

Constat autem hoc premium artificiose oribus suis partibus, in
 benevolentiam lectoris sibi ^{concedat} ~~uendat~~, dum modeste suas labores
 commendat, attentum facit, dum consistisse dicit se quod ab oribus retro
 principibus fuerat desperatum. Docet cum ostendit se inuenisse
 illud librorum pelagus in modum & facilius epitomen redu-
 cisse, & ad eandem hanc quoque Institutionum compendium adinuen-
 nisse.

Verum autem Iustinianus Syllogismo Rhetorico: Maior est Imperatoris
 est, ut & armis & legibus polleat. Portet Romanum principem & ar-
 mis & legibus polleat. Ratio & confirmatio, ut recte possit esse Reipublica
 & belli & pacis tempore. Deinde sequitur assumptio. Ego Iustinianus
 utrumque possidi, tam legibus quam armis polleui. Assumptio ad-
 struitur ex uictorijs bellicis & studio restituendi Iuris, polleui
 armis quod multas gentes uici bello: legibus quod multas
 leges & ipse promulgavi, & ab alijs conpositas in lucem
 produxi: Interim autem dum hac Iustinianus agit, obi-
 ter ostendit quo tempore, pro quos, & ex quibus concinatur

sint hae Institutiones, ut ipsi quosq; nobis magis gmo
conclusio, qm satis manifesta uidebatp more Libto
hic omittitp, fuit autem hac. Ego igitp ueri principis
ma obui, multonq; mihi debet grata Respub: a ppter
merito sese mihi credere iuuentp debet, magis munera
pere ala criter: Illa e summa huius pncipij.

Principium ut dixi, continet exordiu ab armoz & leg
encomio, circa q opting quisq; princeps ex officio inter
esse debet tly. Eiq; enim penes quum summa rez e partes
tempore pacis & bello Respub: recte gubernare. Recte aut
gubernatp, si resistitp uiolentia & calumnie x fraudi. Viol
tie resistitp armis, q by ab arcendo eam ob causa non in
tum ee uidetp Varroni lib: 3. de lati: ling: Calumnie uero
frenam ingt legib.

Hoc exordium in alijs etiam oronib; ipsi Iustiniano seegit
& familiare e, mira tamen ubiq; di-pndi uarietate o
naton, ut in qfationib; π & C uidere e. L. 1. C de nouo c
facien: I. C. de vet: iur: enuc: pri: hoc in summa completi
Magistratu ad Respub: suam tuenda duo necessaria sunt
arma q leges, ad Imperatorem decet arma in bello, le
ges in pacp.

Ait Iustin: Imperatoriam maiestatem
non solum armis decoratam, sed q
legib; oportet ee decorata, e thesis.

Imperatorem seu principem Romanu, par e non modo ar
moz, plerunq; inconsulto robore adornatu ee, sed etiam legu
qfidio uelut armatu, munitu, instructu esse necessarium est.

Veri principis officium est, armarum & legum curam gerere
cum his duobus summa Respublica: initio gubernatur. (Vinc. in prin-
cipio de Iustitia: Confir. sano ueteribus quoque Romanis semper fuit
ubriusque par cura, & ut ait Salustius, se suarum Respublica: tutelam
sunt, audacia in bello, ubi pax euenit ad equitatem.

porro quod inquit, Imperatoriam maiestatem, non est uisita haec perin-
phrasibus, nam indicat hic non agi de imperatore & sit tantum dux
aliquis exercitus, sed de Romano principe & Monarcha, & sacra
sancta, nec in pure uiolabili maiestate fulget. Maiestas
autem (ut Cicero in Rhetoricis & autor) populi Romani
amplitudo fuit, deinde principis, ut tot: tit: II. & C ad
L. Iuliam, maiestatis & amplificationis gratia magistratibus
interdum attributa. L. pen: de Iustitia: & Iure. principatus
maiestatis meminit etiam Modestinus in L. famosi
ad L. Iul: maiest: & Paulus in L. pen: de hered: instit:
& quia arma foris esse patet, nisi sit constitutum domi,
ut Cicero in offici: inquit, ideo Imperator legum auctoritate
augens, & loco auspicij miserans eis armare Respublica: &
principis signat, armis saepe ad decorem non magis uti. sic etiam
Cicero: Arma iudiciorum atque legum inquit in omnibus de Anaspi-
responsis. Boni igitur imperatoris est, ut tam rei militaris, quam
legum periciam teneat, eaque sic mutuo cohaerent, ut a altero
ab altero seungi non possit. d. l. i. in prin: C de Iustitia:
C confir: legitur rō.

Ut utrumque tempus & d'ellorum.
& huius recte possit gubernari.

Impator utrunq; Reipub: temp; recte sine armor; ac
gum fide administrat non pot, utrunq; autē Reipub:
temp; noiat bellum & pacem, prisci oēs scriptores
uniuersa administranda Reipub: nomē in duob; partib;
senore, pacis uidelicet & belli. Reipub: ergo tum demum
recte gubernata esse uidebit, si princeps & belli & p
as artes egregie tenuerit. Neg. n. aliter bello pac
clary habebit, nisi & hostium uim armis propulsa
& legib; salutari; Reipub: instruxerit.

Et princeps Romanus non solum in hostilibus
uictor existat, sed etiam per legitimos tra
mites calumniarum iniquitates ex
pellat.)

Et princeps Romanus uictoriam reportat non solum fusi
congressu hostib; & apta ui belligerant; illi n. dnr hostib;
L. hostes & L. quos non hostes, ubi Alci: de uerb; signif: D
etiam rep;ssis domesticis insidijs & turis, iustitiar; uiam ca
lumniantium iniquitates expellat.

Cuiacig, Concig, & Hottomannig ex ueterib; codicib; & lib
mana scriptis, alio ordine loquit hunc textum: Et princeps
Romanus uictor existat non solum in hostilib; Q;ijs, sed etiam
per legitimos tramites calumniarum iniquitates expellens
hoc sensu, Imperatorem non ex armis tantum, sed etiam ex
legib; gloriosam sibi uictoriam comparare.

Per legitimos tramites inqt, periphra;is Q, pro, per leges ut
per ipso; legum comprobata remedia, q;ib; calumniarum
iniquitati obuiat, sic in proemio & tramites iuris ciu

diut. Legibus in domesticorum hostium, quod insidias, quod calum-
 niam locatis, in ciues grassari solent, calumnia coercet,
 sicut et armis, quod apta ui belligerantur. Et hic et usque atque
 germanique huius loci sensu, ut tradit Budaeus ad l. ult. de
 Senat: Acurfij autem exponit quod plurimi sequuntur,
 quod legitimos tramittit, magistratus et iudices. Nam pars et
 ius esse in ciuitate, nisi sint qui iura reddere possint. l. ij.
 ff. Vbi gl: Ad Sc: Turp: porro calumniatores hoc loco
 sunt quod falso et maliciose contra aliquem mittunt, alias ca-
 lumniatores dicitur, quod falsa crimina intendunt d. l. v. Ad
 Sc: Turpil: sed hic lata signatione oes intelligimus, quod alijs
 improbe faciunt negotium, ut apud Caium in l. si ca-
 lumniator, de Verb: sig:

Et fiat tam iuris religiosissimus
 quam uictis hostibus triumphator
 et magnificus. Adest a manu
 scrip.

Et tam iure constituendo uenerabilis se spectat, quam de uictis
 hostibus magnificus triumphat. Sic Papinianus in l. unum ex familia
 de Legat: ij. principem suum iuris religiosissimum appellat. eadem
 uera principis laus est, ut sit iustissimus et iuris obseruan-
 tissimus ut Dion: Halicar: lib: 5. testatur.

Ut igitur armis uictoria ac triumphum impator adipiscitur,
 sic legibus iuris inter ciues aequabilitatem optime conseruat.
 Obserua hic pulcherrimam gradationem, Arma audis, Usus
 armorum, uictoriam, triumphum, Leges, Usus legum, ca-
 lumnia pulsionem, iuris religionem.

IN NOMINE DOMINI NRI
IESV CHRISTI.

Ex his uerbis colligunt interpretes, res nras actionis ad
incipere, & in Deum desistere debere, ad Collos. 3. plinij
panegirico ad Traianum. Degeti in cuius manu sunt p
gressy & exity optatos eos tribuit ijs adhiby, quos ab
auspicamus. L. in note dni, C. de off: pfect: ptor: Affr
Reet utro atq; congruenter oia agunt, si ipsum rei
tium gratum Deo sit ac decap. Nouel: Constit: 6. in prin
& contra difficulte, ut faustu felicemq; teant exitum
q; male sunt inchoata principio iam principaty. l. q. 1.
II. Hinc Accursy colligit Iustinianum fuisse Christiane reli
nis non expertum, cum nemo ad imperatoriam maiestatem aspi
re possit, qui a Christiana p sua sicut ab horreat. Nouel
Constit: 8. Vbi in formula iuris iurandi q; p stari de be
ab ijs qui officia suscipiunt continet, quod upit ee con
tor Sanctissima ecclesie Dei.
III. His uerbis effici crediderunt nonnulli, in instrumētis
necessariam ee inuocationem christi: alias in instrumentis
fidem perdere gl: in auth: Ut ppon: non Impat: S. Si
qua utro. Fulgos: in princ: C. quod tamen fere oium
sensu explosum e, scdm Alexan: in rub: de no: oper: mun: Dal
& D. de Cast: in l. Jurisgentium, S. quod fere, de pact: S.
nor: in C. 1. de fid: Instron: & hoc Alciaty lib: 9. parony
Cap: 6. pbat. Quod nos cum tempamento accipimus, ut Chris

inuocatio, a notarijs non sit gmittenda, si hoc consuetudo
 non sit receptum. Quod & Bartolo uidetur, ex cuius sententia non ea
 instrumentis conficiendis necessaria sunt, q̄ iure extant potius
 C. que huiusmodi p̄ gl: in l. Curiali, C. de tabular. l. b. 10. & paronmi.
 in capite. 1. de fidei instrum: sed q̄ consuetudo gtabis ff. de
 repta. Bart: in l. si q̄s ex argentarijs ff. si inuicem de eden:
 pro quo & illud C. q̄ dici solent, in his q̄ ad solemnitatem gtractu
 & instrumentorū gtrant, locum gtracty dispii solere. Vlt: de
 Testam: mis: Bart: in l. 1. C. de sumā trin: Unde etiam inter
 exteros Notarij in efficiendo documento loci gconsuetudinis sequitur
 Quids pape in decisionib: Gratianopolit: Est: 242.

III. Colligitur quod oia iuris nri pcepta p Christianis putari
 debeant, quatenus non aduersant religioni. ang: l. obuenire, de
 Verbi: signif:

V. Imperator Caesar Flavius Iustinianus
 Licet cuiq̄ in scribere titulos sua dignitatis, l. hac consul:
 tissima in prin: Vbi Bart: C. de testam:.

VI. Major e honor uirtute sua titulos gseq, quam facto maiora
 suoz Bart: in p̄uicio ff. l. si q̄s in bello. Vbi gl: de Capti: &
 postlim: re. facit, l. ij. de interdic: & re leg:

VII. Pius.)
 Nihil e tam p̄uicere imp̄p̄i maiestati quā pietas & hu:
 manitas, q̄ quā solam Dei seruat imitatio. l. Vlt. in fi: C. de
 donat: inter uir: & ux:

VIII. Cupide.)
 Iuuenes cupidi ee debent ad discendū, e n. optima uiuendi m:
 t̄p̄: aureo stylo signandq̄ in l. apud Iulianum, de fidei com:
 libri. p̄poniq̄. Ego discendi cupiditate, quam solam uitandq̄

ponem in octauu & septuagesimu annu aetatis luxi, mem-
sum eig sententia, quam dixisse fertur Ziliang. Et si aliter
qm in tumulo habetam adhuc disere uolunt. Et sane ut
studijs feliciter uteris necesse est, eo ferri cupido ac
taneo Mintrae tua instindu. Nam uerissima e q, ait Sen-
Studia coacta non respondere: et nihil est tam facile, quin diffi-
fuit, si illud inuitu facias: Contra nihil tam difficile qn cupien-
& uolenti facile reddat. Nec potest non is plurimum addiscat
qui. discendi e cupio.

Iuuentuti.)

Institutiones potissimu in gram studiose iuuentutis gscriptae
sunt, e. n. docilior iuuentu. l. Praecipiant de adil: edict: Prae-
u's Artes in Ethicis arbitrop ciuili's scientiae magis iu-
um ee audirem, cuius aetate & cum aetate iudiciu maturuit. Sed
aetate Iurisprudentiae opera danda e, ut mae opa sperari possit
aliquis usus. Imperatoriam maiestatem.)

Notat thesis. Imperatorem decet arma in bello, leges in pa-
ueri impatoris officium e armoru & legum curam gerere, cum
duobz summa Reipubi: initio glineat. l. viii. C. de Justin. Col-
Confir. Nulli autem magis gemit, quam principi salute Reipubi
tueri. l. iij. de offi: Praefec: Vigil.

Imperator non ex armis tantum, sed etiam ex legibz glori-
sam sibi uictoriam comparat.

Proprium principis opus e, q, ei diuinitu demandatum ut
salutares sciat condere & tueri, Nouel: Constit: .73.

Non solum armis decoratam, sed etiam
legibus oportet esse armatam.)

Leges armox, & arma legum p[ro]sidio seruanti, legib[us] ^{10.} arma
ordinanti, & leges armis executioni demandant d. l. Vno.
in prin: C. de Testin: Cod: Confir: 2. Constit. Vno eleganter
Iustinianus id q[ui]d armox & legib[us] attribuit, & e[st] contra, ut
maluam eor[um] auxiliu[m] amplificet.

Vt armis uictoriam ac triumphum imp[er]ator adipiscit, sic legib[us]
iuris inter ciu[is] equabilitatem optime conseruat.

Et princeps Romanus.)

Appellatione principis Romani uenit imp[er]ator, sed & uox principis
simpliciter posita in legib[us] semper signat ip[s]u[m] imp[er]atorem, ut cum de
principum solutione de legib[us] l. princeps. de legib[us] & tot: tit:
& Cod: de Constit: princip.

Calumniantium iniquitates

expellat.)

Calumniae sunt uitandae, & calumniatores repellendi, lex ubiq[ue] tenet
tam, uiam o[mn]i calumniaecludere. l. In fundo de rei uendi:
l. si idem cum eodem. §. sed etsi, de iurisdictione Nouel:
Constit: 17.

Iuris religiosissimus.)

Imp[er]ator quia leges e[st] sacras iuris religio[rum] d[icitur]. Sic papinian[us]
et Marcum imp[er]atorem principem prudentissimu[m], & iuris religio-
sissimum appellat in l. vnum ex familia. §. ult: de legat. ij.
eius uera principis laus e[st], ut sit iustissimus, & iuris obseruan-
tissimus: Dionys: Halicar: lib: 5.

Quorum utraq[ue] uiam.)

Iustinian[us] & gentes Barbaras bello domitas & regions immene-
ns bello partas sub imp[er]ium ditionis suae subiunxit,
tametsi turpe sit seipsum laudare, id tamen aliquando ho-
neste fieri potest, not. Cardin: in c. ad aures, de temperit:
ordin. Angel[us] Arthing h.

Cum summis uigilijs.)

Seruidig sarcicola dicebat Luna ciuilia legib[us] uigilanti[bus] scripta
e[st] l. qui autem §. sciendum, & l. Diug pig in fin: eue in frau-
credit.

Et cum sacratissimas
constitutiones

Iustinianus principum constitutionis uarie dispersas, unum in libris
ne ac delectu adhibito collegit. Leges quae sunt inuenta
mum Deorp. l. ij. de legibz, et per ora principum diuinitz p
te l. i. s. sed neq. C. de Vet. iur. Enul. l. Ut. C. de p
long: temp: sancte merito dnr. l. Leges sacratissimae C. de
gibz .i. Sacra. P. proprie. de Rex diui: et 5 in fin: prin
cum religionem iuri attribuit, illud spectat, quod sit ha
ars sacro sancta. l. i. de iur: et Exord: Cap. Vbi vlpia
prudentiam sacratissimam sapientiam nuncupat. Unde Iur
sacerdotes, Iure consulti et antistites, et templum iustitiae sim
figura tr. l. i. de Iust: et Iure; l. ij. C. de Iur: Vet: enu

Immensa ueteris prudentiae uel lumina

Iustinianus post constitutiones principum ordinatas .19. civile Romanorum
pandectarum seu digestorum libris, meliorem in formam redegit.

¶ Cumq. hoc Deo propitio

Tria sunt genera librorum Iuris civilis quibus tota Iuris prudentia
cluditur, quoniam Iuristica dicitur, alij istius artis, alij emendatorij. In
geum continent Institutiones. Artem et ipsam plenam discipulo
Digesta. Emendationis et Supplementa libri Codicis cum Nouis
quibus et reze uarietate uetera uel emendant, uel augent
uel minuunt.

Iustinianus primum constitutiones principum Codice uidehant
mo. Deinde Ius civile, populi Romani pandectis, postremo
Institutionis in meliorem formam redegit, nam postea de
emendatq. et is Codex quoniam hodie tenet, additis etiam postea
nouellis, quibus quasi ultima manus Iuri civili imposita

Quam historiam in hoc observabis, ut appareat quibus
 uelut postrennis legibus potissimum fidem facias, si quando
 contrariae leges occurrerint. *l. Non e nouu, cum l. seq:*
de Legib: posteriores n. leges derogant priorib: l. 4.
de Constit: princip: Vide Anton: Contium lib: 1. Substantia
lectioñu cap: 7.

*Triboniano Magistro ex quaestore
 & ex consule.)*

Nemo plurimum aut officio fungi, aut uicem sustinere potest
l. Ille a quo s. Tempestiuu. Ad Sc. Trebol: l. si plures de pte:
nisi officia e compatiantp. Bart: in l. si consul. de adopt:
 Quod etsi in se uox, nepte tñ ex hoc textu colligant
 interpretes, arbitrantp. n. Triboniani magistratu & ex qstura
 diuersa fuisse officia, cum ex qstor non igitur eum q uim
 aliqua administratione sit, sñ q sancty qstura desierit ee qstor.
 Item in illis uerbis ex qstore & ex consule colligant, etia
 deposita administratione qm dignitatem retinere *l. ij. C. ut*
dignit: ordo seruetp. lib: XII.

Triboniano uiro Magnifico.)

Principibus a Deo. nihil magis optandum, quam ut uiros apud
 se habeant, & prudentia claros, & in rebus gerendis fortunatos ac felices.
 Nam per tales multa saepe tum publica, tum salutaria
 & principibus & orbis subditis fiunt.

Quorum omnium solertiam & legum
 scientiam, & circa nostras iustitias
 ones fidem.)

In Consiliario principis uel Iureconsulto cui Reipublicae causa commissa
 e administranda tria requirunt. primo solertia & sedulitas. Deinde
 legum exacta scientia. Tertio fides circa obeunda munera.

Ut ipsi nostra auctoritate.)

dispicat, non potest nuptias contrahere nisi ratihabitis et gratia
 malis et generalibus de ritu nupt. ubi is cui mandatum est sequatur.
 sed hoc commentum non probat, nam id responsum est, non quia matrimo-
 nium grauioris sit momenti, sed quod mandatum non erit illud
 nec liceat mandati fines egredi. l. diligenter Mand: Aliq. et
 procuratorum possumus nuptias contrahere, si is hoc tenet in
 mandatis c. ult. de procur. in 6.

Et plenissimum nostrarum constitutionum
 rebus eis accommodauimus.

Institutiones uero legum eandem obtinent, quam Iustiniani Codex,
 is est principalis huius Constitutionis scriptor. Cuiusmodi n. instituit
 princeps uelam est, proxi lege seruatur. s. sed et quod principi-
 de Iure Nat. l. 1. de Constit: princip.

s. Ult: p̄ etiam nr̄am Rempub: in
 partibus eius uobis credendis gra-
 bernari.

Publica munera non alijs quā iureconsultis mittenda ff. Iuris
 periti sane in Reipub: necessarij ff. Et enim leges earum maiestas
 comode glisere non possunt, nisi sint qui eas quotidie in melius
 conforment l. ij. s. post originem, de orig: Iur:

DE IUSTITIA & IVRE. TIT: I

Iustitia est (c.)

Amota Iustitia, definitionem. Iustitia est constantis et perpetua uoluntas,
 ius suum cuiusque tribuendi, Ulpia: in l. Iustitia ff. eo. hoc 2, et firma
 quod affectio aut sua cuiusque reddendi, certo iuris iudicio formato. Platō
 lib. 9. de legibus, Art. 2. et 5. Ethic: Cicero: 2. de Inuen: 5. de Finibz.
 et 3. de Natura Deorum.

Duae sunt Iustitiae species, quarum altera generalis altera distributi-
 ua Iustitia appellatur.

Commutativa in generalibus servat aequabilitatem proportionis
Arithmetica. Itaque in emptione Praemium rei, in locatione mensurae
usui, in permutatione res rei respondere debet. Quod si ab
aequabilitate contractus aberret, lex subvenire solet, et ad propo-
sitionem iustam, quod actum est reducere, l. ij. c. de rescin-
dend. l. maioribus c. Coia utriusque iud.

Distributiva autem Iustitia Geometrica proportionem in ordinandis
bonis et distributione honorum atque poenarum investigat, nec enim omnia
omnia quae sunt, itaque in mandandis muneribus lex vult propor-
tionem tenere l. Honor. §. 1. de Muner. et honor. et Idiosyncrasias
ad magistratum Novel. Constit. 82. ministerium Ecclesiasticum
c. nullus c. Presbyteri. 24. distinc. c. des. de poenit. et remissio-
tutelam l. dicit. de Tutor. et Curator. dat. ab his et totis
ff. c. de Magistrat. convent. §. c. Eodem modo in poena
quamvis vere recteque sit, poena esse parvam delicto si
personarum respectu debere l. 1. §. 1. Ad l. Cornel. de Sili-
auth. des. c. Coia de success. l. Rescriptum de his quibus
indige l. 1. §. cum patronus de off. Prefect. Urb. l. Res-
creandum de poen. l. Sancimus c. d. tit. c. ij. de his
fiunt a maiori parte Cap. Cic. h. de leg. tu rone
sonarum aliarumque circumstantiarum poena aut intenditur aut mi-
ganda ff. l. Aut facta l. Moris §. Ult. de poenit. Ipsarum
enim circumstantiarum diversitas facit, ut quamvis idem sit
delictum, tamen alia atque alia aequitas sit tenenda, sicuti vulgo
dicitur. Duo cum idem faciunt, non est idem. Quamvis itaque poenitentia
servus quam liber. l. Capitalium, §. Ult. l. in servorum de poenit.

plebeiꝝ quā dignitate gstituty d. Cuius seruoꝝ l. vlt. §. vlt. l. penult. de sicar. §. Item Lex Julia C. de pub. iudic. infamis quam integra uite d. l. Capitalium §. vlt. adules quam minor l. Auxilium §. in delictis de minor. l. vlt. C. si aduꝛs. delict. l. fere vbi Dec. de Reg. iur. aut decrepitus uel senio delirans sorax l. 3. §. Ignorant. De sc. Syllan. is q̄ saꝑe deliꝑt, quā q̄ semel tantu d. l. Capitalium §. famosas, q̄ consulto quam q̄ ignoranter. l. in lege de Sicar. d. l. Aut facta. §. Cua litate de pæn. uel obriꝑtatem d. l. Respicendu in fin. l. oēs §. vlt. dere milit. l. vnic. C. si q̄ impat maledix. Et q̄ magistrum aut patrem uisauit, quā q̄ plebeium & extraneu d. l. Capitalium §. oia d. l. Aut facta, §. persona §. Argo. T. De iniur.

Constans & perpetua uoluntas.

Nota q̄ Iustꝑ q̄ uult, nō q̄ aut iusta facit, aut iniusta nō facit, non q̄ Iurispꝑiti C. Nam iniusti quosq̄ faciunt plerumq̄ iusta, aut iniusta non faciunt, aut iurispꝑiti sunt: sed neq̄ iustꝑ est q̄ uult modo, modo non uult ius suu cuiq̄ tribuere. Us uen demum Iustꝑ q̄, qui sic ab aīo gparaty C, ut pꝑtuo ac sine intermissione gtinuato tenore ius suu cuiq̄ uelit tribuere. Circa eadem uerba notatꝑ Magistratu q̄ ius reddit firmu esse oportere inmutabile & inexorabilem, ut neq̄ pꝑuina corrumpꝑ, neq̄ potentia frangi, neq̄ adu gratiaꝑ inflecti possit. l. Respicend: de pæn. C. q̄ Cecin. Quell. lib. 14. Noct. Atti. Cap. 4. Sicut n. inconstans uoluntas nō C Iustitia, ita iustans

7 uariis, & iudex iniustus, & iure recusari potest, qd aut corruptibilis, aut timidus, aut flexibilis, aut imprudens, & duplex ratio sit neesse. E. Ball: in c. ad manum, de pro bal.
Imiquus autem & indiscretus iudex iure recusatur, Impudentis. n. & subijcere se iudicio iniq. & indiscreti hoc
Dec: in s. postremo de Appel:

Class. h. in Verb: Iustitia saepe allegata, ad hoc qd statim hinc
fluctuet, mutationisq. 7 uariationis expostio, in ppetuo motu
sistat. Vt autem & Auth: de no alie: reb: Eccles: Collo
nihilq. sub sole nisi per substitutionis ppetuum sit. L. Ex
q. De Seruit. Urb: qd. Nec semp. glinuo iustis recta ag
sed quandoq. labat, imo utro septies in die cadat. prouerbis

Zus suam cuiq. tribuendi.)

Proprium Iustitiae nung. & unicuiq. qd suu. e. tribuere. C.
lib: s. de fin: qd ceteris uirtutib: hoc tunc iustitia ut ali
gnatis sola pspiciat, unde & alienis bonum dr, & uirtus oia
perfectissima, ceterarum uolunt. Ina & regina uirtutum p. 1.
Auth: ut oes obed: iudic.

Iuris prudentia & diuinarum.)

Annota Iuris prudentiae definitionem Iuris prudentiae diuinae
atq. humanae res notitia, iusti atq. iniusti scientiam con
pohit.

Hoc e. uere Iuris consultu. ee iustitia colere, & boni & aequi
studiosum ee, aequu ab iniq. iustum ab iniusto separare
posse. L. 1. in prin: ff. eodem.

S. His igitur generaliter
cognitis.)

Collige unicuique scientia hanc esse scripta ordinem, ut ab his q̄ generalia sunt, ac in uniuersum tradita, successiue ad specialia singulariaq̄ descendatq̄. Ad spec. n. cognitione debet p̄cedere cognitio ḡneris l. 1. de orig. iur. l. 1. si certi: pet. Contrad. Condit. 7 Artes. i. phys. admonet initia semp̄ duenda ab vtilibz ut notiori bz, demde seriatim p̄cedenda ad singulas partes.

Si primo leui & simplici uia.)

Leuiora prima, exinde altiora tradenda sunt, q̄ n. suauiter studijs infantia. Quint: lib. 1. Cap: 1. 2. oio uia eoz q̄ inuidentibz, sed 7 ea plana, 7 tum ad ingrediendu tum ad demonstrandum expedita. Idem in prefati: lib. 8. facit. l. ij. s. sed cum p̄spexim. C. de ut: iur: Emul.

Si statim ab initio rudem adhuc

Et infirmam.)

Rudis aiḡ reoz multitudine 7 uarietate onerari non debet. Numerosa 7 perplexa institutio in aīs adolescentium uel diffidentiam uel desperationē parit. Contra:

Studia nra nihil egue alit 7 exatit quam spes effectz bonig fiducia successus. Atq̄ hic locus insignis e de Institutionu doc̄ trina.

s. Iuris precepta.)

Tres sunt iuris p̄ceptiones honeste uiuere, alterum non laedere, suum unicuiq̄ tribuere, q̄ bz tota ciuilis p̄na claudit, q̄ Respub. sapienter regit, 7 coi's hoīum usq̄ sanctissime conseruatq̄. Continent n. tres illas uirtutes, q̄ bz ait Cicero i: oēs ad hōnes uitae ḡntri: nempe Modestiam sicut Imp̄p̄tiam, q̄ docet honeste uiuere: Fortitudinem, cuiq̄ p̄p̄riam e mung bō iniurias propulsare, inferre utro minimis: Et Iustitiam quae suum cuiq̄ tribuit, contra utro tria haec Iuris p̄cepta

uidens appositā, quasi repagula tribus illis furis, *ira*, *ira*, *Auaritia*, quae gaudium & impetum, nisi re-
coercentur, in se uicium incipit agitur. Compescit autem
libido, si honeste uiuitur. Ira coercentur si nemo laeditur, Cupiditas
uero seu auaritia refrenatur, si cuius suum reddunt & distri-
bunt. Maris salomonis in l. Iustitia. §. Turis Geyta. ff. de

Honeste uiuere.)

Annotariunt Interdicos, eum qui honeste uiuere, & pro more de-
bitis uiuat, qui non tam quod summo iure licet, quam quod
usu moribus patriis honesta est respicit. l. semper. De ritu
l. Non se, de reg. Jur. Angol. h. Huicque infertur legatum
mulieri relicta, quam diu honeste uixerit, tandiu de
ri usque dum a moribus patriis desierit, cum uerba tes-
toris ex consuetudine regionis interpretationes accipiantur
l. cum de lanionis §. Alinan. De fundo instruct. §. Si
si testator uxori legare dixerit, quamdiu caste uixerit
Et a plerisque responsum est, cum potiri legato, etiam si
nupterit. Areling h. Romany & Angol. in l. Mulier
cum proponeret Ad Trebel. quod tamen ex praesentis §. Non
constituendum arbitror, ut id quidem tamen obtineat, si
patre uel alio quouis extraneo praesentis d. §. cum praesentis
resep nisi ea indigno nupterit l. iij. §. si emancipatus
De bon. posses. Cont. tabu. aut nisi marito uel filio
relictum sit, quorum interest memoria prioris matrimonii
religiosissime praesentis §. qui uero. auth. de nupt. l. iij.
& l. ult. & ubi not. C. de indet. uisui, tollen

Alienum non habere.)

Vulgo tri sunt, nunc alijs q̄ nra virili opulari debe
 mg: 7 pleriq̄ existimant, nemine ad id adstringi, lege Ciuili.
 Bart in l. pletum §. Sed licet. Quod mlti cā aliq̄ unq̄
 remur turpiter accipe pecunia, eo nōre ut aliq̄ de vi
 7 potestate hostiū seu latronū liberarem. arg. (Ult. de cond.
 ob turp. caus. quae sentia non interito q̄ byda displicuit,
 Lex. n. pecunia accipe p̄misit eo nōre, q̄ nemo debet se ultra
 p̄trialis obijare arg. r̄ ex parte. De appel. aliq̄ oppo.
 subueniēda & Cum 7 Lex Canonica cū fauere delinq̄sti
 interpret, 7 cum opem ferre possit nō ferat c. quateny
 in fin. De senten. excom r̄ dilecto eo in 6. 7 q̄ contra
 Butrij in d. C. Quaten. 7 Andrae. si uili. in cap. 1. De
 off: deleg. sentiam p̄rochij & Quod eleganter Decij in l. culpa
 caret. De reg: iur. multis rōnibz p̄seq̄t.
 Ad illa iuris principia plerq̄ iuris nri regula spectant
 uidelicet illa, Turpes hōrum dispositiones nullig eo momenti
 l. Jurisgent. §. si paciscar. De iudt. l. Conditions. 1. 7 2. de con.
 dit. in fin. l. Enratōr cum l. seq̄nt. De verb. obligat, nra
 p̄miquum ee, cum alteri iactura lucrum facere l. sta huc
 nā. De condit. in deb. l. si q̄s mancipij §. si impub.
 De inshitor. l. iure nū. De reg. iur. Itaq̄ §. 1. de del. Al
 teri p̄r aletra non ee iniqua gōitio nō afferendam l. tran
 actio C. de Transact: l. Non debet. De reg: iur. Alitq̄
 aletri odio non p̄grauanda. l. si q̄s in suo. §. legi
 C. De off: Testam: 7 q̄s p̄multae similes.

§. Vlt.

Nota Iuris diuisio a duplici fine. Ius se aut publicum aut privatū ē, publicū Ius in sacris consuetudinibus & magistratibus consistens, & q̄ publicā utilitatē respicit privatū ter. Nam publicū cōmodum ad privatōrū etiā utilitatē sed in p̄p̄is d̄a spectare l. vnic. §. vlt. ut cum lex a publico m̄tr̄ee, absentem defendi l. seruū quoq̄ §. p̄ de procurat. & f̄ctos ēe locupletēs §. Consideramus ad ut iudic. sine p̄quo suffrag. colla. 2. ne q̄s re sua utat §. penult. i. De iis q̄ se sui uel ali. iur. ysg.

lia. Priuation ius ē q̄ privati ad uniḡi ciuis reū p̄tinēt fam re. Utilitatis porro meminisse hic Imperatorē ex storiāq̄ uerisimile ē, q̄ nihil aliq̄ q̄ nō sit honestū cōsebat. Cic off. Negi Utilitatis iniuste Lex uult rōtam h̄ri l. ea senig. de acq. r̄z dom.

Quod tripallicum est.

Obs̄erua diuisio Iuris a triplici materia, Ius priuatum ex naturalibus, gentium & ciuilibus q̄ p̄p̄is q̄lātū ē. Nam q̄ ueluti, ut liberos edamq̄, & c̄itos educting, ac fam ang ut tit. Seq. in prin. l. liberos in fi. De Verbi. ut uim repellang, & ea q̄ nobis obfutōra uideamq̄ cling l. Itaq̄ ad l. Agl. Circ. 1. off.

Quentium ut nemo in alterius detrimento locuplet fiat l. hoc natura. De Condic. Indeb. Ne alteri faciāng, q̄ nobis nolimq̄ tot. tit. Quod q̄q̄ iuris in alteri statuerit q̄ ed. utatq̄, ut fidem pactaq̄ seruēng l. 1. de pact. l. 1. de

pecun. Civilibz; Verbi grā, ut ex pactis nuda q̄q̄ p̄stare
 cogamur (Jurisgentiu p. Igitur de pact. Contraḡ ut quod
 stipulationis p̄missa & pondam p. De Constituta T. De actio.
 ac usucapionis vim tolleremz (l. 1. de Usucap. p. 1. j. dic. 67.

DE IURE NATURALI QVINT. ET CIVILI.

Tit. II.
 Annotavit Salomonz in l. 1. p. Jus n̄trale ff. eodē de Iustit.
 & Jur. instar triplis in hōie & p̄siderationis, triplex q̄q̄ ius
 constitutu esse, aut. n. hōies sicut at dispiciemz, & fit ius na-
 turale, quod in appetitu & sensu tantu p̄sistit, si vero ut hō-
 iem a ceteris aiantibz rōne distinctu p̄spiciamz, fit ius
 gentiu, q̄ magis tantum rō inter hōies p̄stabit. Quod si ut
 hōo politicz & civis in p̄siderone hēt, ius civile p̄ficiemz,
 q̄ iura civis eē non p̄nt. Ius ergo naturale ē oīum aīan-
 tium cōe, gentium totiq̄ ḡnis humani, Civile unius particu-
 larim loci.

II.
Ius n̄trale ē q̄ per oē aīantium ḡnē, etiam brutoz, solo in-
shinctu n̄tra diffundit, x. Vlpiano similitore, q̄ nā oīa aīa ducit
 d. l. 1. p. Jus n̄trale, ff. eod. & hic in prin. Hinc maris
 femine p̄ductio p̄creandi causa, & prolis susceptae custodia
 ac educatio, & quā memoriā n̄ri in oē aīū relinq̄mz. d. p.
 Jus n̄trale (l. Vnic. p. Tacrat C. de rei vxor. act. l. Libertz
 p. Vlt. De verb. signif. breuiter C. ut multa paucis con-
 cludam) sui ipsiq̄ & p̄pria sp̄ci amor & p̄seruatio. Artes. g. Ethic.
 Cap. 8. & polit. 2. Cap. 4. Cic. 4. de firmibz. & 1. officioz.
 Hinc quia iuris n̄tralis ē, se uita corpq̄ lucri, putat Salo-
 moniz in d. p. Jus n̄trale defecti posse nō meleganter, nulla

lege prohiberi posse, ne qd innocuis induty incedat arm
ut ff Loricæ, & id trig reliqua, q corpq ptequant, nisi in
ma repugnet causa. Vex me fugit q iusta pat ee causa
hibendi tuitione corporis.

IIII.

EX eo etiam quod dixi iuris ntralis ee, se, vita, corpq
ri, traditum e, cu no furto tentri, q esuriens tantu fieri
sit, q fame pellat, aut uile indumentu, q sciante frige
se ipse texerit, si alia rone sibi pfulere non solent r. s.
iuncta gl. ex De furt. faci. l. Verbo uicty. De Verb. sig.
Quod tamen Salomonig pcedere tradit, si is cui subtrahit
non laboret pari necessitate.

V.

Maris atq femina coniugatio.)

Maris atq femina giunctio a iure ntrali instituta e
dic. l. 1. p. Ius ntrali. ff. eod. Cic. in off. Quod usq e
lum spectes ntralem illam coeundi persione. sed si qsi
certu illu & prudente mutuuq aiox p sensum, q pprie

Matrimoniu qd giunctio
e iuris ntralis, quod psum
iuris gentium, ead stipulatio
nt & pta dotalia iuris ciu
lis quod institutione iuris
diuini et qd introductionem
e eccliam & reliquas so
lemnitates. Iuris Canonici.

rimonia non ite qubity facit l. Nuptias. De reg. Iur
nihil habet coe cum brutoz aiantium giunctione l. 1. p.
Ait Gtor. Si quadrup. paup. fer. die. cumq sit acty de
uy, ac ginde rone ac p silio explicandz in brutis cadere
st d. l. 1. Iuris gentiu igr pcul dubio, dia debet, cu eo so
gentes humane utant. l. 1. p. Ius gentium ff. eod. Vel etia
iuris ciuilibi respectu forme, q in ualentibz loq uerbo
expessionis postulat e. Tua e. Cum apud. De sponsal. l. cum
notissimi. C. de pscripti. 30. Vel 40. an. & quarenta ff
rum giunctione phibet l. iij. p. Videamq. de Donat.

Vir. & Vxor. Respectu vero institutionis, q̄ primū in paradiso
 terrestri facta ē, de iure diuino & sicut. §. 1. 32. §. 2. C. de
 1. 8. & 9. Idemq̄ respectu uinculi & sacramenti r. Vnic. De
 Voto & Voti redemp. in 6. Sic. n. institutum ē a Deo optimo
 coniugium, ut unq̄ uni indissolubili copula iungeret, & qua
 tam arcto uinculo semel conuexisset, ne separaret homo
 Math. 19. Marc. 10.

Hinc liberarum procreatio.)
 Liberarū procreatio a iure naturali instituta ē, Vix. n. q̄ sententia nūc
 uiri ac mulieris coniugatio r̄iā p̄t, inq̄t eleganter Marq̄ Salo
 monij in d. §. Jus n̄rale, q̄ sine s̄p̄ procreanda sobolis ḡtin
 git C. Nervi. §. Vlt. 17. dist. r. origo. 32. §. 4. Quo iure
 uidemq̄ conditionē eam, qua procreatio sobolis euitat̄ a iu
 re imp̄batam ēē, ita ut ea matrimoniū uirtutē c. Vlt.
 De Condit. Appos. sed & iure ḡtracta matrimonia res̄indū
 t̄, si exploratum fiat alterā coniugem ad procreationē p̄petuo
 ineptam tot. lit. ex. De frigid. & Malific.

Hinc educatio.)
 Cum liberarū educatio sit de iure naturali parentes hanc educationis cura
 nullo colore s̄nt abijcere. Iustinianus alio loco ait, n̄ralē stimulū
 hortari ad liberarū educationē. C. Vnic. §. Tacpat. C. de rex Vxor.
 ait. Quam pietatem cū q̄dam ipsis bestijs im̄iores inhumane
 ḡtem̄t̄, recte iure civili ḡstituta ē, parentes q̄ liberis na
 turalem educandi affectum ulro nō p̄stent, a iudicē cogendos
 ēē l. si q̄s a liberis De liber. agnos. l. Vlt. c. de abn. lib.
 Quid tamen non obseruap̄ ubi filius sua opa atq̄ industria
 uictum sibi ḡritare p̄t, aut aliunde facultatis h̄at, unde se
 comode alere possit d. l. si q̄s §. sed si filij. De lib. agnos.

sub matrimoniu si ea lege
 n̄ralis, ne liberis de p̄
 pa nō ḡsistit d. c. vlt.

gl. in l. si maritus in fi. solut. matris. Vel nisi forte liberos
repellat ingratitudo. Quibus n. ex causis ex hereditatis gressu
ex eisdem etiam alimenta denegantur d. l. si qd. §. 2. de iur.
d. l. vlt. c. de alm. lib. Quod tñ astate Canonica temperatur
c. cum hñret. De eo q. cogn. Consang. vñ. sac. Id quod in
ciuili secundum est, ut Ant. de pat. card. Flor. Zarabel &
ibidem consulerunt. Quin & illud receptum e, lege municipij videtur
posse, ut alimenta libris non subtrahantur. quod ita tñ accipitur
e. ut necessitas illa a lege ciuili inducta tolli possit. Illud
instinctu a natura hñret inditū mutari negat r. Ius nñtrale
distinc. §. sed nñtralia T hoc tit. Quod elegantior Decij in
Iura sanguinis. De req. zur. annotauit. Sed & mater tem-
alere filium usq. ad trienniu si proprio lacte sit. l. nec fil.
& ibi gl. c. de pat. potest. Maxime autē uulgo q. sitū d. l.
quis §. Item in libris nō solum ad trienniu hunc sed
sibi sufficiat. Facto diuortio liberi apud eum alantur &
culpam e, impensis eiq. & causa diuortio q. sitit, auth. si pater
c. Diuort. fact. apud qm fil. Nutri. Sane uero & parentes
pia laborantes nñtrali rōne a filio alendi sunt d. l. si quis
si uel parois. Neq. quicquā refert, an a religione christiana
parens abhorreat c. si qui filij. 36. dist. Imo etsi deportatus
pater, huic tamen a filio alimenta debentur. Vno casu sol-
stituerat filius parentib. alimenta nō debere, q. patris
ria nullam artem eent eodti, Vel ex mptretibus ciuitu nñ-
plutur: in solom. sed qd. infre. & crebrior e sentia, a frē. sero
ut a sorore frēm alendum ee l. eum & filiu. vbi sup. educ. deb.

§. Ius autem civile.)

Oes populi partim suo, partim otium hominum iure utuntur h. 7 l. oes populi. ff. eod. De Iustic. 7 iur. Ius q. q. civitas sibi statuit ius civile appellat d. l. oes populi. Ius Civile aliud e. Vrte totiq. Reipub. aliud locale seu municipi, palz certoz civitatum.

Vrte Ius per universa Reipub. loca diffundit, qle nron e. q. in pandectis Iustinianeis lucubracionibz scriptum habemus, quoz utimur.

Municipale ius e. q. certis municipijs 7 civitatibz, peculiariter gstituta e. ppria lege aut gfuludine 7 non unq. principis auctoritate l. 1. c. De emancip. libz. Sic dicta etia mu, nicipiorz urbo ur bzs q. unq. sive in Italia sint, sive in provincijs designantur l. 1. ad municip. Statutu autem usitan, tissimo uocabulo nuncupat, quasi Statutu 7 decretum civitatis auth. Cassa. c. De ss. Eccles. r. 2. 7 3. De statut. Conf. lib. Eccles. in vsibz faud.

Qui potuit statuta condere.)

Civitates oes q. ut pscriptam ut ex privilegio sibi gcessam iurisdictione hnt, possunt scdm limitata iurisdictione legem municipalem gstituere l. vlt. De Iurisdic. Vel plene statuere si plene hnt iurisdictione d. l. oes populi ff. eod. po, iudg. vtro Iurisdictione carens non aliter statuere potest, quam si vel superioris intreat auctoritas l. pen. c. De legi, tio. lib. 10. r. cum accessisset. De Constit. uel de privatis tantummodo rebz non ambitiose gstituatur l. 1. Ambitiosa. De decret. ab ord. fac. d. c. ceter post Bart. in d. l. oes populi, de Iust. 7 Iur. Alij ius privatum a publico distinguunt. De Iure privato semper a quocunq. populo

statutum fieri potest l. Venator. ff. si constat. Cora p[ro]
iure utro publico, populy si principum no[n] recognoscit
ac princeps statuere potest. l. 1. de Constit. Princip. Sed si
princip[um] recognoscit, q[ui]a populy in eu[m] de impium trans
sint illo nihil statuere p[otes]t d. l. 1. l. Vlt. rez. si. n. usq[ue] ad
c. de Legib. maxime si statuere uelit, quod iuri princip[um]
contrariu[m] eet, hoc .n. semp[er] reprob[atur] l. pen. ad l. Rhod. de
nisi ob loci utilitatem aliud ex bono & aequo decidendum est
l. ij. ff. Diuus. De sepulch. Viol. Nam plerumq[ue] loci attor
q[ui]sustudo l. si seruy plenu[m] ff. 1. de Lega. 1. populy igitur
superiore recognoscens, neq[ue] circa magistratu[m], neq[ue] circa
dicio[rum] solennia ff. interim, auth. De defenf. ciuit. ne
circa testamenti factio[n]e statuere p[otes]t l. Vlt. c. de test
q[ui]a o[mn]ia hac iuris publici sunt l. ij. de testam. l. 1. ff.
huius de Inst. 7 iur.

Lex permittit cuiusq[ue] populo ciuitati 7 uniuersitati, ut proprios
mores, q[ui]asq[ue] leges h[ab]eat l. item eor[um], eud[em] cuiq[ue] uniuers[um]. c.
ciuile 1. distinc. d. l. o[mn]es ff. eod. l. De q[ui]b. De legib. l. 1. ff.
De munit. 7 honor. etia[m] in q[ui]buslibet iurisdictione l. 1. c.
emancip. l. l. b[er]. dum modo statuentes ex conuentionis uim
inodati non sint c. Adu[er]s. ff. pen. De mun. Eccl[esi]e. aut de
ry q[ui]sertim superioris no[n] offendat iurisdictione l. Variatis. c.
decur. lib. 10. l. si constat. De appel. 7 Venientes. De iur.

Eodem modo.
Quib[us]cuq[ue] e[st] aliqua res ut negotio[rum] no[n] improbat[ur] societas,
se tamen 7 sup[er] ijs q[ui] ad eor[um] mung[um] 7 artem p[er]tinent licet sta
condere l. Vlt. c. De iurisdic[ti]o[n]e. om. iud. l. ij. ff. Vlt. pec.
auth. de fideiuf. Colla. 1. dum ex publica lege nihil con
stat l. Vlt. De Colleg. illic l. Vnic. c. De Mongol.

Principes proprio motu, suo sensu, neq; populo, neq; sapientum
 consilio convocata statuit l. ij. c. de legib. l. i. de constit. princ.
 humaniq; tri facit, si sapientia q; silium adhibeat l. Humanum
 c. de legib. Vel ex eo q; maiore videantur firmitate miti, 7 plausi-
 biliora sint, q; plurimoz q; silis gerantur l. ij. c. de Repud lib.
~~10. aut concilium civitatis, q; populo resp. emat.~~ cum utroq; po-
 pulo statuit totq; vocari debet l. ij. c. de Decur. lib: 10. aut
 conciliu civitatis q; populo representat gl. in rub. c. Qua
 sit long. q; sup. Sufficit tri duas partes populi aut un-
 aly ad ee l. Nominatum c. de Decur. lib: 10. modo tri
 q; sentiant l. pm. in fin. c. de legatio. lib: 10. sed ne suffi. pot
 uocasse nisi adessent l. Vlt. ibi neq; ex tabella c. de qd. Curia
 lib: 10. Quod autem uniuersi consuerint, aut q; sentium maior pars
 ratum erit 7 firmu l. Quod maior. ad municip. l. Aliud s.
 l. de reg. iur. Populi autem q; sensum urbis exprimita non
 esse, sed signa sufficere crebris tradit l. seruo invito s.
 si pupillo. Ad Trebal. Dd. in d. l. oes populi.

De quibus rebus populus

statuere possit.)
 Contra traditum e, sup oib; etiam q; na, aut diuini iuris
 ff. populo ex ea statuere posse Dd. in d. l. oes populi, noq; dem
 ut utramq; aut Dei legem tollat, q; utrali ius immutabile sit
 s. pm. i. hic tit. l. ij. de Usuruc. eaz neq; nec superioris
 q; stitutions inferior labefactat aut euertat r cum inferiori
 or. de maior. 7 obed. sed ut publica utilitate suadente
 utrumq; ius interpretatione declaret, adiuet 7 distinguat,
 Neq; utro dubiu qn ea q; lege Ciuili decisa sunt iura municii
 pioz tollere possint l. Item eorum. quod cuiq; Vir. cum ius

Ceterum ad. Hanc. appert. Ipsi tam respectu solemnium con-
 tractu, quam eorum q̄ ex conventionis non deferunt. l. i.
 si fidei. 7 d. l. ij. Alter casus quo se quis iurisdictioni loci
 vel se subijcere, et si litigat, respectu eorum videlicet q̄ iudicij
 ordinem 7 instructionem respiciunt l. ij. §. vlt. de i. st. h. in
 clericis. c. de Episc. 7 cler. Et in ijs que voluntaria sunt
 iuris dictionis l. i. c. de emancip. l. b. Nam cum in iudicij
 quasi contractus l. ij. §. Idem scribit. de pecul. sicut contra-
 hendo se iurisdictioni subijcit, ita litigando c. eund. clericis. de
 for. compe. d. l. ij. §. vlt. Tertius. Delinquentes cum tan-
 to consensu obligentur l. Imperatores. de iur. sis. sed et
 statuta ubi delinquant ex Bartoli sententia puniri debent
 l. Saecularij §. Sunt quaedam. de exord. crimin. Bart. in l.
 .i. c. de sum. trinit. Quoniam de contractibus ad delicta argu-
 tui possunt l. omne. de iudic. Alij contra dicunt p̄mion-
 dos esse secundum ius commune l. i. c. Vbi senator vel claris.
 cum poena delicti secundum voluntatem moderess. l. Qui
 iniuri. in princ. de furt. Quos sententia procedit in ordinarijs
 delictis d. l. i. c. Vbi senator. auth. Qua in provincia. c. Vbi de
 crimin. agi oportet. Bartoli autem opinio in extraordinarijs
 d. l. sunt quaedam. tunc. rub. illic sit. Vel in alijs q̄ non sua
 na, sed tantum rone statuti delicta committunt, ut ire nostram
 extrahere extra provinciam frumentum, l. vlt. §. Licet, ubi
 dd. de publica. Et ab ijs extranei ignorantibus excusantur.
 l. vlt. de decret. ab ord. fac. nisi crassa esset illorum
 ignorantia c. q. de constit. in b. Quae sumuntur: si rex in illo
 loco diu commoratus eet l. sed et si pupill. §. pro scribere. de
 tributor. alt. aut solus comorari l. ij. vbi de crim.

111.
Quid in testamentis.

Ultimus casus. Qui testatur respectu forme & solemnitate
Prograhua loci proderit. Lij. C. euzmad. testam. apper. na te
condere uoluntarie iurisdictionis est cum no obstantibus
inuitos non obliget. Lij. De off. proconf. ea autem que de
luntaria sunt iurisdictione, forenses compre hendant; L.
de emanaj. lib. cumq; in contractib; id iam ut agerim; L.
fundus. De euidio. in testamentis idem ut suspensum; L.
uum. §. cum qui de legat. ij. et actum solemnita ad eoru
iurisdictionem, in quoz territorio celebrant; L. ij. §. Vlt.
testam. L. ij. C. euzmad. testam. apper. sic qui Venetis aut
Tholose testat; earum urbium lege iurisdictione ut coram
bus aut tribus testibus testamentum iure conficiat. Dd. in
4. C. De summa trinit. quod si circa personas testantium di
nat statulum puta faciendo idempas, qui cori lege in habili
erant, aut e conuviso reddendo inha biles, qui iure
erant idempas legis ciuitatis extra non comprehensio
Dt. in d. L. 1. Cum in non subditorum personas, stat
nihil possint. L. 1. Vbi Bart. de tubris.

A quo tempore statuta ligent.

Leges generales post duos menses ligant §. 1. aucto
fact. no. constit. colla. v. Si non prius habita sit legis
libia. c. 1. de postul. q. lat. q. scriptum n. est a lege du
rum mensium tempus ad utriusq; scientia & sp
te sanctionis cognitum). §. 1. ut facte noue cons
quod in eo qui iam eptus est frustra expectatur L. Ab
do §. Vlt. Ad Velleia. Constitutiones item municipior; a
pore scientie ligant L. Vlt. De decret. ab ord. fac. que
die publicati solemniter, & more maiorum statuti prelo

21
 tur. l. pen. C. De decur. lib. 10. cum edicta solita ritu &
 solemnitate opposita oibg utrisimiliter innotescant l. 1. §. ult.
 C. de cadu. tollen.

Ommes populi qui legibus &

Licit urbis ^{moriibus reputatur} ^{pro} efficiant ut ad univrsam urbe terrarum ser-
 mo dirigatp l. Regula. §. si facti. De iur. & fact. ignor. orō
 tu quantonuis urbis, accipietp scdm iuris sensum sicōes po-
 puli utuntp duplia iure scg. q. moribg & legibg regunt. Quia
 tres qualitas adiecta p relationem spectat cuilibet, de iure accipit
 exegeticē sicut declarativus non restrictivus. Ut h. & per Bart.
 in d. l. oēs populi.

Reguntp

Disputabit utroq. utrum a legibg a totibg regiguntur s. ma-
 gistraty sint legibg, an leges magistratibg. Illa q. sio ex hoc
 textu dirimitp, ex quo manifestum ē a legibg regi guntur
 quod Martiani in l. ij. de Legib. Chrysippus urbis clarig apit
 cum iqt, Lex ē orūm divinarū & humanarum rez regina,
 oportet autem ea q. stare & bonis & malis, & principem & du-
 cem esse. Unde apparet magistraty civitatis subesse legibg
 oportere, quia legum ministri sunt. Ut Cicero docet, ducem
 ait, q. magistraty non sua voluntate stant, sed legis ductu. Ne
 aliud sensit Pomponij in l. ij. de orig. iur. dum dixit, parum
 ē in civitate ius esse, nisi sint qui iura reddere possint, sibi q.
 simam huius futūe rōnem Artes & politicoz sic explicat.
 Qui toties legibg proponit, sacrissimam bestiam q. ponit. Qui
 vero legem totibg q. ponit. Deum q. ponit.

Ipse sibi ius constituit.

Hic etiam loq. a similitudine legis principis ad legem civi-
 tatis. §. sed & q. principi T. eo iuncto tex. in d. h. & d. l. oēs
 populi. Quod vero intratis rō.

Quod natura ratio gentibus omnibus prescripsit, ius gentium
uocatur ut h.

§. sed ius civile.

Ius civile ex unaquaque civitate derivatur. Sic iuris
uiliis nomine propter excellentiam Romani intelligitur. Verborum
usum sumit in partem digniora, et in dubio et potestate
ut h. et l. 1. §. cum in perpetuum si ager. uel h. et l. C. de
stat. hom.

Appellatione urbis uenit Roma l. Urbis appellatio et l.
Alpheng. Alciat. de Verb. sig. Roma n. Caput totius orbis
l. 1. §. sed etsi. C. de Vet. Jur. enud. et Verba Resp. sine
prolatum. De Repub. Romanorum tanquam propria omnium civitatum
intelligitur. l. Respub. ibi. §. C. et §. caus. maior.

Legatum Ecclesie relictum in obscura matrici Ecclesie debetur
h. argto nri. §. licet alij legata propter incertitudinem uisum
diderint l. sicut seruum. De Legat. 4. §. iustitia respecta non
legatum ad pias causas ob incertitudinem non uisum l. 1.
l. si quis ad declinandam. C. de Episc. et Cler.

Causa delegata officiali concessa remissa digniori fore
§. Ius autem Gentium.

Ius gentium gentes humana sibi usum exigente com-
ter comparantur.

Bella, captiuitates, et seruitutes ex iure gentium ori-
untur sunt l. ex hoc iure ff. eo. Bellum autem iustum putandum
est. Neque enim aliter esset licitum. Quomodo cum ergo
rebellantes a principe geritur l. Equissimum. De
usufr. Bellum autem licitum dicitur de. de finium, quod
populus solum Romanus indixerit. l. Hostes. et l. qui
nos hostes. De Verb. sig. et rationem non addunt quod

iustior Romanorum tamen in externis nationibus iustitiam, quam reliquarum nationum in servitute a suis civibus deprellendam esse voluerit, nisi eam forte, quod sibi orbis principatum Imperatori Romano attribuerit, et hoc in l. de iustis. Ad l. Rhet. de iactu. Vide Alciat. lib. 2. Pandect. Cap. 24.

Omnes prope contractus iure gentium instituti sunt h. 7. d. l. hoc iure. Hinc traditum est principium, quamvis legibus ex hoc iure civili solutum l. princeps. De legib. Contractibus tamen factis consensu teneri et obligari. r. 1. de obligat. probat. c. de nat. feud. Vas. in l. 1. De constit. Prince. Sic deportati et amittunt ea que iuris civilis sunt l. Eundem De pen. in p. contractu. l. si mandator. §. Is cuius mandat. cum gratia sint Iuris gentium h.

§. Constat.

Nota Iuris divisione a forma legislationis petita, se ius quo Romana civitas utitur, aut scripto aut non scripto constat h. l. Ius civile. Ubi Budaeus. De Iust. et Iur. Fabrii lib. 12. Cap. 3.

Ius civile scriptum sequitur varias in populo Romano politice spes seu personas, apud Romanos iura constituentes in 6. partes dividitur. ut h. 7. d. l. Ius autem civile.

Qua de re legibus plebisactis, senatus consultis, principum placitis, magistratum edictis, et prudentium seu iurisconsultorum responsis sancitum, cautum, iudicatum fuerit, non est de ea re dubitandum, aut ab illorum rationibus quidquam, ex his instat ius nostrum quo utimur. ut hoc §. et sequentibus. §. l. Ius autem civile. §. eo. l. 1. §. Item cum contra. eua sententia super appellat. res. l. Leges. 1. 7. 3. c. de legib. cum infinitis et similibus.

Collige definitionem legis, plebisacti, senatus consulti.
Lex generaliter appellatur que scripto sancit quod ault, aut iubet, de, aut utando, c. Lex. 1. dist. c. 1. de legib.

Singulari in ac speculi acceptione, Lex non nisi una scilicet
iuris scripta notat, nempe quam populus Romanus consule
gante constituit h. Celsus lib. 10. Cap. 20. Et de finibus et causis
efficientibus conflata.

Plebiscitum ferre nullus nisi tribunus plebis, et ad ista
liberat h. Celsus lib. 10. Cap. 20. et lib. 15.

plebs autem a populo.)

Quod aliquando pro toto seu re maiore, spes pro parte
ut re minore accipitur. Quod teste Appiano princeps descriptum
Aluat in l. plebs. et l. Inter domum verbo sig.

Plebs eandem cum populo, quia pars in toto rationem
sicut genus latius patet quam spes, ita et populi appellatio
plebe latior est, propterea et populi nomen plebem esse gratum
non gra. Aluat. in d. l. plebs. et l. Inter domum.

Appellatione populi universi cives etc.)

Universitatum nomen quod et collectivum, non membrum solum
et capite constant, ideo illud quoque comprehendere debet
sic appellatione populi senatus comprehendit ut continetur
ut h. et familia appellatione dominus et princeps familiae quod
in l. familiae de verb. sig. et militum appellatione Imperator,
Dionysius feldt sancturam, Continetur l. 1. De milit. et
qua ratio cum curia dicitur etiam de Cardinalibus, cum
chris de Abbatibus r. ult. De Simon. Cum capitulum de Decretis
quoque intelligimus r. curia. §. 1. De concess. Gherardus
6. Sic et Scholasticorum nomine Rector admittitur
Bologninus in Reppit. Auth. Habita. C. Ne filii
pro patre.

Sed et plebiscita Lege Hortensia.)

Plebiscitis patricij quondam non tenebantur, hincque in
statuto Laicorum clericos non esse obnoxios. Aretin. h. C.

posterior destrueret ante prescriptionem completam. arg. l. v. in
pugnantia. Et rff. iur. 7 Hflm. in tit. de Consuetud.

7. quæstio
Inq. lex scripta 7 consuetudo
quæstio.

1. in materia
2. in Effo. in.

Lex, statutum, 7 consuetudo, populi ex consensu unius accipit
ut h. 7 d. l. de qb. 7 l. oes populi. de iur. 7 iur.

Ut quis obligatus ex lege vel statuto itaque ex consuetudine ut h.
legem imitatur.

Lex consuetudinis contemptorem perinde puniri vult, atq. in
gressorem Legis c. in his. iudic.

Consuetudo non secus atq. Lex ad similes casus pertrahitur, si rone
d. l. de qb. iudic. lib. c. Enod. no. rone de legib.

Vel ornant in
causa formali.

Lex et statutum est ius scriptum, consuetudo vero ius non scriptum.
Scriptura Lex repræsentat, 7 in consuetudine non est necessaria, postea
ad memoriam formidam scribi possit. Bart. 7 d. in
de qb.

Lex vel statutum fit per assensum expressum, consuetudo per tacitum
tantum, ut h. 7 l. 2. mo. de legib.

Lex statim vocis producit, at consuetudo factis transactis demum
tenet, per gl. h. 7 d. in d. l. de qb.

Consuetudo quam
de ualuit vel
non.

Consuetudo præter legem x. ubi Lex non disponit in iudicia Legem
imitatur, ut tantum ualuit in casu a iure prætermisso, quæ
Lex in casu scripto ut h. d. l. de qb. l. Diuina de legib.

Quibus in rebus scripto iure uti non solent id custodit q. consuetudine
responsum e. d. l. de qb. vel hinc consuetudo cum Lex deficiat
lege suscipit r. consuetudo. 1. dist.

Consuetudo facta legem x. q. idem. in se hæt, q. Lex ut
legis non tr. consuetudo facta legis observatio, vel consuetudo
legi conformis ea firmat, atq. in usu retinet l. vlt. de
long. consuet. 7 hæc opat ut si Lex dubia fuerit uel ob
interpretationem accipietur ex consuetudine: Est n. consuetudo
optima legum interpretis l. si de interpretatione, cum
de legibus.

Legem scripta dubiam aut obscuram consuetudo optime
interpretat d. l. si de interpretatione ut.

Consuetudo contra legem diuinam concurrentem fidem, aut
 talis q̄ ad delinquendum inuitat, aut peccatum natrit
 non ualeat r. Consuetudintem. 11. dist. r. Nos q̄suetudine. 12. dist.
 c. ex parte ex. De Consuet.

Dei Lex naturali iuri iuxta, populi moribz quantumlibet diu,
 nis immixta abrogari nō pot. r. ppn. De q̄suet. r. vlt. §. his ita 6. dist.
 Consuetudo gra ius naturalē (ut nō alere q̄tam, vim in nō posse
 repellere. & simili) nō subsistit. Bart. in d. l. De q̄bz. naturalis
 q̄ppō nō nullū aut horitate inuerti aut commutari pot. l. 2. §.
 vlt. De vsufr. eorū r. r. & nā iura diuina q̄ta prudentia mutabilitate
 (ut ita dicam) non recipiunt §. sed naturalia T. eo.

Quaecūq; uel moribz recepta sunt uel scripturis expressa, si iuri
 naturali fuerint aduersa, uana & irrita tenenda sunt, r. quo iur. ni
 fin. 8. dist.

Consuetudo gra ius positium libertatem ecclē gerens non
 ualeat. Auth. Cassa. & irrita. De ss. ecclē.

Consuetudo gra ius utilitate publica gerens nō ualeat, tot. tit. si
 gra ius ut util. publ. nisi ipse princeps, uel qui gerit scians tale
 q̄d vsurpari taceat uel committat. Bart. & Dd. in d. l. Regbz.

Lex derogatoria q̄suetudinis, q̄suetudine gra ius postea intrudē,
 tam non ualere facit, auth. Nauigia. C. De furt. auth.
 oēs pegrini Cōtra de successō cum siml.

Consuetudo generalis sequens ubiq; derogat legi generali. Quod tenet
 tex. in d. l. De q̄bz. in fin. ¶ cl.

Consuetudo uicinat legem generalem, si 7 ipse generalis. l. 1. l. De
 q̄bz. Accurs. in l. q. C. q̄ sit long. Consuet.

Consuetudo specialis alicuius pata municipij aut quindie infra
 suos tantum terminos legis obseruantiam infirmat. Vlt.
 C. q̄ sit long. Consuet. ¶ cl.

Consuetudo specialis sequens derogat generali, tantū in illo loco ubi
 q̄suetudo uiget l. venditor §. si q̄statōra p̄ter.

Consuetudini statuti non derogabitur & legem gratam sequentem
esse consuetudinis illius fuit mutatio in lege c. 1. De Consuet.
in 6. Latio e. q. lex principis ad ea non extenditur q. prius
sumunt ignorare. Consuetudinis autem q. in facto consue-
tudo ignorare permittit. Ergo ratio eo se non extendit Lex
ubi haec pulchre p. b. de Consuet. in Vi.

Consuetudo gra. cas. principis in signum eminentiae reservata
dummodo scripta fuerit tempore, cuius iuris non extat ut
text. in c. super q. b. g. d. s. G. d. vbi panor. De Verb. Signif.

Consuetudo irrationabilis maxime q. ad delinquendum inuitat nullatenus
valet, nec notanda e. consuetudo, s. p. b. corruptela c. ult. r. ex
p. de Consuetud.

Consuetudo irrationabilis ex certa scientia ab tam aliqua impulsione
introducitur, q. tra. ad delinquendum non inuitat, derogat q. dem legi in
his, cetera ad similia non trahitur. l. quod non tunc, vbi gl. de
tu. p. m. De legib.

§. Et non inolegenter.)
Lacedaemonij moribus solis, Athenienses autem scriptis legibus uti
a. q. b. Romani ius suum sumserunt.

§. Sed naturalia.)
Ius naturale semper bonum & aequum inmutabile e. l. pen. de Test. & r.
dispensatur tamen p. partes aut spes gut. loci uel patriae, uel gentis
ciuitatis, uel negotio quoniam uentissima e.

Lex naturalis e. nempe cum alterius detrimento & iniuria fieri debet
pletiore l. Nam hoc naturalis. De Condit. Indeb. At bono publico in
ducta e. usucapionis quaedam res, diu & fere semper incerto domini
essent l. 1. De Usucap.

Fundamentum omnis Iustitiae e. fides, & ex fide consistit depositum, at in
dant sepe tempora, ut aq. sit no. seruare fidem, nec reddere
depositum c. 1. officior. l. bona fides. Depos.

Ius naturale diuina prouidentia constitutum est. Ut h. no.

horum ingenijs excogitatum, sed diuinitus insitū ac collatum Cui. 2. de legibz.

Ius ntrale tolli non potest, sed modum accipit, declarari & adiuuari a iure civili. ad. h.

Ius civile neq; in totum recedit a ntrali, neq; per oia ei seruit. l. ius civile de Inst. & iur.

Civilis institutio si a recta ntrali non, a qua iustitia mutuaq; aliena sit, non lex sed saeva Tyrannis censurā d. l. Ius civile. l. ult. c. de incest. Nupt.

Ius civile uel more uel lege alia lata mutatur. ut: Ius civile expresso consensu & oia tacite potest tolli ut. l. i. soluz desuetudinis non est ut legem tollat, sed tantum ut obscauret. §. Igitur. l. i. verb. desuetudinis inuenerat §. in p̄uocem. annotat. in l. de q̄. de legibz. r. Toes. De uer. coniug.

Ius civile potest contrario iure tolli h.

Eade potestas recipit in dissoluendo, q̄ recipit in inducendo. h.

Nihil tam ntrale, quā unumq; eo modo dissoluit, q̄ ligatum est. Nihil tam ntrale. de reg. iur.

Posteriora semper derogant posterioribz, q̄ potest non tantum in legibz, ut h. & l. ult. de q̄. princip. §. et in pactis l. pacta nouissima c. de pact. ḡ. tractibz. l. pacta, de contrahem. ḡ. tract. l. 2. de resind. vend. testamentis §. 1. T. eub. mal. istam. infir. fideicommissis l. clari. c. de fideicom. Legatis l. si mihi & tibi §. In legatis, de legat. 1. tutelis l. Tutor datz §. 1. l. si hereditas. de testam. tutel. atq; id genus quam plurimis.

Lex noua aut posterior refertur q̄ ad tempus p̄teritū, q̄ attinet ad uim abrogationis, §. spectat tempus futurū, si agatur de causaz deroga. one l. Leges c. de legibz.

§. ult. 7

Iuris materia triplex est, statuit. n. de p̄sonis, rebz, & aduocibz h. & l. 1. de stat. hom.

A dignioribz est inchoanda h. & §. singulorū T. de rer. diuis. persona q̄q; unū rebz digniores sunt. h.

DE IVRE PERSONARVM

Tit. 3.

Personae reꝝ diuim p̄stantissimae ff. §. ult. §. de iur. ntrali gen. & civili.

Actum cū de ius institutum c. l. ij. de stat. hominum.

par & ius posse, si psona quaz cā gstituta & ignorent p. l. s. vlt.
tit. p. x.

Res des ntra nif hominū utilitate & grām gduert. D. In penult.
T. de res. diuis.

principio

Floris aut liberi f. aut serui, neq; qij serui liber & partim serui
h. 7 l. iij. De stat. hom. pluralis numerus ponit & singulari, 7 q; plurimū
& serui, in uno tantum ceque ac in plurib; gedit gl. 7 d. h. in
des hōes, 7 in s. 1. Verb. vltis. T. Vi. bon. rapt. Tirag. latem
unquam Verb. suscepit libras. Num. 244. C. de reuoc. don.
Vnde Statutu certo modo iunens producentem falsos testis test.
in pducente unū tantum. Ang. h. 7 in s. 1. T. De oblig. q. ex
contract. nas. Tirag. ibid. num. 248. An autem 7 qn plurali
singulari resoluat, 7 ē diuerso uide q; Fab. 7 Ang. h. 7 m.
alios quos Tirag. ibid. num. 261. congerit.

Libertas ē ntralis facultas oij q; cuiq; facere libet, nisi q;
ui aut iure prohibet vt h. 7 l. 4. De stat.

Libertatis proprium ē sic uiuere ut uelis. Cic. in 1. off. 7 in
quont tex. in l. 1. s. 1. C. De manumiss.

Libertas plurimū pt in his q; decet posse. Bald. in l. Libertas
De stat. hom.

posse dicimur, q; iure possumus l. Filij. De gdit. instit. pupia. C.
facta cadunt, pietate, & estimabunt, uerecundia nra, 7 C. ut p.
raliter dixerim) q; gtra bonos mores ft. nec facere nos poss.
credendum ē

Legum idcirco oēs serui sumus, ut liberi ēe possim. Cic. q; Cluent.

Libertas ntrali iure, seruū iure gentiū instituta ē l. Manumiss.
De iustic. 7 iur. l. si quod dñs. De gdit. in debiti. 7 h. 7 l. 4.
stat. hom.

Cum libertas sit de iure ntrali, psumit q; liber nisi gtra
probr, Bald. in d. l. Libertas. De stat. hom.

Effiax d'argem ad Etymologia vocabuli negabunt tantu nisi ut defini-
tionis hact. Dd. h. 7 r. De hlam. ordn. in princ. Vbi late dicitur sigly.
Serui & seruanis denominatio & mancipia qd manu a iudicibus capi-
untur ut h. 7 l. 4. De stat. ho. l. pupilly §. 1. De verb. signif.

Quod qd ex legitimis hostibus occupavit, iure gentium status ipse fit
libertatem §. ult. De acq. rez dom. §. Item ea q ex hostibus t. de rez.
diuis. vsq ad eo ut liberi qd hinc ex hostibus capti captivum man-
cipia ac serui sint iure belli ut h. 7 d. l. 4. 7 d. l. pupilly.

Capti ab hostibus apud Christianos in uniuersum serui non fiunt sed ut
se redimant pecunia possunt cogi Fab. 7 d. h. 7 in d. §. Item ea 7
d. l. libertatem §. ult.

Hostem captum 7 inter res sua dedita iudicium non habet §. 67.
num. Alciaty in l. pupilly §. 1. de verb. signif.

S. ult.

Serui intra bello, aut qd parti a putiois fiunt, ut h. 7 l. s. de
stat. hom.

Altra si nascuntur ex ancillis matris, partu. n. qd tam staty attinet
uentrem sequitur l. partum. C. de rei vendic. §. sed si 7 qd T. De
ingen.

Cui in pub. iusto bello capiuntur serui fiunt, ut h. 7 d. l. Hostis serui
apud Christianos. No. Fab. in §. pced.

Cui annis 20. maiorq participandi ca utriusq se possit & emptoris
serui efficiunt ut h. 7 d. l. s. l. ult. Cuius ad libert. qd lum. no hic.

Substantia maior minus ut non recipit, per text. hic in ver.
7 serui in et. gl. Verb. Nulla. Fina.

DE INGENUIS

Ingenus iure coi §. statim ut natus & liber & ut h. 7 l. s. §.
ingenii de stat. ho.

Qui bene finis principis natalibus restituuntur iure suis, aditionisq cla-
ritatem ut ingenus nati sequuntur l. l. De natal. restit.

Iudicaty ingenus talis hnt, ppter authoritatem rri iudicatis l. In-
geniu, de stat. hom.

Ingeniu accipe debent etia eu de q iuria lata & qmuis fuerit liberting.
qa res iudicata & iuritate accipiunt vsq. in d. l. Ingeniu.

Ingenui sunt qui ex matre libera nati sunt, Martianus d. l. s.
ingenui. de stat. hom.

Cui patre seruo matre utro libera nascitur ingenus nihil amicus
ut h. 7 d. §. Ingenui.

Effectus aliquando dignitas & sua ea efficiendo ut h. 7 l. quod ex libere
de oper. seruo. Nouel. que de. dignit. §. sunt ingen. Const. 81.

Patris gditio quoad filij ingenuitate non considerat ut h. 7 d. §.
ingenuum.

Partus sequitur uterum l. part. C. de rti. Vedic.

Partus quoad statum seu libertatem sequitur conditionem
matris, sed in alijs uidelicet et agnatione, conditione curia

dignitate, honoribus, origine liberi legitime sequuntur patris
l. cum legitima 7 ibi not. de stat. hom. l. liberos de senat. C.

emplo 7 l. eos C. de Douor. Lib. X. In ijs q. extra matrimonium
ff. part. in ditijs sequit matrem l. lex nra. de stat. hom.

ng. Lex nra haec e, ut qui nascitur sine legitimo
nominis matrem sequatur. §c.

Nihil interest ut quis ingenuus sit, utrum ex iustis negocijs
uulgo nascatur, ut h. 7 d. §. Ingenui.

Vulgo concepti sunt, qui ex eo patre nati sunt, quem uel citius
honeste uere non possunt l. Vulgo de stat. hom.

Omnino sufficit uel natiuitatis uel conceptionis uel nati
medio tempore matrem liberam esse, ut partus ingenuus dicatur
ut h. 7 d. §. Ingenui.

Si serua ^{concepit} ~~parit~~ 7 postea manumissa pepererit liberam
parit, id enim fauor libertatis extorsit Paulus lib. 2. sentent.
tit. 25. 7 h. 7 d. §. Ingenui.

Si ancilla conceperit 7 medio tempore manumissa
sit, rursus facta ancilla pepererit, liberam parit, Modestus
enim tempore libertati praesente, non etiam nascere possunt

paulg ibidem 7 hic vers. ex his illud q̄situm.
 Quomāmodum casy parentis iam nato nō nocet l. filiū de sen.
 nat. Ita nec gcepto, utpote q̄ gcepty t̄p̄y q̄s iam nato quāhōs
 de issy gmodo tractat l. cui in vter. de stat. homi.

Modo natiuitatis, modo gceptōnis temp̄. Spectang, p̄mit magis p̄,
 t̄ni p̄dest l. Nūq̄ Legem, C. de Natural. lib.

Vt senator q̄s dicat, sufficit patrē illiy senatore fuisse, iū gcepty
 e, nec nocet filio si post gceptōnem pater p̄deret senatoriā digni-
 tatem l. emanipatum §. sed si q̄s. de senat.

Dignitas acq̄sita patri postq̄ gcepty 7 naty e filiy nō p̄d̄ filio l. si
 senator C. de dignit. lib. XII. Sic nec infamia ḡtracta nocet l. filia
 de senat. l. Anati, de rit. Nup̄.

Quaerita a patre nobilitas nō p̄ficiat p̄rig natis l. Impialis §.
 Atis illud 7 ibi Bart. 7 Bald. C. de Nupt. in l. si senator C. de
 dignit. lib. XII. S̄ntia qua illicita nuptia declinat nō nocet
 filijs post natis, nec ij̄ inter spurios ob id recto t̄p̄y, si ante
 s̄ntiam sunt gcepti r. ij. Ex. Qui fil. sint legit.

Calamitas matris nocere ei q̄ in umbra e non debet, ut h. 7 d. §. In
 gemi l. emanipatum §. si q̄s vbi d̄. de senat. 7 in l. ij. C. de libert.
 7 cog. liber.

Delictum parentis nō nocet libris l. Sanding C. de pen. l. ij. §. Quā
 si pater. de numer. 7 honor. tit. C. Ne fil. pro p̄m. l. Dui. Gra
 prin. de iur. patron. fallit in Crim. l. esse maiestatis 7 haereses,
 l. quisq̄ §. filij C. Ad l. Zul. maiest. auth. Quaror. de Harst.
 7 manich.

§. Cum autem inueniuntur

Nō oīs q̄ in seruitute e seruy e, nec oīs manumissy liberting d̄.
 Seruū eē 7 in seruitute, diuersa s̄t inā p̄prietas altero possessō signi-
 ficat.
 In seruitute eē e facti, seruū eē iuris. Quāmadmodum possidere 7 in
 possessione eē tot. tit. Cuius eē causis in possess. eat. l. sciendum
 §. i. Cui satisd. cog.

Ingenuitati manumissio non offertur ut h. 7. l. si quis de capti. 7.
revers.

Quae de facto emergunt effectum non sortiuntur iuris, nec detri-
re iudicant, de quo late § Aug. hui.

Veritati 7. origini ingenuitatis, manumissio fuerit modo facta
iudicat Paulus lib. 5. Sentent.

prescriptione 20. annorum defenditur libertas l. ij. C. de pfer.
long. temp. q. 7. libert. sed contra libertatem non sexaginta
annis pferibit l. ult. C. d. tit. l. ult. C. ibi causa stat. agi. pfer.

Libertas inestimabilis res est, 7. oib. reb. favorabilior l. Libertas
ij. de reg. iur.

DE LIBERTINIS

Libertini s. q. ex iusta servitute manumissi s. ut hic in prin. 7.
v. de stat. homi.

Libertini nisi ^{cui} iusta servitute adempta non s. ut h. 7. d. l. v.

Ingenio q. in statu servili degebat de facto secuta manumissio
vet. §. ult. s. tit. j.

Qui a latronibus captus fuerit 7. manumissus libertinus, non e. cum servitute
iusta non fuerit l. hostes de capti. 7. posthumi. revers.

Correlativa se invicem respiciunt, nec unum sine altero esse possunt
ut hic notat.

Hoc spiritum s. h. ut relativa ut posita se ponat, seposita se p. mant.
h. in prin. Bald. in l. Comarbiada C. de Epif. §. Cler.

Manumissio e. datus libertatis, 7. a iure gentium instituta ut h. q.
manumissio. de iust. 7. iur.

Naturalis libertas una ab initio omnium fuit l. i. §. tus gentium de iust.
iur. §. tus autem gentium §. de iur. nat. §. servitute aut.

de iur. perf. hic 7. in l. l. Manumissionis, servos na respiciunt
sed ex bellis, q. iuris gentium iugu illud servitutis adinventum e.

h. C. tus gentium .i. distinct.

Nihil fit esse in privatione nisi prius fuerit in habitu, ut ois privatio ⁷⁸⁰
 habitu. Quotat h. 7 d. l. Manumissiones l. Deum. de Verb. oblig. l. 1
 de Condit. 7 de in. r. Ad dissolutum de Respons. impub.
 Non enim nulla est privatio nullius Qualitates d. l. Deum.

Qua de novo emergunt, novo indigent auxilio ut hic l. si arbitrio
 f. finali qui satisd. cog.

Dare libertatem nihil aliud est quam delegere eum qd prius fuit 7 obli-
 statulum removere cum oes testes liberi nascantur ut h. simile de cog
 spicas exaussit l. Ades. f. videip. De agr. rer. dom.

Dat libertate dng remittendo servitutem, na 7 qd remittit videtur dare
 l. si mulier. De gdi. Ca. dati.

f. Nullis autem malis.)

Multi fit retribuenda libertatis tam inter vivos, qua in ultima voluntate
 modi h. f. Multis autem modis. Serui qdlibet loco 7 tempore manumitti
 pnt, hic f. Serui autem.

Quoad acty voluntariae iurisdictionis ois locy honesty iuridicy appella-
 ty ut h. d. f. Serui aut. l. a p. dente c. de dilat. gl. in l. Voluit.
 f. 1. de inter. act.

Praefatos fides 7 similes statim urbem egressi, ubi qd quantia
 no appulerint iurisdictione tnt voluntariam, 7 apud illos manumitti
 pnt. Ut h. 7 l. ij. De offic. Prof. et legat.

Episcopy etia extra diocesim beneficia gferre pnt. Hoc in voluntariae
 iurisdictionis e. c. post electionem. De gess. f. bend. gl. 7 panor. in
 c. Novit. ex. De offic. deleg.

Ea qd fit impij gntiosi non expedit iudex extra quinquem r. ut liti-
 gantes. De offic. ordin. in 6. d. c. Novit.

Verba fglis nimia alacritate in balneo effuderit, ut in quibus, ad lau-
 ris necessitatem habenda no fit, casu ggnita plerumq ignoscit. Alii bib.
 2. parere. Cap. 12. p. gl. hic Verb. in balneo.

f. vlt.)

Licet olim fuerint tres spes seu grady libertatis, hodie in oium una e
 gntio, 7 oes ciues Romani efficiuntur. Ut h.

QUIBUS EX CAUSIS MANUMITTERE
non licet. Tit. 6.

Princip.)

Qui in fraude creditorum manumittit, liber de phibito, & Lex impedi-
bitatem, ut h. 7. l. qui in fraude. Qui & a quib. manu. lib. non fr.
Quod lege phibente sit p̄ infecto h̄atp̄ l. Non dubiu. C. de legib. ni.
panam: nam faciens actū ut geratur sub p̄ena phibitu etia
p̄ena legis patip. & gl. ut. & ibi ad. in l. ij. C. de episcop. aud.
Si q̄s in graui. Ad Syllan. Ang. hic.

Vbi n̄ legis non apparet ibi regnat honesta legis utilitas, q̄ n̄
aliquid sine utilitate statuit, ut hic. ibi quia Lex p̄tra. S.
impedit libertatem. tex. in §. furtive §. ij. De iurac. & l. §. ij.
in prin. Qui & a q̄b.

Actus quantumcumq̄ p̄q̄ & fauorabilis in alterius iudicium n̄ subsistit
ij. §. si q̄s a' principe, & §. Merito n̄ q̄d in loc. pub. & hic.

Sic suo p̄m̄q̄ iure quantumlibet fauorabili uti debet, ne cuiq̄ aliq̄
iniuria l. Non debet alteri. De reg. iur.

In oī actu intelligit̄ doli & fraus exceptis l. Creditor §. Lucius Man.
Verba illa, Nihil agit, intelligunt̄ ipso iure, & denotant Canonē la.
Int̄ia p̄ tex. in l. Ill. Verb. nihil agit, De lib. & posth. Corsety in
laribz suis verb. Nihil agit, & tex. hic.

Licet t̄no seruū unū instituere & libere facere in t̄gto, in q̄ nullo aliq̄
ex̄t̄us heres etiam in fraude creditorum hic vers. licet.

Interest defunctorum ut heredes t̄ant l. 7. ga de iur. iur. actio.
Fama defuncti additione hereditatis p̄seruare l. primo gradu. qua
fraud. Cred.

Ignominiosa & bona cuiq̄ p̄ter alienū res p̄onis uoce diuisi d.
primo gradu.

Nō min̄ p̄ defunctis quā alijs iniuria fieri l. i. De iniur. l. offa. de re
& sumpt. funt.

Facere iniuriarum actio d̄ap̄ aduicis lacessent̄ cadunt aut fama defun.
l. i. §. et si forte. De iniur. l. ij. §. Aduicis de sepulch. viol. & Auth. de
functi cui funera. &c.

§. Idem iuris.)

Cui seruo hereditas relinq[ui]t[ur] esse tant[um] r[e]l[ati]o[n]e libertas intellegat[ur] ut h. l. si quis
 C. de neg. ser. her. in lit.

Cui seruo gemitiff. e. do gemitiff. & antecedente p[er] q[ui] p[er]m[itt]it ad illud ut h.
 l. ad re[m]u[n]dit[ur] & l. ad legatum. De p[er]m[itt]it, nisi illud antecedens multo magis
 gemitiff. foret arg. l. pen. s. illo. C. de neg. ser. her. in lit.

Verba testi scdm voluntate testator[um] exaudienda s[un]t l. si q[ui]s filiu[m] C. de lib[er]t.
 q[ui]t[ur] l. pater. seuerina in prin. de g[er]it. & deo l. si pecunia s. si seruo
 de pecul. legat. & in hanc i[n]t[er]p[re]t[ati]o[n]em multa ggerit. Tirag. in l. si unq[ui]s uob[is]
 lib[er]tis N. 52. & seq. C. de reuo. don.

Tanti C[on]m[un]is legulatorib[us] & p[ro]p[ri]is uerisimilitudo, ut ex ea leges faci
 ant, litesq[ue] diffiniri iubeant, tanq[ua]m id uer[um] sit, q[uo]d uer[um] e[st] simile l. non
 e[st] uerisimile. Quod met[er] ca. & tex[us] hic & ibi ca[us]a no[n] sit uerisimile. Tirag.
 latissim[us] ibide[m] in p[ro]f[ati]o[n]e N. 37. cum seq[ue]nt[ur].

S. in fraudem.

Fraudulenta manumissio ea d[omi]ni uim h[ab]et nulla cui[us] cupit[ur] male r[e]l[ati]o[n]e
 ad r[e]s[pon]det ut h. l. In fraude p[er] eum & al[ia] eum[us].

Fraudis i[n]t[er]p[re]t[ati]o in iure civili no[n] ex euentu d[er]iuet[ur] sed ex p[ro]p[ri]o
 quoq[ue] desiderat[ur] &c.

In si factu[m] aliu[m] i[n]t[er]p[re]t[ati]o[n]em p[ro]p[ri]am atq[ue] distinguim[us] l. 1. ad l. Cor.
 nel. de sicar.

In no[n] abrociob[us] no[n] obest anas[is] si iniuria nulla h[ab]et effectum l. 1. nisi. Quod
 guls[us] iur.

Quae carent effectu nullam merent[ur] in iure p[ro]p[ri]etatem d. l. 1.

Plerumq[ue] ho[m]i[n]es ampl[us] qua[m] sit in bonis sperare solent ut hic.

S. eadem lege Aelia sentia

Minor .20. annis nisi ca[us]a p[ro]bata non manumittit[ur] ut h. l. si q[ui]s inte
 gris. s. minor. Cui & q[ui] l. si pater. De manumission[is] vind. fragit. n. & in
 firmu[m] e[st] hui[us] etatis i[n]u[er]sio[n]e. l. 1. de minor.

In causis fauorabilib[us] dies cept[us] h[ab]et q[ui] p[ro]pleto l. in u[er]u[m] p[ro]p[ri]o[n]ib[us] de
 u[er]u[m] Alud e[st] in odiosis in q[ui]b[us] temp[us] memorat[ur] de momento ad mo
 mentu[m] Videte Q[ui]s. & d. in l. iij. s. Minorem de minorib[us] & Christ.
 porcum hic latiq[ue] distinguuntur.

Natalis giunctio sanguinis e[st] iusta manumissionis ca[us]a ut h. l. si minor
 ij. cum seq[ue]nt[ur]. De manumiss. vind. l. si seruo pluriu[m] s. 1. de legat. 1. h[ab]et
 n. no[n] cognos[ci]t[ur] l. vel si de manumiss. vind.

Iustum e[st] eos manumittere, q[uo]d ut cognati s[un]t, ut cognator[um] locu[m] obtinet, ut h.
 & d. l. si minor ij. cum ll. seq[ue]nt[ur]. de manu. vind.

Natūz 7 alimny qd potant alyz giunctis sanguinibz, ut h. l. 1. §. 3.
De suspēt. tut. l. Nescimny §. similis e matri. De exca. tut.
uxore §. seim. de lega. ij. 7 multa spealia favore nutricū 7
natū in iure gessa ggerit Tirag. in l. Si unj. verb. suscepit libe.
x. 53. c. de reuoc. donat.

Libertas mulieri matrimonij cā data nisi intra sex menses duasp rata tū
ut h. 7 l. si collactarey de manumiss. vlt.

Quamuis ut plurimū inhonestū videatū uinculo pōra matrimonia ob
l. tina in fin. prin. De verb. oblig. r. lumina. De sponsal. hoc in epa ha
stun in manumittente ancilla matrimonij grā seray consuit, h. 7
si collactarey.

Libertas seruo procuratorū hendi grā nisi decimū septimū annū im
rit non dasp. ut hic.

Sicut qd post decimū septimū annū procurator ad negotia liate deputat, ad
cia tamen nisi maior 25. annis fuerit deputari nequit r. qui gnrat.
§. vlt. de procurat. in 6. l. minor. de procurat. c. l. §. 2. d. hic.

Qui annos decem 7 septem gpleuit postulare nō phibet l. 1. §. pueritū
postulan. c. 2. non mēbit litis damni aduocaty vti procurator.

Manumittendi nō facili cā ed pt, semel autē approbata 7 recepta
reformanda non ē hic in utruq semel autem 7 d. l. iusta. de manu.

Libertas semel collata liberti ampliy auferri aut reuocari non pt
manū §. vlt. cum l. seq. de inoff. testō l. sicut c. de libera. cā. 7
cum simul.

§. Vlt.)

Puberibz tam masculis quā feminis testam facere ius ē 7 h. 7 l. c.
etate. de testam.

Cui authoritas faciendi q magis ē pmittit, id q nō ē non uidet
ri l. Non debet, de Reg. Jur. r. Cui licet eo. tit. in 6.

Cui de oibz facultatibz testō disponere pmittit ē, ei 7 seruoq un
tate dare gcedit, ut hic.

Qui testati pt, is donare nō phibet l. filij famil. de donat. l. Tur
§. fil. de donat. cā. mot.

Libertas inestimabilis rps ē h. 7 l. libertas. 1. de reg. Jur.

In dubijs media uia ē eligenda l. filio ut Legat. Note Caus. l. Antiz §. p
hered. pet. Nouel. de confel. in prin. Conf. 105. l. Salua etiā de off. pconf.

Extremū ubiqz uitiosū facit ut mediū quā eligat gcompansato vel.

Motum tempore inter duo extrema iniqua, optimū ē ut hic §. cum ex aliis
plauit mediā iuria gstimantium T. de rez. diuis. d. l. Antiz.

Natq decem & septem annos, ut pcurator negotiorum ex iudicialiter ee p̄t. ff. eodem lege 5. eo. atq; alijs in foro patronari l. 1. de postulan. Ita & ma, mittere ut hic.

Natq decem & septem annos doctor creari p̄t. ea n. ardo aut p̄uio mison Heria filij de iure respondisse legit. facit l. 1. ff. pueritia fidi. Alex. ad Bart. de postulan. Aug. hic.

Hodie iure nauissimo quo tempore minor de facultatib; suis recte testatq; eodem si libertate semos suos in testamento donat. idratu C. Nouel. con. 119.

DE LEGE FVSLIA CANINIA

Iulianus sub lata Lege Fulsia Caninia Tit. 7. testatoris danda potestatem pruisit, ut h. 7. l. vnic. C. eo. Res libertatem impediens quomodo inuidia dr, ut h. 7. l. vnic. vbi

Accur. not. inuidiam ee tollenda. Et q̄s facere in aliena q̄ sibi p̄bet, & illi no nocet l. 1. ff. fin. de aq. & aqua plu. arqm. lo. Feb. h.

Nemo p̄t facere in suo q̄ alteri nocet, & sibi no p̄bet l. vnic. ff. si adiecit. De legat. Quid. idij si inuidia motq; sicut ar̄ uocandi faciat. Vide lo. Feb. & Aug. hic.

Inhumana uidetq; uiuos terre herentia disponendi de reb; suis & ea mo, rionib; esse denegaton. vel:

Quod in ter uiuos q̄ p̄t, multo magis in ultima uoluntate q̄ adenda ut hic. Validum e argum a gradu ad ultimas uoluntates, & e gtra, ut hic 7. l.

Successori eij Negot. gest. l. seruū filij, cum l. seq. de legat. 1. Si marit & uigentior e ro in ultima uoluntate qua gradu ualbt argum

ab ultima uoluntate ad gradum negatiue. A gradu uero ad ultima uoluntatem Affirmatiue. l. fin. C. de legat. l. obligonum fere ff. placet. de oblig. & actib.

Si efficacior modo gradu ro, argum a gradu ad ultima uoluntatem negatiue, & ab ultima uoluntate ad gradum affirmatiue fere l. factu inter hered. de pad.

DE HIS QUI VEL SVI,

uel alieni iuris sunt, Tit. 8.

Stotes inuicem pparati p̄telonem, alij sui iuris, alij alieni iuris ff, ut hic 7. l. 1. ff. ed.

Membra diuisionis gtraria aut saltem opposita esse debent. At eis bona diuisio debet sumi a p̄tib; inter se directe oppositis p̄ text. inum, q̄ sent ad ha. allegat.

Cognito uno relatiuq; cognoscat & alter, ut hic.

Contrarior eadem disciplina & notitia hic 7. l. 1. ff. eo. l. vlt. de legat. iij.

Cognito uno ex gratijs non fit a leproy ignoratio contingere, huc & T. de
in prin.

§. In potestate itaq;

potestas dominica iuris gentium secundarij. Cui hic & P. Tus aut g
de iur. ntrali. L. Manumissiones de Test. & iur.

Dignus olim in seruum ius vitre & vitis habuit L. m. & L. 1. ff. eod.
Quicq; serus acqrit id dno acqrit h. & P. Item vobis acqrit T. ff.
Person. nob. acquir.

Seruy gra dnum non tenet exaptis tribz casibz & gntim
in L. 1. c. de questio.

Hodie Antoring pig non plus in seruum, quam in alienoz ser
una iuris esse soluit h. & L. 1. ff. eod.

Dnus licite seruum suu moderate castigat L. vnic. C. De em
seru. L. si affante P. si matris solut. Matrim.

Mariti leuis castigatio permisa e uxoris. Auth. q
nemo. C. de repud.

Senioribz ppius data e potestas corrigendi iuue na gna
errata L. vnic. C. De emed. propin.

pater non solum inobediente & refractariu filiu casti
uetz etiam carceri includi iubere pot L. si filij C. De pat.

pater durig tractans filium gra pietate, cogit e
cipare L. vlt. si qd a parent fuer. eman.

§. Sed et maior asperitas.

Serui a dno pter modu vexati ad orem sacra uel p
cipis statim pfugere solent h. & L. ij. ff. eod. L. 1. de
pfect. Urbium.

Ab Ecclia usantur inuitum q uim extrahi uas e C. de ijs
ad Eccl. confug.

Res suas nemo uendere cogit etia iusto pter L. tuuiter C. de
trahen. Empt. L. Non. n. rez amac. eum si nisi in puias

dum casibz, enumeratis huc pter gl.

Quilibet in re sua moderator & arbitrer e, L. in re ma

C. Mandat. l. Nemo ex hinc C. De Iudeis etiam abutendo l. Et si
lege, ff. Consuluit. De petit. Hered.

Iniquum & cuius hominum ius seu libertas & prius in rebus arbitrium
destrahi l. id quod nostrum, de Reg. Zur. sed longe magis consensu
admitti passim permittitque reus abusus, & in iuribus iuste deprecantibus
auxilium denegare, ut h. l. ij. ff. Eod. l. i. ff. Quod aut. de offic.
offic. Urb. facit l. Divus Traianus de milit. testam.

Legit dicitur in iure beneficium non dari l. In iure de Reg. Zur. legi
tamen beneficium meritis dominis utilitate suam quae minus effectum non
perpendentibus, ut hic & l. ij.

Expediit Reipub. neque re sua male utatur hic quae eius interest
locupletis subditos terrae, & contra publica sustineant. auct. ut
iudic. sine aequo suffrag. ff. consiliorum.

Neque cuiquam hominum ius suum destrahi cogitur, ut h. & l. ij.

Iusto deprecantibus nihil debet derogari.

Iusto petenti facile assentiendum h. & l. ij. & v. Attilianus
de servit. rust. p. b.

Non statim delationibus credendum est, sed prius cognoscendum
ut hic ibid. Item cognos. de q. d. h.

Princeps non debet ferre suarum institutionum ludibrium & con-
temptum, h. & in fin. ibi. Quod si in ea institutioni fraudem
fecerit.

Frustra faciunt leges, nisi severe puniantur contemptores, Bald.
hic & facit l. Sancto Legum. de pen.

DE PATRIA POTESTA.

DE III. 9.

Patria potestas nihil aliud est quam ius quoddam personae quod
habet pater tanquam princeps familiae in filium naturae, iure aut
moriibus factum l. familiae & l. potestatis de verb. signif.

In parentum potestate sunt, qui ex iustis nuptiis procreati
h. 7 l. ij. De iis q. sui vel alieni iur. sunt.

Uterque non est in potestate patris, ut hic a Jo. Barro sententia
ibi ex iustis nuptiis 7 s. ult. Auth. Quib. mod. natural. leg.
legit. igitur pater illi pupillariter substituere non potest. l. nung.
ibi gl. De vulg. nec ei tutor datur. l. naturali. De confir. tut. na.
mily rumpit potestatem, etiam nec ei debetur legitima, ut not. gl.
l. 1. in prin. Verb. naturales 7 ibi Bart. De bonoq. possess.
tutu. 7 gl. in s. Tam autem T. De iust. Testam.

Nuptia sunt coniunctio maris 7 feminae, 7 sortium oris
divini 7 humani iuris communicatio. Modestinus in l. De
nupt.

Corporum coniunctio ad iustas nuptias celebrandas non
necessaria l. licet c. incest. nupt. l. Nuptias. De reg.
Nunt. 22. c. 1. cum seq. 27. q. 2.

Sola voluntas 7 liber consensus masculi 7 feminae uerum
matrimonium efficiunt c. sufficiat 27. c. 2. d. l. Nuptias
fuerit de condit. 7 dem.

Matrimonium coniunctionis corporum non consummatum, si in
monasterium dissolui potest l. Deo nobis. c. De epif. 7 dem.
De concupf. coniug.

Consensus utriusque vel metu expressus, etiam si quis nuptias sine
ad matrimonium inducentem non sufficit c. cum locu 7 s. Ver.
ex de sponsal.

Cum matrimonia contrahantur, ut inseparabilis sit q. servat
recte ad tempus contrahi non posse decreverunt pontifices r. p.
de condit. Appost.

Patria potestas iuris civilis est h. s. Ius autem potestatis
In orbe Romano q. fr. cives Romani effecti sunt l. In orbe
stat. hom. l. Roma. ad Municip.

VII. Filius fam. institutus haeres si infans hereditate non ad-
decesserit, pater eum hereditate iure patris potestatis ad-
piscatur, utatq in l. si infanti c. de iur. de lib.

VIII. Filius fam. non potest patrem in ius nocere, etiam cum utrumque iudic-
l. fin. c. de in ius nocan. l. is nulla in patrem et filium
esse potest l. l. De iudic.

IX. Obligatio civilis inter patrem et filium, quae in potestate non
distat §. Item in adultis. i. de inutil. stip. tametsi retrahit obli-
gabat l. fun. a. fr. de condit. indet.

X. Filius fam. non potest contrahere neque agere suo nomine, nisi
ea quae ex castrensi vel quasi castrensi peculio spectant, ut
colligitur ex gl. in l. si longiq §. si filius fam. de iudic. de
l. cum filius fam. si certu pet. condet.

XI. Filius fam. potest a patre venditari l. 1. de rei vendic. hac forma
vendico a te filium meum quem detinens, ea tamen quod pretas in
iure Romano mihi dapp. 2as. in summa viginti tri. sed
tri spectat in iudicium, de liberis exhibendis de §. deductio
ut l. 1. §. 1. cum seq. de lib. exhib.

XII. Filius fam. reverentiam, obsequium, alimentum debet patri,
haec quoque ab emancipato standat l. si quis a liberis. de
liber. agnos.

DE NUPTIIS

III. 10.

Definitio.

Nuptiae sunt viri et mulieris coniunctio, indivisa vitae et sustinenda
quae §. 1. §. de pat. pot. vel sedem adestina. Nuptiae sunt
coniunctio maris et feminae, et sortium omnis vitae, divini quae
manu iuris conicatio l. 1. de rit. Nupt.

Coniuges debent eisdem religionis esse, nec Christiani ducant
rem alienam a fide sua. can. caue. 28. c. 1.

Iure civili gravissima poena inhibetur, ne Christiana religio
omnis homo matrimonium contrahat cum ea quae Iudaea super-
stitionis est. l. No quis c. de Iuda.

Nuptia uel iusta uel iniusta sunt. Iusta sunt q̄ facta iuxta legum grauitate. Iniusta q̄ neglectis ijs q̄ iura requirunt. gradus sunt l. De iure. §. ult. ad mancip. l. Paulus respondit De stat. hon. §. 1. 7. Ergo nō oēs T. hoc lit.

Causa finit.
Efficiens

Nuptia q̄ sensu grauitate, absq̄ ullo actu uoluntatis. l. Nuptias De reg. iur. l. Nuptia. De rit. nupt. l. Cum fuerit. De condit. §. dem. l. Cum hic. Itaq̄ §. si mulier. De donat. inter Vir. 7. uxor.

Qui per seipsum furere uel amentia laborant matrimonium grauitate non possunt, etsi contractu ante mortem se lineant. l. pro beneficio furioso. De his q̄ ff. sui uel alieni iur. c. Neq̄ furios. cap. Hi 7. 32. q̄ 7.

Cum q̄ sensu liber nō coactus debeat legitimum coniugium inter multos ac nolentes grauitate nec sit nec debet. l. si pater. De ritu nupt. l. Neq̄, 7. l. nec filium c. De nupt. r. Gemma de sponsal.

Matrimonia debent esse libera l. neq̄ ab iniuria c. De nupt. l. libera c. De inuhl. sup. d. c. Gemma.

Inhonestu uideat matrimonium uinculo penus obstringi. l. Titia de verb. oblig. solant. n. grauitate ut plurimum difficultas hinc exiit. r. Requirit de sponsal.

Matrimonium grauitate ui uel metu penus, aut cruciatu corporis, aut morte q̄ cadit in instantem uirum de ijs iure nullum r. Veniens l. ij. §. c. Consultationi Ex. de sponsal. etiamsi iniuriam accessisset gl. 7. penor. in c. ij. Ex. De eo q̄ duxit in matris. qua pol. q̄ adulter.

Causa for.
malis.

Verba ex primordia sensum, quoad Eccliam, magis ut grauitate possit matrimonium, quam q̄d ex perfectione 7. stam necessaria sint, requirunt r. Tua. De sponsal. gl. in c. Cum apud eo. d. Tit. In mutis 7. surdis sola signa q̄d uoluntate declararent sufficiunt. l. Mutis. De iur. Dot. d. c. Cum apud. Ex de sponsal.

Inter absentes non minus quam presentes & procuratores seu procurator
speciali mandato tractat, gratia sunt nuptiae l. Denique l. generalis de
nupt.

Causa materialis.

Procurator post revocationem inutiliter matrimonium contrahit, quod
de ea certior factus non sit c. ult. de procur. in b.

Causa finalis.

Quis quidem in una ut diversa specie & detestanda eamque legem
ultimo supplicio puniendam mandant. l. Cum vir. A. l. In
de Adult. §. Item lex Julia. T. de public. iudic.

Effectus.

per matrimonium & solibus & creationem, ad perpetuitatemque
humanam servat. Auth. De nupt. in prin.

Per nuptias maritus fit dominus dotis, & ad eius fructus dotis & fructus
l. dotis anatta, de rei vendic. l. Dotis fructus de iur. dot.

Per nuptias uxor eidem fit socii uir & maritus, eisdem
privilegijs & dignitate gaudet l. ex parte de iudic. l. de iur.
ad municip. l. Fin. c. de nicol. lib. 10. quod etiam in uirum potest
esse dum ea non ualuit alteri l. filij §. uirum ad municip.

Ad fine.

Sponsalia sunt nuptiae & re promissio nuptiarum futurarum l.
de Sponsal.

Nuptiae fiunt uerbis in presentibus tempore gratias, sponsalia
uerbis in futuro tempore contractis, gratiantur §. l. 1.

In sponsalibus contrahendis definita etas non est, ut in nuptiis
hoc sit a primo.

Impubes gtrahunt sponsalia modo infantes non sunt l. de
sponsalibus. De Sponsal.

Polygamia seu dygamia nulli totum prouisa iure, ne
tam humano quam diuino Genes. 1. & 2. Math. 19.

Dygamia infamia notabitur & poena legis Juliae, de adul-
terijs pheluntur l. 1. de his & not. infam. l. eum q. & l.
euamuis c. de adult.

Iusta nuptiae nisi inter ciues Romanos contrahi non
possunt, ut hic in prin. princip.)

Hodie iure Canonico & inter seruos matrimonium constat C. 1. de
conjug. seruo.

Impuberes iustas nuptias inter se contrahere non possunt L. 4
de rit. nupt. & hic.

Non potest nuptia uideri, si uirx pati non potest L. pen. in dies
legat. C. d.

Filij filiarumque familiarum iustas sine parentum auctoritate
nuptias non contrahunt h. l. ij. de ritu nupt. L. Nec filium
C. de nupt.

Pater filiae consensu intelligitur nisi euidenter dissentiant,
L. si ut sponsis. C. de nupt. L. in sponsal. §. 1. de sponsal.

Patris auctoritas in filij familia nuptijs et iure diuino &
humano necessario requiritur. Genes. 24. 28. 34. fol. Iudic. 14.
Exod. 20. & 22. 1. Corinth. 7. Can. Aliter 30. & 1. Can. non omnes
32. C. 2. Can. Honorare ead. Ca. & est.

Limitatio

Filij emancipati etiam sine consensu patris potest uxorem
ducere L. filij, de rit. Nupt. L. ij. §. si emancipati de bon.
possess. Cont. tab.

Filia etiam emancipata minores 25. annis propter sexum in,
hacillitatem, in nuptijs contrahendis consensum patris uel matris
uel propinquorum adhibere debent L. 1. L. uirac. L. In coniunctione,
C. de nupt.

Si pater furiosus sit licet liberi contrahere possunt donatione
propter nuptias constituenda a fide uel a iudice, presentibus iuramentis,
et sanguinis L. si furiosi C. de nupt.

Pater ab hostibus captus, aut ita absente ut ignorare an sit
ubi sit expectatio triennio non prohibetur liberi legitimas
contrahere nuptias L. si nepos. In fin. Ca. L. seq. de ritu nupt.
modo consilio quoque propinquorum, et eorum que parentum loco sunt
fiat. d. L. In coniunctione. C. de nupt.

§. Ergo non omnes.)

Cognatio sanguinis alia supra numerat parentu, alia
liberor, alia ex latere finitum, soror, & ceteror, l. 1.
gradibz.

De computatione graduum in ascendenti-
bus, tam scdm ius Civile, quam
Canonicum. Regula.

Tot sunt gradz, quot sunt persona una dempta, ut tot
gradz quot generationes

De collateralibus secundum
ius civile, Regula.

Tot sunt gradz quot generationes pcediendo p persona
q cognationi cum pstitit. Vel:

Tot sunt gradz quot persona, scilicet dempto

De collateralibus secundum ius Canoni-
cum, in linea aequali. Regula.

Quoto gradu utroq distat a coi scilicet, eodem gradu in
se distant.

In linea inaequali Regula.

Quoto gradu distat remotior a coi scilicet eodem gradu
se distant c. fin. Vbi gl. ex De consang. & affin.

In linea recta descendente uel ascendente p potna & p hie
iugij usq in infinitum. Vel breuig:

parentum liberorq commutu in infinita multa & l. Affin
ug l. Nuptie q siter. De rit. Nupt. l. Nemini C. De
nupt. Cens. 18.

Iure gentium incepta quirit, q ex gradu ascendenti
uel descendenti uxorem duxerit l. vlt. de rit. Nupt.

Parentu appellatione lata signato, non tantu pater fit
aug & dem ceps oes superiores gignunt. Sed & mater &

& pavia. Ut h. l. 4. p. pter ait. De in ius vocan. l. 1.
latrone parentu, usq ad tritanu apud Romanos p p
uocabulo notent. Vltiores q no hnt specia noen

iores l. Turisconsulty §. parentes. De grad. cognat.
 Liberoꝝ appetone nepotes & pronepes ceteriq; q; ex his descen-
 dunt in infinitum gignunt l. Liberoꝝ, De Verb. Signif.
 Adoptati ne emancipati q;dem, cum parentib; adoptiuis nuptias
 gubare possunt. h. 7. l. eum oia. De rit. nupt.

§. Inter eas quaj; personas.

Nuptias cum fratre uel sorore ex utriq; alteroꝝ parente
 gubare non licet, Imo etiam fratris genitam, & uelgo q;ditam
 sororem, q; uelut uxorem ducere licet. Leuit. 18. 7. 20. Deut.
 27. 3. l. Nemini C. De nupt. l. 8. nihil nitroq; De rit. nupt.
 Nihil interu in nuptiis cognatorum frater sit consanguin-
 uis an uterinus d. l. Nemini.

Adoptiua sorore qua; diu adoptionis uinculu; perdurat q; ducere
 prohibet hic l. si q; posthumus. §. Ult. in fin. De libr. 7.
 posth. l. si Stipular. in prin. De Verb. oblig. c. unic. De
 cognat. legal.

Nuptie cum fratre sororeꝝ adoptiua nec gubari, nec gubate
 retinari possunt l. per adoptionem. De rit. Nupt.

Fratris uel sororis filiam, neptem, proneptem, uxorem ducere
 non licet, quonia; nobis liberoꝝ loca sunt, non eis parentum
 h. in Vers. frs utro. d. l. Nemini. l. sororis. De rit. Nupt.

Cuius filiam uxore ducere non licet, nisi eius nepte pater
 mittat & si cuius filia mihi filia loca sit, ut ea ducere no
 possim, nec eius neptem ducere poterit. h.

Licit fratris uel sororis utrius filia ducere no; possis adopti-
 ua tu non gubaris, cum nullo iure giuncta sit. h. Vers.
 eig utro mulieris.

Fratrum & sororoꝝ liberi iure civili gignuntur, hodie tu tot
 & usitato iure, ob grauis & gubiles cas & liberoꝝ h. Vers.
 duoz; autem frum l. celebrandis C. De nupt. 2. C. De

dist. 7 subst. l. 3. de rit. Nupt. c. VI. 7 c. Non debet
de consang. 7 affin.

Amica 7 matertera quavis magna itaq; adoptiva amica
mista s; nuptia h. vers. Item Amicum d. l. p. adoptionis.
Inter nos 7 quasi parentes matrimoniu glare no s;
infinitu. Sunt autem quasi parentes, q; parentu Fratres 7 sorores
sunt, ut amica matertera, amica magna, magna ma-
ter 7 deniceps h. vers. Item Amicum.

Pontifices matrimoniu inter eos glarent, q; in linea tra-
versali quarto gradu distant a' coi illo parente, q; cognati
a' origo e, s; iuris civilis prohibito, non tam late dicitur
dicitur c. Non debet De consang. 7 affin. l. Nemini c. De nup.
In gradibus prohibitis graetate nuptie inutilis in dicitur
habent, nec a' Principe confirmari solent hoc. tit. c.
in d. nupt. l. si adulterium Ad. Zul. de Adult. Licet
nunq; ex ea staty liberos confirmet l. qui in quintibus
Ding De rit. Nupt.

S. Affinitatis.)

Affinitas e' p'pria q'at equalitas p'sonarum q' ultra cognationem
nobis 7 nuptias coniungunt Theo. huc.

Affines sunt viri 7 uxoris cognati, dicti ab eo, q' dicitur
duae cognationes, q' diuerse a' s; sunt, q' nuptias con-
iungunt, 7 altera ad alterius cognationis finem accedit. Modestinus in
non facile. De grad. Cognat.

Persona addita p'sona q' copula carnis mutat gen' attinent
sed non gradum. Vide vers. Nuptia mutat gen', s; no gradum
grad. Hosten. in summa: De consang. 7 Affin. l. in l. 4. s. Af-
fines. De gradib.

Consanguinei uxoris fiunt affines marito, 7 uicissim ad hoc s;
ut usq; ad quartu gradum matrimoniu inter eos prohibitu sit

Non autem consanguinei uxoris sunt affines. ^{36.} sanguinis mariti
 ut inter eos matrimonium gravi prohibet c. quod suppr. his. De
De sang. & Affin.

Consanguinei uxoris quoto gradu sunt ipsi uxori iure sanguinis
 talis, eode gradu sunt ipsi marito iure affinitatis & e. gravi. Con.
 sanguinis mariti, quoto gradu ff. ipsi marito iure sanguinitatis.
 eodem gradu sunt ipsi quoque uxori iure affinitatis gl. in l. 8.
 Affines. Verb. Nulli.

Sicut iure Canonico inter consanguineos, usque ad quartum gradu
 sanguinitatis prohibet matrimonium, ita quoque inter Affines. c. No.
 debet. De consang. & affin.

Affinitas non est inter marita & uxore licet plerumque affines
 dicantur. l. Non ideo c. de Hared. Inst. Sicut unitas non est
 numerus sed principium numeri gl. hic.

Qui propter affinitatem parentu liberorumque locum obveniunt, giungi
 matrimonio non possunt. d. l. Non facile ff. Hec itaq. de genit.
 l. Nuptie consistere. 2. De rit. nupt.

Verba Tituli Imperatoris sunt adrogativa Presentis gl. in l. ij. ff.
 l. Julia. de Testib. Albert. in l. 1. c. de test. Virg. Christ. Porci
 us hic.

Una duobus eodem tempore nupta esse non potest. hic.

Qui uxorem unam habet alteram ducere prohibet. Vel. duas
 nuptias eodem tempore legitimas habere non licet. l. 1. de his qui
 notan. infamia l. ij. c. de inqst. nupt. l. eum qui duas. c.
 ad Legem Jul. de adult.

In dubio lex intelligitur, facta in casu ambiguo potius quacumque,
 to, h. & l. quod hinc. De carbon. edit.

Nemo maiore prohibitione omissa de minore disputat ut hic.
 Frustra Erig de posteriori rone, si prior adhuc subsistat, ut h.
 & arg. l. 4. de Testam.

Ratio generalis prevalet speciali, ut hic. & ff. Quod autem
 T. de usucap.

Vbi dispositio habet duas rationes finales, quatenus una illarum
cesset, non tenet cessat dispositio. Vel breuius:

Ex pluribus rationibus sufficit una subesse, ut hic. Quod utrumque
has si singule rationes se efficiant sint et sufficiant. Adiciat
De Verb. signif.

Sicut prohibito inter consanguineos ascendentes et descendentes
extenditur usque in infinitum, ita quoque eodem modo inter affi-
nitatem enim parentum et liberos loco l. Non facile s. Hos itaque
grad. et h. et l. Adoptiuus et l. nuptie consistere 2. de rit. nupt.
et ita abstinendum est a consanguinitatis uxoris, sicut a propriis
De consang. et affini. c. de propinqs. c. equaliter et multa 32. q.
Iure civili in transgresso gradu ultra scilicet gradum prohibito
non extenditur. At pontificis iure inter affines sicut et
inter cognatos usque ad quartum gradum nuptie prohibentur
non debet. De consang. et affini.

Inter compriuos licite coit matrimonium, etiam si nati
ex parentum suorum matrimonio liberi. hic in s. mariti uxor
et d. l. Adoptiuus.

Consanguinitas ex improbate coitu coitu, quod impedimentum
matrimonij geritur c. p. tuas De statuto. tot. tit. et de
qui cogno. consang. Uxor. lic.

S. Si uxor tua.)

In matrimonij q. honestam magis quam q. licet glori-
randum l. Semp. De rit. nupt. l. Semp. in conjunctionibus
de reg. iur.

In gerendis matrimonijs nuda ius et pudor inspicierit
Adoptiuus. De rit. nupt.

Affinitas in causa nuptiarum, etiam ex sponsalibus propter honesta-
tem, geritur fingitur l. Si qua mihi, et d. l. Adoptiuus. De rit.
nupt. et hic.

Cum uxoris demisse filia, item filij patrisq; sponsa nuptia ob
publica honestate interdicitur ff. d. l. si qua mihi. 7. luc.

Sicuti vassallus q. cum uxore dñi rem habuit feudum amittit c. 1.
§. Item si fidei h. C. ubi. mod. feud. amitt.

Ita si sponsam dñi etiam nondu traducta uideret, arg. h. n. n. 7.
d. l. si qua mihi. de rit. nupt. l. 2. n. legat. 7. h. stud.

Facti uerbo etiam non factu uenit hic ibi. recte factures si ab
huiusmodi nuptiis abstinentur l. Factre. 20. Verb. signif. l. q. non
facit. de reg. iur.

In fraudem factre uidetur etiam ius is q. no facit q. factre
debet. l. in fraude. C. de in fraud. cred.

Ille dr. contra facta factre q. ea non implet. l. si qs maior,
C. de transact.

§. Illud certum est.)

Serui quod ad ius civile attinet q. nullus tenet l. q. atti
net. de reg. iur.

Quod ad ius ntrale attinet, oēs hoies sunt equals,
d. l. quod attinet.

Cognatio in seruitute q. ita post manumissionem nuptiis in pti.
minto C. ut h. 7. l. Alosting. §. Seruiles q. p. de rit. nupt.

Etiam impuberes ius pontificiu pui's & publicis q. etis cu con.
iungi pmitit c. ij. de despons. impub.

Cum ancillis iure civili no grahit matrimoniu l. Cum an
cillas. C. de nupt. iure tamen pontificiu ratum troy C. 1. de
coning. spm.

Inter tutore & curatore eorūq; liberos & pupilla uel adueta
nuptie ut grahanf §. c. p. h. d. m. C. l. Libertu. l. si qs libe.
l. Non C. de interdicit. Matr.

Qui in provincia officio seu magistratu fungit, no p. mulier
provinciate ducere, acat ducendi filio q. sentire. l. si qs officium

l. Qui in provinciam. de rit. nupt. nisi post depositu officiu in eate
uoluntate q. sentirent l. eos q. d. tit. 7. l. Et si contra. C. de nupt.

Qui contra leges facit, non potest non a legibus accipere, nec ex
beneficio frui. L. a nullo C. De ferijs L. Antepm. De Conuul.

Frustra beneficium Legis implorat qui in legem committit L. Auxi-
lium in fin. De minor. c. bene in princ. De elect.

Viri, uxoris, nuptiarum, dotis, nota, iusti coniugij propria sunt
h. 7. l. si qd in test.

Neq cognatio neq affinitas esse potest, nisi nuptiae non interdictae
sint L. Non faulq. p. scienda. De gradib.

Matrimonium non est quod aduersus leges est: ut hic.

Ibi non est matrimonium, ibi dos esse non potest L. ij. De iur. dot.
L. ult. C. de donat. ant. nupt. 7 hic.

Quod caret nomine, caret 7 nominis effectu, ut h. 7. l. non dubium
C. de Legit.

Ubi coniugij iustae nuptiae non sunt, ibi ius patris potestatis non
est. S. De patria potesta. in prin.

Nati ex iniusto concubitu parentum in potestate non sunt h. 7. l. 3.

De his 7 sit sui vel alie. iur. Neq patri suo haeredes esse possunt

auth. ex glossem. C. de iur. in test. nupt. nec de patris familia
qse intelliguntur D. Partium Zap. in l. ult. C. de Verb. Signif.

Bona fides utriusq vel alterius tantum genus sufficit, ut filius
legittimus habeatur, atq parenti etiam fidei male succedat c. ij. c.
ex honore ex. Cui fil. sint. legit. S. 1. in auth. de in test. nupt.

Qui ex nuptiis contra legem concepti sunt, haud ablimi-
lis vulgo qstis existimantur ut hic. Vulgo concepti q patre
demonstrare non possunt, ut putant, sed eum tantum, qui testis non
debet nec licet L. Vulgo. De stat. hom.

Qui sponte sciens ac prudens nuptiis sese immisit, doli
non exigit gl. 7. D. in l. 1. C. de gdiat. ob cas. Bart. in l. ult.

C. de gdiat. sine ca, secus si prohibitione nuptiarum iuste ignorat,
uerit hunc. n. ei permittit ei repellit.

Inestas nuptias contrahentis pena est, spoliatio cinguli, qstitate

bona & exilium: Verberatio similis persona C. Si quis
& L. 7. auth. ex g. plura. auth. incipit C. De incest. & in
mpt. l. Insuper ff. eod.

S. Vlt.)

Qui ex ea muliere concubina alicui nati sunt, cum qua
licet in matrimonio uiuere potuisset ntralis dicitur tot. tradit.
C. De ntralis. lib. auth. omnib. mod. nat. offe. sui. constit. 83.
Ex ea soboles suscepta, cum qua p. leges matrimonium gtrale
non fit, p. ntratum nate indigna C. q. nimo nec a p.
tibus iure civili educanda Nouel. 12. & 89.

Filij illegitimi q. s. p. ueris appellany scdm leges pnt a
menta negari auth. ex complexu C. De incest. mpt. auth.
licet patri C. De nat. lib. At ius Canonice iubet illis a
menta suppetitari C. p. venerabile. Qui fil. sint legitimi. C.
heret. De eo q. dix. in matris. qua p.

Filij ex ea cum qua comulij ius erat suscepti in de
nu ordinu alledij, iura patrie potestatis legij vel frenij.

Deurro nati nati, legitimi filij ius tribuit L. Dicitur
cum q. C. de p. ntralis. lib.

Libri ntrals ex concubina, & ea cuius nuptie legitime
sunt in tridite, & subsequens matrimonium legitime
parentum matrimonium libris antea susceptis in p. y. lib.
ius tribuunt L. cum q. & L. nup. C. de nat. lib. & sic.

Nati ex glubronio, q. in matrimonium nuntate, quamuis
nulli postea nati sunt, uel in uita manserint, legitime
ius obtinent L. Nupt.

Sic legitimi legitimi sunt, utro suo filio Bart. in
si is q. & emptore. De usucap. cum sequens matrimonium
get oem manita p. dentem C. Tanta. Qui fil. sint legit.

hanc, ac si legitimus cent concepti & cum q in primis
§. Ding. De rit. nupt. §. Sit itip licentia, ubi Nichil a legit
filij's differentes in auth. Quib. mod. nat. effie. legit. & §.
quis ergo. Quib. mod. nat. effie. sui.

Legitimatō p rescriptum principis fieri non pot extant
filij's legitimis & naturalib, si id principi dissimulasp §. Si
uero non tms. in auth. Quib. mod. nat. effie. sui.

Legitimatō rescripto principis facta tantis filij's legitimis
licet non ualcat ad eoz p iudicium, ualcat tñ in ceteris
dm. Floren & Alexandring in c. per venerabile. qui filij
sunt legit.

DE ADOPTIONIBVS

TIT. II

princip.)

Adoptio (ut Theoph. definit.) e adq legitimg ntrōn in
tant ad eoz q liberos nō hēt solatium inuentq.

Caus in Inst. iust. magt. Adoptio e similitudo ntrōe, ut p
lium hāre possit, quem non generauit. Ut scdm Alex

Adoptio e adq legitimg, p qm q filij nō e, p filio hō
quod electione fit

per adoptionē nulliq alteriq cognōnis ius qrit, quā
itaq adoptio in frēm, aut patrū, aut amencū nulliq
momenti e l. Nec apud. c. de hered. Inst.

Filij fam. non tantum natura, sed & p adoptionē fit
l. 1. ff. eo. & hic in prin.

Idem oparap fictio q ueritas, ut h. & d. l. 1. & l. 2.
ex orōne De Ocul. tit.

Adoptionis nomen generale est, et in duas species dividitur, quarum altera
 adoptio similiter dicitur, altera arrogatio. d. l. 1. et hic.

Interdum tamen ob usum vocabulorum pauciora cum pluribus sint nego-
 tia quam vocabula sumuntur, sicut in l. 4. de prescript. verb. et
 hic et d. l. 1. et ij. ff. eo.

Vel.

Generis appellatio coarctata ad speciem significandam, si proprio nomi-
 ne caret l. 2. ff. eo.

Species adiuncta vel opposita generi facit ipsum stare, pro
 sua specie, per textum in l. 2.

Paterfamilias per principem arrogat filium, et magistratus
 adoptat, ut l. 1. et d. l. 1. et ij. ff. eo.

Ordo addita generi, ipsum in species dividunt, per textum in
 l. 1. et d. l. 1. et ij.

Arrogatio principis rescripto, premissis, et auctoritate fiat,
 ut eius cui princeps hoc delegaverit hic et d. l. ij. Alibi in
 l. 1. de offic. vij.

Arrogatio facta contra delegatum principis perinde tenet, ac si
 ipse princeps fecisset. Delegatus enim representat delegantem d. l. 1. in
 fin. de offic. eius cuius in iuris.

In arrogatione consensus utriusque et arrogantis et arrogati requiritur
 l. in adoptionibus et l. Nec ff. eo.

Nec absens neque dissentiens arrogari potest. d. l. Nec

Arrogatio fit quae et is qui adoptat rogatus, et interrogatus an ve-
 lit cum generi adoptandus, et iustum sibi filium esse, et is qui adop-
 tatur, an id fieri sibi velit d. l. 2.

In arrogatione impuberis fit in iustis in personis ambig-
 ne turpitudinis, ne dicitur, ne dolus, ne captio subsit et caetera
 id genus l. Nec ei ff. eo. §. Cum autem t. eo.

In causa cognitione intervenire debet auctoritas cau-
 ratoris l. Quod ut ff. eo.

Adoptio coram magistratu apud Romam & legis actio fieri debet
L. 4. ff. de iur. l. 1. C. de.

Coram magistratu consentire debet tam is, qui in adoptione datur, quam
in adoptionem datus L. In adoptionibus ff. de ad.

Cum nepos adoptatus quasi ex filio natus, quod sensus filij exigat
L. cum nepos ff. Eod.

Consentire filij intelligitur qui non contradicit d. l. In adoptionibus
Unde etiam infantem in adoptionem dare possunt L. etiam
q. ff. Eod.

Pater etiam metu adoptioni consentire potest L. si pater ff. Eod.

Adoptio non iure facta adhibitis qui contradicerent interdicta
a principe confirmata L. Adoptio. ij. Cum L. seq. ff. Eod.

Confirmatio principis solemniter emanans acta et iudiciali
efficiatur d. l. Adoptio. ij. Cum L. seq. et ibi Bald.

Quamvis actus sit principis, partis tamen citatio requiritur
Adoptio. ij. cum L. seq. et ibi Bald.

Ad quemlibet actum ex quo adversarius potest laci citatio
requiritur d. l. Adoptio. ij. et L. Nam ita dicitur ubi Bart.

§. Sed hodie

Arrogatus transit in familia potestatemque arrogatoris, dum
cum filijs si quis habeat. L. ij. in fi. L. si paterfam. L. Arrogatus
ff. de iur. l. 1. Eod. L. Qui ex liberis §. Testis. De bon.
possess. sedm tab.

Iure in Pandectis relato filij adoptivus transit in potestatem
patris adoptivi, sed liberi eius si quis habeat non transeunt
d. L. Arrogatus.

41
 Noua Iustiniani Constitutio filij adoptati non aliter in po-
 testatem transit, quam si iuncta persona in adoptionem datus sit,
 ut hic. 7. l. cum in adoptionis. C. eo.

Quis adoptio ius naturalis agnationis extinguit, 7. adop-
 tum in familia adoptiua constituebat. l. qui in adoptionem 7. l.
 si is q. ff. eo.

Ad hoc adoptio ius naturalis agnationis non extinguit, nisi nepos
 uel greges ab avo uel proavo sit adoptatus ut h. 7. d. l. in
 in adoptionis.

Per adoptionem ab extraneo factam ius patrie potestatis pa-
 tris naturalis non dissolvitur h. 7. d. l. cum in adoptionis.

Iura sanguinis nullo iure civili dirimi possunt l. Iura san-
 guinis. De reg. iur.

Liberi legitimi tantum ius ut pater in adoptionem dati succe-
 dunt non aliter quam naturalis 7. legitimi, quia gaudent
 ius iurata h. 7. d. l. cum in adoptionis.

Liberi legitimi tantum ius ut pater in adoptionem dati, cum alijs
 illig filijs succedunt ab intestato, non extraneis uero alijs
 naturalibus liberis, succedunt parenti adoptiuo in omnibus bonis.
 h. 7. d. l. cum in adoptionis 7. sed ne articulo iunct. l.
 si te. C. de suis 7. legit. hered.

Arrogati sine ulla forma succedunt arroganti nisi emancipatio
 soluerit ius liberorum l. ij. 7. l. si arrogator. C. eo. tit.

Liberi legitimi tantum seu adoptati non succedunt in feudis, c. 1.
 7. adoptionis. si de feud. def. contem. sit inter de 7. agna. Vas.

Dua rationes plus operantur quam una: unamque uiuent. ut h. 7. l. Dis-
 cretis. C. qui testam. fac. poss. aut h. Iuris ubi gl. C. cona de succes.
 l. Re iuncti de legat. iij. 7. Nouel. 48. 7. l.

Multa rones licet per se leues iuncte, tamen magis mon
not. hic. 7. Inf. in l. Dictantib. in fin. C. De testam.

Duo uincula fortis ligant l. Scripito. Unde. lib. 7. hic.

§. Cum autem impubes.

In arrogatione impuboris tã cognitio exgrise, in adoptione
nequaquam. Ut hic.

Impubes tã cognita si arrogato, ut de ijsq. ante pubertate
mortui bonis ijs, ad quos ea res pertinet restituendis
ueat. h. 7. l. Non aliter, cum l. seq. ff. eod.

Minor sexaginta annis magis liberus q. ntram ciuitati p
debet, quam per lege sibi fingere l. si paterfam. §. In arrog
amib. ff. eod.

Masculi q. sumitq. usq. ad sexagesimũ annũ generare poss
Mulier usq. ad quinquaginta annos parere §. ff. In arrog
q. l. si maior C. de Legit. hered.

Tutori uel curatori pupilla uel adultu suũ arrogare
permittitq. l. Nec 7. a. prin. ff. eo.

Pauperiori interdu ditore adptare pmittitq. si uite ei, sol
tas clara sit, 7. affectu honesta 7. incognita. pl. n. facti
uitas 7. honestas quam infelicis diuitie l. Nec eim fin
ibi. gl. Verb. Sobrietat. ff. eo.

Cum impubes arrogari pmittitq. satisfactio danda e. h. 7.
non aliter. ff. eo.

Cautio omissa habentq. tresp. q. facta, ut ex ea actio uilit
competat l. His utriusq. in fin. ff. eo.

Cautiois note simpliciter nõ glinetq. datio fideiussoris, nisi
lex hoc specialiter requirat. l. Sancimus. C. De Ver
signif. 7. ibi d.

Cauere uerba in dispositione gloria satisfactionis refert, In simili
 solam pmissione cum hypotheca bonorum d. l. Sanaing. Alciat. in
 l. Habere §. Cautum. De urb. signif.

Si lex cā cognita caueri uelit ut idonee recte uelente, suffi-
 cienterue, tunc arbitrio iudicis etiam satisfandū erit. Alex. in
 l. Diuortio §. Interdū solut. matri. Alciat. in l. Satisfactiones
 de Verb. signif.

§. Item non aliter.)
 Impubes arrogatus si ex cā emancipata sua seu aufert. sin
 absq̄ cā, uel si ex herede quarta bonorum arrogatoris cum suis
 bonis obtineat, ut l. §. Item non aliter

Arrogator emancipans filium sine cā hinc ei habere quartam
 suorum bonorum & hoc eo non faciente heredes prestare tenebuntur.
 l. Ut. si qd in fraud. patro. l. si arrogare. ff. eo.

Filius emancipatus a patre arrogatore ex cā nō ex delicto sed
 alias ex fonte honestatis & iustitiae, quarta nō amittit. d. hic
 & in dictis locis.

§. Minorem natū.)
 Nemine nisi se plena pubertate minore adoptare licet h. d. l.
 arrogato. §. Non tantum ff. eo.

Plena pubertas decem & octo annis geludis h. d. l. Arrogato
 §. Non tantum ff. eo. l. Melā. De aliment & cib. legat.

Maiores minor adoptare non potest: adoptio. n. nram imitatio
 hic l. filio. de lib. & posth. l. Quasitum & l. Adoptio 1. ff. eo.
 tit. mo.

Imitatione ueritati consentanea de oportet d. iuris.

Ars imitationis nram in quarta potest, per lex nram.

Ars nihil frustra operatur, q̄ nram imitationis q̄ nihil frustra
 aut pergam agit. Artes 2. de celo & mundo l. Haec stipulatio
 §. Quis ut legat. nomi. c. 1.

Super impossibili non fingit lex: ut hic.

Filius q̄ fit § arte iuris, nra ueritate imitationis § lex nram.

Tantum gals fictio in casu ficto, quantum veritas in
vero l. 1. ff. eo. l. cum ex trone De exusat. tut.

In nepotis locum etiam filium non tenens recte adoptat h. 7.
l. adoptare in prin. et alijs ff. eo.

Et qui uxore non tenet recte adoptat l. et g. uxores. ff. eo.

Filium alicuius in locum nepotis, et pro nepote in locum
filij adsciscere permittitur C, per hunc text. in vers. et
filium.

§. Sed § si quis.

Cum nepos adoptatus quasi ex filio natus, g. g. filij ex
g. tur. h. 7. l. cum nepos. ff. eo.

Nulli inuito suus heres agna scipi. ut hic.

Cum adoptio sit agnatio in ea ront auctoritas non
cessaria l. cum adoptio. ff. eo.

Si cui damnum ut p. iudicium imminet is certiorandi et uocari
C. l. Nam ita dicitur. ff. eod. l. De vno q. De re iudic.

Aut in adoptione dare nepotem sine filij consensu licet
vers. sed ex contrario.

§. In plurimis autem causis.

Qui adoptatus eodem fore iure C, quod ex iusto matrimonio
natus. ut h. 7. l. si is qui. ff. eo.

Pater adoptivus ut naturalis potest alij filium dare in adoptione
h. 7. l. si is qui. ff. eod.

§. Sed § illud.

Adoptio in ijs personis locum tenet, in q. b. etia nra potest fieri
Adoptio. ff. eo.

Qui g. nare non possunt, ppter mortu aliquo uitiumue corporali
cuimodi sunt sp. idones adoptare possunt C. nati vero g. b. etia

sunt uirilia non possunt, is e. utiq. intelligitur huius. §. l. ij. 7.

Arrogato. ff. eo Francis. Roamstij lib. Resstitutionum, ad p. d. c.
Singulari Cap. 13.

Quibus utrobque initium g. mand. spem non ademit ⁴³ ~~et~~ ijs ad
optare permittit. At q. ademit nequaquam h. 7. d. l. ij. ff. eo.
Fortis e. impedimentum gra. utran. qua. utral. q. hunc tex. 7. e.
in negotijs contractualis. De reg. iur. qua. hoc fact. acci.
dunt nocere non debent, l. Erret alijs in fin. De Verb. sig.

§. Fæmina

Fæmina regulariter adoptare non possunt licet bene adoptari
possint h. 7. d. l. ij. Vers. Inq. ff. eo. Ea liberos in potestate no. hnt
§. Vlt. 5. De Jur. potest.

Fæminis in certu. in liberor. amissor. solamen adoptare prin.
ceps concedit, per hunc tex.

Non posse quis dr. q. no. pt. fieri absq. dispensatione h. notat. Do.
min. De s. Cæmin. in c. gratia per gl. pen. ibi de rescript.
in 6.

Illud non posse fieri dr. q. debet fieri p. remedium extor.
dinatu. Ang. h. Imac. 7. Abb. in c. pastoralis. De tã. possess.
7. propriet.

Cæcus etiam adoptare pt. nec rō id phibet l. Etia. cæg
ff. eod.

Nec pt. q. s. q. adoptari ad temp. l. si. h. filij. ff. eod.

Aliq. p. alium adoptare no. pt. l. post mortem. §. Vlt. ff. eod.
Adoptio non ius sanguinis s. adoptionis adfert l. qui in adoptio.
nem. ff. eod.

Onera ei. q. in adoptione dat. e. ad patrem adoptiu. transferunt.
ff. l. s. ff. eod.

per adoptionem dignitas no. minuitur l. p. adoptione. ff. eod.
l. senatoris filij. De senator.

Adoptio patriam non mutat l. ordinis. §. Vlt. Ad municip.

Finis patris adoptiu. potestate nullu. ex pristino iure manet.
ueligium l. in oi. ff. eo.

§. Illud proprium est .)

Qui patrem arrogat, eiq; quoq; filiosfam. tum retrahit
tum adoptiuos arrogat. ut h. l. Arrogato. l. si paterfam. ff.
l. cui ex libris. §. testis. De bon. pos. sedm tab.

§. Vltimus.)

Neq; serus neq; libertus adoptione fit filius Theoph. h.
Hannapoptus in p. h. l. vlt. De stat. hom.

Qui seruum suum adoptat aut filium alius interposito
nimit eam no filij iure, sed libertate donare intelligit
hic §. l. 1. C. de latin. libert. tollen.

Qui actus non valet ut adoptio, valet tamen ut man-
missio, & in eam degenerat, ut h. & d. l. 1.

REGULA

Quod non valet ut agitur, valet ut ualere potest ut hic
in m. h. l. 1.

Quod procedit quando nimum geratur, sic quando
in forma l. An inutilis, & ibi not. De acceptil. & in l. s.
ung. §. si acceptilatio De pacto.

Inutilis stipulatio nec in actum quod nudum quod
l. 1. De Verb. oblig. & ibi. d.

Nuda confessio ad ius filij non sufficit ut h. & l. nung.
& l. Imperatores. De stat. homi.

QUIBVS MODIS IUS PATRIAE potestatis solucitur Tit. 12.

Princip.)

Mors patriiffam. filium patria potestate liberat, ut h. l. p.
nunciatum. De Verb. signi. l. si ita de. Quando dies legat. c.
l. Nepotes. De his q; ff. sui uel alieni iur.

Mors ut reliqua ita ita etiam patremq; sacroru uinam
soluit §. Veni app. auth. De nupt. Colla. 4.

Nepotes ex filio suo mortuo reuocari solent in filij ⁴⁴ ~~pluribus~~
h. 7. l. Nepotes. De iis q. fr. sui uel alieni iur.

Nepotes ex filiofam. in patris emancipati familia ac potatem
no mortuo q. de suo transeunt h. 7. l. Si pater. filiu de adopt.
Mors cui nepotes ex filiofam. ante aut mortem emancipa-
to sui iuris efficit. h. 7. l. Nepotes.

Qui alteri iuri scty @ alios in potate herede no pot. l. Si
eum et. Ad l. Tul. de adult.

§. Cum is autem

Deportatio siue scilicet siue filij ius patrie potatis extinguit
relegatio uero minime. Ut h. l. In insula. l. Si pater. 7. l.
Ult. c. de senten. pas.

Deportationis pena ciuitatem Romanam adimit, 7 in pegrina-
rum statu gditione q. ciues redigit l. Cuncta. De pen. l. 1. c.
De hered. instit. l. 1. §. Hi q. de legat. iij.

Deportati hereditatum capiendae 7 testy facienda 7 pau-
trie potatis aliq. oio quiritum iura amittunt d. l. 1. c.
De hered. instit. l. Eiq. §. 1. De testam. 7 hic.

Deportatio morti naturali aequalis h. 7. l. 5. §. Quod si
deportata de bon. damnat. Quod pro dicit in his q. ex q. senti-
tempore suum effectum tenet d. l. 1. c. De hered. instit. l. 1.
§. Deportatos. De bonor. possess. q. tra. tab. l. 1. §. Filio q.
mortis. ad Tertul. l. 4. §. si deportaty de bon. libert.

In his uero q. temporis tractu tenent deportatio morti na-
turali no aequalis l. Intra dicit. De condit. 7 dem. l. Statim
§. fin. De iur. fil. l. Ex ea parte §. In insula. De Verb. oblig.
l. Sed si mors versy 1. De demut. inter uir. 7 uxor.

Appellatione mortis in casu dubio intelligitur naturalis nec sufficit
civilis nisi in casibz iure exp. not. in c. Suscepit. De re,
script. in 6. d. l. Statim. De iur. fil.

ubi e eadem rō, ibi oportet definire idem ius, hic ibi p
rone q. c. Illud q̄ situm c. Ad l. Aquil. l. 1. §. Hoc in p̄
de fonte §. si r̄gr in fin. T. Quod cum eo q̄ in alic
testate c. etc. l. si postulauerit §. Ro. Ad l. Tul. de
ult. l. Quada §. Numularius. de den. l. Nauta §. fin. r̄
caup. tabul. l. §. in prin. De bon. poss. ex testō n̄ h̄t.

Deportatq̄ beneficio principis patria p̄tatem simul in re
deundi facultate recipere p̄t h. 7 d. l. In insula 7 c. vlt. c. de
senten. pas.

Ciuili's rō ciuilia iura tollere potest §. vlt. T. de legi
agnat. tut.

Generalis restitutio accipienda e, ut p̄one tantu grām faciat
et reitum in patriam restituat l. Tutor. l. si adempto
l. generalis c. de senten. pas. l. 4. c. de bon. proscript.

Specialis restitutio si accepta sit in infinita, nempe hoc an
Restituo te in integrum plenissima 7 latissima c. l. 1. l. vlt.
§. vlt. c. de senten. pas. l. 1. ff. eod. Si ideo patria p̄tatem
ceteraq̄ oīa restituit secg c, si finita sit, ut in p̄e l. 2. 7
In insula c. eo. l. 2. ff. eod.

Principis beneficia sine aliorū iniuria intelligi debent l. 1. §.
merito 7 §. si qd in prin. ne qd in loc. pub.

Neq̄ uni ita princeps p̄dest ut alterū laedat c. gratia
7 c. si p̄pter tua delicta. de rescript. in 6. Alit, in l.
princeps de Verb. signif.

Relegatio in insula neq̄ patriam neq̄ filijfamiliam
adiungit l. 4. de interdict. 7 releg. relegati n. oīa iura
Romana retinent. d. l. 4.

§. p̄na seruus D

49
Pœna seruitus ius patriæ potestatis extinguit l. 7. l. Cui
Ultimo. De pen.

Serui pœna neq; ius testi faciendi tenet neq; recipiendi, aliqd
ex alterius testo, q̄ter alimenta l. 3. De his q; nō scrip. hab.
l. Cuiusdam ff. De pen.

Pœna serui ff. q; ultimo supplicior damnati sunt d. l. Cui Ulti-
mo. De pen.

In metallum damnatio solpt. statim utroq; leges seruicium condi-
tionis irrogare, & p̄inde iugij ius dissoluere l. In metallum
C. De bon. proscript. Nouel. 22.

Hodie nulla pœna seruū facit, multoq; minus bona aufert
heredib; q; nihil deliquant. Nouel. De his q; iust. iter.
conf. 22. & Nouel. De Vicar. seu locum tenen. Conf. 134.

Nullus ingenuus loco natus ex supplicio pœna serui amplius
efficitur.

In opus publicū p̄petus damnati nō relegatis & deportatis
similes sunt, amittunt enim ciuitatem d. l. Ciuita. ff. De pen.

S. Filius fam.)

Nec militia, nec senatoria, ullæque alia q̄ter patriatū dig-
nitas filium a patriæ potestate liberat, ut h. & l. Ult. C.
De consul. lib. XII.

Hodie quocunq; officij dignitate decurionū ordinem eximuntur,
suae authoritatis & potestatis p̄ff. q; hinc. Nouel.
Cui de dignit. S. 1. Conf. 81. l. Ult. C. de Decur. lib. X.

Episcopalis dignitas patriæ potestatis iura dissoluit d. No-
uel. q; de dignit. S. palam uero & auth. sed Episcopalis C. De
Episcop. & Cler.

Dilectorum dignitas nō liberat a patriæ potestate Bart. in l. Non
in potatem infim. De his qui ff. sui ut alieni iur. l. inf. l. Cui
furioso. ff. d. tit. & hic in addit. ad christ. port.

per dignitatem exiens patriam omnia iura legitima
sua retinet, augetur mortuo liberos nihil omnia in patria
d. l. Nouel. eua de dignit.

§. Si ad hostibus

Ilum iure gentium captus efficiatur serus hostium l. §. serus
de stat. hom. §. 1. §. de iur. person. Quamuis, hodie Christiani
mores alium receperint. Bart. in d. l. Hostes in fin. de Capti.

Captiui reuersi iure postliminij pristinum ius recipiunt & sic
restituuntur, quasi nunquam seruituti intrinsecus l. postliminij
posthannium & l. Retro. de capti. & hic.

Eum qui captus non repeditur, sed apud hostes decessit, Lex
Cornelia imaginatur decessit tunc & eodem momento & cum capto
l. in civ. l. bona. de capti. l. Lege Cornel. de Testam. & l. l.
Cornelia. de vulg. & pup. subst.

Quandiu postliminij spes est, tandiu statim patriae status non
est. l. In bello §. 1. & l. bona eorum §. Quid sit filius. de capti.
l. si pater. de suis & legit. l. ij. §. si decesserit. vide legit. §.
lmo. in l. Fallg. §. Quid si is. de liber. & posth.

Transfugae qui se hostibus dederunt postliminij non habent
eos §. & l. postliminij carent. de capti. Alcia. lib. ij. paron. cap.

Quae fieri non possunt quae una ad alteram insequens uenit & sentiant omnes
impediri concursum §. ex. n. l. si sub conditione de solut. ad in
si is §. & emptione. de Vnicap.

Concursum atque cumulum plurium spectum admittit quando non principaliter
sed insequens ueniunt, ut h. & l. Licet. §. 1. de iur. dot. l. Si
gularia. si cert. pet. Cond. l. Ut. C. Ad Sc. Velleia. l. Subditio
de solut. l. Eui in utero. de stat. hom. Bart. in tract. de
in fine sae quaestiois.

§. praeterea

Filius fam. in patris potestate esse desinit emancipatione, ut g. a. p. a.,
tercum sui iuris & uoluit, misitq. manu. l. ult. C. de emancip.
lib. & hic.

Manumissio proprie ad seruas, Emancipatio ad filios fam. pertinet l. i. p.
alienatio Quando act. de seruis. amal. & etsi manumissio saepe pro
emancipatione ponat. ut h. & ff. si q. a. paren. fecer. manumis.
Emancipatio hodie fit sola professione patris in iudicio filium
sed necesse suo iuri permittere demouianis l. ult. C. de emancip.
lib. & hic.

Correcta causa formalis, non est correctus effectus Ang. hic. p. gl. vob.
per imaginarias.

Iudicium cum filios fam. sine patris in cuius sacris & auctoritate
consistere non potest. l. Non potest. §. Necessitate. C. de bon. §. lib. sed
emancipati modo maiores sunt, & agere & actiones sustinere possunt.
l. ult. C. de in ius vocan.

Emancipatio gra. patrem utriusq. impetrata ad hunc dicitur licet
p. nulla uenia filios fam. permitti potest l. l. ult. C. de in ius vocan.

Pater filius emancipatus liberis non extantibus in totum ab intestato
ex testamento in tertium bonorum parte succedit l. i. si a. paren. §. manu.
fuit.

Pater emancipati filij impuberes tutela obtinet h. & ff. de leg. 3.
parent. tut.

Nudo consensu non fit emancipatio sed ea solemnitate aliqua requiritur
adeundum enim est magistratus apud quos pater sua uoluntatem
exponat l. Non nudo. & l. i. & ult. C. de emancip. lib.

Cum emancipatio sit uoluntaria iurisdictionis non grauitate que
cuius loco emancipari filij potest. l. Emancipari de Adoptio.

In emancipatione presentia & consensus uel assensum patris gra. filij
l. Tutelam C. de emancip. lib. §. Generaliter. Nouit. Quib. ma.
nat. effie. sui. cons. 74

Filius in fano vel absens non fit patris iuris absoluti nisi a
dente in p[re]senti oraculo d. l. Tuberos

In emancipatione nulla est cognitio necessaria e. si quis pater
& filii suscipit. l. 3. c. de emancip. lib.

In emancipatione scriptura non tenet quia veritas l. q. c.
de emancip. lib.

Actus antiqua emancipationis solemnitas sublata e. l. ult. c.
presumptio filii in patris est p[re]sente nisi p[ro]p[ri]e emancipatus
emancipatus. c. de Collat. nisi secus a patre p[ro] decem annis
l. 1. c. de pat. p[re]sente. l. si filios. c. de petit. hered. & Bald.
post morte de adopt.

Filius emancipatus sui iuris efficitur, potestq[ue] suo nomine libere
h[er]e, testari, & c[on]tra agere sicuti paterfam. l. 1. §. hoc. tit. l. 1.
si a paren. q[ui]s futr. manus

Pater emancipando filium dimidiam tantam usufructu in filio
adventitij fit retinere l. si uiua c. de bon. mater. l. cum op
tet. §. Cum aute. c. de bon. §. lib.

§. Admonendi.

Qui in p[re]sente filium & nepotem tenet recte vel utrumq[ue] ut alio
uolet emancipat, ut hic & l. libere arbitriu de adopt.

§. Sed et si pater.

Qui ab auro vel gauro adoptatus p[re]sente agnatione patris r[ati]o
eximitur, & in adoptiuam familiam gignitur, ut h. & l. Cum in
optiuus c. de adopt. §. sed tunc. §. dicit. Tit.

Adoptus q[ui] ab ascendenti fit & magistratu, & adoptantis
optiuus p[re]sentiam, itemq[ue] actorum testimonium exigit d. l. Cum
adoptiuus. c. de adopt.

In quibusdam causis satis e. non contradicere ad hoc ut q[ui] p[re]sente
uideat l. 2. §. 7. l. eue dotis. Vbi Bart. late solut. matri.

Tacens pro p[re]sentiente t[em]p[or]e c. qui tacet. §. c. seq. de reg.
in 6. & ibi Do. And. & Dtn. l. qui tacet. de reg. iur.

Patientia g'sensui p'parat. Nos. Accurf. h. d. in l. saepe. De re
iudic. 7 in l. Cui deus solut. int.

Quod non p'cedit quando g'raty reclamante eo q' tacet, nihil omnino
effectus g'sequit. Sed si eo invito 7 reclamante res geri nō potest
tunc n. Patientia g'sensui p'parat d. l. saepe. §. si scientibz. De re
iudic. 7 l. Cui. tunc. gl. De pignor. act. 7 l. pen. De furt. l. Quoties
ad municij. l. Honores §. pater. De decurio. l. 4. §. fin. De fideiuss.
7 l. fideiussor. §. pater. De pignor.

Qui ex contumacia nō respondet, p'ssumptis sui p'udicij ita assen-
tiri ut g'raduare l. De etate. §. Qui tacuit. De interrog. adro.

§. Illud autem.

Nepos autē filij emancipationis g'cepty in aui p'tate nascit, post
utro patri suo agnascit. Ut h.

Emancipati filij nō ex natiuitatis s' ex conceptionis tempore
familiam sortiunt. Ut h. 7 l. Sed 7 Nepos. De adopt.

In iustis nuptijs tempore conceptionis respiciunt Theoph. hic.

Quoad patriam p'tatem 7 dignitatem, p'ceptionis tempore obseruatiō.
C. Ut h. 7 l. Emancipati De senat. gl. in l. Imperialis
C. de nupt.

§. Vlt.)

Filij fam. e' iuris iuncti familia exire non solent ut h.

Libez q' patri emancipare filium nec ad id cogit l. Libez
l. non p't de adopt. l. Nec aug. C. De emancip. Lib. §. q'ta in
certis casibz exceptis l. nonnunq' de adopt. l. ij. l. Si g's mi-
nor. De minorib. l. Si cui legatum. De g'dit. 7 dem. l. Vlt.
Si a' parent. q's manu subr. l. Si Lenones. C. De episcop.
audien.

Sicut iuncti parentes non emancipant, ita iuncti libez nō
emancipant §. generaliter. Noust. Emib. mod. n'ral. offic. sui. l. v.
Bart. 7 d. in l. Quia cum filiu De verb. s' b' b'.

Ex g'bz causis ex hereditari, ex ijs etiā emancipari filij p't. Sa.
hic in l. Nec aug. C. de emancip. Lib. atq' Ang. Aret. hic.

Liberi semel emancipati inuiti non rediguntur in potestatem l. ult.
de his q. ff. sui ut alie. rur.

Remittendi in suum non dandi regressu l. caeteris ff. si uenditor
de edil. edict.

Pater emancipans filium non iure nec solemniter aduersus eum
eius gratiam mouere prohibetur l. post mortem. De adoptio.
tamen si alij talem emancipationem insequere sit l. ff.
ea parte. De probatio.

Filius emancipatus si ualitudine aut paupertate ipsum patrem
negligat ob ingratitude in potestatem patris reuocatur
l. vnic. c. De ingrat. Liber. 7 ibi. Cyn. gl. in l. q. Liberatus
De adoptio. l. Alimenta. 7 l. Necare 7 ibi Bart. De Liber.
nos. l. filia. c. de pat. potest.

DE TUTELIS.

TIT. 13.

Princip.

Homines sui iuris quodam sunt in tutela uel cura, alij uero
minime ut h. in prin.

Contrarioq. eadem est disciplina, ut hic.

Contraria iuxta se posita magis elucescunt h. 7 l. p.
his q. ff. sui uel alieni. rur. l. ult. ff. ult. De legat.
l. ult. de calum.

Liberis in patria potestate existentibus tutores secundum iuris
formam non dantur, ut h. 7 l. ult. c. de Curat. tut. Vel tut.
7 cura non habent unquam locum nisi in defectu 7 quasi iuris
dum patria potestatis. facit d. l. ult. in prin. c. de Curat. tut.
7 l. Muto. ff. fin. ff. eo. 7 l. ult. c. De sentent. pass.
ff. sed 7 Capitis. Vers. fin. T. Quib. mod. tut. fin.

Tutela eius & p[ro]p[ri]etas in capite liberi g[ra]tuita, ad tuendum eum, & p[ro]p[ri]etatem suam sponte se defendere neq[ue]t, iure civili data ac p[er]missa h. 7. l. 1. De tutel.

Tutela non modo p[ro]curatio e[st], s[ed] etiam p[ro]p[ri]etas. v. uis a p[ro]p[ri]o accepta. ut h. 7. d. l. 1.

Tutela nisi in liberis p[ro]p[ri]etate non datur h. 7. d. l. 1.

Tutor primario g[ra]tuita pupilli tuenda datur secundario bonoq[ue] h. 7. d. ad certum T. tit. prox. l. Quia g[ra]tuita. De testam. tut.

Curator in primis g[ra]tuitus ut rebus minoris sedulo p[ro]curat. Deinde ut p[ro]p[ri]etatis q[ui]a sua adsit l. Ding. Marq. De offic. p[ro]fid. l. In cogulan. dis c. De mup.

Tutor pupillari aetati, curator adulto datur §. 1. T. emib. mod. ut fin. l. 3. De tutel.

Peregrinus tutelam cuius capere n[on] p[otes]t, nisi civitate multatq[ue] retineat, re, tutorem u[bi] p[ro]p[ri]etas iure civili instituta e[st]. ut hic.

Tutores quasi tutores d[omi]ni, unde pupillos tutari ac defendere debent. hic.

Tutores non ex p[ro]p[ri]etate tantum, sed ex re ipsa atq[ue] factis a[ss]ignat[ur] hic.

Nota debent e[ss]e g[ra]tuita rebus §. 1. s[ed] nos plenissimo T. de donat. l. Defensores nihil. c. De defens. civit.

§. Lege p[er]missum est (.)

Pater fam. moriens in puberi filio itaq[ue] nepoti quosq[ue] intra n[on] pub[er]is sed suae p[ro]p[ri]etatis relicturq[ue] tutorem datur §. h. 7. l. 1. De testam. tut.

Vis patriae p[ro]p[ri]etatis etiam post patris mortem in liberos usq[ue] ad pubertatem duntaxat l. 1. De testam. tut. l. Morib[us]. De vulg. & pup. substit.

Item q[ui] lege e[st] p[ro]p[ri]etatis disponat auct[orit]e. De mup. & in l. XII. tab. tr. uti q[ui]sq[ue] legasset sup[er] pecunia tutelam suae rei, ita ius est. l. verbis legis. De verb. sig. Civ. de Legib.

Testo dati tutores intelliguntur etiam hi q[ui] codicillis testis g[ra]tuitis scripti sunt. l. ij. De testam. tut.

puberes tutores tunc non sunt, pubertas. n. 7 ab initio in
dit tutela, q. unius oritur, 7 ortam finit. T. Cuius. mod. tut.
in prin.

Qui liberos in p̄tate nō tut, dare ijs tutores nō pot. ut hic.
pater n̄tralis in iustis libris tutores attribuens nihil agit. l.
c. de confir. tut.

Spurio nunq̄ recte datus tutor, cū filij nō en nō heat gl.
i. De Testam. tut. l. pater heredi d. bit. De testam. tut.
d. l. ult. c. de confir. tut.

pater libris q̄s in p̄tate tut estam exheredatis scribit
tutorem, mater solum instituit, nisi 7 in p̄tate interveniat. l. i. c.
Confir. tut. l. Mater. c. de Testam. tut. in d. n̄c. nisi p̄tatis
7 in p̄tate interveniat. l. fin. in fin. Cui pot. tut. ut
firmatis si hereditatem restitui voluerit. l. p̄tate. s. de
De legat. ij.

Avis nepoti q̄ non patris sed sua p̄tate reliquit 7 in p̄tate
recte tutore constituit. ut hic.

Nemo pot. tutore cuius dare, nisi ei q̄m in suis hereditariis
morisq̄ habuit, habiturusq̄ esset, si uxisset. l. Quo tutore
as incipit. c. Nullig. Sempromio. de reg. iur.

Quandocumq̄ pater tutore testato dare pot. filio, nō pot. nepoti
Enia uterq̄ simul sup. heres ee nō pot. s. sui. T. De
red. qual. 7 t̄na.

Quandocumq̄ potest pater nepoti testato tutorem dare, nō pot.
filio, enia uterq̄ simul sup. heres 7 neq̄. s. de iust. d. p̄tate.

Nepos ex filio emancipato manens in p̄tate aut post
huius mortem, in illig. p̄tatem recidere non pot. per tex.
num, in vers. Itaq̄ si filij, 7 q̄ ex. exisse in l. i. s. fin.
de Testam. tutor.

§. Cum autem

Ei posthumo q̄ sup̄ nascitur erat patr̄ recte tutore testō attribuit,
ut hic.

Posthumi proprie sunt, q̄ post ḡditum huius parentem nati s̄t, q̄ si
nati uiuis parentibz in statu eoz futuri erant, posthumi sui d̄nt,
Ceteri alieni sunt, §. posthuma T. de legat.

Venter ante natiuitatem nō rumpit testm̄ l. 1. ij. & iij. c. de post.
hered. in sit.

Ventr̄ ad partem hereditatis nō admittit̄ donec in lūc̄ ḡderit
l. Utrum in prin. de reb. dub. ut q̄ heres nondū sit. l. si heres.

Famil. heres: nō heres eō possit donec nascat̄ ut dicit Bald.
in l. cum quidā. C. de in sit. & sub sit.

Qui in utero ē antequā ē edit̄ in statu patris dici nō p̄t, unde
etiam nec s̄ge p̄ lex. nr̄m, q̄ etiam is infans nondū pupill̄
dici p̄t dum in utero est l. Non ē pupill̄. de verb. sig.

Patris p̄tati etiam post patris mortem, & ante filij natiuitate vis
sua ḡseruat̄, & lex nr̄m & l. si n̄ma. §. testō. de testam. tut.

Qui in utero ē iā nat̄ c̄ntess̄, cum de illij comodo agit̄ l.
& in utero 1. & ij. de stat. hom. l. quod d̄c̄m̄ de verb. signif.

id̄q̄ in legū dispositionibz indistincte p̄ edit̄. d. l. qui in utero
ij. seq̄ in dispositionibz totum, nam si mens sit tacita test̄ &

nato l. qui filiat̄ in prin. & §. 1. de legat. 1. & hoc si testō
nō fiat p̄iudiciū l. 5. de testam. tut. seq̄ si fiat, aut si n̄
eōt odiosa l. si iā. de in iust. r̄ept. testam.

Qui in utero ē ḡnq̄ melioris ē ḡditionis quam ipse nat̄
l. antiq̄. si pars hered. pot.

Concep̄t̄ quoad aliorū comodo & nato minime test̄ d. l. qui
in utero ij. de stat. hom. nisi p̄ p̄prij comodo ḡsef̄tia, ueluti

cum p̄gnans damnata ē. Nam rōne part̄ anteq̄m p̄p̄e
rerit neḡ loquut̄ neḡ p̄mit̄ l. p̄gnantis. de par. l.

Imperator ij. de stat. hom.

§. Vlt̄

Emancipatio filii datq a patre tutor, a magistratu confirmata
est ut hic.

Patris auctoritas in tutore dando filio emancipato sequenda
est, reliquij tutor sine inspectione confirmandus l. si filius. de
confir. tut.

Leges iubent sequi uoluntatem patris, qui testis et nung solus
aut postea raptus, aut alias non iure tutore liberis dederit l. 3. de
filio. c. de confir. tut. et l. pater. §. Cum a patre. et l. si pater
et l. iure nostro. §. ult. de testam. tut. et id quod de sine alia inspec-
tione per tex. nrum et d. §. Cum a patre l. 1. et ibi Id. de confir.
tut. Id quod obtinet etiam si tutor datq a patre sit suspensus
pater ipse ignorauerit, per l. in confirmando et l. utilitatem
de confir. tut. Imo et si is tutor sit manifeste prodigus et
tut. §. ult. de admi. tut.

Tanta est presumptio qua tenet Lex consilium patris erga filios
et l. amicissimos in prin. de excus. tut.

Nullus affectus superat patrum l. final. c. de curat. furios.
Presumptio patrum non preiudicat consilio per liberis semper capi-
tametsi adq prima fronte non admodum utilis filio
deest l. Nec ea in fin. de adult.

QUI TESTAMENTO TUTO- res dari possunt. Tit. 14

principio

Tutela mung publicum et T. de excus. tut. in prin.

Filijfam. in publicis causis loco patris fam. tempore ueluti
magistratum gerat, uel tutor deest l. filijfam. de his qd
ut alio iur. l. Nam quod ad Trebel.

Filijfam. Quomodo magistratus funtionem subire potest
et tutor esse potest, cum tutela ad publicas funtionis spectat
in qd filijfam. ius patris non sequit d. l. filijfam. et
amissionis l. Nam et cum l. Tutelas de cap. demin.

Filio male administrante testamentaria tutela siue ignorante
siue sciente, siue consentiente patre, tenet pater de p. l. 1. de
in rem verso non in solidum nisi in p. l. 1. de admi. tut.
L. Lucius l. 1. de admi. tut.

Tutela filio a iudice delatam si pater agnouerit, v. g. sen-
sit gerenti non tutela gestae in solidum tenet l. si filium. de
tutel.

Filium. tutor eo est pupilli nequaquam, ut h. et f. per
missum. s. tit. Quod.

Seruis tutor eo est pupilli quandoq. l. In seruis c.
qui dari tut. pos. l. ei q. et l. si in puber. De tutor. et curat.
dat. ab his. Sc.

Quicquid in ciuitate est officij p. liberas personas gerendi, seruis
non debet committi, q. ciuilibus fungi officijs neq. recipi.
l. in orb. l. quod attinet. l. in persona et l. seruitut. De reg. iur.
Seruis pprijs q. tutela testis p. f. siue id cum libertate siue
omissa libertatis datione, semper et liber et tutor officij ut
hic.

Concesso aliquo etiam id sine quo illud consistere non potest gessu
videt. l. ij. De iurisdict.

Cui quid mandatum est id sine quo mandatum illud obtine non
est gessum intelligitur ut h. et d. l. ij.

Cui tutela data est eidem libertas tanquam necessaria antea,
deus delata intelligitur. ut hic.

Principia negare voluit, q. extrema gessit q. tex. inum. s.
idemq. iuris s. Cuius. ex caus. man. non lic. l. Cuiusdam
cum C. inces. ser. hered. instit.

Tutela seruis q. liber putabatur data nulli momenti est l. sigs.
De testam. tut.

Error in conditione personae, q. ad actum aliquem idem non est
et sensum et actum impedit. ut h. et l. si q. errore. de iurisdi.
l. 2. de iudic.

Error in spe gmadig eum infirmat l. si ego 7 ibid. d. si
p. g. d. d.

Error in dominio transactionem impedit l. 3. §. Subtilis de con
ob caus.

Error gsensum excludit, vel Errantis nullus e gsensu d. l. 1.
per errorem iuris d. l. 1.

Aliens seruis sub gditione libertatis future, tutor in test
scribi pot, ut hic vers. seruis aut aliens.

Aliens seruis cum liber erit mandari tutela pot proprio sub hac
condicione no pot, ut hic in vers. proprio aut seruis.

§. Furiosus

Valet datio tutoris furiosi ppter affectu dantis eum, ut h. l. si
hereditas eum §. si furiosus ff. eo.

Furiosus tutor daty tutela geret furore sublato etia p
7 grescung ante pubertate pupilli hoc contigerit. arg. l. 1.
alijs. c. de curat. furio.

Minor testio tutor daty ante legitima etatem tutor no erit
h. 7 l. eueri in fi. de testam. tut. Minores 25. anni ma
ri publico gerendo in habitis sunt l. Non tantum. de decur
l. fin. c. de legit. tut.

Furiosus 7 minor tutores pure dati intelliguntur dati in id temp
q administrare pot h. 7 d. l. si hereditas §. si furiosus 7 l.
eueri in fin. ff. eo. de testam. tut.

Actus q pure ualere non pot resoluitur gditionate q test
mum, 7 d. l. si hereditas §. si furiosus 7 §. Seq. de testam. tut.

Mutus surdus, 7 cecus, si dentur tutores ipso iure statim nulla e
datio, qa p pty e illor mortis l. 1. §. Mutus cum seq. de tutel.
l. luminibus c. euidat. tut l. Zutter Augustum §. Seq. de uer
sign.

§. Ad certum tempus

Ad temp, ex tempore sub gditione, & ante haeredis institutionem
non, tutor testis recte datur, certe rei ut cause nequaquam ut hic.

A iudicio tutor sub gditione dari non potest, a testatore potest. l. muto. §. Sub gditione, De tutel. & hic.

Actus legitimi qui non recipiunt diem uel gditionem in tota
uita, §. temporis uel gditionis adiectione l. Actus. De reg.
iur.

Decretum a iudice sub gditione non interponitur, quia e
eigendi ut executione secum trahat l. §. Sicut. in
appel. sit. Bald. in d. l. Muto.

Cum iuris actum finem liti imponere debeat certaque
ferri, in presenti esse non potest. l. 1. De re iudic. §. Curare
T. de actio. l. pro quomodocumque. De iudic. Quod Bart. §. S.
Sicutum intelligit in gditione extrinseca & penitus remota,
na sub intrinseca, & negotio coerente ferri potest l. a
Dino pro. §. In uenditione. De re iudic.

Non refert quo testi loco tutor scribatur. ut hic.

Potius spectanda uoluntas quam scripturae ordo h. & §. ante
haeredis. T. De legat.

Certe rei singulari uel rei tutor non datur, ut h. uerf. certa
autem rei.

Tutor primario persona tuenda tamen datur secundario bonae
h. l. propter litem §. Licet autem De excus. tut.

Tutor filijs testis datur etiam posthumis relictis intelligitur
h. & l. si quis filiabus. De testam. tut.

Tutor filijs relictis, non etiam nepotibus relictis datur. h. & l. §.
si nepotes. ff. eod.

Filiorum appellatione nepotes non continentur nisi per interpretationem
l. iusta. De verb. sig. & ibi Alciat. in casibus etiam odiosis

l. filij. ad Maci. in qly ex eade rone l. sed 7 milites in
prin. De excus. tut. aut separatione dura l. Luig. De
in sit vel testatoris usu. l. Alimenta. De alimen. 7 ci bar. leg
naturae grady. Laf. in l. Saly. f. Institueris. De libe.
posth. Colligere p filij appellatione nepotem venire. Alia
filij. De Verb. sig. 7 lib. 3. parat. cap. 14. Bart. in l. Libe.
de Verb. signi.

Liberz appellatione nepotes 7 nepotes ceteriq descendentes
glinont l. Liberoz. Vbi Alia. De Verb. sig.

Tutor daty posthumis cuiquis grady posthumis re hdy
telligit. h. 7 d. l. Cuid si nepotes.

DE LEGITIMA AONATIO rum tutela. Tit. 15.

Testamentaria tutela ubi ^{princip.} parat cessat legitima h. 7 d. sig
sub gditone. De testam. tut.

Agnati sunt patris cognati p sexum masculinum p pater
h. in Verf. Sunt autem agnati 7 p. 1. T. de legit. agnat.
ces. l. Sunt autem ff. eo. De legit. tut.

Non e ingenuus aut supuacuu idem diuersis locis
diuersa gditone dicit h. 7 iuncto . d. f. 1. T. de legit.
agnat. succes.

Cui p feminas giungunt cognati noiant h. l. Non
cile 7 Turis Consulty. De ~~legit~~ grad. d.

Cui nascunt patris no matris familia, agnatione, noant se
quunt p tex. nrum 7 l. familia. De uerb. sig.

Ture authentis ut in successione, ita in tutela eade loco se
nati quo agnati auth. De hered. ab intestato Ven. f. Ex
ante colla. g. aut h. sicut hereditas. c. de legit. tut.

In feudis agnati etiam ludo Prærogativa gaudent, nisi sit sen-
dam feminæ 2af. cap. 8. De feud. succof.

Mulier tutela officium subire non potest nisi mater aut aucta fuerit
d. s. ex his aut. auth. De hæred. ab int. st. ven. l. 2. c. in mul.
tutel. offic. fung. pos.

¶ Quod autem.)
Tutela ita demum gerenda & proximis agnatis si ad tutelam prælati
net parens pupillorum intestatus decesserit h. 7 l. Intestato. De
legit. tuto.

Qui sine tutorum institutione testam fecit in hac tã intestatus
h. 7 d. l. Intestato.

paria se non dare tutore, aut eum substitutum non relinquere h.
7 d. l. Intestato.

¶ Ult.)
Agnationis in omni capite diminutionem perit, cognationis non
æque ut hic.

Quod civilis res imponitur, id contraria civilis res potest
tollere. ut hic.

Nihil tam naturale quàm unguodij eo modo dissolui quod ligatum
e. l. Nihil tam naturale. De reg. iur.

Civilis res naturalia iure corrumpere non potest h. 7 s. sed & naturalia
s. de iur. natu.

DE CAPITIS DIMINUTIO- Tione. Tit. 15.

Capitis diminutio ^{princip.)} & mutatio prioris status h. 7 l. 1. ff. eo. de
cap. dim.

Status hæc tribus generibus, libertate, civitate, & familia. l. ult.
ff. eod.

Qui vel de libertate, vel de civitate vel de familia
statu deicit capite diminutus est l. 1. ff. eo.

Capitis diminutio triplex e, maxima minor seu media &
infima. ut hic.

Maxima capitis diminutio e, q̄ civitate & libertatem
simul adimit h. & d. l. ult. ff. eo. Vel:

Maxima capitis diminutio e q̄ staty res adimit d. l. v.
ff. eo.

Pena servitij damnata oī capite statyq̄ diminuit l. s. d.
var. & Ford. cog.

Liberty migrati damnaty libertate nullatq̄ l. 2. c. de lib.
& eor. lib.

Sicut maxime utroq̄ sit gram referre l. sed & de petit.
hered. iure tu civili adho migrati ex oī migratitudine
dari nō solt. Ut c. de lib. & eor. lib. & c. de reuo. donat.

Qui se p̄cip̄ participandi ca vendi passy e oī capite statyq̄
diminuit h. & p. Serui autem. De iur. person.

Minor seu media capitis diminutio e cum amissa civitate
libertas retinetur ut. h. & d. l. ult. ff. eo.

Ague & ignis interdicio istam deportatio, q̄ in illy loc
succesit non libertatem, sed civitatem familiāq̄ adimit.
h. & l. 4. in fin. de gradib.

Minima capitis diminutio e, q̄ qua sola familia p̄cip̄
libertate & civitate q̄servatis h. & d. l. ult. ff. eo.

Qui autem adoptatus aut emancipatus minima capitis
diminutione afficiunt h. & d. l. 4. De grad. cognat.

S. Servus.

Serag. q̄a neq̄ libertatis, neq̄ civitatis, neq̄ etia familiae
c. in q̄by staty q̄sistit. ius het ulla, q̄ mancipio p̄cip̄
non dr̄ minus. h. & l. iij. ff. ult. ff. eo. Vel. brevig.

Nomen capitis diminutionis ad servū nō p̄cip̄ d. l. s. d.
in in iure civili caput herē nō dr̄ d. l. iij. & l. Servitatem
l. quod attinet. De reg. iur.

Non e dare privatione, si habet no pcedat, per leximum
 7 §. 1. 5. de libertin. L. manumissionis. De iust. 7 iur. L. De epn
 de verb. oblig.

Nec quis p mutare aut amittere p, quod nunqua habuit. L.
 Sempronij. Attaly. De usufr. Legat.

§. Quibus autem dignitas.)

Senatu moti esse dignitatem amittit, no idcirco tñ capite noi,
 moti consp h. 7 l. ij. De Senat, 7 hoc pcedit sine moti sit
 senatu ob longam valetudine, vel ob negligentia, sine et igno,
 minose ppter delictu L. si quos. C. de offic. pfect. p. Afric.
 L. senatore remota. De Senat. L. cognitionu §. 1. De var. 7
 Exord. cognit.

Militi ignominiose missa urbem ingredi non licet L. 5. 7
 militis. §. Scribit De excus. tut.

paucis C. eua semp interpretatone molenda no etia exaspera,
 de fe. L. p. de pau) ad exempta sine psequatiam trahi
 non debent L. 1. in fin. De p. princip.

§. Quod autem dictum.)

Tur agnationis et capitis diminutione p. rit, cognationis vani
 nisi in maxima familia h. 7 §. ult. §. tit. Post.

Amistione libertate aut civitate in cognationis extinguunt
 familie vero mutatione nequaq h. l. 2. ad Tertul.

Serug facty quamvis manumittatp cognatione tñ no recipi,
 pit h. 7 l. 2. §. q. Unde cognat.

§. Ult.)

Tutela legitima e pluribz agnatis, et §. primo in gradu
 deserp. hic.

proximz e gupm usus antecedit etiam si solus sit. L. §. prox
 7 L. proximi De verb. signif

Sicut in successione legitima oes q eode gradu sunt usantp,
 ita in tutela h. 7 l. si plures. De legit. tutor.

Qui eodem in gradu sunt tutela equabiliter assequuntur. *ff. de tut. l. 1. §. 1.*
uni, duobus, aut pluribus aliorum etiam praebit administratores de
ni. aut. siut. C. De tutel. legitima. Nouel. 118.

Qui recusant priuata aliena administrationis, subire po-
runt ipsi glutores suos ad satisfactionem promouere, aut illis
offerre. *l. Legittimos §. In legitimis. De legit. tut.*

DE LEGITIMA PATRONO- rum tutela. *IT. 17.*

Princ.
Ex iura legis *XII. tab. in dubia* Et ut patrum libertorum
tutela suscipiant, cum et ipsis in testibus succedant, *h. 7. l. 1. §. 1. De legit. tut.*

Dictis ex denotat eam immediatam, ut hic.

Legitima tunc non modo quae notatur in *l. Scripta ff. de
quod uoluisse legistatorem intelligitur h. 7. l. 1. §. 1. uerba ex legi
de verb. sign. l. Ad exhibenda ff. ad exhib.*

Vbi tunc tota ratio legis, ibi uel ualere legem existimanda est.
nihil aliud. *Lex est qua ratio et mens legis. l. Abigere §. 1. De
uis. De iur. patron.*

Illud dispositum censetur quod deinde quod ratiorem, sicut illud quod
adit quod uerba hic.

Quod mens una cum uerbis legis possunt, id sola ergo mens
est, dum de ea agitur, per *tex. mun.*

Quibus mens legis certa est, etiam si uerba eam non exprime-
re possunt a lege is casus dici potest *l. Patrum. De no. op. mun.
Aliat. in l. Non §. Verba. Ex legib. de verb. signif.*

In legem quae mittit, quae uerba legis amplexu, quae legis uerba
uoluntatem *l. Non dubium. C. de legio.*

Cui lex hereditatis spem eadem tutela quae uerba attribuit *h. 7. l. 1. de legit. tutor.*

Set:
ubi hereditas et tutela.

Qui comodu sentit, onq quocij subire debet, p. tex. inum. l. p. 34
nam, a gravio sensu, de reg. iur.

Is onq tutela subeat, ad qm hereditatis emolumentum pertinet,
hic d. l. 1. de legit. tut.

Dictio plerunq idem importat q regulariter hic in vers. ult.

Patrona liberti sui heres e, tutrix vero nequa h. 7 l. 1. de legit.
tut.

Tutela virili officiu e l. antepm. 7 fin. De tutel. 7 l. 1. c.
cu mul. tutel. offic.

Novo iure, matri 7 aviae libertorq tutela certis roniibz gmitti
It d. tit. c. cu mul. tut. offic. Nouit. ut sine prohib. mat.
conf. g 4.

DE LEGITIMA PAREN

tum tutela. Tit. 18.

Ex interpretatione prudentium pater e legitimus tutor filij eman-
cipati h. 7 l. ij. §. ult. De legit. tutor.

Ad exemptu alioz recipiunt alia, q eade ro sit in utroq
uel q alio antiquato, aliud in locu eij successerit h. 7 l. 1. §. ij.
c. de interd. 7 relog.

DE FIDUCIARIA

tutela Tit. 19.

Filij fam. a patre emancipati, pater tutor e legitimus, eo
vero defuncto, frater tutor fiduciarius existit h. 7 l. c. de
fundo. De legit. tutor.

Frater fratris a patre vivo emancipati tutela nisi perfecta
sit etatis non gerit, h. in fin. l. ult. c. de legit. tutel.

Absurdum e eum q alterij cura indiget alioz bona
administare theoph. hic.

Aetas perfecta in hoc casu 25. annis concluditur,
ult. c. de his q ubi. etat. l. 1. de minor.

DE ATTILIANO

tutore, tit: 20.

Cui nullus erit tutor ex testamento, nisi agnatus fuerit, si tutor
magistratus imperio de curisq. h. in prin.

§. Sed et si in testamento.

Tutore testamentario impedito alij a magistratu interim de
imp. h. 7 l. si quis. De testam. tut.

Tutor sub conditione 7 ex certo die testamento dari potest. §. Adve-
tum. §. Qui testamento tut. dar. potest. a tutela vero minime l. 1.
to. §. Sub conditione. De tutel. l. Actus legitimi de reg. iur.

Suspensio executio testamentarii tutoris, alij ex l. Atti-
lianus dandus, quamdiu conditio vel tempus pendet h. 7 d. l. Si quis
conditio. De testam. tut. 7 l. si puerilloz. C. de testam. l. 1.

Quamdiu testamentaria tutela suspensa, tam diu locus legitima-
e. d. l. Si quis sub conditione. 7 hic.

Quamdiu sit ex testamento adiri hereditas ab intestato
desertis l. Quamdiu. ij. De agr. heredit.

Testamentaria tutela priusquam hereditas ex testamento adita sit
intestato non fit l. Si hereditas l. Si nemo de testam. tut.

Testamentaria tutela dies ab adita demum hereditate co-
ditio curis.

Quamdiu hereditatis aditio pendet, tamdiu §. tutoris institutio
in suspensio §. d. l. Si hereditas. 7 d. l. Si nemo. De testam.
tut.

Pendente hereditatis aditione ex qua tutor institutus, alij a
dies surrogandus §. ut hic.

Testamentaria tutela committitur cum heredis institutio uim sua non habet.
d. l. Si nemo. De testam. tut.

Ineunte tutelam testamentario datam interim surrogandus
iure tutor esse desinit d. l. Si quis sub conditione 7 hic.

Datus propter aliam impedimentum durat, impedimento ^{55.} durate
 & non ultra, per tex. nr̄am & d. l. si q̄s. sub ḡditione.

Dona tutor testamentary apud hostes Q, alij quasi usuary
 a ḡtore decernit, quo reuocato tutela iure posthumi
 recipit l. 1. §. 3i apud. De legit. tut. & hic.

Fictio posthumi, ut in alijs sic etia in tutela tot locum
 ut h. & §. si ab hostibg. §. exib. mod. ius p̄t. solui.

Cessante impedimento cessat dispositio facta ex ea dicti imp̄
 dimenti, & lex nr̄am.

§. sed ex his

Tutor datus ex inquisitione datus, & tenet cauere re pupilli
 salua fore §. penult. f. de satisdat. tut. l. Non est §. Illud
 sciendum. Rem pup. saluam fore.

Tutores sine excusationibg legitimis creati ad tutela ad
 ministrations cognoscit l. 1. de admi. tut. l. ij. c. de suspect.
 tut. l. 1. c. f. §. 6. casibg tutore hanti tutor dari p̄t.

Magistraty omisa a lege ex rationabili causa supplere
 possunt, ut hic.

Ut datio tutoris utilis sit requirit, ut & pupillo & tutor
 dantis iurisdictioni facti sint, ut h. Verb. sedm sua iuris
 dictione ubi d̄t.

Sufficit pupillum ad iurisdictione dantis p̄tinere, ut non
 originis, vel domicilij, vel etiam possessionem fuit. l. Pu
 pillo. De tutor. & curat. dat. ab his.

Tutores a magistratibg nunqua nisi ex inquisitione decer
 nunt, hic verb. ex inquisitione.

§. Nos autem

Magistraty civitatu p̄uinciatu pupillis, nisi pupillis, idq̄
 p̄fidis p̄missu tutores dabant. Ut ver. p̄ca.

Iustiniani lege si facultatis pupilli aurois q̄gentis
 no sint ampliores licet magistratibg civitatu de futua
 epi tutore, cautione ab ea data decernere. ut hic.

Quibzdam in rebz Ecclesiasticis adiunguntz *explanat*
L. de Curatoribz. C. de Episcop. adven.

Minora minoribz, maiora maioribz quilibz *Legi q. c. d.*
fadan. iudiz.

Magna facultatis dnr, q. quingentos solidos excedunt hic *gl. d.*

Satisfactio rem pupilli salua fore capiz a magistratibz
periculo hic in fin.

S. Vlt.)

Tutelarum ca. 7. aequitas est utriusq. *hic.*

Tutela gesta no post pubertatem actione tutela *exig.*
l. 1. 7. passim. De tutel. 7. roib. d. j. b. a.

Ante finitam tutelam tutor ad hunc tutelae *quoniam*
st, tum. n. damum nasciz, quavis obligo tam utriusq.
ciuibz oriadz durante tutela. Acusf. hic Bart. in l. 1. de
7. De admi. tut.

DE AUCTORITATE tutorum. Tit. 21.

Pupilly obligare aliaz ^{Princ.)} sine tutore auctore st, at ipse obligari
non st. l. obligari. De auctor. tut. l. obligari De oblig. 7. a.
l. neq. tutoris C. De stabul. stip. l. 1. C. de iudic. l. 1. 7. h.

Qui infantia excessit stipulari sibi sine tutoris auctoritate
ditione suam meliorem facere st, delictum no st, per
num.

Pupilli sine tutoris auctoritate soluentes nihil agunt. S. Vlt.
T. quib. alien. lic. vel non. d. l. obligari S. pupilly esotbz de au-
thor. 7. cons. tut. l. Eud si forte. S. Vlt. De solut.
pupilly sine tutoris auctoritate multa het. rez suaz admissio-
nez, ac multo magis alienandaz ptatem. l. Infirmandu l. a. q.
iureiur. l. pupilly ij. De agr. rez dom.

Debitor pupilli soluendo non liberatur nisi tutoris aut heredis
 & hodie iudicis decretum accedat §. At ex gratia T. Cuius alien.
 licet vel no. l. Sancimus. 7 l. Constitutionem C. de admitten. tut.
 Ea q̄ facti sunt amittere pot̄ pupilli sine tutore, non q̄ sunt iuris
 l. possessione. De acq. posses.

Pupilli possessione ne q̄dem int̄m solg alienare pot̄, ea t̄m amit-
 tere potest d. l. pupilli, 7 d. l. possessione.

In contractibz utro utroq̄ obligatoris pupilli sine tutore aliu
 sibi obligat, ipse autem non obligat, ut h. l. si id q̄ §. 1. De
 rescin. Vendit. l. Zulianus §. si q̄s a pupillo. De actio. empt.

Contracty non debent claudicare l. Labes ij. De verb. sig. l.
 litigatores. §. pen. De arbit.

Pupillaris ætas facit claudicare tractum gestum sine tutore
 ut h. 7 l. Zulianus §. si q̄s a pupillo. De actio. empt.

Infantis neq̄ int̄aliter neq̄ claudicare sine tutore autoritate
 obligantur gl. mag. in l. 1. De nouat. portig hic.

Pupilli quatenus locupletior facty & obligantur l. in pupillo. De
 solut. l. ij. Commod. d. §. At ex gratia T. Cuius alien. licet volat.

Natura æquæ non fieri locupletiores, cū aliena iad tuora
 l. Nam hic n̄ra. De condict. indob.

Quamuis pupillg tractando sine tutore non obligantur, delo t̄m
 capax delinquis obligantur §. In summa T. De obligat. q̄ ex delict.

§. Neq̄ tamen

pupilli hereditatem quamuis fructuosa adire nisi tutore autore non
 pot̄. h. 7 l. obligari §. Hereditate. De auct. 7 sens. tut.

Heredes adeundo hereditatem creditoribz hereditarijs & legatarijs
obligantur §. heres. T. De oblig. q̄ ex quasi tract.

Hereditates int̄m minime suspectæ damnasæ reputantur, ut h. 7 l. Bona
in l. Quod favore C. de legib.

Quemadmodum pupillo in agnoscenda, ita etiam in repudianda
reditate tutoris auctoritas necessaria est. l. ad pupillum. De auctor.
7 sensu tut. l. 2. c. De auctor. praestan.

§. Tutor autem.

Auctoritas à tutore sine Fidei Negotio gerendo interponenda est.
h. 7 d. l. Obligari §. Tutor. ff. eo.

Quoties necessaria est tutoris auctoritas interponi debet, cum ipse
res agit, vel certe illico post perfectum negotium antequam gerenda
diuertant ad alios actus arg. l. Continuo. De Verb. Obl. l. si id quod
De resand. Vend. 7 l. Nunquam, De Usurpat.

Nihil inter se non interueniat auctoritas, an opera adhibeantur.
l. non multu. ff. eo. De auctor. tut.

Auctoritas tutoris quies desiderat pure interponenda est, non
in tempore aut conditionaliter l. Et si conditionis ff. eo.

Sufficiat unum ex pluribus tutoribus cui mandata est administratio
auctoritatem pupillo prestare, exceptis negotiis quibus tutela ius
dissoluitur l. Vlt. c. De auctor. praestan.

Tutor pupillo nisi reus utilium auctor esse non debet ut hinc
7 ibi si hoc pupillo prodesse existimauerit

§. Vltimus.

pupillus neque per se neque per tutorem agere potest aduersus tutorem du-
rante tutela ex causa administrationis, sed bene ex causis antiquioribus
l. si plures. De testam. tut. Quod 7 in Curatore institutum est
l. cum tutore. De admi. tut.

Lis potest inter pupillum et tutorem intercedere alijs tamen de rebus
quam tutelae administratione, de qua nisi finita tutela agi non potest
l. nisi finita. De tutel. 7 ruius distrahent.

pupillo cum tutore litigatura curator datus, qui finita litem conser-
uare desinit h. 7 l. ij. §. si pupillus. De tutel. 7 l. 1. c. De ni-
litem dando tut. vel cur.

Tutor sibi auctorari non potest h. 7 l. 1. 7 l. quod dicitur De au-
thor. tut.

Tutela soluit ois capitis diminutio pupilli. h. 7. §. sed
p. 115. T. eod.

pupillg arrogatg transit in ois ius 7 familia patris arrogatg
7 tutelis potestatem egrediet §. de adopt. post. prin. 7 hie
pupillg si proximo sit pubertati gmittere potest unde p. 116
app etia capitate h. ibi deportati adnotat in l. si arrogator. de
adoptio. 7 l. exipiant. Ad 50. §. illan.

Pubertati proxima dicitur masculina q. decem 7 dimidium an
het, femellam vero si noue 7 dimidium. Refert in l. pupillg
7 l. stupru. de adult. 2. Impubere. de fut. l. pupilla 7 l. pu
pilly. de reg. iur. §. In summa. T. De oblig. q. ex delict. naf.

In etate pubertati proxima quoduis delicta etia supra cadent
§. l. Auxilium. §. In delictis. De minor.

Impubes ob etatis miseratione miti punire debet, quia si
ultra peccasset l. si ex ca. §. Nunc uidentur. de minor. l. 1. c. si
aduersi delict. l. Aut facta. §. persona. de pen.

Infans in pure delinqt, ut cui doli coga itas, unde maleficiu
conferat, de fit. l. 1. 7 l. Infans. Ad l. Cornel. de sicar.

Capti ab hostibg cum seruus fiet hostiu tutore here no pot
sed oig bonis interim curator dapp. ut h. 7 l. si ab hostibg §. 1. c. 1.
q. b. caus. maior.

§. Sed et si usq.)

Eventg gditionis tutela ad gditione data extinguit. ut h. 7 l.
tutor datus. De testam. tut. intellige de testamentaria g
legitima 7 datua sub gditione fieri no pnt. §. ad certum. §. qui
testo tut. dar. pos. l. Acty. de reg. iur.

§. Simili modo)

Morte naturali pupilli uel tutoris finit tutela ut h. Nam relatiua
e ut posita se ponant, seposita se primant l. vlt. c. de m. i. i.
vidui. tollend. Bal. in l. Conuentiuta. c. de exp. 7 cler.

§. sed et capitis.)

Tutela quamvis capitis diminutione pupilli, tutatis autē media
et maxima, et si legitimus sit, etiam minima finit, §. tex. n. r. r. r.

§. praeterea.)

Tutela ad tempus de lata eo exactis perimitur ut h. §. Ad
tum. §. qui toto tut. dar. pos.

Limitata ea limitatam parit effectum L. Magnis. De acq. rer.
dom. L. Age cum geminans et De transact.

§. Ultimus.)

~~Tutela ab suspecti donatione et iustam excusationem dimittit.~~
tur. hic.

Omnes unquam quis fuerint tutores sunt propter suspicionem a tu-
tela remoueri L. 1. §. ostendit. de susp. tut.

Tutela omnis est per tex. n. r. r. r.

DE CURATORIBVS

Tit. 23.

Curatores tam masculis quam feminis usque ad 25. annuum
decernuntur. Ut h. L. 1. de minorib.

Femina citius quam mas tutela liberatur, citius impetrat ueniam
aetatis. Curatio e tu citius non liberatur. Quinimo in p. p. r. r.
olim tutela femina glinebatur §. sub. mod. tut. fin. in prin.
hic. et Ulpia. in Instit.

Pubertas una cum 25. anno finit, simulque perfecta aetas in-
choatur: finisque pubertatis et perfecta aetatis principium ut hic.

Curatores per eum magistratum per quem et tutores dantur
h. Vers. dantur autem L. 1. De tutor. et curat. dat. ab his.

Regulariter oio curator datur a iudice. h.

Curatores testis institui non possunt, designari tamen possunt. Ut h. et
L. 4. C. de confir. tut. L. Tutela. C. de testam. tut. L. Curator. C.
rem. de negot. gest.

persona tantum, & in integrum restituta h. in fin. l. ij. §. si p. n. 59.
 fillg. De tutel. §. Certa autem res §. qui testis tut. dar. pos.

Vr.

Tutela ppter aetatem instituta Q: Curatio furiosorum & prodigorum
 propter ai morbum, surdorum, mutorum, & ppetuo morbo laboran-
 tum, ppter corporis vitium. ut §. seq.

§. Si furiosi D

Furiosus, & prodigus, mente captus, furus, mutus, ppetuo morbo affectus,
 curatores a magistratibus ex inquisitione decernuntur h. l. 1.
 Et passim ff. & C. De curat. furios.

Lege 12. tab. legitima cura furiosorum & prodigorum agnatis
 desertit h. l. 1. §. l. saepe. De curat. furios.

Prodigus is dicitur, qui neq. temp. neq. finem expensarum tet. sed
 bona sua dissipando & dilapidando confundit l. 1. De curat.
 furios.

Prodigus furioso parat. na non minus moribus desipit, qua fur-
 iosus aro h. & d. l. 1. De curat. furios. l. si p. n. De reb. corp.

l. fulvian. §. plane. Ex quibus causis in possess. ea l. furiosi
 de reg. iur. Auth. Ut ij q. oblig. se habet perhib. res in.

prodigi respectu acquisitionis, pupillis non furiosis comparat,
 l. certi g. dicitur §. Quoniam si cert. ppt. cond.

Prodigi stipulando aut alio modo acquirere, remq. suam au-
 ctore reddere pot. l. 7s cui bonis. De verb. oblig. Eud
 tu furiosis denegat l. In negotijs. De reg. iur.

Furiosus ipso iure statim atq. furere incipit & in cura agula-
 nato, prodigus demum post interdictionem bonorum & iudicis decla-
 rationem l. 1. ibi. Sed hodie solent plures. §. l. Zulianus in prin. §. l.
 de curat. furios. l. patri & filio in fin. prin. §. l. ij. §. Nec
 non. de in rem ver.

Hodie curatores furiosis & prodigis nisi ex inquisitione non dantur
 l. 1. l. Observare l. saepe. De curat. fur. l. De tractationibus. Et de des
 episcop. audien.

§. Interdum.

Tutore non idoneo existente, aut temporaria excusatione
ei curator adiungitur. ut h. l. solit. de tutel. l. pietatis. c. de
suscep. tut. l. Testo. l. ij. de excusat. tut.

Tutor impuberibus solum datur, non item puberibus: Curator
plurimique puberibus, quamvis etiam in impuberibus. ut h.

Tutorem tanti tutor non datur h. exceptiones sunt gl.

Tutorem tanti ea cognita tutor datur. h.

Curatorem tanti ea cognita curator datur l. Curatore c. de dari tut.
curat. l. Ventri. de tutor. et curat. dat. ab his.

Tutori testis minus sufficienti adiungitur curator h. Veri. de
si testis.

Tutori fraudulenter in re pupilli versato, non curator adiungitur
sed tutela interdicitur. h. ibi.

Nec tam fraudulenter negotia administret.

Tutor fraudator exautoratur h. et l. pietatis c. de suscep.
tut. Vel breviter.

Non perinde ob superuenientem negligentiam, ac propter fraudem
a suspecta tutela quae remouetur, sed curator ei adiungitur ut h.
vacante tutela et excusatione ad tempus similiter datur curator
si in perpetuum excusatus, aliter tutor sufficitur. l. quodam. de
tutel. l. in oes. et in l. seq. de tutor. dat. ab his l. i. et ij.
c. in q. b. causi. tut. hab. Et et hie.

Curator tutore ad tempus excusato adiungitur, eo tempore tempore
adto curator de delimit totaque administratio tutore cedit. §.
furiis §. qui testis tut. dar. §. sed et §. de attil. tut. l. A
nstantes. de excus. tut. §. Item dicitur. T. d. lit. et §. T. et §.
Reipub. T. eo. lit. de excus. tut.

§. Vltimus.

Tutore infirmitate, aliaue iusta ea administrare impedito si
absit pupilli aut infans sit, actor tutoris periculo a iudice
constituitur. h. 7 l. g. Decreto. De admi. tut. 7 l. Neq. c. De sum.
Procurator ab ijs solis constituitur, q. l. is sunt om. d. l. Neq. c.
De procur.

Magistratus non adtore eligit, sed que tutor edicit decernit,
h. 7 d. l. Decreto. De admi. tut. l. 1. c. De adtore a tutor. dando.

Tutor, actoris, postulatui suo, decreti periculo constat. l. 1. ibi
periculo ipse tutoris. 7 d. l. Decreto. 7 d. l. Neq. 7 d. l. 1. c.
de actor. a tutor. dan.

Curator plerumq. ad patrimonij solij, actor ad litium tan-
tum administratione instituitur dictis iurib.

Curator a magistratu delegit, actor vero a tutore vel
curatore edicit, a magistratu vero confirmat h. 7 allegat
iurib.

Tutor adiuncti curatoris periculo no constat actoris vero constat
ut hic.

DE SATISDACTIONE TUTORUM VEL CURATORUM. Tit. 24

Princ.)
Hac satisfactio ne bona eorum q. in tutela vel cura sunt sumantur
vel distrabantur, inducta e, ut hic in princ.

Hac stipulatione rem pupilli salua fore, q. qd. in tutela iudi,
cum uerit gesserit l. Cum pupilli Rempub. sal. fer.

Non modo q. damna gesserunt, sed etiam q. lucra tutoris culpa
non gesserunt fideiussores constare tenentur d. l. Cum pupill.

Satisfactio a tutoribus rem pupilli fore salua origi solent h. 7 l.
Vlt. c. de tuto. vel curat. q. no satisfactio. 2d. quod uel maxime in

eo q. in legitimum uocant locum tunc, 7 datiuo absq. in q. tunc
ut h.

Tutori testamentario satisfactio remittitur cum tutoris fides

latis per gesta testatori uideat fuisse l. Cum furiosus §. Vlt.
de curat. furios. l. Vlt. c. dicit. tit. l. 4. l. testis de testam.
l. pen. c. qui tutor. non satisd. Quod 7 ad Curatorem testam.
datum pducendum c. l. 1. l. filio. 7 l. Vlt. De gfr. tut. q.
citra inquisitionem firmat §. Masculi. §. de curat.

paternum testimonium q. satisfactione sufficit l. De creatione
c. de Episcop. ad diem. n. q. n. pater filij sui tutela aliam
quam ei cuiq. fidem 7 diligentiam c. q. duo in oi. tutore
requirunt exploratam teat, q. mittere iudicaf. l. Ann.
cissimos. De excusat. tut.

Tutor curatorue ex inquisitione datq. satisfacere no. cogit.
honop. De curat. fur. l. iij. c. de Tutor. q. non satisd.

Quia a iudice similiter fides ei q. data fuit l. 1. ad fin.
de off. p. fed. p. for.

Ubiq. locu. het inq. sit, ibi essat satisfactio, 7 e. conu.
ut hic.

§. Sed si testamento.

Et pluribz testamentarijs, aut ex inquisitione satis satisfactio
lege soluta, si unq. offerat satisfactionem, alter de bet uel
cedere administratione, uel ipse satisfacendo solq. administrare. Ubi
7 l. testam. II. cum l. seq. de testam. tut. Idem in legitimo
l. legitimus §. In legitimis. De legit. tut.

Qui lacessitq. satisdat, ei a qua lacessitq. q. p. forte d. l. 1.

Si nemo eorq. satis offerat, 7 utilitas pupilli suadeat, p. unum
negotium administrari c. q. a faciliq. unq. 7 a fronte accipit
7 exeriet l. iij. §. Apparet. De admi. tut. Is gerere de
bet quon testator iussit, patris n. standu. 7 uoluntati, q. hac in
re recte filio prospexit d. l. iij. §. Quamuis aut. de
de admi. tut.

Si testator nemini administrationem commendauit, tutores
pnt inter se g. uenire q. s. administrat. 7 maior pars eligi.
h. 7 d. l. iij. 7 l. quod si forte. de solut.

Si inter tutores non fuerint, qd administrat, qd per sua
auctoritate p̄stituit. d. l. iij. in fin. 7 d. l. Quod si forte.

Quando ergo sunt plures tutores uel curatores
res q̄ preferant in administratione
hi gradus obseruandi sunt.

- 1 Primus gradus cui uni ex iis delecto testator administrandi
om̄e mandauit, is iis antepnats, & ceteri no administran-
tores sed obseruatores & custodes erunt. l. Quod si forte
§. 1. De admi. tut.
- 2 Si nemine pater designauit, is q̄ ceteris tacitibz satisfacit
illis p̄ferat. vt h. 7 d. l. iij. De admi. tut.
- 3 Si qd ea p̄uocatione laessit sua gra satisfatione offen-
rat potior h̄at. l. Testa. De testam. tutel.
- 4 Collega qdem p̄tore inimicū satisfationem no p̄nt, at p̄u-
care inter se possunt opinionemq̄ sicut electione accipiendam
uel ostendae cautionis offerre.
- 5 Si forte oēs satisfatione offerant, aut oēs gerant, vt vlti-
m̄ ait in d. l. Testa ij. aut idoneor eligat vt Calistrat̄
in seq. lege putat.
- 6 Si nemo satisfatione offerat, nec pater quinquā designauit
ung de maiore collegij tutor delegat. d. l. iij. De admi. tut.
l. Quod si forte. §. 1. De solut.
7. Si inter collegas quoniam no p̄t, tum p̄tor administratoro
delegat, & ea cop̄m̄ta statuat qd tutelam gerat. d. l. iij. fi.
& d. l. Quod si forte.

Uos. h. annotat, qd maior pars p̄ferat esse d̄stini-
tioni minoris partis vt h. 7 l. referat. De reg. iur. c. vlt. De
his q̄ fiunt a maior. part. cap. can. pl̄bs d̄stributis 63. diff.
hinc solet t̄is opinio p̄cipua reputari in iure l. 1. §. 2. in

Magistratq & minori bꝝ de tutela curatū & satisfationem ^{62.}
 idoneam comode efficiere h. 7 l. 1. 7 passim. C. de magistrat. conu-

uen.
 Cui suum officium in exigenda satisfatione neglexerunt q
 damni restitui ex administratorum bonis nō poterit, q stabunt.
 l. 1. 7 passim ff. 7 C. de magistrat. conu-

Magistratq si uel moriti tutores non dederint, uel multa cau,
 hinc exegerint, uel non idonei passi sunt cauere, actione
 subsidiaria tenentur h. 7 tot. tit. ff. 7 C. de magistrat. conu-

Utrum satisfactio exacta non sit, an minus idonea exacta
 sit nihil inter d. l. Quoties. Cui satisfactio cog. Vel:

Paria sit oīo satisfactio nō q, 7 nō idonee satisfactio d. l.
 Quoties, 7 hic.

Paria sit non fieri aliqd, ut minus idonee q proximum
 7 d. l. Quoties. Cui satisfactio cog.

In satisfatione iudicio sisti, 7 id gng alijs sufficit, iura
 toria cautio, in tutela tñ 7 curacione nō recipit satisf.
 dabo nisi q fideiussores roborata l. 1. C. ubi tal. 14 Casq. emme,
 rat in q bꝝ nequaquam iuratoria cautio in statu. Cui satisfactio
 cog. l. Non quasi Lam. pup. sal. for. l. ij. C. de tutor q non
 satisfactio l. suspecti. De suspect. tut. l. Gloria. De qtor. stipul.

Satisfactio idonea intelligit si fideiussores eo tempore quo
 constituntur, uel etiam finita tutela sint solvenda, tum n. Ma-
 gistratq liberatq: cui tamen incumbit pto, si neqz dicitur
 temporibꝝ solvendo fuisse l. 1. §. si magistratq 7 p. sed et si de
 magistrat. conu. 7 l. Magistratq C. dicit. tit.

Tutores de iure rigore ad resarciendū pupillo damnum in solutio
 tenentur. l. Tres tutores. In princ. De admn. tut. sed eis ex
 equitate tribus remedijs succurrit. ut tam sequatur.

Tutela officium individuum & ideo pluribus ut singulis
solidum competit. & singulos in solidum obligat l. ult. c.
author. p. 11m.

Tutores a testatore vel iudice divisim constituti & sua tanta
rata tenent l. ij. c. de iudic. tut.

Tutores simul dati sine divisim sicut junctis admini-
strantes, singuli in solidum de rigore tenent d. l. ij. c.
de iudic. tutel. l. si divisim. c. locat. d. in l. j. c. de trans-
act. f.

I.
Beneficium di-
visionis.

Tutoribus sine dolo in solidum obligatis competit de
tate beneficium divisionis, ut & rata tanta tenentur
p. Nunc tractem. De tutel. & rōibz distract. d. in
l. j. c. de transact.

II.
Cessionis.

Solventi & collega suo competit beneficium cessionis, ut
eadem relevat, & indemnitas servat d. l. ij. in fin. c. de iudic.
tutel. d. l. si divisim. c. locat. l. ij. p. Ex his De verb. oblig.

Si solventi & alio creditor actionem realiter non cessa-
rit, ipso iure utilis actio competit d. l. j. p. Nunc tractem
de tutel. & rō. distract.

III.
Ordinis.

Uno tantum ex pluribus tutoribus gerente & administrante bene-
ficium ordinis locum tenet, ut is qui prius gessit prosequatur
nrat l. ij. c. de hered. tut. l. Tutores. p. In eum. De
admin. tut. l. j. p. Si inter de magistrat. comun.

Actio subsidiaria, nisi prius excusis administratoribus in
magistratibus non procedat l. j. & 4. c. de magistr. comun. l. j.
de tutel. & rat. dist. Vlpian. Quamvis velum ex tutoribus
indignis, non potest ad magistratibus quod decesserunt venire.

Actio subsidiaria pupillo ex his heredibus datur, etiam
heredes si dolo magistratum, aut culpa dolo proxima

quid factum est l. Non similit. 7 l. quod heres de
magistrat. convent.

Tutor legitimus vel daty sine inquisitione nisi causet ad adm
nistracionem non admittit. J. a. prin. mag. tit.

Tutor ut curator nisi causet etiam pignori capitis utroq
h. in verj. eub. Constitutum.

S. Ultimus.)

Magistraty & satisfactio recipiant, no etiam q tutores dant
actioes subsidiaria tenent. Ut h.

Satisfactio exactio ad eosq tutores dabit non ptingit,
ideoq in eos subsidiaria no debet actio l. ij. 7 iij. Rem. rat.
hab. l. ult. c. de magistr. convent.

Subsidiaria tutela actio dnt in magistraty municipales
& civitatu defensores, apud quos satisfactio exigi solet, etia
cum maiores magistraty dant. Theoph. hic.

DE EXCUSATIONE TUTORUM

Forum & Curatorum Tit. 25.

Enumerantur in hoc titulo. 18. causa excusationum. 1. Exaustio
numery seu multitudo liberor. 2. Procuratio filii. 3. Absentia
Reipub. ca. 4. potestas seu magistraty inity. 5. Etis maior cum
pupillo. 6. Tria contra tutela vel cura non affectata. 7. Jura, ca
partas. 8. Adversa ualido. 9. Erat ignorantia. 10. Testatoris
aig malvolus 7 negaty facessendi cupid. 11. Inimicitia seu
odium capital q cum testatore usq ad mortem exstruit.
12. staty gtroufina a patre pupilli mota. 13. Aetas maior
70. annis 7 minor 25. annis. 14. Militia. 15. Certaz arti
um affectio. 16. Late diffusum pupilli patrimoniu. 17.
Tutela gesta a cura eisdem excusat. 18. Adulter ginguim.
25. & eluchy huius tit.

Princip.)

Numery liberorū, Romae trium, In Italia quatuor In Pro
uincijs qnq vacacionem a tutela minore pstat h.
& l. 1. Qui nupto liber. se excus.

In temporibus & numeris nulla re nisi per gl. in l. i. de
putatione verb. rat. de postulat. & in c. i. de stat. & Equalit.
Expedit Reipub. civitate liberis hōibz inglori l. i. solus
matri.

Numeri liberorum à publicis muneribus excusant l. i. & iij.
vacat. & excus. mund. à personalibus q̄t̄ q̄nq̄ l. iij. d. Quor
uis. d. lit. in patrimonialibus utro sedecim tantis excusant
l. senp. de iure iuravit. Accos. tr. & Bart. in l. si q̄s de iur
ij. c. de decur. lib. x. putant duodecim liberos excusare à
numeris patrimonialibus, & p̄inde à collectis solutio non
notandum eet, si observatione & usu recipere.

Tutela & ambobus inter munera publica numerantur l. i.
& vlt. de muner. & hon. & hic.

Cum tutela nunq̄ publicè sit, non timere q̄sq̄ ab hoc
immunis l. Nulli. i. c. de decur. lib. x. Munus n. p̄prie & q̄
necessario subing. l. Munus. ij. de verb. sig.

Liberi nō modo q̄ in potestate sunt, sed etiam emancipati
tutela excusant l. i. c. qui numer. lib. se excus.

Item in adoptionem dati, non autem adoptati excusant l. i.
d. i. de vacat. et excusat. num.

Ut filij emancipati, sic & in adoptione dati patri utriusq̄
dest. allegat. iuris. & h. vel:

Adoptivi liberi non adoptivi, s̄ utriusq̄ patris excusant
nō p̄t̄nt d. l. ij. d. i. de vacat. & excus. num.

Inter liberos ad excusationem numerantur omnia nepotes ex
filio defuncto, nō autem ex filia. h. & l. ij. de excus. tut.
vel:

Nepotes ex filio defuncti patri ad excusationem & sunt
ex filia utro usq̄na. l. ij. de excus. tut.

Liberi superstites tantum nō et mortui, nisi in acie & Reipub.
amissi ad excusationem & sunt. l. bello amissi. de excus. tut.

Qui & Reipub. occisi s̄ in perpetuū & gloriam uiuere inuolunt
 gunt d. l. Bello amissi. cod. tit. l. Qua actione. §. si q̄s. Ad l.
 Agnam. q̄c. in off. & in planiana.

Gloria uiuere d̄ & Reipub. cedit, per allegata. Ita ut patri
 in excusatione ob numer. libror. suscipienda tutela s̄lit.

§. Item Diuus.)

Administratio res fisci excusatione a tutela ut cum s̄bet h. 7. l.
 administrantes. ff. cod.

Qui by princeps alicui rei curā iniungit, quandiu illud negotium
 gerunt, a tutela excusant. l. Geometre. in fin. ff. eo. Ut q̄ res
 principū ut fisci administrant. ut h. q̄ s̄fectura annona & Vigi-
 lum gerunt d. l. Administrantes. ff. eo. exactores tributū l. exacto-
 res C. eo & mansores frumentorij l. Mansores. ff. eod.

Procurator eaz̄ res q̄ in Casare & fisci resident (q̄m hodie
 thesaurarium uocant) a tutela excusant, ne dum pupillum in eaz̄
 Reip. deserat. per tex. m̄m. h. & alleg. iur.

Utilitas publica auctoritate & utilitate s̄ferit publicae auctori-
 te tantum, sed non Utilitate, q̄ tex. m̄m. & alleg. iur.

Cessante tā impedimenti cessat immunitas & tex. m̄m.

Ubi quandiu q̄s res fisci administrat, tamēdū a tutelā & cura
 tinnibz̄ excusant. d. l. Administrantes. ff. eo. d. l. Exactores C. eo.
 l. Ult. Cui dar. tut. pos. l. 1. C. si tut. Vel cur. Reipub.
 causa ab fu.

§. Item qui Reipub.)

Legatio tutelam prius suscepta tantisq̄ interrupt, a suscipiēde
 usq̄ anni uacatione s̄bet h. l. 1. C. si tut. Reipub. ab fuer.

Absens Reip. tā a tutela uel cura se excusare pot̄ h. q̄ in
 eo q̄ expedirem abfuturū & locum sibi utndicat. Nam & is q̄d
 legatione se s̄parat instar absentis t̄st̄ l. filij fam. §. Ult. De
 procurat. & d. l. 1.

Item dicendum de amicitibus & ministris eorum, qui sunt inter
statutum mēre, nam & illi uacatione sequuntur l. admi. ministrorum
§. eorum ff. eo. procuratores autem absentium Reip. tamen nullam hanc
uacationem l. procuratores c. De excusat. muni.

Absesse Reip. tamen dicitur, qui bona fide non dolo absunt, & publici quam
non privati tamen l. Item. ij. l. & q. data l. Reipub. l. Non utre
ex q. b. caus. maior.

Reipub. tamen absens non tantum a tutela & cura recusat delicta
excusatur, sed etiam susceptam quandiu abest intermittit, sufficiat
interim curator. Ut h. Curator autem ab eo qui absit utitur & peti
bet, saltem quodam excusatur, ne medijs temporis finibus obstringatur
d. l. i. c. si tut. vel. curat. Reip. tamen absit.

Quandiu quod Reip. tamen abest, tandiu a tutela & curacione excu
satur, regressu utro intermissum onus statim recipit h. d. l. i. c.
si tut. vel. curat. Reipub. tamen absit.

Durante tamen durat effectus & e' diuersis, cessante tamen, cessat effectus
l. In oi. de adop. l. generaliter sanamus c. de episcop. & cler. l.
i. De minor. l. Vlt. De milit. testam. & h.

Cui trans mare Reip. tamen absunt suscepta tutela oio deponunt
non seip. atq. ij. & circa principem sunt occupati l. Veru. §. ex
facto. De minor. l. Jurispritos ff. hoc tit. l. Vlt. c. eo. l. quisquis
c. ad l. Zul. marit.

Reuerſus ex absentia Reip. tamen suscepta a nouis tutelibus & curacionibus
tionibus per anni spacium excusatur l. Non solum ff. eod. l. ij. c. si
tut. vel. curat. Reip. tamen abfuerit. l. & Deuacat. muni.

§. Et qui potestatem

potestas a suscipienda tutela, non autem a suscepta excusatur h.
& l. Non solum §. Vlt. ff. eod. potestatis autem uerbo in persona
magistratum tenet imperium l. potestatis & ibi Alciat. De Verb. Sig.

Qui dignitatem ~~et~~ administratione giuncta tnt a tutela ^{68.}
 nondum suscepta excusantur l. spadone §. scire oportet. ff. eo. d. l.
 Non solum §. sane ff. eo. 7 hic, cura hi magistratū Reip. regiorū
 occupari solent l. ij. c. de pcta. iud. Tutela autem q. ad Remp. per
 amaria attinet Reip. nunq. non e. l. ij. §. sed et si filij. Ad Ma.
 nicap. l. Athleta §. Centium. ff. eod.

Dignitas sine administratione obiens. senatoria sit a tutela nō
 pstat anni uacatione d. l. spadone §. scire. ff. eod.

Maior aliq. magistratū a suscipienda tutela dūm gerit, nō ante a sus-
 cepta excusat h. 7 d. l. Non tantum §. Vlt. ff. eod.

Multa non suscepta legitime recusantur, §. incepta p. hui. d. bonis
 §. Mandatum. T. Mandat

§. Item propter litern.)

Qui de bonis oib. aut hereditate cum pupillo litigat excusari
 a tutela pt. Vel:

Lis de maiore parte bonor. a tutela excusat, h. 7 l. propter li-
 tem ff. eo. l. si ut allegat. c. eo.

Lis cum pupillo nisi de oib. bonis ut hereditate suscepta nō
 excusat alleg. iurib.

Accidentia nō q. siderantur nisi adsint in toto uel in maiori par-
 te ut h. 7 d. l. ppter litern. Jo. And. in c. frejus. De risit.

pp. in 6. p. l. serug. Legat. De Legat. ij. l. l. l. in
 l. si unq. utro. oia ut partem aliqua num. 12. c. de reuoc.
 don.

§. Item tria onera.)

Tres tutelae si modo appetita non sint excusatione p. bent h. 7 d.
 ij. in fin. l. ij. 7 l. si is q. tres in fin. ff. eod. l. Vnic. c. Qui-
 num. tutel. se excus.

Satis e. si una in domo tria sint tutelaz onera, ut si pater
 tres h. pat. tutelaz, filij excusantur, uel e. g. uero, tres filij
 tutela remissionem dant patri. l. Disting. §. si pater. ff. eod.

Insum q[ui] sortium tutela pro una numerantur h. 7. d. l. ij. 7. 4.
Si is q[ui] tres in fin. ff. eod.

Tres tutela vel etiā cura modo sint plurimū pupilloꝝ patri-
nia admissa d. l. ij. aut unā ita diffusi, ut q[ui] plurib[us] edat
l. si is q[ui] tres. ff. eod. tutare ff. eod. si affectate nō sint
h. 7. l. Spadentm ff. vlt. ff. eod. neq[ue] intra sex menses fin-
turd. l. Non tantum in prin. ff. eod. a quarta excusare
solent ut h. cum concord. siue sint extraneoz siue filioꝝ et
apatoꝝ tutela l. si quis inter in prin. ff. eod. Siue sint
adulti, furiosi aut prodigi curatele l. ij. ff. vlt. in fin. ff. eod.
nec refert an tutor tertia administret nec ne, modo de illius
periculo teneat d. l. si is q[ui] tres vers. Nec me mouet. ff. eod.

Imo etiam si a tertia appellauit, quarta interim nō oneratur
d. l. 4. in prin. ff. eod.

Ille q[ui] affectat vel on[us] non q[ui] seq[ue]t[ur] privilegium ex officio ut
munere ut h. 7. gl. in l. Et q[ui] Euid. ex caus. maior. fuit l.
Non oēs. ff. Qui capy De re milit. Affectatum on[us] nō excu-
lit.

Nemini censetur intrusum quod ipse affectauit h. Sic etiā dicitur
d. a eig q[ui] se offert deposito l. 1. ff. s[er]uope de pos.

§. Si 7. propter paupertatem
Paupertas iustam a tutoris & curationis excusatione habet
h. 7. l. paupertas. 7. l. post susceptam. ff. eod.

Qui uita necessaria mixt[ur] q[ui]ere ut is hoc munere onerand[us]
nō e[st], licet tenuis fortuna h[ab]eres tutelas gerere possint l. 1.
paupertas ff. eod. ff. vlt. T. tit. seq.

Inops q[ui] curi tutela impar e[st], ut uacatione a tutela & cura
ita tamen si se excusandū putauerit, alioq[ue] si on[us] nō debet
d[omi]n[us] nō remouet, si fidelis & diligens sit d. ff. vlt. T. tit. seq.

Paupertas quāq[ue] p[ro]dest, q[ui] stat. n. excusatione a munere pub-
lica. ut h. 7. d. l. paupertas. Sed a tali p[ro]dest libet nos d[omi]n[us]

ingit Cing. in l. si qd ad declinandum. §. vlt. c. de piff. 6.
 & cl. Ceteris de dicitis & paupertate, vtz seu utiq ac q san.
 lig hōri ac cōferri debeat, quantasq vires utreq & olim hā.
 buerint, & hōdie tēant: eleganter disputat Tiraq. in l. si
 unquam verb. bona c. de reuoc. don.

Paupertas nō qsumit sed pūni debet. Dd. hic.

Paup Bartolo q non tēt in bonis so. aureos l. qui
 accusare. de accusat. q id in arbitrio ius dicitur est, q ex
 psonar & rez qualitate diiudicet, quē loquente quēvis
 paupem ducat. Dd. Latr post Bart. in l. si constare solut.
 matr. & in l. qui accusare.

§. Item propter aduersa.)

Aduersa ualētudo rei familiaris administrande facultate adin
 mens a tutela excusat h. l. 1. c. qui morbo se excuf. l. Non
 solum §. vlt. cum ll. seq. ff. eod.

Infirmetas non tantum a suscipienda sed etiā a suscipienda tu
 tela excusat d. l. Non solum. §. vlt. cum ll. seq. ff. eo. sed et
 ualētudinis qualitatem.

Aduersa ualētudo si perpetua q, tutela uacationem gerit, si ppetua
 non q ad tempus excusat, interimq uirator dicitur. d. l. Non solum
 §. vlt. cum ll. seq. ff. eod.

§. Similiter.)

Imperitia scribendi & legendi hōres rez negotiorū rēbus a
 tutela excusant ut h.

Qui tras nesciunt modo piti sint aliq negotiorū nō excusant
 l. Athleta in fin. ff. eo. Quid sit tras nescire apud ueteres
 Iuris authores explicat Duareng lib. 1. disputat. ammarjar.
 cap. 3.

Deurionis munus etiā illustratus obire potest, l. Ex.
 portes c. de Deurion. lib. 10.

Illiteratus etiam iudex esse potest. in l. Certi. Iuris. c. de
iudic. q. quodam cum iudex de iure aut consuetudine ex
scripto pronunciare solet. ut traditur de Cetero in l. Cetero de iudic.
quodlibet alium potest recitare iuriam l. ij. in fin. c. de senten.
c. x. breui. recitari. alioq. cum iuria non tenentur nisi ex
a iudice legant ipse, non videtur eum iudicare posse q. tunc
alleat d. l. ij. 7. iij. c. de senten. ex breui. recit. 7. c. vlt.
senten. 7. re iud. in 6.

Cum defensio in iudicio cognoscitur tunc postulat, illiteratus ad
causas patrocinium admittendus non est. l. ij. c. de postulan.

§. Item si propter inimicitias.)
Tutela adio sibi 7. malis litem tutelatoris data, si iur
nary debita, la horri 7. negotijs molestis recusare licet. h. 7.
Athlete §. Dat. remissione ff. eo.

Qui defuncto tutela se non recipere permisit oem sibi ex
di tam puit h. 7. l. spandem §. 1. ff. eo.

§. Non esse.)
Defuncto notum non fuisse exusationem non potest h.

Non est si tutoris ipse defuncto notus non fuit l. spandem
§. per. ff. eo. quia tutela minus publica est. Item q. si pupillus
tutela suscipit, non tam ignota patri, quam Reip. se quam nauem
existimare debet §. hoc tit. in prin.

§. Inimicitia.)
Inimicitie capitales si reconciliatio non sit senta ualdero
tutela offant h. 7. l. Athlete §. Dat. quod ff. eo. ne patris in
misa c. inq. pauly 2. senten. pupilli conuictant. Porro q. dicitur
inimicitie capitales ostendit gl. h. 7. Dat. in l. iij. §. vlt. de ad.
mi. leg.

Qui post suscipias inimicitias tecto tutor datus se exusare
non potest, quandoq. hoc ipse gra. uidep. facta reconciliatio
pater ideo inimicum tutorem dederit, ut molestum ei

optimum negotium exhiberet. d. l. Athleta. §. Datit ff. §. eo. §. Item si propter inimicitias. §. eo.

Lexis simulas nemine excusat arg. l. iij. §. vlt. de adm. legit. Non e tuendo pupilla ab inimico paterno. Inimicitia. n. §. su. mump durare cum filijs et h.

Inimicitia suscepta cum patre, cum ipsius heredis, totius familia suscepta videtur. per. hex. mump.

§. Item is qui Status

Staty gtrouersia tutori a defuncto illata iustam excusationem parit h. offi. n. tutela causa sit Lex. in p. iusta ultionis a pupillis auertere q. subit existimatu §. Modestus rto gtrou esse existimat, si tutor pupilla staty gtrouersiam mouerit d. l. Athleta §. Amph. §. eo.

§. Item maior

A tutela 7 cura excludit q. 70. annos existerent h. l. vlt. §. C. qui etat. se excus. l. ij. §. hoc tit. nro Debet q. p. p. reuerentia etati l. Semp. de iur. iur. iur. vbi Cali. staty q. testat senes tam reuerentia esse habitos a Romanis, ut p. ont eunto honore illis sup magistratibz tribuerent. Sicut ergo magistratibz datz excusato, ita et senibz q. b. idem honor tribut §.

Quinquaginta q. q. anni excusant ab oibz oneribz ciuilibz l. vlt. C. qui etat. vel §. §. se excus. lib. 10. q. §. §. a tutela 7 cura, ut h. idz fauore pupillor q. se dirigere uolunt q. h. n. §. ut inuentis etatis in l. ca. senu prudentia regat. §. §. n. mens, ro, §. §. h. iun. in senibz. Cic. in Catona maiora.

Ab honore deaurionatq etas 25. annor excusat l. Non tan. tum. de Deurro.

Minor 25. annis sliu nisi se excuseret tutor esse potest, hodie ad tutellam non admittit. hic.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including the word 'hodie' and other illegible characters.

Ad hoc Iustiniani lege nemo ante quatuordecim annos legatarius tutor esse potest. l. ult. c. de legat. tutor. l. c. de testam. 7 3. tit. Cuiusdam tur. possunt. Cuius n. adolescentis curam in quittate cuius unum non magis intelligit Salomon dixit, quam aut volantis in aere.

Tutela est administratio fieri a liena rei, quae in suis negotiis auxiliatur. ut h. 7 c. Tutorum de stat. 7 qualif. Cuiuslibet auxilio eget, non potest alteri auxiliari esse, 7 suis rebus gerendis par est, non debet eidem quilibet administratio aliorum h. 7 d. l. ult. c. de legat. tut.

Militibus tutela 7 curatio interdicitur. C. h. in vers. 2. 7 in iur. l. 4. c. cuiusdam tut. pos. cum n. militariis laboribus occupati sint, non possunt muneribus civilibus quae tutelam administrare. Debent prope 7 pacem exorare, 7 patriam defendere a barbaris. l. Mulierum. De exco. 7 re. a barbaris. l. Mulierum. De exco. 7 re.

Militi cum cura tutela legati honores habent 7 legata sine tutela recipere possunt. l. Administratio c. De legat. Vestrariis a tutela 7 tutore filij vestrariorum ut quatuordecim liberarum, nec pluribus tutelis quam una onerari possunt. ut c. de exco. 7 re. vestrari.

S. Item Roma.

Professio grammaticae, Rhetoricae 7 medicinae a tutela exco. 7 re. modo proficiuntur Roma, vel in patria, 7 intra numerum sunt h. 7 l. si duas. ff. eod.

Vel.

Cuius grammaticam, Rhetoricam, medicinam Roma vel in patria vel intra numerum sunt exercent, a tutela exco. 7 re. debent. Roma contra est patria l. Roma ad municip.

Doctores legum nisi in Roma, aut alio approbato studio docent vel in filium principis assumpti remissionem non tunc, nisi rebus cognitione rebus gerendis 7 alijs publicis muneribus subducantur l. sed 7 reprobari in. fi. 7 l. Turis in fin. ff. eo. Acum. h.

Professores semel approbati, et in numero assumpti, si aut
indocti aut negligentes in uenti fuerint reprobari sicut d. l. si
duas §. etiam et l. sed et reprobari. ff. eod.

§. Qui autem uult.
plures excusationis casus hinc §. secundo una in ceteris, si non
quidat. h. et l. propter litam §. 1. ff. eod. Vel
et plurius excusationibus si quidam impletae sint, intra legitimum
tempus experiri licet. alleg. iur. Vel:

Abiudicatio quarundam excusationum reliquis si modo in tempore
preferantur. Pindium non adfert. h. et l. propter litam §. 1. ff.
eod.

§. Qui autem excusare.
Neque tutores neque curatores a tutela uel cura appellare possunt
et tantum ab excusatione reiecta h. et l. scire oportet ff. eod.
sic in alleg. l. Decimus eo. tit.

Excusationis tempus 60. dies placet, quod quia primum cognita res
labuntur. h. et l. scire oportet.

Excusatio oram iudicis et tribunali. Sed et uia uocis ut oblatio
libello fieri debet. d. l. scire. §. oportet autem. ff. eod. Vide Loricum
in tract. Tutela.

Excusatio in 50. dies ex quo cognovit se tutori data et dari debet.
ut h. et l. scire. Ista autem excusationis causa intra quatuor
menses a die notationis computandos terminare debet. l. Cuiusmodi
gratia ff. eod. tit. et l. Cuiusmodi. C. eo.

Qui sunt ultra lapidem testamentum propter singulos dies in viginti
milia passuum assignatos ut triginta dies, uel si plures ex
quinguenta suppetunt omnes obtinent. d. l. scire oportet. §.
Cui autem supra. Vide Theoph. hic. et de itinere et lapidis
diminutione rone Barnab. Brissonium lib. 4. selectarum
ex iure civitatis antiquatae Cap. 8.

Sic a lege scriptum est, ut viginti milia passuum in singulis
diebus diminuerentur. l. In itinere. ubi placet. De Verb. sig. §. pro
tatio seruati in tutore, qui se excusat, et ultra testamentum lapidem
abest, ut h. et in eo quod ad quidem tendit. bonorum possessione postulat.

tunc l. ij. §. p. Cuius ord. in bon. posses. seru. & in eo q
sens in sus usaq & l. i. si q. cautio.

§. Datus autem tutor.)
Tutor simpliciter datus est patrimonio datus, & per se intelligitur hic.

Tutor datus enim pro diuiso pupilli res administratione p
loriq subit. h. C. n. tutela in diuis.

Cum res pupilli tanto longior intervallo disjunctae sunt, ut p
& in diuiso administrari non possint, res administratione diuis
§. l. si tu. De Affam. tut.

Pupilli patrimonium ultra legitime testamentum qui uiciorum
solum a tutela excusatione p. l. h. l. p. l. l. Non p. l.
& Cui in test. §. eo. & l. Test. C. ille eod. tit.

§. Cui tutelam.)
Curatela p. inde necessario suscipi ac tutela debet l. Tutel
C. de negot. gest. Vtramp. n. mung & publicu s. hoc tit. in
prin.

Qui tutor fuit ne sit eisdem curator. Excusare p. Vel.

Tutela pupilli gesta iustam ab eide adulti curatorem
excusatione h. & l. Curator. C. eo. l. Cur. ff. eod.

Satis & uel in modico rebz amia g. ulre d. l. Tutori C. de
negot. gest.

Liberty patroni filijs aut nepotibus tutor curatorq datus
susceptam tutelam a curatore ob libertatis beneficium non
excusant. l. Libertos C. eo. l. Libertu ff. eo. intellige si p. l.
per patronu manumissq fuerit, sed si p. fidei commissu, aut
propria pecunia ad libertatem p. uerit, ut tradit Angel. h.

Cui pupilli tutelam q. s. gessit, etq. cura subire no. e. g. i. s. s. e. l. l.
amisi curator a testatore scriptus sit, nisi id uoluntariu e. t. a. g.
at, uel nisi pupilloz patri se tutela administratuz q. m. i.
serit h. & §. Item si propter litem §. eo.

Testatoris auctoritas in eo q. tutela gessit curatore. Alioq
de nulla C. d. l. Curator. C. eo. & d. l. Cur. ff. eo.

§. Idem rescripserunt
 Cui excusatione fiet & tutela curacionis sibi delata am-
 plius §. excusari postea non potest l. ij. c. si tut. fals. alleg.
 l. Non tantum §. iij. t. ff. hoc tit.

Ab uxoris curacione, quamvis suscepta datur excusatio ut hoc.
 Maritus uxori suae propter aequalitatem matrimonij curator
 creari non potest l. Maritus. c. qui dar. tut. vel cur. pos. l. viij.
 de curat. furios. l. iij. c. hoc tit. mo.

Idem in sponso et in fin. ff. ed. et ideo ipso iure tuti
 sunt l. ij. c. qui dar. tut.

Maritus uxoris procurator esse potest non curator l. Maritus c.
 de procurat. et h. de dona. c. qd procurator in eum re,
 vocari potest §. Recte. t. Mandat. Non autem curator §.
 de curat. in prin. Ideo ex cura familiaris uxor curatorem
 habet l. Libertas §. 1. de rit. nupt. Maxime ob id pro-
 curator non nisi deposito officio gubernari potest l. Rents. c. de
 adm. tut.

Res dotales in dominio mariti sunt l. Deq. ancillam. c. de
 rei vend. ff. et res supdotatum (q. parapherna dicitur) ma-
 ritus ipso iure legitimus administrator est l. Ult. c. de pact.
 conuent. Ideo de bonis tantum recepticijs, q. dum des de,
 res mulier ex bonis suis retinet, neq. in mariti uelut
 esse potest. hic §. Cui legit.

§. Ultimus.

Falsa utens excusatione a tutela non liberat. Vel:

Falsa allegatio de nimium uel tutela uel cura vindicat
 h. l. i. et iij. c. si tut. fals. allegat. neq. uindicta ex dolo suo
 et in pte q. modum sequat l. i. de dol.

Emptio excusationis de quavis pte tutela non exi-
 mitur d. l. i. f. iij. c. si tut. fals. alleg. Vbi addit, ex eo tan-
 pore quo dati sunt, tutela obligatos esse.

Falsa tamen non potest ad excusationem, adeo ut si duas excusationes proposuerit, altera vera, altera falsa, si excusatio nulla erit excusatio. L. qui testis ff. eod.

Quia falsa tamen inter maiores decreta intrat. L. cum in p. Substantium. Versi. Prude. De fideicom. Libert. L. est in futuam leg. sit. L. Diu. De re iudic.

Sententia lata ex falsis allegationibus contra personam non potest restitui. D. L. Diu. de re. iudic.

Lata autem contra absentem et ipso iure nulla. L. si pater. Marcellus De iudic. et contra futuam ex falsis allegationibus contra pupillum sine restitutione favore minoris etatis servari illa. L. si. Accursus. h. 7. Bart. in d. L. Diu.

DE SUSPECTIS TUTORIBUS

et curatoribus. Tit. 26.

Nihil honestius et quam suscipere cura illorum quae vel propter aetatem vel propter aduersam ualitudinem aliqui gubernare, ipsi se defendere non possunt. L. 1. De tutel. Ergo haec postulatio est honestissima.

Utique multo et tutius cura seruari illorum, quam post eam uenerata remedia perire. L. ult. C. in q. b. caus. in integ. restit. et neces. L. 1. C. in lic. vna. Inue. iud. se vend. et haec ad hoc antevertit damnum, est igitur euidenter utilis.

Ubi est maxima delinquendi occasio, ibi cum primis et reuerentia tutorem libido. L. 1. §. sed et si. De carbon. edit. L. cum h. §. si cum his De transact. L. ij. §. si inter. De litig. ergo necessitas huius postulacionis est euidentissima.

Princip.

Origo criminis de suspecto ex lege XII. tab. descendit h. 7. L. 1. ff. eod. in q. n. suspecti tutores renouentur et alibi. Tutor cessor rei male salutaris civis esto Cic. de leg. b. Augustinus Rig. Rinaldis lib. 2. historia iuris civilis.

Lex patet nobis aliquid committi delictum, et describit ut uult ac puniat Ad Roma. 7. L. legis uirtus. De Legib.

postulatis suspecti, si ad sola remotione agatur civilis &
 unde & p. procuratore exerceri fit. Non sola §. Vlt. De iur.
 si vero ad pena agatur & criminalis, nec p. procuratore ex-
 ereri fit. Non sola pen. §. Ad crimen. De public. iudic.
 & in petitione ut p. qualitate admissi pena afficiat, satis
 ginetur remouenda &, tam seclorata administratore L. 1.
 §. Vlt. ff. eod. L. 1. §. suspecti Ad Sc. Turpil. §. Hae oia
 Nouel. ut hi q. oblig. se haber. perhib. res min. const. 72.
 Postulator suspecti si agatur criminaliter postulando no. solum
 tutor ut curator remoueat, uerz etiam punitur debet crimen
 subscribere, poenaeq. tutioris se obligare nisi reu. pegerit iug.
 L. 7 in priuatis. Ad Sc. Turpil. seq. si civiliter agat ad solum
 remotione, tum n. no. necesse het subscribere L. Vlt. C. de pri-
 uat. delict. Bart. in L. 1. §. ff. eo. & gl. h.

De publico crimine accusare uolens inscribere se debet, & de
 lite p. seq. caute L. cui crimen C. qui accus. non. pos.
 Inscribere & in libello p. mittere se p. seuratuz in iudicio
 usq. ad iudicium. Vel. Inscribere & se obligare ad pena tutio-
 nis: ad eam pena qua. reus subiret g. n. §. L. si cui. de-
 accusat. L. cui crimen & ibi Cyn. C. qui accus. non. pos.
 Inscribitio ad inuenta &, ne ad accusandum q. facile p. fiat
 d. L. si cui. de accus. & inscript.

Fausore pupilli p. stitutum & ut quamuis is q. in crimen
 se subscripserit, ante iudicium desistat ab accusando, non
 incidat in senatuz consultu. Turpiliana ad. in d. L. 1. ff. eod.
 Quamuis regulere sit minimus condemnari sine accusato-
 re L. descripto §. si q. De muner. & honor. L. iij. C. de his
 q. accus. non. pos. Fausore tu. pupilli introductam, ut susce-
 pt. ex inquisitione iudicis, sine accusatore repelli p. fit,
 a tutela L. iij. §. p. area. ff. eod.

Sicut in civilibus iudiciis absque actore, ita in criminalibus sine accusatore d. l. Rescripto. §. si quis. De mun. et Bald. in Rub. C. qui accus. non poss.

In Urbe et in provinciis Praeses, legatusque et consulis suspensio cognitione exercitur l. 1. §. Damus. ff. de off. et cui mand. et iuris. et h.

Cum tutoris suspecti cognitio et remota spectatiter geratur l. 1. §. Damus. ff. de off. alteri demandari non potest l. 1. in prin. de off. et cui mand. et iuris. nisi his delegatis quibus spectatiter legatus in casum et his. n. remotiois cognitio semper demandari potest l. cognitio eo. tit. si mihi et ipsa remotio, si nulla pena glinet at semper demandari potest h. sed si pena glinet solum legatus et consulis aut Praeses cognoscit. d. l. 1. §. Damus. Sed nullus alius quam Praeses de remotiois pronuciare poterit l. 1. §. Suspecti. Ad. Tuppil. nisi maior uel equalis Praesidi, ut Praeses et consul d. §. Damus. Dicitur n. nullus alius maiores uel equalis excludere solent l. ob res. Cum gl. C. de off. arin. Ita tamen diuersimode loquitur qui hinc Petrus Loricus in tractatu tutela.

§. ostendimus.)

Auersus omnes tutores exerceri potest postulatio suspecti siue testamentarij sint, siue legitimi, siue datui. Vel.

Quae modo tutelam quae adempta et uocari in suspicionem potest h. §. ostendimus et l. iij. ff. eod. facti n. hoc et fauor suspensio et odium fraudis.

Non modo adolecentes sed et prodigi furiosi uentris bonorum etiam curator in suspecti uicem uocari potest, siue caput gerere siue non incipit. l. 4. C. eo.

Tutores omnis generis sunt postulari suspecti, sed patri salua estimatione. ut h. l. si tutor. ff. eod.

Libery famosa ad hunc aduersus patrem intendere prohibetur l. non debet ij. De dol. l. 5. de obseq. propter debitam et perpetuam

Non @ utriusque coniunctos & affines: cura & defensionem
hoy altitudinem ut affinium & ppter charitatem ne affibudim
omissuros d. l. Transactio. c. de transact. l. Haec autem
§. 1. quib. ex caus. in posses. est.

Decretum sine auctoritate iudicis idem q. amicor. ut p. p. p.
§. 1. Vbi dicit. c. de p. de cur. Lib. X. De. c. 1.
l. palam nonissima. c. de fact.

§. Suspectus autem.)

Qui mala fide in tutela utrasq. tametsi dicitur suspectus
c. h. l. si creditores. De priuil. cred.

Qui fraudulentè in rebz pupillaribz uel callide gesserit
suspecti iudicio postulari p. d. l. si creditores.

Nam tam diuinitas in tutore qua fidei & diligentie re
hoy h. 7 l. Suspectum. ff. eod. Itaq. nec loquens doloz aut
negligens retinetur, nec p. p. fidelis ac diligens remoueri
lot §. Vlt. 7. eo. l. 5. & 6. c. eo.

Et q. tutor designatus p. nodum tu tutela se sit in iustitiam
quasi suspectus remoueri p. h. d. l. 6. c. eo.

Tutor ob negligentiam uel rusticitatem ut alia quamuis
culpam ante administrationem gesserit remoueri p. no. tu
suspecti accusari p. tex. h. 7 in l. Hoc oim. ff. eo. Quam
in ipsa administratione ob solam culpa & admittenti ac
sari & remoueri p. it. ad. hic.

Quaig delingat q. tutela male gerit, qua q. oio no. gerit. De
arg. l. si sterilis. §. Cum p. uenditorum iuncta l. Tulianus. De
empt. Vbi grauis p. p. q. nam in tutela tradit, qua q. re
ditam oio non fradit.

§. Suspectus autem remotus.)

Tutor doli non etiam culpa damnatus, infamis efficitur. hic
& l. vlt. c. eod.

Dolus malus scdm Labeano e, ois calliditas, fallacia, malitia, natio, ad circumveniendum, fallendum, decipiendum altero adhibita l. 1. §. De dol. mal.

Dolus per se exteriori sensu apprehendi non potest sed per legitima indicia quinde ac mala arbor ex fructibus cognoscitur et placet. Dolum. C. de dol. l. Dolus. C. de rescind. vend.

Extrema non indicant animi §. pauca t. De re iud. l. Non codicilla C. de testam. l. His §. §. 1. De tutor. et curat.

Culpa e lesio per imprudentiam facta, quae tamen humana non regulariter potest evitari Dd. in l. quod. Nerva de pos.

Dolus et culpa dicitur.

Dolus contra animi destinationem et proposito laedendi quod contingit. Culpa vero sequitur ut simplicitate inconsideranter admittitur. Dd. ibid.

Culpa duntaxat duplicem faciamus Latam et Levem, Reliquas tres culpa species, latissimam, latiore, et leuissimam a Bart. in ca. hris et cogitatas non agnosimus. Zas. in singul. intellect. cap. 2. Circa interpretationem d. l. quod Nerva de pos.

Lata culpa e tum magna et multis rebus suspecta negligentia ut merito dolus existimari potest. l. Magna. de res iur.

Lata culpa egreditur limites inconsultae facilitatis, et magis accedit ad machinandi malitiam d. l. Magna. Unde etiam dolo proxima sapit de arg. l. 1. §. sed si in eo. Ad Sc. sijllan.

Lata culpa duobus modis cognoscitur.

Lata culpa cognoscitur si quis non intelligit id quod oes intelligunt, ut certe intelligere debent, aut si quis non ad eum modum, quo ois hominum natura requirit diligens.

Is enim non caret suspitione fraudis, adeo ut nulla negligentia excusatione audienda sit l. lata culpa, et l. Cedere culpa. §. Vlt. de verb. sig. d. l. quod Nerva de pos. Illa culpa igna, ut a Zasro appellatur

11.

Lata culpa colligitur si quis non eodem modo reserit alienas

T.

res, quo proprias curare solent, nec in salua fide in
alienis qua suis rebus diligentiam probat d. l. quod Nerva
pos. Illa culpa versutiae rebus appellatur.

Leuis culpa est quae non ex malitia, sed ex sequitiae animi ut
citatae, vel inertia, ut simplicitate proficitur. l. ij. §. vlt. ff. de
In diiudicanda culpa leui non tam factum quam animi respectu
ex legitimis iudicijs, sicut et dolo ex modo mentione et l. fraus
interpretatio. de reg. iur.

Pena suspecti remoti est infamia, si ob delum remanet, et
si ob latam illam ut frutire culpam, quae dolo proxima, multo
dolo differt. l. Impubribus §. 1. ff. hoc tit. d. l. quod Nerva
l. Magna. de Verb. sig. l. 1. §. 2. utro. l. fideiussor. Mandat.

Ob culpam integra fama a tutela abt. ut hic intelligas late
quandam ignaviae culpam et scordem negligentiam quae dolo carere
l. ij. §. vlt. ff. eod.

Ob delum remotus tutor, ut fiat infans requiritur. Ut hanc
remotionis causam iudex expressit in tutela alioque si tam
decreto non addiderit propter remotam existimationem pariter
ff. eod.

In penis mitior
est nam interpretatio
nam.

Interpretatione legum poena mollienda sunt potius quam aspi
randa l. pelli. de pen.

Suspecti postulatio administrationis interdicitur h. vers. si quis autem
suspectus postulat l. Cuius quum. C. eo. l. Quod si forte. §. 1.
de solut. Eui satis est rem seruari quam tutorem obligari l.
suspectus ff. eod.

Quamuis prudente iudicio non solent esse turbati posse
rei introitus l. Vnic. C. de solut. sequit. tunc aliqui iustis
mali motu facit, ut aliter statuatur l. si fideiussor. §. vlt.
Eui satisfactio. cog.

Quamquam alioque creditor criminis alicuius reo, etiam in
demnato rite soluat l. Reo. de solut. Debitor tamen tutori

postulato sciens soluitur non liberatur d. l. quod si forte §. 1.
de solut. Ipsi iure. n. sine ploris decreto ac opa ei administra-
tio non interdicitur, si tamen non abhincat iudex ipse interdicit, et
alium interim dabit curatorem. d. l. cum quibus. C. eo tit.

- Suspecti iudicium reo mortuo extinguuntur l. 1. C. eo. l. pen. ff.
eo. h. in vers. sed si suspecti cognitio.

Idem et si alia ratione finiat, tutela lite pendente l. post
finitam. ff. eod.

Post finitam tutela cognitio suspecti tutoris, quamvis prius
suscepta soluitur d. l. post finitam.

Semp statim atque tutela iudicis locum cessat suspecti cog-
nitio l. ij. §. Quodam pt. ff. eod.

Morte delinquentis crimen cum pena extinguuntur l. ij. §. vlt.
C. si rex vel accus. mort. fuer. l. Defuncto de public. iud. l.
ex iudiciorum. De accusatio. l. is qui in reatu decessit. Ad l. Pub.
maiest.

§. si quis tutor

Ius alimentorum pupillis adit adolescentibus decernendum et non
facultatum potiori spectat l. Ius alimentorum ff. eo. l. ij. C. de
alim. pup. §. Item.

Alimenta pupillis tutore presentis decernenda sunt l. ij. §.
tutor ff. eod. d. l. ij. C. de alim. pup. §. Item. l. ij. ubi pup. educ.
deb.

propter ea moderatione alimenta decernuntur iubet, ut
semper aliquid ex redditu annuo pupillis supra alimentorum
sumptus d. l. ij. ff. eo. quod si ultra vires facultatum transire
constiterit, tutoris qui eum non admonuit de statu facultati-
tatum erit periculum, sic ut in eius reputationibus non tenetur
non horum alimentorum d. l. ij.

Tutore latitante ne alimenta decernantur pupillis in bonorum

ei possessionem a tutoris mittit § 4x. pringl. hic. Dicitur
si opiam sui dolo non faciat, alioq si iusta fuerit eius
absentia excusabitur, et alius in hanc rem curator dabitur
L. ult. vbi pup. educ. deb.

Data possessione bonorum tutoris fructus, et ea sola q̄ dicitur
uari nequeunt, dato ad eam rem curatore distrahi pot, per
tex. h.

Tutor si id ipsum contumax in dicit et ḡminat, nec pupi
alimenta p̄stet q̄ suspecto remouendū § d. l. iij. §. Tutor.
ff. eod. l. ult. vbi pup. educ. deb. et hic.

Tutor nec egentem q̄dam pupillam de suo alere debet
ins alimentorum §. vlt. vbi pup. educ. deb. l. ij. c. de alim. pup.
p̄stan.

Emi pupillo educando deest, facultatis mentis et remouendū
a tutoris ad urbis p̄fectu puniendū remittit §. h.

Ad eam n. p̄tendat omnem criminum cognitionem et ad iudicium
l. §. Item solam. De off. p̄fect. vrb. Ceterum si p̄t̄t aliquid
iustam causam fuisse sua opinione falsū, non deberet id ei
fraudi L. de ante. §. si annu. ceter. De interrog. actio.

Emi p̄t̄r tutelam adeptus et ad urbis p̄fectu puniendū re
mittit h. et l. iij. §. Tutor. ff. eo. d. l. 1. §. Item solam. De
off. p̄fect. vrb. Implem̄ tutelae moderationem leges variis
coercent. Act. n. ea nō obscurū mediocritati solentis arguunt

Liberty fraudulenter in patroni libertorum tutela ueritate
ad urbis p̄fectu puniendū remittit h. l. ij. ff. eod. l. iij. et l.
Liberti. c. de admi. tut. Imo si libertus ore t̄stata admini
trare detradit, p̄t ut migratū in struitute p̄trahat
L. Ingratū. de Tur. patron.

§. Nouissime.)
Fraudulenter tutor quamuis satis offerat remouendū §. h.
et l. Susceptorum. §. ff. eod. Quia satis datus fraudulenter

praedandi facultatem non tam admittit, quam praedi-
bit, h. 7 l. quia satis datus. ff. eo.

Magis expedit pupillo rem suam saluam, quam
tabulas cautionis habere l. suspectus. ff. eo.

plus cautionis in re est quam in persona. l.
plus cautionis. de reg. iur.

§. Ultimus

Suspectum non fortuna faciunt sed mores. l. Suspectus
8. ff. eo. 7 hic.

In tutore non tam facultates quam bonas mores
inspicimus. l. scire oportet. §. Cum reliquis. de tutor. 7
curat. dat. tutor.

Diuitiae nemini patrocinantur, quo minus suspectus possi-
lari possint, si non ex fide tutelam gerat. d. l. scire
oportet. 7 h.

Sicut nec laepus dolosus aut negligens retinetur
ita nec pauper fidelis et diligens remoueri solet,
l. 5. 7 6. c. eo. d. l. suspectum. ff. eo. l. si quibus. de
reb. auth. iud. possid.

Paupertas qua gerenda tutela oneri impar est, ab
initio a tutela uacationem praestat §. sed 7 propter
paupertatem. §. tit. proced. si tamen pauper tutela
se inuissuerit, et eius uita sobrietas clara sit, affe-
ctio honesta nec incognita remoueri non debet. d. l. scire
oportet l. Haec enim. ff. eo. 7 h.

Cum de fide hominis agitur fortuna culpanda non
est, si aliqui boni mores hominem commendent alle-
gatis iurib.

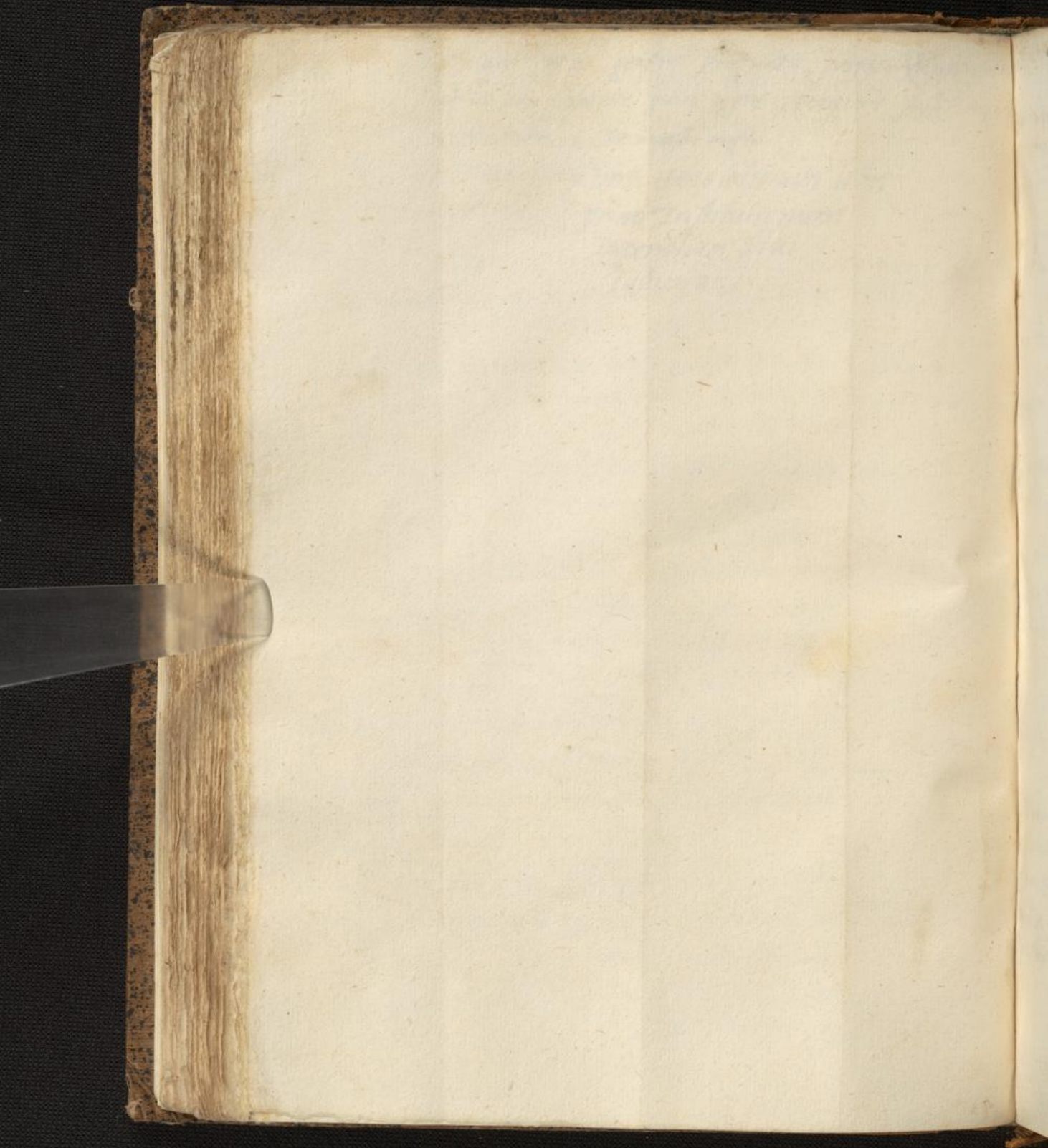
§. Ultimus
§. Cum reliquis
de tutor. 7
curat. dat. tutor.
§. tit. proced.
si tamen pauper
tutela se inuissuerit,
et eius uita sobrietas
clara sit, affectio
honestata nec incognita
remoueri non debet.
d. l. scire oportet
l. Haec enim. ff. eo.
7 h.

Mulier bono genere pregnata, propter paupertatem
utilis non habetur, quin æque servatori fuisse nuberet
L. Auntem. C. De incest. nupt.

Finis annotationum libri
primi Institutionum
Imperialium, Divi
Iustiniani.

79

75.

SEQUUNTUR NUNC IN SE.
 eundem libram Institutionum, eiusdem
 Clarissimi Domini Doctoris ~~Wolf~~
 gangi ~~Wolf~~ Zengeri Annotationes.
 DE RERUM DIVISIONE ET
 accipiendo ipsarum dominio - Tit. 1.

Princip.)

Universum ius populi Romani, quo nos utimur, circa tria utitur,
 scilicet, ut. n. ad personas pertinet, uel ad res, uel ad actiones. §. VI.
 §. de iur. nat. l. 1. De stat. hom.

Præcipua iuris pars est, quæ ad personas pertinet, nam ea subleuata
 frustra de rebus acquisitionibus et actionibus differret, d. §. VI. §. de
 iure nat. l.

Res omnes nostra in hominum gratiam et utilitatem producit, et hominum
 eam omne ius constitutum est. §. In præcedenti infra hoc tit. De rer. div.
 l. ij. De stat. homi.

In personis considerantur status ordinis et officia, ut §. tit. lib. 1.

In rebus uersantur acquisitio, conservatio, alie natio l. vlt. De leg. 1.

Congrua quadam serie, ex salutis salutari iustitia singulos
 iuris titulos disponere oportet, ut ordini atque methodo satis
 factum esse appareat. d. l. ij. De stat. hom. Alciat. lib. 2.
 dispunct. Cap. 27. notat. h. et §. VI. T. de usu et habit. et §.
 Habit. T. per quas person. nobis acq.

Res omnes aut sunt extra patrimonium nostrum, aut in patrimonio
 nostro consistunt.

Res alie sunt diuini iuris, alie humani l. 1. ff. eo. tit. no.
 str.

In generali alienatione bonorum ueniunt et homagium, vasalli
 redditus, et alia iura incorporalia Io. Fab. h. l. Modicis. De contra.
 hom. empt. l. quarta. De acq. rer. domin.

Libet ius patronatus sensim uendi non possit, in generalibus tamen

alienatione transit. To. Fab. hic. c. Ex lris, 7 c. Cum sea
de iur. patron. Lud. Roman. sing. sus. 86.

Quaedam res coes sunt cum, qdam publica, alie vniuersi-
tatis, alie nullis, alia singulari. Ut h. 7 l. ij. ff. eod.

Ex iure ntra manserunt in qmifcuso usu otum tota, aer, aqua
profluens, mare, 7 littora maris, Ut h. §. 1.

Accessorium principalis ca ntram seqtt l. cum principa-
lis. De reg. iur. c. Accessorium, eo tit. in b. 7 h. ibi. Et p hoc
littora maris.

Quae adherent rebz sacris, eidem quoz iuris heri respen-
sum est l. quae religiosis. De rei vend.

Littora maris pte oio iure quo ipsum mare censent. Ut
hic ibi. 7 p hoc Littora maris.

De contractu aut delicto in littore duabz ciuitatibz coi ad-
misso, iudex loci proximis cognoscat, si ags spacijs distant,
Occupationi locz erit. Aretin. hic.

Publica sunt flumina, ripae portz, Ut h. §. Flumina.

Vniuersiqz licet in flumine publico piscari, neqz qsqz prin-
cipis vel p fides iussa, ut id ming faciat p hiberi. Ut Fab.
h. vers. Quid ergo de Baronib. Ut hic.

Prohibitqz in mari vel flumine publico piscari, qtra pro-
hibentem iniuriarqz agere pt. l. Iniuriarqz adtio. §. Si qz me.
de iniur.

Qui pluribz annis in publico fluminis diuerticulo solz p-
catz e, alioz eodem iure uti p longae q suetudinis ex-
tentionem p hiberi potest. l. si qsqz. De drutis. 7 temp. p-
script. quod sic accipienda e, si non desierit piscari, 7 si
eo iure adhuc utatur, alioqui res ad pristinum condi-
tionem redit. l. vlt. De vsucap.

Lege municipij vel consuetudine longa utenti non induci potest, ut dicitur
 in §. fluminis dominium quis natuscapp sicuti Fabri hic attulit
 in Verf. Tu potes dicere. Jacobin. des. Georg. in tract. feudali
 in gl. Verb. Et cum p[re]sationib[us].

Maiores n[ost]ri. §. Vniuersitatis.
 Multitudinem unquam temere sine suo rectori coire uoluerunt. Ali-
 quāt. in l. Neralij. De uerb. signif.

O[mn]ia collegia rure civili illicita sunt, nisi ea ex p[re]s[er]tim p[er]missa re-
 ferantur l. 1. §. tot. tit. De colleg. illic.

Vniuersitatis sunt q[ue] ad usum publicum ciuitatum ut municipij, uel
 alterius approbata societatis destinata sunt, ut theatra, stadia,
 & h[uius] similia. ut hic.

Quod sunt Vniuersitatis singulorum minime capessunt. Et ut hic
 & l. In tantum. §. Vniuersitatis. §. eod.

Honos Vniuersitati debitus singulos non respicit l. Sicut. §. si q[ui]d
 Quod unig[er] uniu[er]si. nominat.

Quod debet Vniuersitati singulis non debet, & quod debet uniu[er]sitati
 singuli non debent d. l. Sicut. §. Si quid.

Pro debito singulorum in bona uniu[er]sitatis missio non determinat Bald. in
 l. etiam. De execut. rei iud. gl. in d. l. Sicut. & ibi Bart. Quod
 unig[er] uniu[er]si.

Vniuersitatis uel Reipubi actor, singulorum actor non habetur, nec
 debet singulos defendere. l. ij. Quod unig[er] uniu[er]si. note.

Iurans capitulo obedientiam singulis non obligat e. cum clerico in
 & ibi panor. De uerb. signi.

Seruus uniu[er]sitatis, ut e[st] tantu[m] seruus e[st] non singulorum, ita ut
 manumissus, e[st] tantum libertus erit non autem singulorum. Ergo
 singulos poterit in ius uocare d. l. In tantum. §. Vniuersi-
 tatis. §. eod. l. sed si hac. §. Qui manumittit. De in ius uoc.

Seruus municipij potest in caput ciuium transferri, quia non e[st] illorum seruus sed
 Reip. l. 1. §. seruus municipij. De p[ro]ho.

Singuli aues in ca uniuersitatis testes esse gnt. gl. 7 Bart. in d.
In tantu. §. Uniuersitatis. ff. eod. nisi in ca ardua ut criminati-
tas. in d. l. Sed si hac. §. Qui mentionitur. De ni ius uoc. 7 nisi
comotum ad singulos pertineret. l. Ciuitatibz. De Legat. 1. l. Na-
cum simil. De testib. Quo casu etiam illi admitterentur, si res
alios non posset probari arg. l. consensu. c. De repud. c.
Veniens. De testib. Nec. n. 7 bationu copia angustanda 7 l. Quom-
c. de heret.

In ca Uniuersitatis tam authoritate qua utilitate nihil utat-
que magis alicui de uniuersitate testimonij dictio quodam se-
si utilitas singulos hoies respiciat, eum ex Regula iuris
nulli idoneo testis in re sua intelligat. d. l. Nullus. De testib.
l. etiam 7 l. oibz. c. de lit. Vel nisi negotij magnitudo aliquid
exposceret, q. pleriq. etiam tunc in subsidium 7 deficientibz
legitimis probatoribz admittunt. Fab. h. in verb. Et q. hac.

§. Nullius.)
Res nulli in q. horum consuetudine ac dispositione in patrimonio
dei relata sunt, 7 sunt, uel sacra, uel religiofa, ut sancta.

§. Sacra res.)
Sacrum publico consecrari oportet d. l. In tantum §. Sacra ff. de
pontificum consecratio rite facta rē sacra efficit. ut. h. 7 d. l.
In tantum. §. Sacra.

Iure Canonico solis episcopis 7 summis pontificibz Ectiam
dedicare concedit. Can. Hemo. 7 Caro. Viciniq. De consecrat.
dist. 1. arg. c. tua. 7 l. 1. De decim. 7 2o. Fabri hic.

Res sacra usq. adeo consecratione in Dei patrimonium trans-
mittuntur ut nulla usq. rone impignrari aut alienari possint
auth. de alien. Et emphij. §. Et quo nra cognouimus. Col-
g. 7 gl. h. in verb. quæ etiam.

Hodie iure Canonico sine Auctoritate Epi loci non fit religio. Dd. in c. Absolunda. De sepulchris.

Locum sub conditione legata iuterim hærēs inferendo mortuum religiosum non facit. l. si. loc. De relig.

Eui pignori obligant fundum suum, nihil omnia sua in mortuum intulerit religiosum facit l. ij. §. Ult. De relig.

Inferens in alterius locum puz, aut in sepulchrum, in quod ei non erat inferendi, tenet actionem in factum, & pœna pecuniaria placitur. l. ij. §. p̄tor aut. De relig. cogitq; aut mortuum tollere, aut loci suum dolo p̄stare. l. Is q; intulit. De relig. Sepulchri quop̄ violati actio in eum dabitur. gl. d. l. ij. Verb. actionis.

In cœm locum puz socio invito extraneum corpus inferere non licet. ut h.

In cœm locum ex ipsis socijs alijm recte sine consensu sepeli licet, maxime si alij non sit loci in q; sepeliat. l. si. plures. De relig.

Rem in alios usus quam q;by destinata fuit invito socio vertere non licet. l. Sabing. Cui. diuid. In re cœi potior est cœi p̄hibentis, maxime si eig intersit. d. l. Sabing. l. Fijulata. §. pen. De seruit. ut b. qd.

Non potest q; in re cœi facere q; socij partem redderet deteriori aut eig aliquo modo interturbaret usum. l. Homo ex socijs. pro soc.

Mortuum in cœi sepulchrum sine socij consensu inferre non licet, l. si. q; putans. §. si. q; in cœm. Cui. diuid.

Libere ut vala mare & invito socio rem trahere ad usq; destinatos l. si. odes. Cui. diuid. l. Arborib; §. Navis. De usufru.

Si qd usufructum habeat proprietarij cum loco inante fructuario Re-
 ligioſi fauere non pot. l. ij. 7 l. sunt persona. De relig. nisi forte
 ipsum qd usufructu legauit iherulit, cum in aliu locu tam
 comodum ferri non poterat d. l. ij. §. Si usum fructuum.

Qui ab initio gessit frustra postea permittit, cum amplius res in
 terra no sit, ut hic ibi licet postea Inq ratu no habuerit.

Nulla pot videri iniuria accipere qd semel uoluerit. l. In diem.
 de ag. plu. arbor.

In his qd ad religionem spectant sola uoluntas obligat l. si qd
 De religioſi.

Qui semel placuit amplius displicere non pot. c. quod semel de
 reg. iur. in 6.

Sape qd ab ini ho sunt uoluntate, ex post facta sunt necessitate
 l. sicut. de oblig. 7 actio.

Iusta sepultura traditum corpus ne inquiete l. Diu frs. De
 relig.

Mortuo in bonu alienu, dno ut gessente ut ratum habeat
 illato leg religioſis officij. l. In tantu §. Religioſum. ff. eod.

Ratihabitio mandati uim obtinet l. Hoc iure. 7 l. semper.
 de reg. iur.

Hodie regionis huius civilis ea uis e, ut leg in qm illatq
 mortuo humanis usibz exemptq habeat. ex fidei Jo. Fabri. h.
 de qua tu dubito. Innoc in c. Ad hac. de relig. do.

§. SANE (2.)

Sancta res tur, qd ut inuialata eent pena appoſita cautu e l. i.
 §. sancta quoq res. l. sanctum. 7 l. sacra §. proprie. ff. eod.
 7 hic.

proprie dicitur sancta qd sac usq sacra uſe pphana sunt
 §. sanctione quada gfirmata. d. §. proprie.

Sanctum e qd ab iniuria tuorum deſuſum alij munitum
 est. d. l. sanctum.

Legati sicut sancti qd eos violare non licet d. l. Sanctum.
Vlt. De legatio.

Muri & portae sanctae rex movere ff. d. l. i. §. Sanctae ff. eo
ne qd in loc. sac. fiat. Cic. lib. 2. De urbe Deor.

Si qd violaverit muros capite puniatur. L. Vlt. ff. eod.

Civis Romanus alia qua qd portas egredi non licet, cum illud
hostile & abominandum sit d. l. Vlt.

Si nullum quis transcendat aut p. murex castra ingredi
capite puniatur. L. ij. §. In bello. De re milit.

Neq. muri neq. portae habitari sine p. missu principis
possunt. L. Vlt. Ne qd in loc. sac.

Qui muros civitatis opp. aliquod admovent ipsum destruere cogit
L. Edificia C. De opp. pub. Si tu nihil oblit. pr. ei in edictis
p. solo pendit iudici. L. ij. §. Si qd nota. Ne qd in loc. pub.

Muri sine principis aut p. fidis iussu reparari non possunt
Sacra §. Muros aut. ff. eo. Quod ad alia loca publica ex-
tendendum est Faber attestat. cui Arthing subscribit.

Qui violande castitatis gra. domum alterius admittit iustus
ingressus e. capitis poena mulctatur. L. Si qd no. dicam rapto.
C. de Episc. & cler. secy si simpliciter ut L. bidini sua explat.
id fecerit, tunc n. extraordinarie poena subijci debet. Arth.
h. §. l. Rex. De furt.

Extraordinaria poena q. arbitrio iudicis imponitur ad mortem
nem in hunc q. hunc poterit, si q. admittit. delicti qualitas
id suadeat. gl. in §. In summa. i. de 2. in ur.

Partes legum q. poenas continent sanctiones appellantur. Vlt.
in fin. L. Sanctio legum De pen. d. l. Sacra. §. proprie. ff. eo.

§. Singularum.

Res singulorum q̄ s̄t in iure patrimonio, 7 q̄ s̄t q̄ commercium
ex varijs causis cuius acquisita s̄t, ut accipi p̄nt. ut h.
Dominia res duplici iure acquirunt n̄trali & civili. Ut h. 7
l. 1. ff. eo. de acq. rer. dom.

Etiā duo p̄nt appellari multa, Ang. Arctin. h. c.

Illud saepe factum ē q̄ tantum his ḡtingit Bart. 7 Castrenj
in l. Saepe ḡstituta c. De re iudic.

Pluralis elocutio duorum numero ḡtenta c. c. pluralis. l. Libertas
§. Post annos. De manumiss. testam.

Vbi numerus testium requirit, si certis non adijctis sufficiunt duo l. Vbi
numery de testib.

Ius gentium quandoq̄ n̄trali ē ob id q̄ n̄trali rōne ḡstituta
tum c. h. 7 l. 1. ff. eod. De acq. rer. dom. l. 1. §. Vlt. de furt.
l. 1. de oblig. q̄ ex delict. nascuntur. §. Quod iure n̄trali. §. De
iur. n̄trali.

Seniora ac utiliora iunioribz 7 recentioribz ppria quāta ra-
tione auctoritatis ac usūtrationis fieri ḡponuntur l. Vlt. De
fid. instrum. l. Cum qd. si cert. pet. Coni. l. semp. De iur.
immunit.

Ius gentium longe antiq̄ c̄ iure civili, nimixuna cum
ipso ḡnere humana naturam h. 7 l. 1. ff. eod.

Ius gentium simul cum iuribus n̄tra instituit. Cuius
iura utro iura ḡditis d̄mū civitatibz instituta s̄t h. 7 d. l.
1. ff. eod.

Leges antiquatae 7 correctae p̄nt in argum̄ trahi si eadem
in corpore iuris adhuc extant. Vas. h. c. in addit. ad Christ.
porti. Bart. in l. Vlt. Ad l. Cornel. de fals.

Leges antiquatae 7 correctae ad ius n̄tra n̄t callosae quasi
ipsa dispositio adhuc usqueat citra falsi crimen allegari n̄
p̄nt gl. in l. 1. in prin. de coniug. cum emancip. l. b. ex Bart.
in d. l. Vlt. de fals.

Scriptura non e de necessitate 7 contra leges. Not. Ch.
port. hic in illis verbis, 7 Leges scribi capiunt. S. ex
scripto. Verf. 7 non intelligantur. S. de rum. ntrali. Licet
num. fernerit. Quid. pap. qst. 91. Bart. in l. post gl. V.
in fin. C. de legib. 7 tex. cum gl. in l. Humanu. C. de
gib.

S. Ferre ipitur bestia.)

Sua alia q terra, mari, caelq capiunt, idem ferre, leg
volucres, pisces capientium fiunt. Ut h. 7 l. 1. S. Vlt. ff.
hodie tu venationes q hntur, exceptis visis Sic. S.
Nemo rthia. De pace tantu. in Vlt. feud.

Quod ntra aut facto hois aut diuturnitate temporis
nullig de cepit id occupanti gerat ut h. 7 l. ij. ff. eo.
gen. T. eo. l. Numq. S. thesaur. ff. eo.

Ferax 7 volucru libera cuius etia in agro alieno p occupat
one acquisito e, modo nulla ad ipsam q fundi ingreditur
ingruiditas ut h. 7 d. l. ij. ff. eo. l. Quosdam. C. de metat.
lar. Lib. XI.

Semper id nobis cura ee debet, ut alteri q nos iniqua
conditio no adferat. l. Non debet alteri. de reg. iur.

Alienū fundū dno reluctante nemini ingredi licet. Ut
in Verf. plant. 7 d. l. ij. S. plant. ff. eo. l. Diug pig. de ser.
uit. Rubric. Pd.

Licet piscari aut aucupari nemo q hntur, agrū tantu
alienū ingredi q s phntori p dicitis l. 7 l. In iur.
actio, neq. S. si fm tr. de iur.

Per agrum alienū q servitutem no debet, invito dno agere
non licet l. p agrū. S. de servit. 7 ag.

Ad fundū alienū gra offendi thesauri, p qrendi servit.
gitiu, ut uxoris, iudicis tu authoritate inv licet. l. the.

81.
 fure ad excluden. L. ij. C. de fern. fugit. L. Ding. De furt.
 rust. qd. panor. in C. ppn. de furt.

Quoties fractus in agro tuo deicit, toties mihi ad tua
 uterenti plus q. L. vnic. de glan. legon. L. Cui pendente. De alho
 empt.

Prohibito in agro alieno utantur vel auaripari si qd. libentem
 non obtinuerit, vim facit & iniuriat tenet. L. vim facit.
 Quod in aut clam d. L. iniuriar. actio nisi. §. vlt. De iniur.

Quod qd. etiam post prohibitionem utando aut auaripando cu
 sit suum q. nec restituere tenet. gl. & Bart. in d. L. Ding. §. ij.
 & gl. in d. L. ij. §. plant. ff. eo. To. Fab. hic nisi fructus fundi in
 utatione est. L. Venatione. De Usur. & Aug. hic.

Prinati totis prohibitionem non impedit dominij translatione. d.
 in L. ij. C. de qd. ob. ob. caus.

Si ingredi alieni agrum cupiens, ut a general. lege, aut a g. ful.
 tudine, vel specialiter a principe ut iudice fuerit prohibitus,
 si qd. caperit suum non facit. §. Nemo reho. De p. p. h. m.
 in sp. f. d. L. si Bart. De Jur. patron. L. quemadmodum,
 C. de agric. & cons. lib. XI. L. Cui fundu. §. Cui scilicet p. p. p.
 To. Fab. hic.

Fera tantisper eig. q. occupavit dum utramque libertatem non
 recuperat. L. quod enim. §. vlt. ff. eo. & hic.

Solutus eodem modo dominium q. constituitur ut h. & L. In tantum
 de r. r. d. r. f.

Non r. p. capto. C. ut qd. in loco sacro vel ab. §. i. t. t. u.
 iudicis iussus fuerit relaxari, & pristina libertati res.
 titui, no. cons. paritum ee. futu. nisi ea libertas data sit.
 ut bello fugere licet, si qd. eig. diffinitis p. p. p. Ang. h.
 ser. tex. nr. in fin. & Bart. in d. L. ij. ff. eo.

§. Illud questum est (-)

Fera quamvis ita uulnerata sit ut persequendo capi
uulnerantis tamen antea non erit, donec eam capiat. h. 7. l. 1.
h. 7. l. 1. §. Illud qsi tunc §. ff. eo.

A uerbis legis tempore non recedendum. l. Non aliter. De leg.

Bestia capientibus occupantibusq; ascribuntur non uulnerantis
nec eum q; uulnerant capisse uerum, cum multa acciden-
tint ut non capiatur §. Fera igitur §. ff. eo. 7. h. in fin.

Omnia admodum incerta sunt in uenationibus ut aucupij,
mixta certa est pda qua non assecutus est. per tex. m. m.

Multa cadunt inter calicem signatam Labra. per tex. m. m.

Nihil tam incertum est aut certum q; non aliquid alijs interpretetur
qat. ut h. 7. d. l. Abstraham §. Illud §. ff. eo.

Spes plerumq; fallax dea est, ut non temere philippus Imp.
rescripserit, de fructibus futuris nihil certum iudicari per l. Si
lege. c. de usur.

Considerandum hoc loco sicut 7 in plerisque alijs iuris uicibus
locus id quod enunciat potest. Veli:

Ius Antiquum ex ijs q; contingere snt l. si idem §. Vlt. de
iuris dist. l. si qd donum. §. 1. 7. §. Idem qrit. Locat. l.
sed 7 si 7 pto. §. si ferre ex qb. Causi maior. De q; perplexo
videte post gl. Vlt. Jo. Fab. 7 Arx. hic.

Si ex duobus eidem territorij iudicibus aliter deligentem hnt
capent, is solus de ea ca cognoscere debet. arg. l. Quoties.
c. de rei vend. 7 Jo. Fab. per tex. m. m. hic.

§. Apium quob.

Apium intra fera est. h. 7. l. Abstraham §. Apium. ff. eo. 7. §.
proximus seq.

Apes quamvis in alicuius arbore fauos fecerint, sunt pri-
mi occupantis, quamdiu eas a loco incluserit, dicitur iuris. 7 l.
si apps. De furt.

Fera q in alicuius laqum incidit, ipsiq non e prius qua cum
apprehensa incluserit l. 2m laqum. sub. fin. in verf. Summa tr.
ff. eod.

Si volucres nidos in arbore mea fecerint continuo mea no sunt.
d. l. Nativum s. Apum. 7 h.

Favos etiam in aliena arbore eximere, 7 mel capere glibet ci-
tra furti crimen ff. d. iuris. 7 l. si apps. de furt.

Accessorium eiqde ntra unig principale e. c. Accessorium, de reg.
iur. in 6.

Aditu sui fundi alieni qd prohibere ff. h. 7 s. plane. 5. eo. in
tellegas si contudit suum factus, quod prius habuit nunq
persequatur rem sua iure non prohibet l. Thesaurus ad exult.
l. ij. c. de ser. fugit.

Examen quamdiu in gpedu e, capi p, eiq unig alius pma
ut h. 7 d. l. Nativum s. Apium quosq. ff. eod.

Sicut unig etiam excellentis dignitatis viri dicto non credi ff.
l. Testandi. in fi. c. De testib. Ita nec doctoris, in his q facti
sunt. 2af. in l. de qb. de legib.

Facta p scriptum, non q disjunctu intellectu cognoscunt. ad. not.
in l. Solam. c. de testib.

De quaestione facti Iurisconsulti respondere non solent. l. qm
cum qm s. p. de iure. l. sepe. s. fin. De fund. instra. l. Non
statim. De plagiar. l. Non erit. de Stat. hom.

Facti interpretatio prudentissimos etiam fallere ff. l. ij. de iur.
7 fact. 18.

Cum consuetudo sit facti c. 1. de Constit. Lib. 6. Doctores attestan-
ti de consuetudine plena no temp fides. 2af. 2af. 7 ceter repetitoris
in d. l. De qb. de legib. Alciat. in l. Amiculus amittit in prin.
de Verb. sig.

§. pavonum.)

Fera q̄ comēare solite s̄t, si redire desierint a p̄stino loco
desinisse, ac nullū dē intelligunt. h. 7 d. l. nratem §. pavon
ff. eo.

Pavones 7 columba licet evolare 7 revolare solent sunt
feri ḡris nō mansueti, d̄t̄s iuris. 7 l. si pavonē de furt.
Accidens non mutat rei th̄m d. l. Nratem §. Apium. ff. eo.
l. Cui h̄t. de tutel. l. vlt. c. de his q̄ ven. atat. imp̄r.

Natura magis inspicit̄ quam accidens iuris q̄ p̄ime allegat̄
quandoq̄ tamen accidens origī qualis l. 1. §. b̄stias de p̄st̄.
l. si eade. de assessor. siḡ p̄plexi h̄solutiōe vide §. 2. d. in
locis alleg. 7 h̄c.

Ea at̄a q̄ turum arte seu industria ita curata s̄t ut ex
q̄suetudine abire 7 redire solent, si q̄d̄ revertendi q̄suetu
dine desuerint occupantis fiunt. Ut h. 7 d. l. Nratem §.
pavonem ff. eo.

Columba q̄ ab aedificijs n̄ris, item apes q̄ ab alapis n̄ris
evolant, 7 sc̄dm q̄suetudinem redeunt, a nobis possideri d̄nt.
l. iij. §. Item feras. in fi. de agr. possess.

Columba q̄ emitti solent de columbario, veniunt in familiae
Herasimda rudiriū, 7 si q̄s eas apprehendit, furti nobis q̄p̄t̄
actio l. pompomig scribit. §. Idem pompomig famil. eras.

Fera q̄ comēare solent aīo occupari 7 possideri intelliguntur l.
l. iij. §. Item feras. in fin. de agr. possess. 7 d. l. pompomig
scribit. §. Idem p̄p̄. famil. eras.

Si at̄a curata insidijs ut inescationibz desierint t̄ere
aīum revertendi, nō solum inescans d̄ng nō fiet, s̄t 7 furti t̄ere
bitz §. lex. in d. §. Idem Pomp. 7 l. Cui servus. cum l. seq̄
de furt.

Feraz nō ex reuocandi q̄ iudicantur iudicantur ut hic.
 Desusceptio redendi ex eo colligitur, si totum, aut aliquo ex
 familiaribus q̄ spectam nō sequatur, uel q̄ scito dicitur abfuerint
 Faber. Ang. 7 Theoph. hic.

Qui diutius a sua academia abfuerit privilegij q̄ alioy scho-
 lasticis iudicata se frui non potest, nā q̄ is p̄pter diuturnā absen-
 tiam aīum redendi abieisse uidetur. Chm. l. parti. 7 ceteri d. hic.

Aliquis desertionis studij colligitur uel ex tempore absentie ut
 si q̄s abfuerit q̄ quinquennio, uel ex alio officio assumpto l. ij. c.
 de primicario. lib. 12. 7 l. iij. c. De domesticis 7 p̄dicatorib. eod.
 lib. 12. l. Legatus seruus. s. si ex officio. De Legat. iij.

Externa signa indicant interioris affectus p̄ hoc. nūm l.
 non codicillum. c. De testam. l. si tu s. 2. de edil. edict. l. Ratio
 De suppl. Legat.

Extrinsecus actus prolat intrinsecū aīum dicitur iurib. 7
 his q̄ s. 1. De tut. 7 curat. dato. ab his.

Ex his q̄ extrinsecū apparent, gignuntur ea q̄ nō apparent, dicitur
 turib. 7 l. 1. s. Ding Adriang. Ad. l. Cornet. de Sicar.

Actus sequens p̄cedente intentione declarat p̄ hoc. nūm 7 l. si hic
 c. de adult. Bart. in l. cetera. s. vlt. De Legat. 1.

Sæpe ex sequentibus colligitur q̄ his aīg in p̄cedentibus fuerit. ut h. 7
 dicitur .ll.

§ Callinarum.)

Callina 7 anseres mansueti genis s̄ l. Nuntiam. s. Callinax.
 s. eo. 7 hic.

Callina anseres mansueti si in locum alienum 7 extra dñi
 p̄ntem effugerint, nō idcirco ipsis esse desinunt. alleg. iurib.

Ex diuersitate appellationis colligitur utq̄ diuersitas p̄ hoc.
 nūm. 7 l. si idem. c. de Codicil.

Qui gtrarium nōn gupit, eorum aliud gtrarium non

gubnit per hunc 69x.

Si gallina anseres ut alio' euolarunt, non idcirco eaz
amittit. l. 7 d. l. Nratam. §. Gallinaz. ff. eo.

Qui gallinas anseres ut Luernor' aro retinet furti obligat
l. 7 d. §. Gallinaz.

Etiã in re modica & exigui p'ij furtum gmittit §. 19x.
7 d. l. Nratam. §. Gallinaz.

Qui g'prehensions' inuito dno furtum gmittit Accus. l. amio.

Etiã modica interdu' gliderant, ut h. 7 l. si ius fructu. De
iur. dot. l. in modias. De g'rahent. emp. §. 1. T. De Vi Bon. r.

Actio q' iure coi' alium g'rdit, semp' etiã p' re leuiuscula
concedi solet. Do. hic.

Actio ex stipulata dno infelci note d'at' et si modicu' damnum
datum sit. l. si p'prietarij. De dam. infect.

Actio de dolo non nisi extra ordinẽ succum' g'uenit & p'
iudic' auctis minori non d'at' l. 2. C. De Dol. l. si alia cum
seq. ff. de tit.

Doli actio non abas quam ubi nulla alia g'p'etit furti debet
arg. l. eig militis. §. militis missi. De milit. testam.

Restitutio in integrum q' iuris extraordinarij & p'pter minima
rem aut summa' timere no' g'p'et l. 4. De restit. in integ.

Actio fene' utrae omni modo occupantiu' fructu. §. Fene. s. eo.

Actio mansuetæ utrae ubi cumq' sunt dno p' intelligunt, & si
ea detinet aro luernam faciendi is g'mittit furtum. ut h. 7 d. l.
Nratam. §. Gallinaz.

Actio manæ q' fene' q' dem utrae ff. p' tu ita mansuetant
ut ire in pastum, & sponte sua redire so' leant, si q' dem aro
nu' reuertendi ~~non~~ t'nt utra' manet, si utro' g'p'et
nam redendi deseruerint occupantiu' fructu. §. fene' in
quoj. s. eo.

§. Item ea quæ ex hostibus

Hostes sunt quibus bellum publicum populi Romani decretum
vel ipsi populo Romano. L. Hostes. De capti. 7 postlim. r. p. p. p.
L. hostes. 7 L. Quos nos hostes utrobique Alciat. De verb. sig.
Quæcumque ab hostibus iusto bello capiuntur statim nostra fiunt
h. 7 L. Nratem. in fi. 7 L. Ades. ff. eo.

Qui iniusticiam fecerit tenetur ad restitutionem omnium quæ ab hosti-
bus abstrahunt, nisi quæ eorum quæ eorum signa sentiuntur quæ
ex quibusdam sumuntur. Jo. Fab. hic.

Res præcipue in bello crepta civibus si recipiantur ab hostibus captivitas
non fit sed redit ad dominos suos. L. Ab hostibus capti. C. de postlim.
revers. L. ij. 7 L. Si captus §. expulsis. ff. d. 67. De capti. §.
postlim. no.

Res immobiles captæ in bello non accipiuntur singulis sed fis-
ca Reipub. ut Imperatori cuius nomine bellum geritur L. Si capti-
us. L. Ding Commod. De iur. fis.

Res mobiles vel se moventes hostium, iure gentium captivitas
fiunt. ut h. 7 d. L. Nratem in fin. ff. eo.

Etiā liber tuus eius a quo captus est serus efficitur. h. 7 L. Alio
ff. eo. §. 1. §. de iur. person.

Captus in bello si ante manendi ad suos reversus fuerit, sine
dolo, vi, metu, aut quovis alio modo id fecerit, omnia sua re-
cipiat iure postliminij. §. Captivus. De capti. L. Nihil mittere
d. tit. th. 7 d. L. Ades 7 §. Si ab hostibus. §. quibus mod. ius
p. sol.

Cum ex lege christi omnes christiani sint fratres, capti inter
nos hodie libertatem non amittunt, sed data pecunia vicem
redimendi gratiam impetrant. can. ad m. p. 11. q. 3. L. si quis
ingenuum. §. vlt. De capti. Alciat. in L. Hostes. De Verb.
sign. Quidam papa in d. r. s. suis q. 13.

Lapilli & gemmae in littore reperta cum nullis ad in-
telligant occupantium frunt. h. & l. 3. de rer. diuis. l. 3.
§. Neratij. De acq. possess. iunct. l. si barfator. C. de fiducijs.
Lapilli gemmae & alia idem in littore maris inuenta de
aspectu & apprehensione meo patrimonio cadere tur. d. h. 7.
d. l. si barfator. C. de fiducijs. Item in littore heret alij
diuersum senserit ut consuevit. Bart. in l. 9. in prin.
De acq. possess. 7 in d. l. iij. §. Neratij. illo tit. 7 d. h. 7.
Non presumptio q nullus e dominu, aut illis q suo gnat possessio
ne qsq sint apprehensio l. 1. 7 l. iij. §. Neratij. De acq. poss.
Quae in littore inueniunt ma sunt. sed res in publico
itinere inuenta non itam, credit. n. in prudenti dno exi-
disse h. 7 §. Vlt. 7. eo. l. falsg. §. alienu De furt.

§. Item ea qua ex alijs.
Cui e at eig e id q ex eo nascit h. 7 l. Item q ex alijs
ff. eod.

Cui e rei principalis dominu ad eunde 7 partu ad
rij dominu spectat l. iij. De pecul. Legat.

Fratu cadit ei cui e mater no cui e pater l. Item. Pompe.
scribit. si frumentu §. Item scribit De rei uend.

partu ex ancillis meis nati iure gutum mi efficiunt
h. 7 §. Serui autem. §. De iur. person.

partu ancille qad statu gderiam, 7 dominu spectat matrem
l. partum. C. de Rei vend. Est. eig uisera par. h. Alciat.
in l. partum. De verb. sig.

Cui pecorum usum fructum hnt, eoz factu in fructu p
suo iure retinet. §. In secundum T. eo. l. Bona fidei. ff. eo.

85.
An illa partē ad fructuarium nō p̄inet, abſenti in iudic.
ff. hōrem in fructu eō, cum oēs fructy rēz ntra hōrum
grā p̄parauerit. d. s. p̄cudum. T. eo.
Si an illa p̄gnans uenient, partē erit emptoris L. 4. ff. eo.

¶. p̄terea.
Cuius qd̄ fundo p̄ alluionē adiectū eīz id offiary L.
Adeo. §. 1. ff. eo. L. 1. C. de Alluio. 7 inc. Vel.

Sicubi fundy p̄ alluionē creuerit, eīz statim dominium
acquirunt qd̄ ff. fundi d̄m. Dicitur iuris.

Flumina publica consuetudine funguntur, ut ex privata
in publicum adducant, 7 ex publico in privatū L. Ergo.
§. adeo. ff. eo.

Privata flumina laeā 7 fossa nō hēt iū alluionis. L.
Loq. ff. eod. Bald. in Rub. ff. eo. 7 Arg. Inc.

In agris limitatis ius alluionis locū nō hēt, nā hīc
ta mensura continentur. L. In agris ff. eo. Alexat. 1. Plac.
nisi. Verb. limita.

Dico casus Episcopoy q̄ limitatis ff. nō hēt accessionem
in ipsis limitibz si aut nō p̄scribi p̄nt. 20. Fab. Inc. c.
sup. eo. EX. de parrach. c. quia, indicante De p̄scrip.
can. quianq̄ 16. E. 7. 7 Arg. L. 3. In agris. ff. eod.

Quod alluionis agro non limitate accessit, id in tū p̄an
trimoniū adeo reduci p̄t ut nō ei cuius res fuit illa
actio eo nōre gedi debeat. Taf. in L. Hoc ampliy. Verf. Ita
demon. De Dam. infert. 7 20. Fab. Inc.

Quod fundis nris flumen adiectū p̄ alluionē p̄ modo
latitudinis p̄dij nobis acquirat L. Adeo. §. 1. ff. eo. L. 1. m.
fin. C. de alluio. eo. s. iuris qd̄ fundy ad nos p̄inet, L. 5. ego
§. Item ait 2. respons. De public. in rem. actio.

Cuius modi ius tunc in fundo tunc, & in additamento alluvionis, ut si plerumque tunc in fundo dominium, tunc tunc sit alluvio: Quod si solum tunc usufructu, solum quoque alluvionis fructus erit tunc. L. Item si fundi. §. Fuit. De Usufructu.

Si pignori fundi tibi & obligatus alluvio tua augetur per hypothecam. L. si fundi de pignori.

Si fundus dotalis fuerit, dotalis quoque erit incrementum alluvionis. L. 1. De fund. dotal.

Si servit fundus & alluvio pariter serviet. L. Hoc tunc. §. Si aquam De aq. quot. d. & r. s. i.

Si tibi venditus nec dum traditus sit fundus, qui in tunc & alluvionem accessit cum fundo debet. L. 2d. q. de peric. & com. rei vend.

Rei principalis naturam & conditionem semper sequitur alluvionis adiectio iuris alleg.

Legatum quo nondum cessit, nec debet de interim alluvione crescere. L. Quod in re. §. si quod post. De legat. 1.

Publiciana que ad rem aliquam potanda petit, petit etiam ut incrementum, quod alluvione accrescit. potest. d. l. si ego. §. ult. De public. in rem actio.

Exceptionis que submovant rem aliquam potantem, submovent etiam eam que alluvione peteret. L. si tunc. §. 1. De usufr. Legi. §. ult. De except. rei iud.

Soluto matrimonio cum fundus dotalis restituendus est, restituit simul debet id quod interim alluvione accessit. L. plerumque. in princ. & §. 1. de iur. dot.

Alluvionis additamentum eiusdem corporis esset, cum eo cui adijungitur. L. ult. C. De alluvio.

Alluvio est aliunde ripa incrementum, ita latius est intelligi non potest, quantum quoque temporis momento adijungitur, quod definitio ex textu nostro colligitur.

Quod p alluvione agro Emphyteutico directa & Emphyteu-
 ta pnt, cum idem ius alluvionis transeat in fructuarium. c. 1. §.
 pen. si de inuflit. feud. cont. or. Accus. 7. Dd. in l. De quibz
 de legib. l. Item si fundi §. Sed si Insula. De Usufru. Dd.
 in l. 1. c. De iur. Emphy. Io. Fab. h.

Sicuti damnum ita emolumentum quodcumq; rti Emphyteutica acci-
 dens spectat ad Emphyteuticam. l. si mortis. §. Vis maior. Locat. No.
 ideo augobit pntio, q fundz beneficio fluminis redditz sit auctior
 c. prohibing. de Cassib. d. §. Vis maior. Sicut nec e gra ppter dan-
 num particulare minuit l. iij. c. De fund. patrimon. l. b. XI.
 Eum commoda seq de brut, qum incommoda comitantz l. Secm
 de reg. iur.

Contrarior e ro l. Vlt. §. Vlt. De legat. iij.

Part agris fluminis impetu detracta, & alteri directa, prioris
 dmi manet. l. Adeo. §. ptraa vers. Eud. si vis fluminis. ff. eo. 7. h.

Vbi latet incrementa, etiam ususfructus augetz, ubi aute apparat se-
 paratum, fructuario no accedit. l. Item si fundi. §. si Insula. De usu-
 fru.

Cruentam fundo tuo detractam ita demum vindicare possz, si no coadun-
 erit, nec unitatem cum terra mea fecerit, quomodu nec arbor
 p vindicari a te, q translata in agru minn cum terra mea coadun-
 l. Hoc amphy. §. Ita denm. De dam. Infest.

Arbor radiatz eruta, & alio posita, priusq; coalescat prioris dmi
 e, ubi coaleverit agrario cadit. l. Sed si ex mris §. Arbor
 ff. eod.

Arbor alio terre alimento alia fit nec eadem pmanet d. l.
 sed si ex mris.

§. Insulam

Mare in usu tot otium horum ntrals rone §. 1. §. eo.

Insula in mari nate cum nulliq; ee credendum sit ratione
 naturali occupanti cedunt. ut h. 7. l. Adeo §. Insula. ff. eo.

Insula marina quod dominium et proprietate nulli se creditur
et occupanti quodammodo et quod iurisdictionem sunt principis
eius ad cuius iurisdictionem pertinet mare. Ut hic ubi dicitur et l.
sula, de iudic.

occupasse insula videtur quod sic apprehendit, ut ea sit in eius potestate
arg. l. In laicum, in fi. ff. eo.

Si plures occupantes insula inter se decesserint, videtur quod
dum continuaverit possessionem videbitur occupasse ex iuria Bal.
rub. ff. de rer. diuis.

De raro contingentibus non tamen consideratis l. Quia Constitui et
nam ad ea. de legib.

Raro et minus apparant et per lras, de sponsat, impub. c. Com
de offic. et pot. ind. de leg.

que neutraliter licet raro accidunt a iure non continentur, per
lex. mun. et l. si maior quingenaria. c. de legit. hered.

que insula in flumine publico nascuntur, eorum esse intelliguntur, et
per ripam fundos habent. ut h. vers. at insula in flumine. d. l.
Adeo. §. Insula. et l. Ergo. §. tribus maris. ff. eo.

Insula in medio flumine nata, cois eorum quibuscumque finitima
possident quod non per medijs, sed per cuiusque agri fronte et modo
ut h. et l. Adeo. §. Insula. ff. eo.

Insula circa medium flumen errata eorum est tantum quoniam
proxima sunt quod h. et d. l. Adeo. §. Insula. ff. eo.

Cuius rei damnum ad aliquam spectat, eius de emolumentis ad
eundem pertinet. §. De legit. patron. tut.

§. Quod si aliqua parte

Si cuius ager a flumine ad formam insule redactus sit, eius
remanet cuius fuit, non enim unquam fuit fauces soli maris,
ta h. et d. l. Adeo. §. Quod si. ff. eo.

Verba cum effectu accipienda sunt non uerbotenus
haec uerba. Quod usq; iur.

Aedificium fecisse no intelligit q ei ppria forma. Cq ex
sumatione glingit non dederit. l. si is q quadringenta
quoda. Ad l. Falat.

Odia sunt restringenda fauores ampliandi c. odia. De reg
iur. in 6.

In testis plenior interpretatio facienda est. l. In testis
reg. iur. Vbi Decig etiam ad legata extendit. p. l. Titio. leg
tonis. De legat. 1.

Cui uerba dng sunt, no glinus spoi ex ea gfecta dng e. Aliud
n. uerba aliud spes l. si iuenerit. in fi. De pignorat. act. 74

Ntra gparatu e ut hoies faciles 7 pri sint ad dissentien
du. l. Item si unq s. principaliter. De arbit. hic 7 l. ij. s.
posthunc. De orig. iur.

Mutata forma uidetq; intrire sta rei. vel.

Forma dat ee rei. l. Zuliang. s. si qs rem. Ad exhib.

Quod nram e fieri alteriq; sine facto nro non fit. l. 2d g
nram de orig. iur.

In dubijs media eligenda e uia. Ut h. 7. s. Cum ergo
certy. s. quib. ex caus. manu non hie.

Extremu utrinq; uiti osu facit, ut media q. dam e. g. 7
tempamento. vel.

Medium tndre inter dus extrema iniqua optimu e. dicitur
turib. 7 l. solut. De offic. procons. 7 Legat. 7 l. si qs p
in prin. De pan. l. Antiq si pars haered. pot.

Cui frumentum gcebit non noua spem facit sed latentem
delegit. l. Ad eo. s. Cum qs. ff. eod.

Multa rudis in libris. Institutionum Juris, q in pandectis aca,
naly tradunt. §. his igitur gualiter cogitis §. de Just. Tit.
§. ult. T. de publ. iud.

Qui qd fit ex remissa nisi dnt fit. l. de eo. §. si qd ad exhib.
Acquis. h. in gl. verb. Vel spicas.

Ex duobz significantiy ung bona alter mala fide spes eig bona
fidem hnt tota acrescit. gl. hic in verb. Ab aliquo. Vers. Cud
si duo. 7 To. Fab.

Regula Juris ntratis e, ne qd etiam alterig in iuria 7
debrimento locupletat. l. Nam hoc ntra. De gdit. in det. l. Tu,
re ntra. Derog. iur. c. locupletari eo. tit. in 6. l. si mulier
1. §. 1. 7 l. seq. de donat. inter Vir. 7 Vxor. 7 l. In rem. §.
Item q amp. De rti Vend. gl. h. In verb. Vel spicas. in fi.

§. Quod si partim

Spes partim ex sua partim ex aliena mia gfecta eig est
7 effecit, ut h.

Duo vincula fortig stringunt. auth. Cessante. C. de legit.
herid.

Lex dubitabilis esse debet. l. quod Labeo. De carbon. editi.
l. Ancilla. C. de furt.

Lex In dubio debet intelligi in casu tanto maiore ratione
dubitandi. l. Dng de testam. l. 1. ad municip.

Exempla regulam non restringunt s declarant. l. Damni infecti.
Stipulatio in fi. de dam. infect.

Mala fide gnuferens aliena miam cum sua, Aug reduci possit
ad pristina mtriam siue non, adeo spem suam non facit, ut
nt ppria 7 dem mtriae pretium pit repetere. Cautiuncula
h. arg. l. fideo. §. ex diverso. ff. eo. 7 l. de eo. §. si quis
ad exhib.

§. si tamen alienam purpuram

Aliena purpura licet piosior sit vestimento cui in
tae, accessionis usq. cedit. Ut hic.

Quod rei ornanda ea adhibet principali licet in
ut accessio cedit. l. cum aurum. In fin. 7 l. etsi non
de aur. 7 argent. Legat. 7 h. 7 l. Sed si ex moris. §. p. p. p.
ff. eod.

Quod accedit licet dignius in iuris dispositione principali
ntiam leg. c. cum secuta. 7 c. ex tris. de iur. patron.

Accessio principali quamvis piosiori cedit. l. In re actio de
rei vend. 7 d. l. Etsi non sunt. §. perueniamus. De aur. 7
argent. Legat.

Eisdem pars ut accessio, cuius vel totum est principale
d. l. Sed si ex moris. ff. eo. 7 d. §. perueniamus.

Aliquando magis piosum accedit minus piosio, ut h. 7 l.
Si in emptione. De gtrahend. empt. 7 gl. ij. hic.

Obligatio accessoria plus continere quam principalis non
§. sic itaq. discretis. vers. plane. T. de actio.

Quando plures actiones competunt ad diversa una natura,
tata, altera non pmissa. l. si §. fure. §. 1. de gedit. furt.

Condictio furtiva soli dno competit. l. 1. de condit. furt.
nisi res ab ipso dno sine suo facto discessit. Ut h.

Res §. parte ut accessio non aliam speciem adhibita, si ad naturam
suam revocari potest, §. extincta h. l. In rem alio. §. Ven
¶ cum §. De rei vend.

§. Si duorum materia.

Confusio materialis sine eide sine diversi generis, sine sponte
sine fortuito facta inducit coitionem corporis, ex commixtione
conflati h. 7 l. Adeo. §. Voluntas. ff. eod.

Voluntas duorum dnoꝝ mixtissimi materiae, tunc totum corpus efficitur
d. l. Adeo Voluntas. ff. eo. 7 hic.

Traditionibus & usufructibus non nudis pactibus transferuntur
dominia rerum. l. Traditionibus. c. De pact.

Cui ambiguus & quantum petat, adversarij facto ut causa li,
belli incertis admittit, dum tamen in processu & ista generalitas
& incertitudo determinat. l. 1. §. 1. Et ibi Bart. Quorum Legat.
& Bart. in l. 1. §. Si quis argentum de pos.

Voluntas duorum dnoz misericordie mixtas etiam diuersi generis cor
totum corpi effiat. h. 7 d. l. Adeo. §. Voluntas mixtae duorum
etiam fortuito mixtae coicantur h. 7 d. §. Voluntas l. per.
pro soc. & l. Arbor. proff. cor diuis.

§. QUOD SI FRUMENTUM.

Species commixta quae facta mutata non sit nisi voluntate duorum
fiat coitionem non induat h. 7 l. Idem Pompo. scribit si
frumentum in prin. De rei vendi.

Frumentum duorum generum mixtum esse & si fortuito aut
dno assentiente minime, commixtum sit, tunc non coicabitur, cum
utrumque suam suam retineat dictis iuribus. In minus affectio
nulla est. l. Numeris. De in lit. iuran. Bono frumento mixto
lig. inueneri per l. Vbi autem non apparet. De verb. oblig.

Frumento fortuito mixto adversus eum qui retinet arbitraria
in re actio perdit. Idem Pompo. scribit si frumentum. in
prin. De rei vendi & h. in vers. Et si ab alterutro uestrum.

¶

Vbi res eius mixtae miscentur, facta facta ipsa mixta sit
ut ne intrinsece quidem separari possint cum coicantur, etiam si
sint duorum voluntate mixtae sint. l. Mariellus. §. Vlt. 20
rei vend.

¶

Si res eiusdem generis species, facta facta non confundantur, sunt
mixtae nulla erit coicatio, nisi ex voluntate duorum. d. l.

Dem pompo. scribit, si frumentum: In prin. De rei vend.
7 h. §. Eud si frumentum Titij.

III.

Si miscerentur res diuersae mixtae ex q'q' propria sp's fiat,
suo note fecit d'ng erit, si neuter fecit suo note, cor's erit
sp'es. d. l. Idem pompo. scribit si frumentum. §. Idem scribit
si ex melle. De rei vend. 7 §. Cum ex aliena. 7 §. si d'ng
s. eo.

III.

Si miscerentur res diuersae mixtae etsi integra puraq' maneat
prior s'ba, nulla fit cor'atio nisi ex d'no' voluntate, s' q' q' ma
net suae mixtae d'ng, 7 §. sua parte uindicabit. Idem no' modo
ubi res comode separari pot, s' etiam si non separare, ut g'mode
separet. d. l. Idem pompo. §. sed si plumbum. De rei vend.

§. Cum in suo solo.)

Adificij quod q's in suo solo ex aliena mixtae adificauit, ipse
d'ng e h. 7 l. Adeo. §. Cum in suo. ff. eo.

De q' solo in adificat, solo cedit, ut hic 7 d. l. Adeo. §. Cum
in suo solo. ff. eo.

Superfices cedit solo l. qui domu. De Leg. Aquil. l. qui res
suas in fin. De solut. l. Namq'. De usu cap.

Accessio cedit principali 7 pars toto l. Et si non sunt §. p'uni
ang. De aur. 7 argent. Legat. l. sed si ex matris. §. p'oculq'. h'c
tit. mo.

Area adium p'cipua 7 maxima pars e. d. l. qui res de solut.

Non licet p'prietatis d'no ullo modo g'mutare sp'em rei, cuius aliq'
ng e usufructu l. vlt. De usu 7 habit. l. Repetit. §. si area, cu
ll. seq. quib. mod. usufr. amit.

Si in cori solo adificat, erit etiam cor' adificium l. si in
area. C. De rei vend.

Si q's ut amiq' in suo solo adificet pecunia, eccl'iae adificium solo
non cedit, imo s'otu adificio x ad eccl'iam p'linet q' q' adifica
ff. ut asserit Specul. in tit. de empt. 7 vend. §. Tertio loco va
tandu e. vers. euid si d'ng.

Si in mari vel littoribus aedificatum sit sicut cedit aedificatio, sal-
tem quoad aedificium manet. L. In tantum. De rer. Divis. L. 1.
§. Quod si is. de nos. op. nuntiat.

Quod si in loco publico nemine prohibente fuerit aedificatum, si usui
publico non obstat erit aedificantis, si contra solentiam pendet. L. 1.
§. si quis nemine prohibente. Ne qd. in loc. pub. L. 1. C. de litig.
qd. Urban. & rustic. lib. X.

Horrea mobilia solo inposita solo non cadunt L. litig. ff. eo.
gl. h. in verb. inaedificat.

Materiae domus quae fuerat manet et tametsi ea gestante aedificatio
vindicare non potest, ducta tamen eiusque pars potest h. 7. d. 2. f. f. f. f.
§. Cum quis in suo. ff. eo.

Duo eiusdem domus in solidum esse non possunt L. si ut certo. §. si duo.
de vehiculis commod.

Qui domus aedificat, non ideo singulae eius partium domus erit,
immo saepe ne possessor quidem. L. eum qui aedes. De iur. suc.

Signi appellatio omnis materiae ex qua aedes consistunt
L. 1. de sig. intunt. L. Signi. De verb. sig. L. Signi ad
exhibendum L. In rem ad hoc §. signum. De rei vend. L. Ad po.
vers. Appellatione. ff. eo. & hic.

Qualibet dictio quoties derivatio cum rone legitur gerunt
se secundum eam accipi, tamen contra usum loquendi repugnant. Aliter
in d. l. Signi. De verb. sig.

Legum lateribus circa fuit aedificiorum conservatio, et publicis
ornatibus civitatum, nolueruntque aedificiorum ruinis deformari
publicum aspectum. ut h. L. 1. de sig. intunt. L. ij. §. si
quis nemine. & L. ult. Ne quid in loc. public. L. ij. C. de
aedific. privat. L. praescriptio C. de operib. publ.

Præsidibz & Reip. Curatoribz mandatu e ut curent diruta
domos a tms extrui ac refiri, utq; deformitati auxiliari
rant competenti remedio aduersz detractantes. l. Al curato
De Dam. infelt. l. præses de off. p. sid.

Pleraq; contra desides & sui iuris glomptores toties glom
tatis iuris regulas pstituta ff. Alcat. l. t. 1. coment. De ver
sign. vers. ppter totis quops desidiam pag. 15.

Bona fides tantum possidenti pssare solat quatum verita
l. Bona fides ij. De reg. iur.

Bona fides non patit ut his idem exigat l. bona fides
i. d. tit.

Diruto ædificiò tignu a dno uindicari nisi ra ductu accep
it h. 7d. l. Aes. s. Cum q. ff. eo. 7 l. Senatg. De contra h
empt.

Dissoluto ædificiò uindicanti suu tignu nulla obijci poterit
temporis pscriptio extra casum. l. Rer mixtura s. Labro De
vsucap. Dd. h. c.

Si cui ad tegularz ut colunnaz usucapionẽ decem dies sup
eent in ædificiũ eas gresset, nihil oming eu usucapuz si æd
ficiũ possidisset Pomponig scdm Laberũ qbat 2. l. Rerum
mixtura s. Labro De vsucap.

Usucapio a possessione tam hct, ac sine possessione nulla est
pscriptio l. ij. de vsucap.

Aduersz eum q legitime impeditz q quo mirz agat equi
e nulla pscriptioẽ tempis pcedere durante impedimento. l.
s. Dies autem En appel. sit l. Contra maiores C. De miss
testam.

Oes actiones qua minori tempe nõ tolluntz triginta annis
expirant l. Sicut. l. oes. l. Cum notissimi C. De pscript.
30. uel 40. an.

§. EX diuerso

Cui in solo sup ab ignorante sup sciente edificatum e, edificij fit dng L. cui donu. Ad L. qd. L. ij. C. De rei vend. L. si is glia de edificio priuat. L. ult. De suffic. L. si p cario. Com qd. 4 h. Qui sciens ex mtria sua in alieno edificat etia mtriam ipse dona, re intelligit. Ut h. 7 L. Adeo. §. Ex diuers. ff. eo. arg. L. cuius per errorem, de reg. iur.

Regula.

Scienti 7 gscienti no fit iniuria neq dolo. C. scienti. de reg. iur. in 6.

Licet. 7.

Aedificium edit solo §. Cum ex aliena s eo. 7 h. cu Concorda Cui edificium mobile q solo no coheret, solo alieno imposuit edificium do nasse non intelligit L. Titij. ff. eo.

II.

Cui in Littore maris edificat, no uidet aro danandi factre quib edificium suum facit L. 1. §. Numbatio. De no. op. num. §. Littor qd s. eo. L. Quod in Littore ff. eod. L. In tantum. de rer. diu. §.

III.

Si curator Reip. demu in alieno solo extruxerit, 7 dng impensam illic non soluat, eam rurs sui fauet. L. ad curatoris. De dam. infelt.

III.

Si conductor gmodatarij, colong ut Emphyteuta, q latior rei usq sibi gesse det amplior locu extruxerit is uidet re petendi aro id fuisse C. 1. §. si vasallo. tit. Hic finitp Lex dem. Consult. reg. inap. de vsu. feud. L. Dng. §. 1. Locat. annotauit Bald. in L. ij. C. De rei vendit.

Cui in alieno ex sua mtria sciqnter edificat, ex danare iudicat. adeo ut nre diruto edificij uindicare pit. Ut h. 7 d. L. Adeo. §. Ex diuerso. ff. eod.

§. Certe illud constat

Quamuis oe q solo in edificij ipse solo ceat dng tu q a bone fidei edificatore rem petit, doli exceptione repellit, §. qdem in pensam nolit refundere. Vel.

Dicitur soli in quo bona fide edificatum est, iudicare id nisi
oblato non potest h. 7 d. l. Adeo. §. Certe. ff. eo. l. ij. §. 7. g. n. h. r.
dol. mal. 7 met. exopt.

Qui bona fide in solo alieno edificavit plium in terra, impensam
§. exceptionem doli retinebit, mala fidei possessor eignudi
non retinebit. Ut h. in fin. 7 d. l. Adeo. §. Certe. ff. eo.

Necessaria impense a bona fidei possessore, itemque mala repeti
fuit, siquidem perpetuam eius rei utilitatem non impeditur et tempore
quodam respiciant. Nam tunc fructibus imputantur. l. Sump. de
de rei vend. l. plane circa mod. De petit. hered. l. ij. de impens.
in reb. dot. fact.

Utiles impense plium si possessio cum latior et facta repen
tunt. l. In fundo. vers. Reddet. De rei vend. ubi Bart. l.
si fundum. De in re vers.

Utiles impense a condone non repetuntur, si erga novum in hono
uit, sed si in restituendo sunt facta. Ut h. 7 l. si is gra. (De
edific. priuat. l. Domu. c. De rei vend. Bart. in d. l. In
fundo. de rei vend.

Voluptuaria impense licet repeti non possint plium in
re pmerali facta fuissent, bona fidei tamen possessori permittitur, quod
impensum est tollere, modo id ultra ulti in modum fieri possit
l. §. Voluptuarijs. De Impens. in reb. dot. fact. Alciat. in l.
Impense. De verb. sig.

Mala fidei possessor voluptuarias impensas, si sui intra sepalu
ni non admittat, auferre non potest, sed si separabiles sunt l. Utiles
De petit. hered. Tamen in impensam donasse non videtur. quod ad
utrumque Bartoli sententias recipitur et Alciaty consensit In d. l. Im
pense. §. si filius alienam
plantam.)

plantata & sata eig sunt cuius in solum radices egerint h. 7. l. ^{92.} *Arbor*
 §. *Ult. ff. eod.*

Arbor radicitus eruta & in alio loco posita prius coalescit prioris
 domini. Vbi coalescit agro credit. l. 5. sed si ex mris. §. *Arbor. ff. eo.*
Arbores a flumine translatae in alio agro si radices egerint
 eius agri domini propriae efficiuntur. §. *Praterea. q. p. alluvio.*
 in. 5. eo. l. *Hoc amplius. §. Alphens. De dam. infect.*

Alia arbor ex alio terrae alimento fit. l. 5. §. *si ex mris*
 §. *Arbor. ff. eo.*

Arbor quae cum terra coalescit vindicari non potest utilis tamen in
 rem adhibere ad ipsius aestimationem dicitur. l. *Hoc amplius §. Al-*
phens. De dam. infect. iunct. l. 5. §. De arbore. De rei ven.
 & *De. Inc.*

Eius arbor quae cuius in solo magna radicum parte obtinet. l. 5.
 plures. §. *Ult. Arb. furt. cas. h. in vers. Arbo.*

Non potest alterius arbor alterius radix esse. *It. h.*

Arbor quae maiorem partem radicum in eo solo tenet in quo nata est
 illius in cuius solo originem habet. l. si plures. in fin. *Arb. furt. cas.*
Arbor quae in fine posita, si etiam in vicini fundo radices
 egerit. *Arbo. l. Arbo. in fin. Cum l. seq. ff. eo. 7. hic.*

Non licet ei in cuius fundo arbor vicini radices porrexit
 eas sua auctoritate recidere, sed agere potest ius ei non esse arbori
 non ita habere. l. si plures. §. 1. *Arb. furt. cas.*

In alieno fundo ^{§. eua ratione.} fructus solum ipsi solo credit, sicut & edificium.
Vel. breuius.

Sata eius sunt cuius & solum: sata cedunt solo. h. 7. l. *eua ratio*
 ff. *eod. l. qui sat. De. Suc.*

Omnis fructus non ex iure seminis, sed iure soli & proprietatis.
 l. *Qui sat. De. Suc.*

Qui bona fide agrum alienum gessit, q. in penta p. p. d.
exceptionem servabit. h. 7 d. l. qua rone. ff. eo.

§. Litere

Scriptura charta quavis viliori cedit. h. 7 d. l. qua rone
§. 1. ff. eo.

Scriptura eodem iure e. q. cetera q. sufficiat nota gl. in p.
L. iij. §. pen. Ad Ex. l. iij.

Qui bona fide in aliena charta scripserit impendium pro
doli exceptionem recuperat, at q. mala nequaquam ut h. 7 d. §. q. d.

Qualitas semp. cedit sibi in sine ea ee no. pot. l. In rem.
§. sed et id. q. De rei vend. 7 hic.

Necesse e. ei rei cadere id q. sine illa ee no. pot. l. In
rem. §. sed et id. De rei vend. 7 h.

Quod expressse no. corrigi stare no. p. h. b. §. L. Sancimus
C. de testam. l. Sapimus in fin. C. de appell.

§. Si quis in aliena

tabula

Tabula pictura cedit h. 7 d. l. qua rone. §. sed no. ut. ff. eo.

Prior e. res p. ferenda viliori h. 7 d. §. sed no.

Plus plerumq. e. in man. p. i. qua in re. l. Nihilis
appellatio p. De verb. sig.

In constituendo iure legum lateres id q. frequentis accidit
spectant. l. Vera. cum h. seq. de Legib.

Necesse e. ei rei cadere id q. sine illa ee no. pot. l. In rem
§. sed et id. De rei vend.

Licit tabula pictura cedat, sicut tu nec pictor a dno, nec
hic ab illo vindicare, nisi p. i. alienae rei oblato poterit
h. 7 d. l. qua rone. §. sed non ut. ff. eo.

Tabulae dng. a pictore imaginis vindicante, tabula p. i. p. i.
exceptionem obtinebit distis iuris.

Bona fidei pictor artis opam sua quam adversus tunc tabula vindicantem p doli exceptione gsequ allegatis iurib.

Pictor tabulam possidens, si dno petenti paratq sit. Plinim paly tabula solvere qua ab eo estimationem picturae recipere possit possessionis gmodu audiendy erit. S. Comodu in fin. 7. De ini. trdict. 20. hic.

In pari ca possessor potior tunc dr l. In pari. 20. res. iur.

Dno furtive tabulae in qd pictum e, quamvis ab alio qua fure pictum sit, furti actio ppit. h. In vers. Illud enim sa. lam e.

Mala fidei pictor videt opam donasse dno tabula. arg. S. Certe. 5. eo.

Nemini licet in re qua aliena sit ee ingeniosu d. S. Certe. 7. Aluat. in d. l. Mulieris. De Verb. sig.

Quoties vltimang vel alig Iuris gultu diuersas de ead re sentia adducit, ut hic una, alig alia ei gtraria id tuto sequitur q in ca dice ut Institutionibz notatim gbatum, vel indistincte scriptu erit ut h. l. In bona fidei. C. De pact. l. Lecta. si cert. ppt. gbat.

Si vltimang sentie nulla lege Impatoria relata definita q extant eoz auctoritate ex qb. pandectas Iulianiang gscribi iussit, cati. ris gultis no eidem auctoritatis gferemg. l. 5. S. 1. De rei vend. 7. l. ij. C. De vet. iur. enuel.

Si vltimang sentie gtraria ab eode gulto, ut d. drueris relatae sint, quaz neutra magis gbeat, q magis, aggis videtq iudices sequit, dum princeps imperiale remediu adhibeat, rit 7 certam legē 7 ppetua ea de restituerit. l. sed diu. De re iud. l. 7. 7 auth. seq. C. de Appel. S. si qd a non dno. T. eo.

Quoties no legis e ipsa lege restrictior, restringit legem l. cum pater. S. Dulcissimis. De legat. ij.

§. si quis a non domino)

Fructus nrales ff ad quos pndtront na aut ce magis
factum hris opat. l. Fructus papiendo. de v. suc.

Fructus industriales sunt, q magis opa et industria hris
qua nra facto guntunt. l. bona fidei in prin. ff. eo.

In rebz denotandis spectant q principali ter influit et op
l. Critz de stat. hoium. §. et si. et aliud. T. de donat.

Bona fidei possessor. q rem a no dno ex legitima ca, nra
aliena de, accepit, fa ut fructus industriales suos q's gsumpt h
l. bona fidei. ff. eod.

Fructus industriales extantes q's bona fidei emptor nrdum g
sumpserit, officio iudicis gici put l. certu. §. vlt. c. de rei vend.
§. illoz. T. de off. iud. tametsi pterant cum q's gsumptis in
pense rei seruanda ca facta. l. sumptus et l. emptor. de rei vend.

Nrales fructus bona fidei emptoris no fiunt, ideoq de fructu
bz nralibz pceptis et extantibz bona fidei possessor tenet rei vendi
tione. l. fructus. de v. sucap. et eors opinio.

De fructibz nralibz gsumptis no pt bona fidei possessor rei
uenditione, ut etia alia actione guntiri, pbrq si factus sit
locupletior, hinc n. et agtat no de aliena tntre, et guntiri
pt gditione sint ca. l. si et me et Titu. si art. pet. cond. c.
locupletari. de reg. iur. in 6.

Locupletari no et alijs cu alterig iniuria ut iudura. l. Nam hoc
nra. de gdit. in deb. d. c. locupletari.

Locupletior dr is q no e paupior factus l. In pupillo. de
solut. ita no accipit hic.

Qui rem aliena alienauit, et aliud qd eis loco accepit, etiam si
preuit. Is dr locupletior. l. si ipsa res. quod met. ca.

Qui rebz alienis seu fructibz obligat sibi aliqm ad antidona
v. ad domi seu beneficij redditione, is no dr factus locupletior nisi

quatenus accipit ex remuneratione, l. sed et lege. §. Consultavit
de petit. hær. p.

Non censetur locupletior is qui acquirit libertatem. l. Non videtur. De
reg. iur. tametsi. §. si. Terraq. in petitione l. si unq. c. De reu.
uoc. donat. recte h. lib. 24. legat.

Quicumque aliquid acceperit quod bona eius auget, is hanc subiecti
putabitur factus esse locupletior, et tantum ei ex eius re acceperit. l.
cum fundg. §. seruū tuum. De actio. empt. 7 ibi Bart. tractat.

Mala fidei possessor qui tenet titulum restituit fructus perceptos 7 ex
tantis rei venditionis. l. Mala fidei. c. de g. d. r. t. ex lege 7 sine
causa.

Mala fidei possessor de perceptis 7 sumptibus fructibus nulla
distinctione admittitur locupletior sit factus an non sit. D. queritur
si g. d. r. t. sine ca. l. Ad utiq. in fi. c. De crimin. exp. h. a.
red. d. l. Cum fundg. §. seruū tuum si opt. pet. g. d. r. t. etiam hoc
casu ex rei venditione, quia dolo malo desit talis fructus
possidere. l. parē. De reg. iur.

Mala fidei possessor fructus omnes quamuis sumptos restituit cogitur
l. Certum. l. si fundum. c. De rei vend. l. iij. c. de g. d. r. t. 7 leg.
exploranda c. itaq. h. ut estimatio g. d. r. t. si plurima fuerint. l. in
re furtiua. De g. d. r. t. furt. l. si steriles. §. Cum p. venditor. De
actio. empt.

De fructibus quos percipere potuisset mala fidei possessor autem
non restituenda rei: nondum interpellatus a dno, ut quod ipse dno
percipere potuisset, aliquid bonum pateretur.

De his inquam fructibus conuincitur sit, si non tenet titulum
sua possessionis, aliquid propter titulum excusatur, dicitur aut ab
his fructibus quos percipere potuisset, nec percipit tenet. l. si fundum
7 l. Certum. c. De rei vend. exceptis quatuor casibus quod tractat
gl.

Post litem contestatam omnes possessores pari se g. d. r. t. intelligit

enim rem aliena ee. Ter sint dno se obligari sentio
ad restituendos fructus, & compensandi ff. officio iudicis. l. 2. §. 1.
si lege gmissoria §. si ante litem. De petit. hered.

Cui bona fide aliena fundum possidet fructus elaboratos suos
at q. cultura & cura l. fructus. De usufr. & h.

Tantundem possidenti constat bona fides, quantum ipsa veritas
bona fides. l. 1. De reg. iur.

Si a utro dno cui alienari permissum erat fuerit res tradita
pauldubis transfertur in accipientem dnum. l. traditionibus. C. De petit.
§. per traditionem. T. eo.

Traditio no a dno facta, quamvis ex iusta ca accipientem
dnum facere non potest. l. Traditio. ff. eod.

Nemo plus iuris in aliu transferre potest, quam ipse habet. l. Item
plus. De reg. iur.

Quisq. rei sua sine facto suo dno ee non desinit. l. De quod
iurum. De reg. iur.

Traditio facta ab his q. administrationis rei sua no habent, ut
te gra iuris auctoritatem facta, nullig. momenti ee l. obliga
ri. §. pupill. De auctor. tut. l. Is cui bonis. De Verb. oblig.
l. Nihilang. De curat. furios.

Bona fidei emptor ee videt, q. ignoravit ea rem aliena ee, aut
putavit eum q. vendidit ee vendendi tute, puta tutorem, negotiorum
gestorem aut procuratorem ee, cui id notatum a dno sit
mandatum l. Bona fidei. De Verb. sig.

Etiam iuris error ex coi sentia possessorum liberat a dno
& mala fide l. sed si lege §. seire. De petit. hered.

Bona fides int. dubio semp. interpretanda presumit, nisi man
ifestis reat argutis contrarium probet. l. Item. C. De Euctio. De reg.
q. meta fidem allegat q. baro debet.

In dubio semp. bona fidei possessor, & boni viri q. libet reputatur
C. l. si eum pernum. §. Vlt. De fideicom. libat.

Bona fidei emptor quo ad percipiendos fructus intelligitur quoad die
 res ab eo empta non sit. L. qui sit. §. ult. de usufructu. §. gtra. Paulus
 respondisse videtur in l. bona fidei. §. 2. in contrarium. De acquir.
 do rer. dem. & Ulpianus in l. qui bona fidei. ff. eo. tit. videtur
 supponere scientiam rei alienae bona fidei cum finiri. De garta.
 hanc vide de h. 7 in alleg. locis.

Ad fructuum acquisitionem non satis est bona fide possessio
 sed iusta possessio ea a qua non est effectum sumat possessio
 requiritur. Ut h. verb. fundi emrit §. 1.

In emptione & venditione bona fides duplici tempore gradibus
 & traditionis intrinsecat oportet. In ceteris gradibus
 sufficit, si tempore gradibus intrinsecat L. ij. de usufructu pro
 empt. Rationem dicit assignat §. 1. 1. T. de usufructu.

Propria auctoritate sine voluntate ut scientia domini quavis
 vis ex iusto titulo rei non vacantis apprehensa possessio
 in proba & iusta est, nec effectum tituli habet L. ij. l. 1. in proba.
 C. de acq. possess. L. si non tradita. ubi gl. quocumque legat. L. si ex
 stipulatione. De acq. possess. L. Nec ex vera. C. d. tit.

§. Is vero ad quem

usus fructus.

Usufructuarius non aliter facit fructus suos nisi percipit fructus
 fructus non percipit ad heredem non transmittit. L. si percipit nisi.
 de fruct. §. 1. h.

Usufructuarius acquirit fructus per se aut per alium percipit pro
 dentes vero acquiritur domino proprietatis L. usufructu legat.
 to. L. si pendentes in prin. de usufructu. L. si usufructu
 rius. C. utmad. usufr. amit. L. si fructus ij. §. locum. de fruct.

Si ex fructibus etiam immaturis a usufructuario percipitur
 aliquid utilitatis, colligi debet, utrum est ut ipsi usufructuario cedant
 debeant. L. per. de usu & usufructu. Legat.

Vsufuctuarig etiam si maturis fructibz nodum tu pcepti
cesserit heredi suo eos fructz no relinquit. h. 7 l. In singu
de annuis Leget.

Vsufuctu fructuarig morte fructz. §. finit. T. de Vsufuctu
Si fructz vltro ceiderint, no sunt fructuarig doni abfructu
pcepti, quanq̃ sane ij fierent bone fidei possessoris. l. si vsu
fructuarig. 7 ibi Bald. quib. mod. Vsufuct. amitt.

Bone fidei possessor fructz quos modo 7 a quocumq̃ sepe
suos facit ut §. p̃ced. 7 l. qui scit. §. p̃terea. De furt.

Si fur decorsperit fructz maturos ex fundo cuiq̃ tu
usumfructu, q̃a ij nodum meo facti erant no potero eos
vindicare aut g̃dictione furtina repetere, ha. n. ad h. nos
dnis p̃petunt, q̃a tu mea intere furti agere possum l. si
fur. De Vsufuct. 7 l. 1. De g̃dit. furt.

Fructuarig etia nrales fructz suos facit, bone fidei vero pos
sessor eos tantum quos uisq̃ industriales uocat. l. Vsufuctu
Legato. De Vsufuct. 7 q̃mad. q̃s utaq̃. l. fructz de Vsufuct. 7 §. p̃ced.

Fructz pendentes mortuo fructuario dno p̃prietatis acq̃ru
h. 7 l. §. finit. T. de Vsufuct.

Fructz pendentes pars fundi ee uident. l. Fructz pendentes
de rei vend.

Pars eidem iuris ee debet cum suo toto l. Zu siang
§. si fructibz. De actio. empt. l. si fraudator §. fructz. Etia in
fraud. credit.

Mortuo fructuario maturi fructz sic dno p̃prietatis acq̃ru
h, ut no pit etiam fructuarig heres repetere sumptz
Etiam ca factos l. si q̃s domu. §. Tōe q̃rit. Locat. l.
Hacteng. de Vsufuct.

Qui ex ca onerosa non t̃nt, etiam si ca cesset fructz tu q̃
onoris p̃prietat l. De diuisione l. Diuortio solut. matr. ñ
in l. a' vobis. De annua Legat.

Fructus non ante collati sunt quam ab eo collecti ^{95.} & percipi
 fuerint h. 7 l. si apes. in fin. 7 l. si serug. §. 5. De furt.
 dicit in his q̄ in modicum tempore gesserunt, sed si in
 longum ut in modicum tempore. d. l. si apes, §. 1. Vbi Bart. 7 tot.
 tit. si agr. Vestig. l. 1. §. Quod autem ait q̄ for De iur. sic.
 Aret. 7 Fab. h.

§. In pecudum

In fructu otium atium q̄ tempore totum facty gaudens h. 7 l.
 in pecudum de usufruct.

Qui pecorum usum fructum hnt eoz facty in fructu parte
 suo iure retinet. d. l. In pecudum de usufruct. 7 h. l. bona fidei
 ff. eod.

Facty, Laci, p̄ly, Lana, 7 similia hys sunt in fructu pecudum
 l. sepp. §. Lana De usufruct. 7 alleg. iuribz.

Annulla party ad fructuarium no p̄tinet nec. n. in fructu hys
 tuo ee p̄t h. 7 d. l. In pecudum l. vetz fuit de usufr. l. p̄t hys
 q̄ duobz §. sed. n. ad Trebal. l. De dicit §. Haereditatem
 d. tit. ad Sc. Trebal. Verz q̄ ino in fructu sit party alie
 p̄t hys videt̄ duo pauli responsa. In l. paulz. Ad l. Falad.
 7 in l. paulz. §. 1. De usufr. Conciliatio inde apud Constant
 lib. 5. Misal. cap. 8. 7 p̄ d. in alleg. locis.

Abstrudū ē hōiem in fructu hōis dicit̄ hie 7 d. l. vetz
 de usufruct.

Hōium grā fructy oēs rez nā gpanit d. l. In pecudum.
 de usufruct. 7 h. Ques. 1.

Dignitas humana v̄tra, ea ē ut non p̄t hys usur̄ in
 acessionē alteri §. Iustissimū. De adit. adit.

Hōo om̄ium creaturaz dignissima ē d. l. Iustissimū. de
 adit. adit. d. l. In pecudum. 7 lex. nr̄um h.

§. sed si gregis

Gregis vinearū fructuariz capitu plantarū nūm̄ hnt
 p̄stareq̄ debet h. 7 l. vetz §. Vlt. cum ll. seq. de usufr.

Thesauri cum rem dñum non tenet in uentoris efficitur. ^{97.}
 in nullis bonis & primi occupantis fit. d. l. si is q. 7. l. nupt.
 nuda. §. thesauri. ff. eod.

Si qd aliqd uel lucrata, uel mety uel custodia gdi. erit, et
 terra no. & thesauri, cuius etiam furtu fit d. l. Nunqua. §. 1.
 ff. eo. l. peregre. De acq. posses. l. A. tutor. De rei vend.

Thesauri inuenti in proprio fundo acquiri inuentori h.

Ntra gsentantia & eig soly de thesauri, qm in suo loco reppit,
 h. 7. l. si is q. ff. eo.

Marit. q in fundo dotali thesauru reppit in alieno reppit m. d.
 ff. de acq. soluto matrimonio dimidiam ptem restituere tenet
 gl. h. verb. suo l. docq. ancillam. C. de rei vend. §. Accidit.
 T. quib. alio. lic. ut no.

Si creditor in fundo cuius domini ius qdam impetravit p non
 dum pempta luendi facultate thesauri in uentrit, ei tantum
 dimidiam ptem thesauri, ut in alieno inuenti licet iure
 in uentionis retinere d. l. si is q. §. vlt. ff. eo.

Si thesauri inuentis in eo fundo cuius soltu hys usufructu, q
 uideris in alieno inuenisse, nec eu pty facis tuu, nec n. in
 thesauri in fructu & l. Diuortio. §. Si fundu. Solnt. m. r.

Si serug cuius usufructu hys thesauri inuenit nihil tibi acqri
 et totum p prietatis dno, nisi in pty tuo fundo inuenisset in
 tunc n. ut dno loci dimidiam ptem tibi daret d. l. si is q. §. 1.
 Quod si serug. ff. eo.

Thesauri intelligit separa a fundo in quo & gdi, m. d. q. cum tibi
 eo te toc, ut q fundu usucapit no uideat qd thesauri in
 eo latentem usu cepisse l. 3. Neratij. De acq. posses. Unde ¹⁰⁴

Venditor tanq circumuentus no pt rescindere uenditionem
 fundi in quo emptor reppit thesauri, q thesauri domi ^{Bald.}
 fortunæ credix. d. l. si is q. §. 1. ff. eo. ¹⁰⁵

Si vasallus in fundo beneficiario ut emphyteuta in emphyteutico thesauro inuenit, in suo inuenisset, in hunc utile dominum, et directo suo pertinet. l. 1. si agr. vel h. l. In ca. s. ult. de punit. Aud. de Ver. et Aluar. in tit. q. fin. regalia, in vsib. feud.

Si in petendo thesauro quarrant directus et utilis dominus ad utrumque transitu inuentore utilis dominus pertinet, sicut et is qui legitime occupavit. d. l. in ca. in fin. de punit. Vbi Bart. bene docet.

Quae felicitate aut in felicitate fortunae contingunt ad emphyteutam spectant l. 1. c. de iur. Emphy.

In propriis nullius religioni astricto loco licet thesauro etiam studiose quere, dummodo id fiat sine sceleratis puniendis sacrificiis, aut alia quae sunt arte legibus odiosa d. l. vnic. c. de thesaur. lib. 10. et tot. tit. c. de malefic. et mathem.

Thesauro etiam in loco non defossus non prius inuentus dominus quam si eum apprehenderit l. ij. s. Nerdus, et ibi Bart. de agr. posses. d. in s. Item lapilli. s. eo. l. si barbatore c. de fidelis.

Qui thesaurum in loco sacro ut religioso ac proprio non data ad id opera inuenit, solutus sum efficit. ut hic.

Qui thesauro in loco sacro religioso publico fortuitum inuenit cum fisco partitur l. ij. s. si in locis. de iur. fisci tit. Quae sunt regalia in vsib. feud. Francus. conatus ita hanc antinomia dissoluit lib. 3. quatuordecim iuris quibus Car. 4. Carri. et Balduing hic.

Qui thesauro in alieno loco fortuito inuenit partem suam partem domini cum efficit h. et d. l. si is qui ff. eo. d. l. vnic. c. de thesaur. lib. 10.

Qui thesaurum in alieno loco scrutatus inuenit, tota loci domino reddere oportet. h. et d. l. vnic.

18.
thesauri in loco caeteris inuenti dimidium caeteris & in fisco
li. et publico repleti dimidium fisco debent, in ciuitatis fundo
q̄li. p̄m ciuitati p̄m inuentali q̄d̄is. ut huc.

Qui supprimit p̄m fisco debitam, totu cu altero tanto soluerit
cogit, alioq nisi dno petenti, nemo thesauri deferre cogitur.
L. iij. de iur. fis.

§. per traditionem.

Traditione dominia res nobis acquirunt. ut huc L. qua ront. §. hoc
quoq̄ res. ff. eod.

Ois res p̄ traditionem facta a dno ex ca & titulo habi,
li, transit in dominu alteri, q̄ansi sint p̄cia stipendiaria &
tributaria, dictis rurs. L. qui hereditatem. C. de heredi.
vel actio vend.

Non pacto s̄ traditione res dominia transferunt. L. Traditi,
nibg. C. de pact. L. Non statim. De pecul.

Res alienata no uidet, q̄ no e tradita. L. Alienata. De
verb. sign.

Ex solo q̄actu nudaq̄ q̄ntione dominu haudquaq̄ transi,
fert. L. si ager. De rei vend. L. pen. C. illo. ut d. L. traditi,
nibg, s̄ traditiōe opp & p̄ tex. m̄m, etiamsi notatim q̄
trahentes, ut statim p̄fecto q̄actu transiret in alterutru
dominium s. l. non statim. de pecul. Accurf. in d. L. Traditi,
nibg.

Cum dominia iure gentium introducta ab app̄tione utraq̄
reiduxerint initium, no nisi p̄ actu utratam debuerunt posse
transferri. L. Ex hoc iure. De iust. & iur. L. i. in prin. De acq.
posse. L. eam q̄. ff. eo. tit. iij.

Principia utrae ab actibz tertium p̄p̄ subdici nequeunt. Bal.
in L. Ea lege. C. de condit. ob caus.

Licet prior tempore prior q̄q̄ iure t̄ratq̄ L. prior L. Creditor

Qui pot. in sig. l. Si fundu. C. Illo. tit. c. 1. De maior. 7 ob.
cui prior. De reg. iur. in 6.

Tamen si duobus in solidum prima tradita, is cui prior res
dita uelati potestatis igitur hinc c. qd. dng. effectus ei solat ante fore
7 solo titulo 7 submixta. l. Quoties. C. De rei vend. l. Si in
p. Si duobus De public. l. Si ea res. §. Vlt. De actio. empt. l. Si
tibi. C. De hered. vendic. vel breuij.

Traditio posterior tutelata soli titulo anteriori p. off. l. Quo
ties. C. De rei vend.

Nihil tam gremens 7 utrali aq. tati, qua uoluntate dno
uolentis rem sua in alium transferre rata hinc p. 109.
num. 7 d. l. Eua. romp. §. Ita quoq. res. ff. eo. vel.

Ntra gsentantem 7 traditorem a dno alienandi aro factam
dominia transferre, p. allegata iura.

Sua qsq. rei moderator 7 7 arbiter. l. In re mandata. C. Mandati.

Iniqua 7 in genus hostis no ee libera rez suaz alienatione
l. ij. Si a. paven. quis manumij. fuerit.

Iniuriaz actio p. petat aduersus eu, q. no sicut me nris rebz
uti meo arbitratu. l. Iniuriaz actio neq. §. Si q. s. me. De
iniur.

Ut dominij translatio ne opet traditio adno cui bonoz suaz
alienatio no sit interdita iure, aut ab alio exire dno pro
fecta sit oportet. l. Traditio. ff. eo. 7 §. seq. in fi. l. 1. §.
Vlt. De reb. eoz q. sub tut.

Dominium q. q. no tota transferre no pt, am. plz iuris
non possing in alios transferre qua hinc igitur. l. Nemo plz
iuris. De reg. iur. l. Si filij. C. De donat.

Traditio nihil amplij transferre debet ut pt qua 7 apud
eum q. tradidit. vel.

Traditio non operatur ultra ius 7 p. tatem tradentis. l. Tra
ditio. ff. eo.

Non e noum eum q dng e qng alienare minime posse §. 1.
T. eub. alien. h. vel non.

pupilli, furiosi, prodigi, & alij ideng licet dñi sint, tñ quia
eortis excausis alienare phibent, dominium spus modo dispo-
nant nullatenus transferant. l. 1. De curat. furios. §. 1. 5.
de author. tut.

Facta a non dno traditio ex ca q translationi dominij su-
te intra sufficiat, tam qbt vsuapiendi l. Clauib. De contra-
han. empt.

Vel

Traditione dñi dominium transfert, no dñi vsuapiendi faul-
tas. h. 7 d. l. Clauib. Cum gl. fin. de graban. empt.

Cum nulla sit errantis uoluntas, si rem tibi tanq tua tradi-
derim dominium no transfert, qd satis satis apparat noluisse
me transferre l. ij. §. subtilig. de gdi. ca. dat.

Cum nullus grabantium sensu res debeat tradi, curandū ne er-
ror q sensu uiliat in traditione intercedat, d. l. 3. §. subtilig. De
gdi. ca. dat. ago l. si y errorem de iuris d. 17.

Si is q tradit no eo aio e ut in accipiente transferat, dominium
non transfert. l. 7. seruū. §. ult. ff. eo. 7 hic ibi uoluntis rem
suam in alium trāfferre.

Non intelligit nullo transferre, nisi q iusta cam transferendi
tit. l. Nunq̄ nuda. ff. eo.

Nuda traditio dr q sine ca 7 titulo fit. d. l. Nunq̄ 7 l.
nuda. De graban. empt.

Simplex 7 nuda traditio sola possessionē no et dominium
transfert. d. l. Nunq̄ nuda. ff. eo.

Traditione dominium accipienti griff, si tñ iusta. ca ad do-
minij translatione idonea pcedat. d. l. Nunq̄.

Eam tñ ueram ee non oportet, s̄ sufficit q grabantia opinio
uera existimari. l. ij. §. Circa. De dol. except. tot. tit. De
gdi. indeb. vel.

Traditio cum titulo ut ea uera ut putativa possessione
& dominium transfert. §. 1. & Bart. in d. l. Nunquam munda.

Qui hereditate uendit, nisi tibi tradidit, tunc propterea re-
manet. l. Qui tibi hereditate. c. de Hered. Vel actio. Vnde

Qui nam ex stipulata uel ex empto sibi debitam, nisi tibi
tradita nactus e, pro e, & ideo pro emptore usucapio illi pro-
re non fit. l. si ex stipulata. l. Fundi. de acq. posses. l. 1. & q. d.
emptor.

Si lege municipij ut consuetudine aliquid constitutum, q. traditionem
respondeat, utpote si remissio possessionis apud tabellionem facta
uice traditionis habeat. tunc ultra traditionem dominium trans-
latum e. Stat. c. 2. & ibi not. De consuet.

Traditione corporalis res cuiusvis generis ff. C. modo generis non
fuerit exempta, nec ei sit interdicta alienatio recte abalienatur
ut h. Verf. & ideo.

Incorporales res traditionem non recipere manifestum e. l. Seruus
§. 1. ff. eo. & hic.

In incorporalibus patientia ut remissio pro traditione tunc l. 1.
§. Ult. De Seruit. rust. §. l. ij. §. Dare. De Usufr.

§. Vendita

Rei uendite & tradite dominium non transit in emptore nisi si-
tium soluerit, aut alio modo satisfecerit, uel ei fides quibus habeat
beat. ut h. & l. qua ratione. §. Nihil in re. ff. eo. l. quod uen-
didi. De grabat. empt. l. Procuratoris. §. Sed si dedi. De tribu-
tor. act.

Colony nisi soluta duo pensiones, aut aliter satisfecerit non fa-
cit fructus suos. l. si seruus cons. §. Locum. §. ibi post. §.
fusa Bart. de furt.

Si creditor pignus reddiderit, fsi coning pecunia recepta,
pecunie fide no adhibita, durat adhuc ta pignoris L. iij. de
pignorat. act.

pignus ppris rei consistere no pot. L. Neq. pignus. de reg. iur.

Aliud e solvere aliud satisficere. ut h. Soluit ppris q. p. tium nu
merat. satisficere q. pignus ut ex pmissore ut fideiussore p. h. L.
Solutionis. de verb. sig. L. 4. §. 1. de re iud.

Cui solutus se gstituit si offert satisfactione gstituto no satisficere
quavis q. satisficere se gstituit, si fideiussore ut pignora det,
rit liberat. L. promissor. §. ult. de gstit. pecu.

Quae inuentione uel origine sunt iurisgentium, appbatione q. for,
ma plerumq. sunt iuris ciuils. h. 7 L. Jus ciuile. de iust. 7 iur.

Rem uenditam 7 traditam q. h. non subito factu facta vendica,
re dno p. mittit. L. securatoris. §. pen. de tributor. L. Quod vendidi.
de g. h. ab. Empt. Si cut 7 eam retinere potest, donec ei q. tium
exoluat. L. Zulianus. §. offerri. de actio. Empt.

Venditor emptoris fidem secuty intelligit cum ipso sciente nec an
tradente emptor in rei possessione utit Lij. C. aq. poss. vel cum
solutioni diem p. scripserit. L. Cui ea lege. C. de pact. inter
empt. 7 vend.

Procurator fisci uel caesaris, tutor iudic 7 curator gstituit pecunia
res distrabere debent. L. si procurator. §. ult. de iur. fis. L. magis
p. h. §. Ne passim. de reb. eoz. q. sub. tutel. ff.

Procurator cui priuaty libera resq. suay administratione gstituit,
sit, fidem de p. h. ut. n. q. cumq. dng factum erat, factum
ff. L. procurator. cui g. maliter libera. de procurat.

Paria sunt utl p. se ut q. alium tradere. h. 7 L. qua rom.
§. nihil interest. ff. eo.

Quae per alium facimq. ipsi q. facere uidemur L. 1. §. Deic,
esse. de vi 7 vi armat. §. Non factu. T. de iur.

§. Interdum.

Regulariter res dominia sine traditione non transferuntur.
L. Traditionibus. C. de pact. et hic.

Vocula, interdum gbaria de iuris iuris reguta indicat. h. 7. l.
qua rona §. Interdum. ff. eod.

Traditio facta ex titulo in habili, iuncto habili subsequenti g
dominii translatione. Vel:

Dominium nominatim ex noua causa sine traditione transfertur.
7. d. l. qua rona. §. Interdum. ff. eod.

Per traditionem ea quae alienata sunt, q. post traditionem aliena
ta ff. l. si res. de empto. l. ij. §. Illud. de acq. posses.
l. si serug. §. 1. hoc tit. mo. l. quaedam. de rei. vend.
l. siue aut. de publ.

Qui usufructum retinet donata proprietate ad alium trans
tulisse satis eo facto intelligitur. Vel:

per solam retentionem usufructus transfertur dominium 7. posses.
sio l. quisq. C. de donat.

Nemo in re sua usufructum habere potest, cum res sua nominatim
seruat. l. uti frui. si usufruct. pot.

Qui pignus in re sua sibi seruauit non suam distrah
isse intelligitur. l. 1. §. ult. 7. tibi gl. pen. sub fin. de reb. cog.

Neque pignus, neque depositum, neque pecuniam rei suae gstitere
potest. l. Neque pignus. de reg. iur.

Qui gstituit se alteri rei nomine possidere uidetur ei re tradidisse.
l. eund. meo. de acq. posses.

Rei emptae signatio q. traditione tutus. l. eund. si res §. Ma
ria. de fic. 7. com. rei vend. nisi tanta signatio res eent re
submitteretur. l. 1. §. si dolium. ff. de et. tit.

Signatura rei p traditione tunc, nisi adhuc mensura
f. d. l. 1. §. si de litem. ff. de d. tit. de pic. f. com. rei vend.

per instrumentum traditione plerumque transfertur q. i. s. g. h. i. j. k. l. p.
c. de donat.

Notis instrumento aucto donandi tibi tradita non est ista transpo.
hisse videtur. Bart. in l. Labro. de donat.

Qui chirographum legat, non tabulas sed debita legasse videtur. l.
serum filij. §. eum q. chirographum. de legat. 1.

Actus instrumentum crediti videtur q. i. s. g. h. i. j. k. l. p. ad exigentia
creditorum. l. f. hic in addit. ad part.

Si tibi rem spectantem ducam, idcirco agere ut res oculis subiectam
possessionem in te transferat, ex solo rei aspectu videtur rem
tradidisse l. 1. §. si iusserim. l. quod meo. §. si venditorum,
de acq. posses.

Custodia meo nomine addita tunc p traditionem l. quarunda. de
acq. posses.

Favore ecclesie dominium sine traditione transfertur l. vlt. c. de
ss. eccl.

Ex ultima voluntate dominium sine traditione transfertur l. cu
pater. §. surdo. de legat. iij. l. a Titio. de furt.

Acta hereditate legatum ipso iure intelligitur a morte testatoris
translatum in legatarium. l. a Titio.

Intra omnium bonorum societas, utrinque transfert dominium sine
traditione. l. i. §. 7. y. §. soc.

Ubi pristini dominiij reliqua conservantur, dominium sine traditione
vel revertitur l. 1. de in diem addit. l. ij. de leg. unij. sor.

§. Item si quis merces.

Clavibus apud horrea traditis, intram in horreis q. i. s. g. h. i. j. k. l. p.
possessio tradita videtur. d. l. clavibus. de graben. empt. l. 1. §. si
iusserim. de acq. posses.

Clavium traditio q̄ res inclusas traditione ualst. h. 7 l.
Eua rōnō. §. Item si q̄s n̄t̄cs. ff. eo. l. Clauibg. De contrah.
hon. empt.

Item p̄loz clauibg sacerdoti datis, sacerdotij q̄si possessione
transactam uideri recepta ē. Anth. de Butr. in c. ult. calu.
10. De cā. possel. 7 p̄priet. Albert. de Rosat. in d. l. 1. §. si
iustitiam. De acq. possel. Aliud in l. Traditionibg. c. de pact.

Vbi iusta cā nō q̄ cessit clauū traditio custodia tantum
gmisse signationem h̄t. l. Cum pater §. pater plurib. Vbi Ber.
Annotauit. de Legat. ij.

§. Hoc amplius.)

Qui rem in missilibg sparta occupat, eig dng efficiat h. l. eua
rōnō. §. Hoc amplig. ff. eo. l. si id q̄. §. 1. pro derelict. l. Ne
emptio. De contrahen. empt.

In oibg rebg q̄ dominū transferant guerrant oportet affectu
ex utraq̄ parte grauentia. l. In oibg. De oblig. 7 actio.

Nonunq̄ p̄pter uoluntate dñi etiā in p̄sonā incerta collata
dominium transferit. ut h. Cum concord. alleg.

§. Qua ratione.)

Qui rem a dño p̄ derelicto habitam occupat eig dng efficiat
h. l. si id q̄. §. 2d q̄ p̄ derelict.

Isdem modis res desinunt ee n̄rē q̄bg acquirunt. l. 1. pro
derel. l. Nihil tam n̄trale, 7 l. fere q̄bgumq̄. De reg. iur.

Res proderelicto heri dr, cuius dominū possessione dng ex
aio suo abiecerit l. 1. 7 ij. p̄ derelict.

Nemo tenere res suas iactare p̄sumit l. cum de indebito. De
probat.

Seruus qm̄ agrotū inhumang dng nō uirat h̄tq̄ p̄ derel.
h̄to, suisq̄ iuris efficiat. l. ult. p̄ derelict. l. vnic. §. sed scimq̄. c.

Res quoad illam partem, aut corporales aut incorporales
sunt. h. 7 d. l. 1. §. Quaedam. de rer. diuis.

Res corporales tangi sua natura possunt. Incorporales vero minime
se in iure consistunt, licet corporalia in iis consistant. h. 7 d. l. 1.
ult. de rer. diuis.

Natura rerum non facti accidentia consideranda. h. 7 d. l. 1. in verb. sui natura
§. si quis posthumos in prin. & l. questum. de liber. posthu.

Res appellatur incorporalis inspecto suo universo, non autem inspecto suo
particulari h. 7 d. l. 1. §. Quaedam. de rer. diuis.

Continuus non semper mutat naturam propter contenta. §. iura allegata.
Qui hereditatem audivit, non potest evictio rei aliam hereditariam
non. n. uendidit res hereditarias, sed quaevis in tract. l. ij. de heredit.
ut actio. vendit.

Hereditas nihil aliud est quam successio in universum in eo quod defunctus habuit
tempore mortis. l. hereditas de reg. iur. l. nihil aliud. de verbo
signif.

Accidens seu adhaerens assumit sibi naturam substantiae. l. eadem §. iij.
de rei vendic. in extrinseca natura accipiendum est, non. n. induit ad
haerens intrinsece rei cui accedit naturam, ut h. 7 d. l. 1. in fin. de
rer. diuis.

Res incorporales accessiones corporum esse possunt h. 7 d. l. 1. in fin. in d. seruit.
ut §. facto sic adhaeret, sine eo ut existere nequeant. l. 1. cetera
§. dicitur. §. 2. deo. T. tit. seq.

Incorporales res quia tangi non possunt traditionem non recipiunt
l. iij. §. fac. l. seruique bona fide. §. 1. de acq. rer. dom.
sed quasi traduntur patientia domini.

In incorporalibus patientia ut remissio per traditionem tenetur. l. 1. §. 1.
de seruit. rust. §. d. l. iij. §. dicitur. de usufr.

In incorporalibus patientia idem efficitur quod in corporalibus
naturalis traditio. l. quoties. ij. de seruit.

Incorporalia nunquam simpliciter usu capiuntur. L. si unus
 & bona fide. §. 1. De acq. rer. domi. Ea nec possideri, nec posside-
 ri possunt. L. ij. in princ. de acq. posses. Usucapio ante sine posses-
 sione non potest. L. sine possessione. De Usucap. Quatenus tamen ad-
 haerent corporalibus cum ijs describi possunt. L. si aliena res
 bona fide. §. hoc iure utimur. De Usucap. Jo. Fab. lxx.

In corporalibus vindicta admittitur. In incorporalibus minima.
 L. Actio in rem. De oblig. & actio. L. vindicta. §. ibi per Bart.
 de rei vindic.

Incorporalia iura usque adeo nobis adherent, ut nulla unquam
 non dissolvi possunt a nobis. gl. in L. ij. §. soci. Corporatum vero fac-
 cilime est translatio §. per traditionem. 7 tot. tit. quod.

Res corporales sunt in loco. Incorporales nec ullo loco con-
 cluduntur. L. Cuius seign. De Legat. ij.

Annali exceptione totum rem quae in domo est non possidet
 dum nota debitorum, quae non potest intelligi aliquo loco sita. d. l.
 Cuius seign. De Legat. ij.

Ceterum ubi nulla sit aut loci fieret mentio, constat rei
 appellatione generari nota debitorum 7 reliqua iura. L. Rei ap-
 pellatione. 7 ibi Alciat. De verb. signif.

DE SERVITUTIBUS RUSTICIS

corum Ruricorum 7 Urbanorum Tit. 3.

Servituta quaedam personales sunt, aliae reales, haec mixtae
 Iaf. 7 ad. in §. aequo. 7. de actio.

personales sunt quae a persona debentur personae, cuiusmodi est ser-
 vitus quae debetur ipsi domino a seruo. L. Libertas §. servitus.
 de stat. homi.

Servitus realis eius quod in herens, ipsi uti hinc respicit
Falterig libertatem diminuat. Bart. in d. l. 1. De servit.
Servitutes reales sunt aut quod dicitur Urbanorum aut rusticorum
ut hic.

Rusticorum quod dicitur servitutes sunt quod rusticus quod dicitur. v. gratia fructuum
passendorum aut colligendorum factis debentur. Ut h. 7. passim tot.
tit. ff. de servit. rust. quod dicitur.

Urbanorum quod dicitur servitutes sunt quod Urbanis quod dicitur. v. edificijs de
bentur. Ut h. 7. tot. tit. De servit. Urb. quod dicitur.

Urbana quod dicitur sunt omnia edificia habitandi causa facta, sicut in
agro sicut in villa fuerint. Quia Urbanum quod dicitur non longi sunt
sunt intra, l. Urbanorum de servit. Urb. quod dicitur. l. Urbana quod dicitur. Ut
Alciat. de Verb. sig.

Horti in edificijs constituti, atque ad amoenitatem Urbani quod dicitur
sunt quod aliqui compati. Urbanorum appellatione continentur. d. l. Ur-
bana. De servit. Urb.

Rustica quod dicitur sunt, quod non habitatoris ergo, sed vel propter ut fructus
um servandorum, ut alterius cuiusmodi usus gratia parata sunt. l. eo
iure ff. Stabula. In quod b. caus. pig. ut hijp. tant. grab.

Stabula ut dicitur in foris tenent urbana quod dicitur recte dicitur. l. Ur-
bana quod dicitur. Ut Alciat. de Verb. signi. Ut autem loca illa nota
sunt quod armenta et greges stabulantur rustica continentur. d. l. eo
iure ff. Stabula. In quod b. caus. pig. ut hijp.

Ut dicitur in iudicem sit ne servitus rustica ut urbana, in praesentem
et quod dicitur, cui ea debentur, nam cuiusmodi conditionis erit etiam ser-
vitus. l. 1. De servit. Urb.

Via sicut intra servitus et rustica ut h. in prin. edificijs tenent
debita urbana est. Accursus in l. pater filia. de servit. l. 1.
gat. Alciat. in d. l. Urbana.

Rusticorum

108

Rusticorum quod iura sunt, iter, actus, via, aqueductus, in 7 l. 1. de seruit. rust. quod.

in
7
via in fult. p. adt. gangstrig.

Iter est ius quo quis libere potest ambulare et ire non tantum pedes sed etiam equos commovere, aut lectica usque. l. 1. in prin. cum sella, et l. inter actum. de seruit. rust. quod.

Per agrum aut alium locum alienum non licet ire. l. dicitur de seruit. rust. c. oes. 1. dist. Unde vadens a domino iure prohibetur per l. iij. §. plane. de acqu. rer. dom. §. plane. §. de rer. diuis. et si pertinaciter contumaciter in iuriarum actione queritur per l. iniuriarum, §. ult. de intur. Nisi ibi seruitus imposita fuisset l. per agrum. c. de seruit. et aqua.

Cui concessa est seruitus itineris omnia necessaria facere potest. ea sine quibus usus seruitutis nullus esset. l. si iter. de seruit. l. seruitutis. §. si domo. de seruitut. Urb.

Et si dominus quodam seruitutis prohibeat concessoria datus l. loci §. si quis mihi. si seruit. vindic. quod non in itineris seruitute duntaxat obtinetur, sed et in alia quacumque. l. reflectionis. cum quod iter. l. veteres. de itin. actus pri. modo id in personis eius cui seruitus debetur fiat. l. et si forte. §. et calli si seruit. vindic. namque non ad aliud tenetur quam seruitutem debet, quae ad patientiam l. quoties. §. 1. de seruit.

Regulariter cui non dicitur concessum est, ea omnia videlicet tributa sunt quibus concessum explicari non potest. l. ult. de offic. eig. l. ij. de iur. iudic. l. Aug. et pot. in pri. l. iij. §. ult. de pen. legat. c. quod terra et c. suspicionis. de offic. delegat.

Per contrarium si is cui concessa est seruitus itineris aut alia facere uellet non necessaria recte prohiberetur. l. si eo loco. §. penult. si seruit. vindic. l. iij. §. pen. de itin. actus pri.

Cui debet itineris servitus, ut in itinere tunc alio uti: Acur
h. 7 alij sequuntur. Cuius tunc portus hic recte in iudicio
reprehendit, nam persona ad alium nunquam extrinsecus intelligitur
L. si ita stipulatus. §. Chrysochori. De verb. oblig. 7 quomodo
hoc est in uxore, filijs, 7 alijs q. sunt de familia spectat.
Si ita stipulatus fuero. De verb. oblig. Ergo in generaliter est in
tote. L. ius singulare, de Legib.

Quando constituitur marito iter per fundum per se cum dicitur uxore
rem d. L. si ita stipulatus fuero. De verb. oblig. propter durationem
separationis. L. possessionum. C. contra utriusque iudic. aut contra societatis.
L. si quis vin. de duob. reis.

Cui servitus itineris in infinito relicta est, per quolibet fundum
per quem ire potest modo civiliter: minore servientis fundi est
tributo. L. si cui. de servit. L. sed q. De servit. rust. §. 1.
latius. n. indulgendum non est. L. in fundo §. Consequitur. De
iurid.

Electio loci per quem casus permittit statim atque alijs locis de
servit. per quem iur. d. L. si cui. de servit.

Servitute itineris simpliciter nec in infinito per fundum legata
heredi facultas est, per quam per fundum vellet constituitur servitutum
L. si via. de servit. rust. Quid. quante autem latitudinis debet
esse iter docet. L. Cato gauri. §. Si totus §. ad fin. De servit.
rust.

* II.
Actus. vrbg.

Actus ab agenda proprius est prout ut hic iter utro ab eodem
dictum, est proprium huius.

Cui actum habet, 7 plaustrum ducere, 7 iumentum agere potest
L. cui sella. L. inter actum. De servit. rust. Quid.

In actu iteri e, in itinere vero acty non glanoff. l. ¹⁰⁵ Cuius fru-
strum. De verb. obl.

Cui.

Si qui stipulaty actu denide stipulaty eignedi ita nihil agit,
d. l. usufructum. De verb. oblig.

Cui actu legato iter admittit nihil admittit, qz nunq acty sunt ite-
nate eo pt. l. 1. de adm. Legat.

Cui gredit qz magis e ubiqz 7 ming gredi videt. l. filijfam.
§. ult. de donat.

Cui iter qz actu hnt, si statuto tempore tantu rert no pnt acty,
l. ij. cremad. servit. annit.

Concessa servitute acty qz tam angusta locu, ut pen agri
non possit, qz non valet in uim acty, in uim itinereis defen-
dip. l. si cui de servit.

Occupato loco servitute acty in pta fluminis 7 facta alluvio
no restituta reponitqz servitqz in pristinu statum. l. si ager 7 l.
cum usufructum. Cui. mod. v. usufruct. annit. l. si locy in
prin. Cui. ad. servit. annit.

III.
via stray ftn od
wegg.

Via a vehendo didta e, qz prius e vehiculoy h. 7 l. de
servit. rustic.

Via e ius eundi, agendi, 7 trahendi lapidum aut lignu, 7 rictu
hista ferendi. Accurs. h. 7 in d. l. 1. de servit. rust. Vide Fra.
Duarum lib. 1. disputat. annit. cap. 31. 7 10. Constat in l.

1. ff. de servit. in verb. via.

Via latitudo ex lege decem uiali in pfectu octo pedes
hnt, in anfractu sedecim. l. via latitudo. De servit. rust. n. j.
forte minor gstituta sit via. l. certo §. latitudo ff. eo.

Qua tu gmode uehiculu duci possit, alioy acta eo potiqz in
hntur. l. via gstitui ff. eo. l. si tam angust. de servit.

Acty latitudo uel ex quantione gtra hntu, ut qz arbitratu tu,
dus dimitti debet, hac tu admittita cautione, qz ei cui debet
uehiculu ducere liceat. d. l. si tam angust. 7 d. §. latitudo.

iii
Aqua ducty. wasser.
Cythung.

Aqua ducty & rus aqua ducenda p fundu alienu h.
Seruag ois in iure qstitit L. 1. De seruit. Urb. qd. l. ij
ad. seruit. amit.
Alia & fructy aqua ducenda, alia haurienda L. ij. §.
de seruit. rust. qd. §. Inter res pzoq. T. eod.
Qui ius aqua ducenda hnt in alium locum, qua ad qm seruy
acqfita & aqua ducere no pt. L. Ex mso. De seruit. rust.
qd. L. 1. §. Illud. De aq. qd. id. 7 asti. hinc seqq no pte eueny
aqua usum alteri gcedere. L. cum essent. §. p. plurim. De
seruit. rust. qd. Nam seruitute mibi gessa no possum uti
& me in alium ptem fundi, qua ad qua seruity & qstia. de
ex mso. 7 nisi seruata forma gessionis. L. Non mag. C. de
uit. 7 aq. La q hnt seruitutem no pt aliter uti qua ad fa
aut fundi sui gmoditate. L. Quoties. De seruit. L. Ergo. §. de
De seruit. rustic. 7 ga aliaq seruitutis seruity inducere p g
L. 1. De usufr. Leg. Intelligit qd dicta, ut qd dnt pty q aqua
ingressa fundu dominantem, nam postquam fuit in agro
cui debita erat, poterit dng aqua illam in locu pmois alio
ducere. Accurj. 7 alij. in d. l. Ex mso. nisi duo loci seruitu
tis noceant. L. 1. §. Illud Labro. De aq. quot. 7 asti.

§. Prædiorum Urbanorum.

Seruitutes q edificijs debentur urbanae ee intelliguntur. ut om
nis ferendi, ligni mittendi, stilli adij auferendi uel non au
tig no tollendi, 7 luminibz no officiendi. h. l. urbana qd. i.
De verb. sig. L. 1. Cota qd. i.
Prædiorum urbanorum seruitutes eod. i. p. p. sunt, siue ille in
urbe siue in agro sint. a leg. iurib.
Ædes oes privatae Urbanæ sint urbana prædia appo
lantur. d. l. 1. Communia prædia. d. l. urbana prædia
de verb. sig.

f. 110

Onaris ferendi seruitus & rus, & columna, paries, aut aliud
aedificium sustinere debet contra vicini l. Eum debere. De serui-
tut. Urb. l. Sicuti. §. Distant. si seruit. v. v. d.

Cui onaris ferendi seruitus debet, agere in vicino potest, ut ruina
columna vel pariete restitatur, eamque oneri ferendo idonea potest
idque suis sumptibus & futuris. d. l. Eum debere. §. d. §. Distant
& utrobique d.

Regulariter propria seruitutu intra ea est, ut dicitur quod ius
uicinis ad patientiam duntaxat, ad factum nullo modo
tendant. l. Quoties. i. §. vlt. de seruit. l. potest contra quod. l. i.
§. vlt. de aq. plu. aren. intellige prima causa in scripta &
principaliter. Nam in sequens ad factum quod tendi potest, ut in
seruitute onaris ferendi, ex quo uoluit pariete contra pro-
prio sustinere, paries autem alterius esse non potest, nisi collapsus resti-
tuatur in sequens obligatur ad refectionem. d. l. Eum debere.
de seruit. Urb. §. d. l. Sicuti. §. Distant. §. Aristo. 7 l. et si
forte §. Etiam. si seruit. vendic. plerumque enim in sequentia licet
quod principaliter prohibetur l. i. de auctor. tut. l. si is qui duos dicit
liberat. Legat.

Secundo regula declarat, nisi quod seruitutem debet, illud factum quod tempore
temporis spacium potest solui non fuerit, ut eius memoria
non existat. l. ij. §. Apud Labronem. de aq. plu. aren. l. appo
quippe tempore uim habet expressi §. ff. l. Hoc iure. §. Dicitur
agua. de aq. quot. 7 c. sti. c. sup. quibusdam. de verb. sign.

Tertio creditur regula nisi in seruitute notatum actu esse gratum
ritum. l. i. §. Apud Alphenu. ubi Accurf. Bart. & alij. de aq. plu.
aren. cum ex contrahentium questionibus gratum Legem auis
patere intelligantur l. Contractus. §. Sed hoc ita. Verf. Legem
n. de reg. iur. c. contractus d. tit. in 6.

vel bromig

In seruitutibus q̄s nō tenent ad factū, sed tantū ad patiētiā
d. l. enclaves, p̄terquā in seruitute oneris ferendi. d. l. cum
debere nisi ut alias ita captum. d. l. ij. §. apud Labronem
vel alios in staurat p̄miserit. d. l. ij. §. apud A. p̄ter
Alia ē seruitus oneris ferendi, alia tigni immittendi. l. et
forte. §. etiam. si seruit. vind. Bart. in l. si cuti. §. Comp. et
dicit. tit.

In iudicando q̄ tractu aut alio quouis actu p̄cipua p̄
ma, 7 principalis eig acty cā spectanda ē. l. i. §. De p̄cipua
depos. Scriptores late in l. 2. si cert. p̄t. gdiēt.

11

Tigni immittendi seruitus ē ius quo vicinū p̄t in parietem
vicini tigna immittere. l. hoc q̄. De seruit. Urb.

Non licet aliam iure libertatis, q̄cūq̄ immittere in aedem
nisi sit seruitus q̄stituta, ut nisi partes sit. l. i. arg.
sed et si in ter te. De ser. Urb. l. si vitam. §. Ad ianua. quod
ui aut clam l. si fr̄s. §. Item tutela q̄ soci.

In suo vicinū ita habere licet, quatenus nō immittat
in alieno. l. si cuti. §. Aristo. si seruit. vindic. l. quoniam. §. i.
ad l. agl.

Immissu aut edificatum in mōo citra seruitutē licet mōo
p̄pria auctoritate recidere, 7 destruere, l. cuti. §. si p̄
tectum. Ad l. agl. l. si vitam. §. si q̄s ianua. quod ui aut
clam. quia q̄ in solo meo etiam ab alio, 7 ex aliena ma
teria edificatum ē, solo cedit, 7 ita meum fit. l. Ad ea. §.
Ex diverso. De acq. rer. dom. §. Ex diverso. §. de rer. diu.
quap̄ter destruendo nemini iniuriā facere uideor, cū solū
mōo ē. l. si in area. Et gdiēt. indeb. Reby namq̄ mōo ubi, ut
abuti licet. l. si et si lege. §. Consuluit. De pelit. hered.

In cor pariete noua ligna in locu antiquoq surregari pnt
 in alia aute pte parietis no pnt, nisi paries adhuc sit in
 cor qstiq, ut nisi ad ferenda ontra destinaty eet, 7 nre parietis
 nre uicino noceret, tunc n. iure societatis no seruitutis, noua
 trabis imittende 19 e fac. l. Quada Hibern. s. parietem. Vbi
 bellissime Angelg. De ser. urb. 7 mltiq colligit in l. parietis
 cum l. Seq. 2p dam. infelt.

In re cor nemo dnoz quasi dng solg, ad suu arbitriu, ubi re cor
 uel in ea qcaq alteri inuito facere pt. l. An unq in fin. si ser.
 uit. Vind. l. Sabing. Cor diuid.

111

Stillicidium auertendi seruitutis 19 e, q uicin p aquam, supra
 telu suu cadentem, in locu uicini auertere 7 deriuare. l. 1. l. Ser.
 uitutes q in supine s. si sublata, 7 s. Seq. De ser. Urb. qd.
 7 hic.

Nemo stillicidia alteriq suscipere cogit nisi seruitute gstituta
 d. l. 1. 7 ibi colligit. De seruit. Urb. Ita qppe libex e uniusiq
 in suo facere 7 edificare, ut nihil in alio inmittat. l. si
 cuti. s. Aristo. Si seruit. Vind.

Qui debet seruitutem stillicidij recipiendi, no pt edificare in
 loco ubi cadit stillicidium l. Seruitutes, s. si seruat. De ser. Urb.

qd. Sic n. impediret vsq seruitutis, cui dng qdij seruentis
 impedimento ee nullo pacto pt. l. Edificia. l. si arbore. ff. illo
 tit. De ser. Urb.

Qui het stillicidij auertendi seruitutem, nihil agere pt q gm,
 uior 7 durior fiat seruit. Licet quo leuior sit pit. d. l. Ser.
 uitutes. s. si antea. De ser. Urb. Vicini qppe gditionem
 meliore qte facere possung, deteriorē non possung, ut illi
 l. c. scribit

Extincto edificio cui stillicidium auertendi seruitas de hys seruitq
 ipsa non extinguit. Quocirca si reponat in eade spe, 7

qualitate edificium q. stando est denuo. d. l. servitutis. s.
sublatu. De seruit. vrb. qd. Neq. u. mutatione rpi. servitutis
reze feunt, pemptaq. ex aq. tate restituunt. l. eum debere. 7.
si tate. De ser. vrb. l. Et si forte. s. etia. si ser. vrb. Tame.
diuersa sit in seruitutibz psonaz, ut in usufructu q. dirato aucti-
uo interit. l. Repti. s. R. ei mutatione. Enib. mod. v. usufr. amit.
Qui cum seruitute alig non tollendi, debet seruitute stillicidij
illam remittendo, in hac sibi no. p. iudicat. l. si domg. De seruit.
vrb. Etenim quando plura 7. diuersa iura uni p. p. uent, uno re-
pudrate, alia no. tollit. l. 1. s. sed uidentu. De success. edit.
l. si prig. in prin. De aq. plu. arcend.

Habens seruitutem stillicidij recipiendi si p. mittat edificari
in loco seruientis eam amittit. l. si stillicidij. Cuperad. seruit.
amit. nam aliq. gessio inutilis est.

Stillicidij ambitu uel casu denotat dominium in ambitu fundi. s.
nihil extra p. b. l. vlt. s. vlt. De ser. vrb. Cui ad stipulato. Cic. in top.
post princ.

Seruitus nisi inter sit q. stitui no. p. l. Quoties. 1. De seruit.

Quoties aliqua res p. uicino ut eig. p. d. p. esse nihil p. h. b. t. eig.
rei no. re seruitute q. stitui. d. l. Quoties. 1. De seruit. l. Veluti. De
seruit. rust. qd. Unde seruitus stillicidij no. auertendi, ut ad mi-
plenda cisterna, uel cloaca purganda, aut ad irrigandos
hortos adig. g. l. g. nos recte q. stitui. gl. 7. d. d. in l. 1. De seruit.
vrb. qd. 7. hic.

Iure coi. unianiq. e. libez. ades suas etiam usq. ad caetu
tollat. l. vlt. De seruit. l. vlt. 7. pen. Quod vi aut. clam.
l. cum eo 7. l. Cuiq. De seruit. vrb. l. Altig. l. De seruit.
7. aq. nisi seruitutem alig no. tollendi debeat. ut h.

Qui seruitutem alig tollendi no. de h. p. t. arboris 7. uin-
daria q. cumq. h. are supra ea altitudin. l. Quod aute. 7. l. p. t.
ficia. De seruit. vrb. qd.

III.

V.

qui seruitutem ne luminibus officiat debet, quia ab eo fit
ad luminis impedimentum prohiberi potest. §. Inter seruitutes.
De seruit. Urb. Ad eo ut si arbor plantata et posita sit, aduersus
impositam seruitute fieri dicat. §. Si arbor. De seruit. Urb. §. 1.

Seruitus ne luminibus officiat simpliciter imposita intelligitur, tam
de presentibus quam futuris luminibus, nec unquam ad presentia lumina
stringitur, nisi constituta seruitute cum expressione uerborum presentis
temporis facta fuerit. §. Qui edificium. Cum §. seq. De seruit.
Urb.

§. Inter rusticorum

Hausus aquae seruitus et igitur haurienda aquae ex fundo uicini
ad quodammodo utilitate et modo. §. Ergo §. Neratius. De seruit. rust.
§. 1.

Hausus gressu iter greditur §. iij. §. Qui hausum. De seruit. rust.

Sicut hausus tantum sicut aditus tantum gressu utrumque primum
intelligitur. §. Qui hausum.

Seruitutis gressione facta, quod ad ea necessarium et tributu quoque
conferri debet. §. Si iter. De seruit. §. Seruitutes. §. 1. De seruit.
Urb. §. 1. Refectio tota §. 1. Veteres de itin. aduig. rti.

Concesso uno, ea opera gressa intelliguntur, si ne quibus gressum esse
non potest §. ij. de iurisdic. §. 1. §. 1. De usufruct. §. 1.

Ex flumine publico sine gressione unicuique aqua ducere et haurire
licet. §. Quo minus. De flumin.

Hausus aquae, sicut aqua ducta potest ex eodem loco gredi pluribus
modo posterior gressio prior non impeditur. §. ij. §. ult. De seruit.
rust. §. 1.

Pecoris ad aquam appulsus seruitus et praedae ad fontem aut
alias aquas uicini appellendi h. 7d. §. pecoris de seruit. rust. §. 1.

pecoris ad aquam appulsus seruitus si constituta sit potest hauriri
cuius maxime fructus in pecore consistat potestalis est nisi certa
persona a gredente demonstrat. §. 1. §. pecoris aliq. §. 1.

utiq. l. Mela. §. quida libertis. De alim. 7 cib. Legat.
L. si q. binas. De usufr. aut simplex ius personale, unij rō
nulla fit ad heredes transmissio. L. Caig. C. De annu. Legat.
L. pater filie. De seruit. Legat.

Si gressio servitutis fit p. verba facti. (Ut cedo tibi faci-
tatem eundi, ut ut pis agere, haurire aqua 7 s' umbra) perso-
nalis iudicatur. L. Apud Tuhianu. §. Si q. alicui. De legat. 1. §.
autem verba gressionis ius sonent. (Ut cedo tibi aqua duc-
tenda ius aut servitutem) realis erit. L. Cum fundo 7 d.
pecoris. 7 l. seq. De ser. rust. §. vide. ad in d. l. pecoris.

Qui ampliorum numerum pecorum qua debeat ad aqua appo-
lit non p. in universum p. hiberi, cum pecora separari p.
L. 1. §. Marcell. De aq. quot. 7 disti. In his appo q. diuisa
sunt 7 separabilia non utitur utiq. p. multo. L. Si sponso
§. Invaliter. De don. inter vir. 7 ux. L. 1. §. sed 7 si. mihi. De
Verb. oblig. c. si confirmationem, de elect. in 6.

VII

Pecoris pascendi servit. ius e. pascendi pecoris in alieno agro
L. 1. §. In p. d. 7 l. pecoris. De seruit. rust. §. d. 7 hic.

Pecoris gressio verbo quamp. quadrupes q. gregatim trans-
7 pascunt. L. ij. Ad. l. Acq. l. Legatis. §. Pecorib. De Legat.
ij. 7 l. T. ad l. Acq.

Nemini licet pec. sua in alieno pascere. L. Quint. Ad l.
Aquil. aliq. frustra de re imponere servit. ut h. Cum alleg.
his 5.

Si e. gressio de pascuis aut memorib. ville seu alteri civitate
in q. b. g. libet de civitate p. ticulariter p. mittere pec. sua
ut depascat, q. e. ex ea universitate, no. e. in illa ca. testis iud.
ntg. Cyn. in l. parentes. C. de testib. Bart. Palij in l.

Sed si hac. §. patrum. De ni sus uoc. tunc n. tr. res ppria
quar. ex quo eig gmodu t nigmodu ad singulos spectat. l. 1. §.
Biduum, qu. app. sit. 7 in res ppria testimonium dicitur iura
faulitate oibz submouerunt. l. oibz. c. de testib. l. Nullz. §. dist.
tit.

VIII.

Seruitz calis coqndae ig e coqndi calam in fundo alieno l. 1.
§. Vlt. l. Ergo. De seruit. rust. §. 4.

Calis coqndae seruitate ig eide eximenda glineff d. l. Ergo
7 l. seq. De ser. rust.

IX.

Arena fodienda seruitz ius e arena fodienda 7 tollenda in
agro alterig. d. l. 1. §. Vlt. 7 d. l. Ergo. De ser. rust. §. 4.

§. Ideo autem.

Praedioz seruitates appellamz, qz nisi inter eos qz pedia posside
gstitui no pnt. l. 1. cora §. 4.

Seruitz fcto ita adhaeret, ut sine eo existere neqat. d. l.
cota §. 4. Quoties. De seruit. 7 huic adeo cohaeret, ut simul
transeat, l. si aqueductz. De gtrahan. empt.

Ad Constitutione seruitutis 7 domaniaz 7 seruiente fundo qz est
d. l. 1. cora §. 4. Hoc in gstitutione seruitutis uerig dr.

At qz mitti seruitz etiam pnt sine fundo. l. Haerdes. §. At ea
stipulatio. Famil. cerisf.

Futuro edificio imponi 7 aqri pnt seruitz. d. l. 1. 7 l. si serui
uitz. §. Vlt. De seruit. Urb. §. 4. no ut tunc uelut, cum sin
ne padio gstitere no pnt, sed ualebit cum fundz erit edifi
catz.

Qui in alieno padio seruitatem mihi gstituit, no tenebit
seruitz, st euictionis noie mihi obligabit. l. Fundu cuiqz. §.
si 7 alienu 7 ibi gl. 7 l. si qz p fundu. De euictio.

Nemo nisi qz hnt p dium seruitutem acquirere pnt.
l. Juliang. De fund. dot.

Nec fructuarig nec socij cō fundo p̄ imponere ut
rere seruitutem. L. Sed & si qd. in adificauerit. §. vlt. de
usufr. L. vng. de seruit.

In re cōi nemo dōtorz inscio aut invito altero iure q̄cō
facit. L. Sabing. Cōi diuid. L. In re cōi. De seruit. vrb. qd.

Solig proprietatis q̄lij dng p̄ ei seruitutem acquirere p̄ nullo
modo imponere. d. l. sed & si qd. in adificauerit. §. vlt. de usufr.
pater castrensi peculio filij sui seruitute acquirere p̄, q̄
uis nō possit imponere. L. Ex castrensi. §. Seruos. De castren.
pecul.

Quamuis sepulchra nri domini nō sint ultra tñ ad ea
q̄ p̄ acquirere & vindicare. L. i. si seruit. vind.

Seruitutes q̄dōz cum reales dicantur q̄ a re rei debentur
cum p̄sona non extinguuntur. L. In oibz causis. de reg. iur. m.
favore certae p̄sonae q̄stitutas eas apparat. d. l. pecoris. De
seruit. rati. Regula §. n. reales seruitutes q̄dio in hoc rati
p̄petuo cum q̄dio durare solent.

§. vltimus

Seruitutes p̄sonarū, stipulationibz, ac testis q̄stitui p̄nt. vlt.
L. iij. de usufr. L. vlt. de ser. vrb. qd.

Constitutio seruitutis q̄stata nō oīo efficit aut q̄stituit serui-
tutem, s̄ tantū p̄sonatō adtionem tribuit ut ea q̄stituat. L. si
partem. eubmad. ser. amit.

Seruitutes q̄stituantur facto ipsiq̄ utentis, a l̄trigq̄ nō in p̄-
dientis p̄sentia. L. Croties via. de seruit.

Qui suo iure, nō familiaritatis, & sic bona fide q̄stituta seruitute
sciente & patiente aduersario, decennio inter p̄sentes, aut 20.
annis inter absentes usq̄ §. hic q̄scriptio n̄ tulq̄ §. l. ij. vlt. de

C. de seruit. aq. vide Corasim in l. seruitutes q̄. de seruit.

Duaren. lib. i. Disputatio n̄ cap. 34. Longoualtin in l. 2. imp̄t.

Verf. accedo ad sc̄m articulu n̄mpe ad iurisdictionis q̄scriptio-
nē de iurisdic̄t.

Tit. 4.
 Vsvfructus & in alienis rebus utendi fruendi, salua rebus ista
 h. 7 l. 1. ff. eo.

In re propria ususfructus non consistit, nemo enim rem suam iure ser-
 uitudinis sibi obnoxia habere potest l. vti frui. si vsvfr. pot. l.
 In re. de ser. Urb. l. si in test. ff. si fundum de except. rei
 iud.

Cum Emphyteuta, usufructuarius, beneficiarius licens, saluando,
 minimum habeat utitur, tot. tit. si ager. Vectig. in ea re
 quam possident usumfructum habere non possunt. arg. d. l. vti frui.

Ad fructuariam omnes omnino fructus etiam ante maturitatem collecti
 l. si absente. ff. si iura. ff. eo. omniaque omnino spectant emolu-
 menta, quaeque ex fundo aut ex occasione percipiuntur, non
 modo naturalia. l. Item si fundi. ff. eo. sed etiam civilia, ut
 pensiones usurae, aliaque obventiones civiles. l. vsvfr.
 ff. eo.

Fructus usque inest, usui fructus debet potest l. p. seruum ff. de
 usu. 7 habit.

Vsv non plus habet quam quantum satis est fructuarii necessita-
 tibus utentis, at fructus comprehendit omne omnino germen non modo
 ad necessitatem, sed et ad lucrum 7 voluptatem pertinent. arg.
 tit. de usu. 7 habit. in prin. 7 h. Valla. lib. 4. elegant.
 cap. 5.

Vsvfructus a fructuario, locari, vendi, gratisque gendi potest, ab
 usufructuario minime. tit. seq. in prin.

Vsvfructuarius boni viri arbitratu uti debet, nec abuti, l. Item
 si fundi a prin. l. sed 7 si quod. ff. Manuip. 7 ff. 7 gema-
 liter ff. eo. l. 1. ff. vtilig. ff. Item autem vsvfr. Quamvis
 ad. caus.

Usufructuarig cām proprietatis deteriorē facere nō debet, nec
honorē facere p̄. l. si usufructus Legat. §. fructuarig. d. l.
sed 7 si qd. §. 7 generaliter. l. usufructuarig. nom. ff. eo.
Usufructus obiectū hēt cōtē a liq corp, iqr sublato aut
mutato toto corpore, necesse ē 7 ipsum tolli l. ij. ff. eo. l.
repeti. §. Rei mutabont. quib. mod. usufr. amit. h. ibi. R. n.
ius in corpore. Nam q accessorium locū obtinent extrin-
secum, cum ipsa res principales extincta fuerit. l. ij. de
pecul. Legat.

Usufructus annu servitutū numero sit a proprietate semper
abscedere debet, hic ibi usufructus a proprietate separationem
accipit, etenim res sua non nisi servire p̄. l. ubi frui. si usq.
pet.

Usufructus constituitur vel in testō, et inter vivos pactioibz
stipulationibz h. 7 l. ij. iij. 7 iij. ff. eo.

Testator si simpliciter uni fundū, alteri usufructū legat
usufructus in Legatarios communicabit, interdū. n. plz valet
scriptura, q̄ q̄ ad h. l. si alij. de usufr. Legat.

§. Constituitur.

Quam res quaz nra fructioni accommodata ē usufructus
constitui p̄, ut h. 7 l. 3. §. Constituitur, ff. eo. l. 1. 7 iij. de usufr.
eaz rer. q̄ usu gsum.

Aut soli aut rei mobilis usufructus constituitur l. 7. ff. eo.
Quaz res fructus separari ab eaz corporibz nō p̄, usufructus
eaz nulla rōne constituitur. l. ij. de usufr. eaz rer. q̄ usu
gsum.

In rebz q̄ usu gsumuntz usq̄ usufructus nō constituitur, h. 7
d. l. ij. de usufr. eaz rer. q̄ usu gsum. cum usufructus sit
ius quoddā in corpore, quo sublato 7 ipsum tolli sit nō esse

115 L. ij. ff. hoc tit. 7 s. a' prin. in cap. debeat ee, semp salua ip'ij
rei fca. L. i. ff. eo. s. a' prin.

Rea q' in abusu g'stunt quasi usufructu p' cautione g'itunt
L. ij. 7 7. de usufr. eaz rer. q' usu consum. na satisfactio in con,
p'oz locum apud p'rietariu succedit. gl. in s. i. Verb. salua.
s. hoc tit.

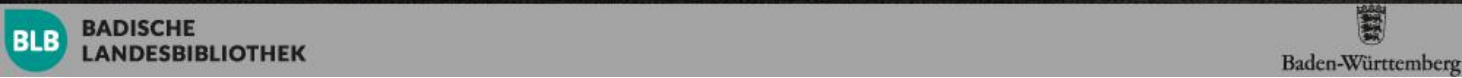
Cui usufructu e' legaty duas cautiones exponat, de utendo
fructu boni viri abitratu, 7 finito usufructu restituenda
re L. i. 7 passim. usufr. cum ad. caut. quod etia in usufructu
p' gradu g'ituito locu h'et L. usufr. C. hoc tit. de usufr.
7 hoc tam usq' q' ut ha' cautiones d' testatore remitti
no p'nt. L. i. C. eod. tit. Item:

Usufructuarius ante cautione impleta nec agere pt. d. l. i.
nec si iam teneat usufructu facit fructu suos L. v'ori
T. de usufr. leg. quod tu ferè temporam recipit nisi sci,
ente 7 patiente dno fructuarius fructu capisset. Bart.
in d. L. v'ori. paror. c. vlt. de pig. ad fin. facit lex
in L. ij. C. q' accus. p'of.

Legislator gra ntram nihil pt g'ituitore h. in Verb. Nec
n. poterat 7 L. ij. de usufr. eaz rer. q' usu g'um. ibi. Nec n.
ntralis ro autoritate senaty g'ulti g'nutari potuit.

S. Finitu

Sext ff modi finiendi usufructu. 1. Mors. 2. Diminutio.
Capitis 3. Non usus. 4. Cessio. 5. Consolidatio. 6. Rei
interitus, ut hic ex pandectis 7 alijs colligi possunt L.
interdum L. si sub g'ditione. Quib. mod. usufr. amitt.
usufructu C. sunt 7 reliqua oia p'p'modu s. Principis
auth. de nupt. usufructuarius morte p'it h. 7 L. i. s. morte
Quib. mod. usufr. amitt. Cum n. usufructu sit ius p'xonalu

l. 1. de scriptis. equum ē ut etiam cum persona extinguatur
beneficia n. personalia cum persona cohererant, cum ea extin-
guuntur, nec ad heredem transeunt. l. sicut in amas. d.
ult. quib. mod. usufr. amit. l. Maritum, cum l. seq. solut.
matr. l. Non solum. d. tale de liberat. Legat.

Sane proprietarij mors nihil p. hinc ad finiendum alterij usum
fructu. l. patri tuo. c. hoc lit.

Morte usufructuarij usufructus in herit. & extinguitur nec in
heredem transfertur, nisi in ipsa institutione usufructus facta
fuerit in herede heredis, & tunc ad heredem primū nō etiam
ulteriore p. hinc, ne nuda proprietatis nulla sit utilitas semper
abscedente usufructu. h. in fin. l. Antiquitas. c. eo. Licet alius
heredis appellatio nō solum ad primū usq. etiam ad ulteriorem
referat. l. Heredis appellatio. & l. Sciendum de verb. sig.

Usufructus civitati vel municipio relicto centu annorum spa-
cio q. finis ultra longissimū ē prout. l. An usufructus. ff. de
l. si usufructus civitati. quib. mod. usufr. amit.

Usufructus nō modo p. hinc, sed & sub conditione ex tempore ad
tempus dari potest. l. 4. ff. eo. l. 7. puto. d. usufr. Famil. et res.
Usufructus si ad tempus relicto ē, eo finito fructus postea p. hinc
proprietario restitui debent. l. si pater. c. eod.

Si usufructus patri p. filium fam. acquisitus sit nō finitur morte
filij fam. & nihilominus pater sup. hinc eū retinebit, quia si
pater moriatur pater sup. hinc filium remanet etiam si pa-
tris heres non sit. l. ult. c. de usufruct.

f.

Duoq. Legato usufructu unij mortuo alteri totq. debet
post acquisitionē ius accrescendi in usufructu durat. l. 1. d. Inter-
dum. de usufr. accrescen.

11

Morte civili maxima q. domi & media capitis diminutione

fructus usufructus iam constitutus, si non prohibetur constitui L. 1. §. 1. C. de usufructu. V. usufr. amit. 7 h. At utroque moris naturalis etiam in p. d. d. constitui L. Titio cum morietur ff. hoc tit. L. usufructu cum mori ar. de usu 7 usufr. Legat.

117.

Usufructuarig non utendo per modum quantum 7 statutum temp. usu fructu amittit. Theoph. h. arg. L. ult. C. de seruit. L. Seruitutes ipso ff. illo tit. L. ult. ff. hactit. nro 7 L. si coem. C. ad. serui. amit.

Fructuarig si 7 constitutu temp. nullo modo utatur, uel etiam si utatur extra prescriptum modum, utroque casu non utendo usufructum amittit. arg. d. L. si coem. §. 1. Quomodo. serui. amit. 7 L. si quis alia Quomodo. serui. amit.

Cui non utitur eo modo eam moderatam debet, non ideo statim propter eimodi abusu perdit suum usufructum, sed ad hunc scopum fit actio uti 7 gemitus stipulatio qua fructuarig cauit se boni uiri arbitrata usurum. L. 1. §. Re. de usufr. Quomodo. caue. L. si cuius ff. hoc tit. nro de usufr.

Tempus a longe statutum, si non utendo amittitur usufructus, olim annis erat in mobilibus, biennium in immobilibus. Paulus lib. 3. receptarum sententiarum. tit. de usufr. Hodie Iustiniani lege decem annorum est inter presentes, viginti inter absentes L. Corruptione. C. hoc tit.

Quomodo seruitutes reales non utendo amittuntur spacio decem uel viginti annorum. Ita 7 seruitutes personales L. Sicut. C. de seruit. L. ult. in fin. C. de prescrip. Long. temp. 7 d. L. Corruptione.

Ut in acquisitione domini, ita 7 usufructus sufficit tempus decem inter presentes, ut viginti annorum inter absentes. Bart. in L. Iustus §. non mutat. de usucap. salic. in L. 1. C. de seruit. 7 arg. est enim usufructus domini m. L. 4. ff. eo. tit. nro.

118.

Usufructus cessat amittitur si dominus proprietatis eum fructuarig in iure cesserit h. porro cessio ab alienationis spes erat, aut utraque solennia. Boetig in Top. Cic. n. 10.

Usofructus proprietario in iure cedit h. s. et c. Extraneis
ad proprietarium revertitur. l. si usufructus. De iur. dot. De cuius in-
tellectu vide Baldinum hic.

Actio ad usufructum petens in extraneum transfundi non potest nisi
si proprietarii uoluntas accesserit. l. si usufructus, et ibi gl. de nouat.
et To. Fab. h.

Fructuaris quamvis in usufructu alij quam proprietario cedere non
possit cum persona coherere. h. et d. l. si usufructus. De nouat. ipsum
in emolumentum fructuum percipiendorum, cui uelit uendere, locare
ut donare sit. ut tit. tit. prox. in prin. l. Arboribus. §. usufructu-
arij. ff. eo. tit. mo. gl. hic in verb. Cedendo.

Si usufructuaris adquisierit proprietatem fundi et finis usufructus
ty. Quae res solidatio appellatur, quia in fructus sua ea resti-
tuta. l. 3. §. 1. De usufr. accres. h. Hinc solida proprietatem
de in qua usufructus iacet. l. A Liberto. De bon. Libert. l.
Sempronij. §. per. De usufr. Legat.

Corruptione et interitu rei fructuaria amittitur et perit usufructus
l. Cui usufructus ff. eo. et h. Cum. n. usufructus sit in corpore
eo soluto et ipse tolli necesse est. §. a prin. huius tit.

Rei mutatione amittitur usufructus, ut si domus cuius usufructus
legatus et corruerit ut exusta sit. l. Repetit. §. Reiqb. mod. usufr. et
adeo ut ne area quae in utenda fruenda debeat. d. §. Rei. Quae
alioq. dicitur area pars domus et pars maxima. l. Cui res. §. area
de solut. l. solum. De rei vend.

Domus pignori data si gubstata fuerit area eius tenabitur. l. Domus
pignor. ad. Neq. n. mutatio neq. detractio eius pignoris extinguit,
ideo in domo pignori data exusta apte de pignori remanere si restat
res. l. Paulg. §. Domus. et l. si fundus §. si res. De pig.

Si area usufructu legat, & in ea edificium a testatore sit positum
stat non mutari & ideo usufructu extingui, d. l. Lepiti. §. Vlt.
quib. mod. usufr. amitt. Si tamen adhuc vivus testator hoc edi-
ficium corruecit, de obliq. usufructu. l. Cui usufructu area
ff. eo.

Domus usufructu fit domo soluta, adeo ut nec si ista domus sit
aedificata reuiviscat usufructu. d. l. Cui usufructu. ff. eo. nisi
per particulas domus eet resecta l. Cui tñ. §. 1. quib. mod.
usufr. amitt.

Formae quae mutationem amittit usufructu, ut si ager ita in-
undatus sit, ut factu sit stagnum ut palus, ut e diverso stagnum
usufructu legato, si stagnum exaruerit, agerq. factu sit, ex-
tinguitur usufructu. d. l. Cui tñ. §. Agri. quib. mod. usufr.
amitt.

Si generaliter otum bonorum usufructu e datus propter universitate
legati, etiam in re q. mutata e usufructu manet. l. Quoties
§. Universit. ff. eo.

Usufructu qm pater in bonis adventitijs filij ex lege habet, non
fit rei singularis mutatione. l. Cum oportet. §. Non autem.
(Vbi gl. verb. mobilis.) c. De bon. q. lib.

Mutatio in re q. dedit non pimit usufructu rei principalis
l. Fundi. quib. mod. usufr. amitt. l. pediculis. §. Vlt. de aur. & arg.
leg.

Amisso usufructu revertitur ad proprietatem hic vers. vlt.
Finito usufructu proprietarij plena potestatem in re habet. §. plenu
19, plenuq. dominium. ut h. in fin.

DE USU ET HABITATIONE. Tit. 5.
princip.)

Uſus ex Accuſſij ſententia in l. 1. ff. eod. ſic definitur eſſe utendi
alienis rebus, ſalua reſta. ſol. Eſt ius utendi re aliena
tam ei cui geaditſe neceſſe eſt.

Proprium eſt tractui gmodati & pcarij, ut p eos nō niſi uſus
gſtituatiſſe fac. l. 1. gmod. l. ſi p nō de acq. poſſeſ. l. 1. de
p car. & p. Item iſ. & T. Emb. mod. re gtrah. oblig. Cuius
interim & alijs gntionibz gſtitui pnt & hic.

Uſus iſſem modis qbz uſus fructus gſtituatiſſe, nampe pactionibz,
ſtipulationibz ac teſtis. l. 1. ff. eo. p. uſus fructus. §. tit. ff. 74.

Quibz uſus fructus iſſem uſus extinguatiſſe modis l. 1. ff. eo. §. 4.
niſi §. tit. prox.

Uſus pars legari nō pnt, nā frui qd qd pnt poſſumz, uti qd pnt
nō poſſumz. l. uſus pars. ff. eo.

Seruitutes in uirtute ſu oēs pnt uti fructu in diuidua ſunt
l. ij. §. 7. hax l. ſtipulationes nō diuidunt. De verb. oblig. l.
Heredes. §. An ea famil. eruiſe. l. Fidegruiſſa. §. pen. de
legat. ij. l. §. parte de ſeruitut. Cur aute uſus fructus ab ha
regula exemptus ſit, vide apud Bart. & ceteros in d. l. ſti
pulationes nō diuidunt. Alciati. l. b. 1. paradox. Cap. 17. & Cor
ſium in l. 1. de ſeruit.

Aliqz iuris eſt in uſu quā in uſu fructu, uſus nūqz gſtituatiſſe
ſine fructu. l. 1. ff. hoc. tit. At fructui & uſu gine. x. emolun
tum & gmoditas utendi; uti pnt qz etſi nō fruat, at frui niſi
utaty impoſſibile eſt. l. per ſerui. §. uſus fructus ff. hoc. tit.

Cui fructus eidem qd ex agru emolumentu pcepti potnt
quamuis exeratui alendo ſatis ſit d. eby. At cui uſus duntaxat

quod ad ipsi uictu uictuq; ut dicitur. l. h. 7 d. l. p. s. p. 1. 7 l. plam in prin. ff. eo. Licet autem usufructu uti, in factu opy tnt, licet eo modo gsumant oes fructy. l. Fundi. ff. eo. 7 licet uti tantum usufructu pmissum sit, assignando tu libere hie in eo agendum e q; eig dignitate. d. l. plam. s. l. ubi hie. ff. eo.

Usufructu ut ming iuris tnt ita 7 ming omnis, usufructuarius solg colere 7 facta heta tnt agy. l. Hacteng. C. ubi uide Budam de factis hctis. De usufr. usufructuarius utro coes cum ppiario impoas. fact, nisi talis rei usu tnt, ex q; nullg ois fructy ad ppietariu pueniat. l. si domg. ff. eod.

Usufructu fundi p se colendi q; no tnt, id n. si bi ppietariy retinet at fructuarius tnt. l. si habitatio ni fin. cum l. seq. ff. eo.

Usufructuarius sui usufructu utilitate 7 modu ad alios transferre pt, idq; pactumby iure ad ipsum remanent, at usufructuarius nihil tale pmitit. l. Arboribz. s. usufructuarius De usufr. l. theassa. rio. s. 1. de pte. 7 mod. rei ven. l. Inq; eo. 7 l. plam. s. opas, ff. hoc tit. 7 hic.

§. Item is qui adium

Usufructu adium q; suu in aliu transferre no pt, ut h. 7 l. 2. In collige sic ut nihil sibi retinet, eoi care autem no aqur phibet, etsi personu habitatioms ab alio papiat. l. 4. ff. eo.

Quamuis domg capuor sit, qua ut ea usufructu occupet, no tu p hie uacantiy ppietariy utat, q; p tempum interualla 7 mutationes, oes ptes inhabitare pt usufructu. l. Gen. s. Licet. ff. eo.

Usufructu adium familiam, libertos hospitesq; suos potest recipere. d. l. ij. 7 iij. ff. eo. 7 h.

Si marito usq[ue] adium relatus sit, licet ei domum inhabitantem
cum suis. d. l. q. l. seq. 7 l. Caeterq[ue] ff. eod. suorum autem appo-
sitione g[er]untur uxor, q[ui] et socia rei humana atq[ue] diuina
domus. L. Advers[us]. c. De rei ex[er]c. hered. l. 1. §. si uir aut uxor
ad SC. Syllan. g[er]untur etiam liberi, 7 reliq[ue] familiares.
plurim[us] ff. eo. 7 ijs q[ui] loco seruorum in op[er]is tract[ant] licet liberi s[er]ui
uel serui alieni. d. l. 4. §. 1. ff. eo.

Si stipulatus fuere q[ui] non fieri q[ui] n[on] mihi alij domo
uti licet, si uxore mea q[ui]libet g[er]untur stipulatio l. si stipulatus
fuere q[ui] non fieri. De verb. oblig. Quia uiri 7 uxoris una
domus e[st]. d. l. 1. §. si uir aut uxor. Ad. SC. Syllan.

Mulier cui adium usq[ue] legatus e[st], cum marito habitantem
iq[ui] tractat. d. l. 4. §. 1. ff. eo. Ne ei matrimonio suo carenda foret
l. pater filia. De seruit. Legat. etiam si mulieri usq[ue] adium legatus
ea g[er]untur si a uiro diuertisset. l. sed neq[ue]. §. 1. ff. eo. Reijciuntur
n[on] g[er]untur utpote q[ui] turpis sit, 7 quam boni moris obseruari
trahit. l. Reprehendenda. c. De instit. 7 subst. Sed si uindicta legatus
sit usq[ue] adium, nuptijs post g[er]untur usum g[er]untur mulier
marito habitare potest. d. l. 4. §. ult. ff. eo. Non aliter t[ame]n
licet necesse hospitium g[er]untur e[st], quam si is sit, q[ui] honeste
ea q[ui] usum tractat habitura sit. l. Non aliter. ff. eo.

§. Item is ad quem
Usq[ue] serui iumentorum p[er]sona aut concedit p[ro]p[ri]e h. 7 l. p[er]
num. §. si usq[ue] ff. eo. Unde op[er]as serui usuaris n[on] locabit, nisi
alij utentes g[er]untur. d. §. si usq[ue].

Cui usq[ue] g[er]untur, si eo n[on] utat[ur], alteri locare non potest. h. 7 d. l. p[er]
num. §. si usq[ue] ff. eo.

119 p^{er} usu legato, usuarij ad p^{er}coranda agr^a, uti poterit, ¹¹⁵
lata utro, non nisi modico, cum in fructu sit illi uti con^{cedi},
tur. d. l. si pluu. §. sed si prioris. ff. eo.

§. sed si cui habitatio.)
Habitatio est ius libere in aliena domo habitandi ab usu & usu^{fructu},
fructu separatum. l. cum antiq^{tas}. c. eo. q^{ia} in alim^{enta} re^{stitu}ta
est habitatio. Unde nihil retulerit q^{uod} rone pecunia parceret, si
bi p^{ro}bit l. si habitatio. ff. eo. dum tu id ipsum gratis non
fiat. d. l. si habitatio. vers. demip.

Habitatio hoc t^{em}p^{or}e h^{ab}et cum usu, q^{uod} ead^{em} o^{mn}i^o p^{er}sonas habitator
admittere p^{ot}est, quas usuarij. d. l. si habitatio. in prin. ff. eo.

Habitatio cum usu & usufructu g^{er}itur, q^{uod} i^{dem} modis
st^{at}uit, inter vivos uel ultima voluntate, & cum p^{er}sona ex
tinguunt, nec ad heredem transeunt. §. 1. §. de usufr.

Habitatio ab usufructu d^{ist}inguit, q^{uod} h^{ab}et finem tantum mortis,
l. habitatio. c. de usufr. usufructus aut^{em} alijs p^{er}sonis modis. §. fin
§. 5. tit. prox. d. l. si habitatio. ff. eo.

Inter habitatio^{nis} & usu d^{ist}inctio est, q^{uod} habitatio p^{ro}xim^o ab usu
locari p^{ot}est, usq^{ue} noⁿ p^{ot}est. §. 1. §. fi. §. 5. eo. & d. l. cum antiq^{tas}
c. eo. & d. l. habitatio. ff. eo.

Habitatio ab usu & usufructu d^{ist}incta est, q^{uod} a^lia noⁿ nisi in actio^{ne}
g^{er}itur, usufructus & usq^{ue} etiam in alijs rebus. h. & §. a. prin.

DE USUCAPIONIBVS ET LONGI

temporis p^{re}scriptioⁿib^{us} uel possessioⁿib^{us}.

Lege civili dominium usucapione acquiri. §. vlt. §. in fi.

Verborum prior r^{ati}o p^oterior est interpretatio l. 1. si cert. p^{ro}bit d^{ist}inctio

prescriptio differt ab usucapione q̄ effectū a' ca, nihil
aliud ē q̄ prescriptio hic quam effectū usucapionis, x. iij. a. ex
tū q̄ possessori ex usucapione x. longi temporis possessio
petit, quappter uel tres recte definirunt prescriptio
exceptionē q̄ ex tempis lapsu statim capit, 7 actionē
ff. ff. de Excepti. seu prescript. de divers. 7 temp. prescript. 7
de except. seu prescript. 7 de ali. ex apt. alijs numeris locis.
Aciat. in Lib. de Quinq. petu prescript. nec prescriptio p̄tinet
tantum ad res immobiles, ut noulli arbitrati sūt, nec usucapio
semper ad res mobiles. l. Furtum. l. Quare. l. Nunquā in usucap.
in prin. ff. eo. tit. mo.

Usucapio ē adiectiu dominij. C. Cuiatig in notis ad fragmenta
Ulpiani cap. 19. legendū arbitrat̄ adeptio dominij. 7 p̄tinet
nē possessionis temporis indefiniti. l. iij. de usucap.

Usucapione acquirit̄ adiacetq̄ dominū d. l. iij. l. Traditio
C. de pact. l. Acquis. S. Non solum. de acq. rer. dom. etiā directio
scdm uerborū Martini interpretis antiq̄ sententiam quā petri Cyn. 7
7 Citramontani Dd. Corlar sequunt̄. portig 7 Cantimc. h. 7. Alio
in l. ut sunt. de Verb. sig.

Usucapio nō p̄cedit sine iusto titulo 7 bona fide possessionis
rem, q̄ usucapi p̄t. h. in prin.

Resista usucap.
p̄m̄s.
7.

In usucapione primū oīum requirit̄ possessio, ac illa q̄ dom
glimia. Nam satis ḡtat sine possessione usucapionē nō p̄cedit
re. l. sine possessione ff. eo. c. sine possessione, 7 ibi Dd. de
reg. iur. vi.

Continua possessio ex eo p̄sumitur, q̄ statim sibi re tra
ta possedit, 7 hodie quā possideat. sic n. medio tempore possedit
intelligit̄. l. siue possideatis. C. de p̄batio.

20 Ex extremis p[ro]p[ri]et[ar]iis m[ed]ia . . . talia p[re]sumunt[ur] ee media q[ua]m
ff. extrema. l. Talis scriptura. Vers. si in amos. 7 ibi Bal. de
legat. 1. l. sed et si. ff. Solang. de hered. instit. Long. late de
p[re]scriptio[n]ib[us]. ff. v.

per interruptionem impediunt[ur] usucapiones 7 p[re]scriptio[n]es, l. ij.
ff. eo.

Est autem duplex interruptio Naturalis 7 Civilis.

Naturalis contingit extinctis h[ab]it[us] q[ui] ad statum ~~notitatis~~ usucapionis
notitatis r[ati]o[n]e accipiunt[ur]. Ut ff. possessio, titulu[m], bona fides, 7 res
ipsa non vitiosa. l. Naturaliter. ff. eo. tit. mo. l. cu[m] notissim[us]. ff.
Imo 7 illud. C. de p[re]script. 30 annor[um]. l. pompomig. ff. Quasi
tum, de acq. poss[ess]i. l. Qui bona fide in prin. ff. eo. tit. l. ij.
ff. vlt. pro empto. l. Qui vniuersus. ff. de acq. poss[ess]i. l.
Res mixtura. ff. hoc tit.

Civilis interruptio e[st] q[ui] p[er] auctoritate iuris impedit[ur] usucapione etiam si
p[re]dicta ad utramq[ue] eig[na] acq[ui]sita non definiant, usutu[m] p[er] uocatione[m]
in ius, p[er] h[ab]it[us] g[ra]tificatione[m], ut si aliquo facto interpellaretur p[er]
scriptio l. cum notissim[us]. ff. Imo 7 illud. C. de p[re]script. 30. an.
l. ij. C. de annal. except.

11

Usucapio non p[er]dente utro titulo, ut saltem putatio p[er]cedere
non p[otes]t. l. Nullo. C. de rei vend. l. Seru[us]. C. famil. arcif. l.
Vlt. C. de stat. defunct. l. vlt. pro hered. l. Diutina de p[re]script.
l. Celg. Vbi Bart. ff. hoc tit. mo. l. Quod vulgo. 7 l. vlt. pro
empt. l. pro Legato. pro Legat.

Titulus q[ui]

Titulu[m] Bartoly recte sentit, nihil aliud ee qua[m] g[ra]t[ia]
Et 7 ut alij dicunt initium possidendi in l. per diuitias.
C. mandat. Et titulu[m] e[st] q[ui] in iudicat[ur] nobis, aliqua possidendi
legitima ca[usa], sufficiens ad dominu[m] acq[ui]rendu[m], ut directo ut immediate
vel salte[m] mediante usucapione, ~~and signis inter restituta s[ic]c[us] auct[orit]at[is]~~

Ex decenniali possessione presumitur titulus allegatus, siue quod
et aliam ~~causam~~ Cum de in re usque. De usuc.

Vbi propter diuturnitatem temporis presumitur titulus, siue quod
aliam credens assertenti se habere titulum, de eo tamen fidem
iuramentum faciat necesse est. Petrus Ancharanus in c. 1.
de reg. iur. in 6. 7. Alios suos gerit Tiraq. De prescriptio
gl. 8. in prin.

In prescriptione 30. ut 40. annorum non requiritur titulus. Io. An.
in c. cum quis in ig. alterius. De reg. iur. in 6. cum multis
adductis, per Socin. conf. 60. in ep. 7. presentis consultationis col.
pan. lib. 1. 7. conf. 23. in ep. capiendo primum. col. 2. lib. 2.

Tiraq. de prescript. gl. 2.

111.

Ut procedat usucapio bona fides necessario desideratur, licet
fundum. Si enim bona fide per emptor. 7. h. Neque enim usucapionem
gditio ad defendenda horum malitiam et introducta, ut aliam
alterius res utamque nactus sciens retineat et obstat, ut
tuenda innocentia plerumque, eorumque ignorantibus nascitur
ex legitima causa possessione alienae rei, ne scilicet bona
fide damnum incurrat.

Bona fides est sincera conscientia unum quicquid certo excludit
de ignorantia rei alienae, qua ut traditur alij ut accipit ab
alio.

Mala fides est laesa conscientia, quae accusat et quincit aliquem
non ignorare rem alienam esse, qua per fraude ut tradit ut acci-
pit.

Non quod bona fidem habet is per hoc titulum ut possessionem per
usulam quod bona fide existimat, se rem emptoris titulum
possidere falsa tamen opinio ne per errorem concepta

ut cum nulla unquam emptio intercesserit, ei certe nihil ¹¹⁹ ~~potest~~
 bona fides, quia in facto circa titulum errat. L. collig. ff. eod.
 L. ij. in prin. q. empt. L. l. in prin. q. donat. nisi tamen iustam
 erroris causam habuerit ex alieno facto. L. quod vulgo. q. empt.
 L. ult. q. suo, sed enim error alterius facti, non etiam proprii excu-
 sat bona fidei possessorem. alleg. in iud.

Bona fides in dubio presumitur, etsi nullus titulus appareat, nisi ali-
 ud subsit, quod mala fidem faciat. Presumitur ex rei integritate
 gl. 4. in l. sup. verb. q. empt. c. de script. Long. temp. 7 in
 l. 1. c. de evict. 7 in l. si quis emptiois titulo. verb. transmittit.
 c. de script. 30. annor. plurimi q. hac sententia citantur a Tirag. de
 script. gl. 2. eadem in dubio gl. 1. q. empt. L. merito. q. soc. l.
 evict. s. qui dolo. de p. b. l. cum patre. s. re ier. de lega. q. 1.
 Tirag. ibid.

De iure civili sufficit ab initio bona fidem intercessisse licet
 cet. quodammodo postea tempore quod rem alienam ^{agnoverit} ~~construit~~. L. ult.
 c. de script. Long. temp. iure tamen Canonicis perpetua 7 minima
 interrupta ipsius possessoris bona fides desideratur. c. ult. de
 script. L. sed 7 si lege. s. de eo de p. b. l. hered. cum ea in
 re adherenda cum de fuga peccati agatur. ad. tradunt in c. viginti
 c. si diligenti. 7 c. ult. de script.

Ceterum post completa usucapione supervenientis mala fides retrahenda
usucapione. Inoc. in c. pastoralis. de iur. patron. q. sententia coiter
 recepta e, quamvis nonnulli tradant, cum q. bona fide scriptis, op-
 nam in gl. 1. si postea erga rem ipsa male affecta sit, iure
 divino non satis tutum e. Aluat. de quib. p. b. l. script.
 vide Tirag. de script. gl. 2. circa fin.

Licet ius civile scripturae longissima 30. ut 40. annor.
 de ius quantumcumque mala fide q. situm acri q. fuerit, l. siant

2
1111.

7 L. oes. De p̄scrip̄. 30. ut 40. an. Lex tñ pontificia existit
mans peccatum esse, oē q̄ non ex fide, etiam in eō p̄scrip̄tione
gñre bona fidem desiderant c. ult. De p̄scrip̄. gñraliter idcirco
q̄ ḡstitutus malafidei possessorem nullo temp̄e p̄scribat c. p̄
sessor, De reg. iur. in .6.

Olim igitur civilis r̄q̄ mobilita usucapionis anno ubiq̄ uno, in
bilium biennio, idcirco in Italico tantum solo definitio, hodie res
mobiles triennio, immobiles inter p̄sentes decennio, inter ab
sentes vicennio p̄ totum Romanum Imperium usucapionis h. 7. l.
c. De usucap. transfr. Temp̄e ante definitu ḡtinuo numerari de
L. Numq̄. §. 1. 7 L. Ntrahitur ff. eo. Enod utiq̄ nō ta dura inter
p̄latione accipienda ē, ut a momenta ad momentu temp̄e
p̄putanda ēe credamus, si ita quod dies cap̄t̄ temp̄e p̄p̄t̄o.
L. In usucapionib. cum L. seq. ff. eo.

In temp̄em curricularis a Legib. statuta nulla rō reddi p̄t̄
7 d. in l. Non otium. De Legib. 7 in l. 1. §. p̄ueritia. De p̄
lan. Vide Tirac. de p̄script. glo. 4. in prin.

Longu temp̄e p̄ diversitate m̄rie aliter atq̄ aliter accipit aliquando
iudicantis ferē p̄mittit. L. si finita. §. Non autem. De dam.
infert. in p̄scrip̄tione tñ inter p̄sentes decenniu, inter ab
sentes vicenniu ē, Licet apud veteres ducta fuerit longepos
sessio duos annos ut h. 7. d. l. 1. c. De usuc. transfr. 30. 7
temp̄e sup̄tr̄ p̄latum signat decenniu L. sine p̄scrip̄tione
De p̄en. Dominig in c. ex tris. Colum. 4. Vers. Quid si idcirco
de ḡtit. 7 L. ita stipulato. De Verb. oblig. 7 in l. aut p̄ter
§. si iudex. de re iud.

Præsentes hic intelliguntur, qui eade p̄sencia dominiū h̄nt
nec intere an res q̄ usucapionis p̄sente sint an absentes

1102
aut quocumq; tanto loco sita fuerint, quia hic no vix f
Psonaz hinc no L. vlt. C. de Pscript. Long. temp. Vbi dicitur
no. Fab. & Ang. hic. quod siqs partim psona, partim absens
fuerit ad decennia tot annoy debet fieri accessio, quot is
absuerit, saltem si non plus quam decem annis absuerit,
Novpl. glit. 119.

Qui Pscriptione decem annoy allegat, necesse tunc qd baro psona
hiam, cum sit fundamenta sue intentionis Jacob. Butrig in d.
vlt. C. de Pscript. Long. temp. quia Psentia e facti, ne Psumi
H nisi probat, L. In bello, s. facta. de Capti. & post hinc. r. r. r. r. r.
& qd ex eo qd negat Psentia alleganti ea incumbit onus psumi
di L. ei qd dicitur. Ang. in L. pen. C. vbi. no. ob. long. temp.
Pscript. si tu qd baro qd amba partes sint viginti civitatis
satis fundata e intentio, eig qd m. h. Pscriptione decem
annoy, ex infra eiqd Ang. & Bald. in L. emptor. C. de long.
temp. Pscript. Nam in dubio Psumit qd est Pfers in eo loco
ubi habitat, sedm Tho. Alex. Fran. Artt. L. 7s pt. de acq.
hered. Tirag. de Pscripti. gl. vi.

Instituta et usucapio ne resz dominia huius in incerto maneat
Psentia qd ex huiusmodi incertitudine lites plerumq; oboriuntur
quas pponi Resp. inter L. vlt. qd suo. L. i. ff. hoc tit. no
& h. Alciat. de quibz p. Pscript.

S. sed et aliquando.)

In usucapione hoc non modico cura nobis ee debet, ut
inspiciamus an res nro gmeritio exempta sit, ut initio affecta
qd usucapionem respiciat. h. & s. Furtiu. s. Novissime T. eo.

Quarum rerum comertium esse non pot, earunde & usucapio de
negit, arg. L. vlt. C. de reb. alie. non alien. & arg. L. Alie
tionis. de verb. sig.

Usucapio in liberis hominibus, rem sacra ut religiosa, item servum fugitivum cadere potest. h. l. ult. c. de long. temp. prescrip. q. p. lib. l. 1. c. de ser. fugit. l. usucapione. ff. eo. tit. nro. l. v. c. de opib. publ.

Usucapione recipiunt maxime res corporales, exceptis res sacris, sanctis, publicis, populi Romani civitatum item liberis hominibus, d. l. usucapione. ff. eo.

prescriptio longae possessionis, ad obtinenda loca in regnum publica gendi solent. l. ult. ff. eo.

Libero homini nulla obstat quantumvis longi temporis prescriptio ut q. ob dignitate exempti q. si g. m. t. i. t. i. u. m. q. d. o. m. i. n. i. o. l. Inter stipulantem. §. sacra. de verb. obl. 7 d. l. usucapione. ff. eo. Adscriptitij tamen una cum fundo cui adscripti sunt usucapiunt. l. ne dicitur l. cum satis. c. de agror. 7 conf. lib. 1.

Sola temporis longinquitate etiamsi sexaginta annorum curricula excesserit, libertatis iura minime mutantur. d. l. ult. c. de long. temp. prescrip. q. p. lib. l. 1.

§. Furtiva.

Res mobiles furtivae vel immobiles si possessae longo tempore a bona fidei quodam possessore usucapiuntur. h. l. 4. §. Eiusdem autem, 7 l. non solum. §. si dicitur. ff. eo. 30. tamen annis reperiuntur elunty, 7 omnis actio tollitur l. 1. §. Adde. c. de annal. except. l. sicut, l. des. c. de prescrip. 30. It. 40. ann.

Furtiva res non modo a fure, sed nec ab eo q. a fure bona fide accepit usucapi potest, h. q. 7 ad res violenter ablatas referendum est.

Ubi Lex inhibet usucapione bona fide nihil potest possidere. l. ubi Lex. ff. eo.

Res in reo reali affecta, semp suos quos cumq; successores
afficit solat h. 7 §. nonissimē ff. eo.

In usufructuendi rebus mobilibus non solum accipientis, ut et
tradentis bona fides necessaria e. h. ubi gl. Verbo greditur.

Generalis ratio qualiter spectat, ut hic ex illis verbis. Nam his
alia ratio usufructus non greditur, notat Accursus.

Quandiu usufructum spectat greditur, ad rem non recurrit. l.
Eodem, de eodem.

§. Sed tamen.

Haeres qui rem aliena quam hereditaria putabat, ut fructuariam
et ancillae partem, quosum de credebat bona fide accipienti
vendidit, usufructuendi facultatem emptori spectat h. 7 l. potest plu-
ribus. 7 l. seq. ff. eo.

Qui alteri locum succedunt, infra ignorantiam tam herede intelliguntur
l. qui in altero. de reg. iur.

Mala fides defuncti haereditate a sua persona incipienti et dicitur,
si possessione de aetate canonica non obest. Dicitur in c. possessor,
de reg. iur. Bart. in l. cum haeres. de diversis, 7 temp.

Scriptura hanc futram Bald. Imol. 7 plerique alij sciunt
ff. licet plurimos habeant gradus, ut in Apostolica ad
Dij. videtur. Accursus hic eundem in haerede extraneo usum
videtur, cum is tunc titulum huius incipiat, suo vero herede
videtur non licet. l. q. c. de usufructu et haereditate. Cum is non
titulum huius, sed dominium in eum privatum esse intelligatur,
l. In suis, de liber. 7 posth. Accursus h. in verbo accipiens,
enti sub. fin.

Res aliena in hereditate repta, si bona fide ab haerede utitur
non idcirco furtiva efficitur. h. 7 §. l. potest. ff. eo.

Furtum si furandi animo non committitur. §. placent. de oblig. qd
dol. naf. l. Furtum. ff. eo. 7 hic

21.

partu ancilla in fructu nō ē, in absurda sit hōiem in ca-
gram nra oīa pparit, in fructu ēē. §. In pcedn. §.
de rtr. diuis.

Fructuarius si iuris ignorantia partu ancilla vendat in
idcirco ea furtiuū efficit, ideoq; bona fide empti vsucapio
qcedit.

Error iuris vsucapioni obstat, eamq; impedit L. Nunq;
.ij. in prin. & L. Si fur. in prin. ff. eo. in intelligit de error
nō cuiusvis fū accipientis. Hic aut nō accipiens fū tradens
in iure errabat. port. & cetera alij hic.

Leuis etiam error qmpiam a mala fide excusat. gl. in L. pla.
§. ij. c. Ad L. Fla. & pte.

§. Quod autem ad eas res.)

Qui uacua alterius possessione occupat ipse illa vsucapere
non potest, alij tñ bona fide accipienti illig vsucapenda fa-
cultatem qbare pt, ut h. Justinianus tñ nouissimo iure parem
fecit tam eig q a malefidei possessore accepit, atq; possessio
malefidei, q a in utroq; pariter desiderat longissimi temporis
possessionem, nemp 30. annor salte ubi utroq; dñg ē ignarq. No
uel. 19. Auth. Malefidei c. de pscript. long. temp.

Nouissimo iure q a malefidei possessore rem accepit alij
nam longo tempe nō aliter pseribit vsucapitū, quā si dñg
sciat. d. Auth. malefidei. c. de pscript. Long. temp. §. Rursq;
ut sponsal. largit. Const. 119.

Etiam in rebz imabiliq; regrip bona fides, tam tradentis quā
accipientis, ad pseriptionē decem ut uiginti annor dñat
malefidei.

Furtu in rebz soli nequaqua cadit. ut h. Quāq; qdam ex
ueteribz aliud senserunt. Zellig lib. 11. Cap. 18.

Res malefidei alia mobilia ff. alia soli seu immobilia. In illis furtu & rapina atq; nis fit, in his vis tantu, ut h.

Longa possessio. etiam cum titulo & bona fide ad exuprem, du dimaxat ualuit. L. sup. C. de pscript. long. temp. L. si qd emp. tionis C. de pscript. 30. ut 40. an. hodie Testiniani Lege ualere etiam ad agendu. h. & d. L. si qd emptoris & dominu iustum attribuit, vlg. auctoritate L. 1. C. de usuc. transfer.

§. Aliquando.)

Res furtina uel in possessa no usucapit nisi in dmi pstatem, nisi fuerit h. & l. 4. §. Quod aute, ff. eo. Item si L. is aestimata fuerit, ut furi dng etia uendiderit, ut eig non luntate alij tradita fuerit. d. l. 4. §. Tunc in pstatem. ff. eo. Tunc aut in pstatem redisse intelligit, cum eig possessio iusto anulli no pt. d. §. Tunc in pstatem ff. eo. Sed & illud requirit ut dng & re furrepta fuisse no igno, ret, & tanq; sua recipiat. d. §. Tunc in pstatem. In re pupilli suffiat, si tutor sciat re in domu pupilli redisse d. l. 4. §. si pupilli. ff. eo.

Res non desinit esse furtina nisi redierit in pstatem ipsiq; ueri dmi. At in possessa satis e redisse in pstatem eig cui fuerat in erepta, etiamsi alioq; is dng no sit. L. certe. §. Nulung. de pcar.

§. Res fisci.)

Res fisci usucapi no pnt h. l. Quammis. ff. eo. L. ij. C. cona. de usucap. Item C. de rei dominica ut tempore §. p tota L. ij. C. de fundis & saltib; rei tamiacae, Longissima tn possessio 40. annor; usucapi pnt, L. oes, C. de pscript. 30. ut. 40. anno. Quamq; in pstatem usucapim qd temp; sufficit, etiam alibi ex quatuor causis, uidelicet, hereditate, Legato, donato, Episcopo

fisco ut civitati spectanti, non prescribitur nisi intra annorum
spacio. L. ult. C. de sac. Eccles.

Quae princeps sibi reservavit, in signum iuris dominij in
licet publicas fundationes, vectigalia, censu, tributa, nullo
unquam tempore prescribuntur. L. Competit. C. de prescript. 30. ut an.
an. L. Vectigalia. C. Nova Vectig. nisi non per.

Res fisco delata, sed nondum in fisci patrimonium redacta,
si denunciatio facta est, quadriennio usucapiuntur. L. In
quatuor. De divers. 7 temp. prescript. L. 1. C. de quadrienn. prescrip.
nisi ea res ob usucapal non soluta excedit in gressu, qua
casu actio quocumque submovetur. L. 2. C. de Vectig. non facta
vero denunciations cum titulo x. ut xx. annis usucapiuntur,
ut h. 7 d. L. Quavis, ff. eo. sine titulo vero 30. ut 40. annis
L. in orbis, iunct. gl. De divers. 7 temp. prescript. Res vero acq.
ta fisco 7 iam incorporate longo tempore usucapi non possunt,
quavis longissima possessioe pirit. L. oes. C. de prescript. 30.
ut 40. annorum.

fisci.

§. Nouissime.)

Vitium rei impedit usucapionem, ut hic.

Eui rem vitio reali, ut quasi reali affecta, etiam bona fide
de emrit, usucapere non potest, ad. hic. huiusmodi. n. ultra orbem
successoribus tam iuris quam singularibus obijunt. L. vitia C.
de acq. posses. 7 L. pomponij. §. Cum qs. ff. d. tit. vitia
in personalia cuius est dolus, mala fides, scientia rei alie
nae, in singularem successorem non transeunt. arg. L. apud
Celsum. §. Si cum legitima. De dol. except. Vitia in success
uitorum 7 ois culpae comites esse videtur. L. Cum haeres. L. an
tium. De divers. 7 temp. prescript. Iure nouo vitium author

quale quale sit oibz successoribz nact, aut h. male fidei.
C. de p'scrip. 10. ut 20. ann. d. h. 7 i bi.

Opinatio seu credulitas tituli usucapionē nō inducit. Vel.

Non opinio iusti tituli, sed iustj titulg usucapionem parit,

L. colla. L. pen. ff. eo. L. 1. in prin. p' donat. L. ij. 7 iij. q' Legat.

L. Nemo q' d' d' h. L. ij. §. Eig bona. pro empt. L. iij. C. de usucap.

pro donat. L. 4. de usucap. q' hered. L. 4. C. de p'script. long. temp.

nisi iustam erroris cam possessor habuerit, L. quod vulgo,

pro empt. L. 5. q' suo. Aret. h.

In alieni facti ignorantia tollerabilis error C. L. 4. §. pen.

7 L. 5. q' suo. d. L. Quod vulgo. pro empt. Dec. in L. qui in alio

terig, de reg. iur. 7 Dyn. in C. cum q's eo tit. in 6.

Error falsa cause quantumvis iustj nō pōt ad usucapionē

ubi nec veritas ipsa esset satis, unde q' ex testō capere nō pōt, non

usucap'et q' Legato, quantumvis ex iusta ca existimst sibi

legatum relictum. L. Nemo pōt q' Legat.

Titulg generalis q' suo sine adminiculo alterius specialis tituli nō

sufficit ad inducenda usucapionē gl. in rub. 7 Bart. in L. 1. q' suo,

7 gl. hie.

Nemo sibi ipsi possessionis cam mutare pōt. L. iij. §. Illud

de acq. posses. L. Non sctu. §. Quod vulgo. ff. hoc tit. nro, nisi

interrumpat aliq' ca extranea. L. Qui bona. §. Vlt. de acq.

posses. in gl. h.

Plus ē in veritate quam opinione aut errore, §. Si q's rim

sua. T. de Legat. 7 h. nō unq' tū opinio, ob publicā utilitate

p'fertur veritati. L. Barbarig. de off. p'lor.

In p'scriptione adimplenda, defuncti possessio hered' possessio,

ni adiungit. L. ij. §. Si defunctj. q' empt. L. Hung. ij. §. Vacun-

um. ff. hoc tit. nro.

Auctoris tempus successori prodest. l. accessio in b. de diuis.
7 temp. script.

Capta usucapio a defuncto ante aditam hereditate adingit.
l. Capta. ff. hoc tit. mo.

Licet hereditas non possideat. l. 1. §. Scauola, si quis testis lib.
et inf. fuer. possessionem tamen a defuncto captam glimare
d. l. Numquam. ij. §. ut cum. ff. eo.

Haeres 7 raris hereditas, in implenda usucapione uicem
persona defuncti sustinet. l. Haeres eius. ff. eod. l. Hereditas de
agr. r. dom.

Defuncti possessio successori prodest, modo si alij medio tempore
possessio rem nacta non fuerit. l. possessio. ff. hoc tit. mo.

l. propterea. §. Quasi. de agr. posses.

Haeres iure civili succedens defuncto, ut bonorum possessor
iure Quiritio, utet accessione defuncti, etiam si sciat rem alienam
e. l. Haeres eius. ff. eod. ubi papin. ait glimatio non possessio
nis haeredis scientia non impedit.

Possessio defuncti quae rem immobilis bona fide possedit haere,
di etiam mala fide possidenti prodest. d. l. Haeres 7 l. mo.
ff. eo. l. 2. §. si defunctus per emptum 7 h.

Incidens mala fides non interpellat usucapionem. vel.

Mala fides suspiciens usucapioni non officiat. l. Vnic. §. hoc
paul. dubio. c. de usucap. transfor. l. Bonae fidei, de agr. r. dom.

Quod ut uet. Rom. iure civili. Pontifices tamen non
admisserunt. ad. in c. Vigilanti. 7 in c. si diligenti. r. ult. de

script. Quibus eam rem adherendum secundum panor. in c. 1. 7 ij.
de no. op. num. eisdem 7 alioz in c. Lectus. Marix de

constit. Quamquam per Petrum Ferrarum in forma libelli, Respon.

126
sionis rei quænti, in verb. p̄scriptiois. dicat gra. r̄y. Canonu,
um passim obseruari, iure civili in foro seculari.

Quamuis ad usucapionē p̄ficiendā sufficiat bona fides ab
initio: attamen gattinet ad lucrū fructuum ex re aliena
spectant, singula momenta. l. Quasi. de acq. rer. dom. l.
si 7 si. lege. §. de eo aut. de p̄sit. hered. l. Qui bona fide
de 7 l. bona fidei. §. In gradū. de acq. rer. dom.

Mala fides defuncti successorī quāuis bona fidei non est. Vid.
Vitrufu possessiois initium, ad herede quos pervenit. l.
Heres eiq. ff. eo. 7 h. vers. Quod si ille.

Cum heres in oē r̄y defuncti succedit, ignorantia sua de
functi vitia nō excludit. l. Cum heres. de divers. 7 temp.
p̄script.

Cum q̄s adminicula ex p̄sona auctoris utiq, uti debet cum
sua cā suisq, vitij. l. Pomponij. §. Cum q̄s. de acq. posses.

Novissimo iure auctoris vitia oibz successoribz nō est, aut
mala fidei. c. de p̄scrip. long. temp.

Possessio etiam rei mobilis a defuncto bona fide inchoata, ex In-
staurati p̄stitutione heredi ḡnaris mala fidei p̄d̄. l. Vnic. de
usucap. transfor. 7 h.

Venditoris possessio emptori ad usucapionem p̄d̄. l. ad temp.
ff. l. ff. eo. de accessionibz. de divers. 7 temp. p̄scrip. 7 hic. vers.
inter venditorē

Emptori temp̄ venditoris ad usucapionē p̄cedit. l. ij. §. Emptori
& emptor. l. Pomponij. §. i. de acq. posses.

§. Vltimus
Cui a fisco at impatore, ut Augusta r̄y aliena iusto titulo
accepit, statim eam suam efficit, at t̄ng intra quadringenta
cum fisco agere potest. l. ij. 7 iij. c. de p̄d̄rien. p̄scrip.
& hic.

Et si regulariter privatim non potest ita res aliena vendere in
iudicium domini, quoniam eam dominus ab emptore vendit. L. Re alienam
de glabris. empt. Idem in eo quod a fisco bona fide tangi non
vidente aliquid emittit non perdit. Nam emptor statim securus
d. l. ij. C. de quadri. script.

Licit in privatis personis id iuris observetur, ut illis usque ad triginta
annos actionis sue sue salua remaneat. L. oes. C. de script. 30. Ut
an. Id tamen privilegium fisco gessum est ut quodcumque actionis credi-
toris scribat. d. l. ij. C. de quadri. script.

Qua de fisco Zeno statuerat, eadem de se Augustus sua Iustiniana
gstituit. L. ult. C. de quadri. script. Vbi iubet oes alienationes ab aula
procedentes rivas esse ad exempta fiscationem, quas fuerit Zenonis
gstitutio.

Privilegia Augusti, solent et hinc Augustus L. Fiscus. §. ult. de iur. ff.
maritoz. n. dignitas feminis e. vis. L. Famula. de senatorib.

Quod Principi Augusto, quod ante diem Legati decesserit relicta
ad eius Successorem transit: non etiam si quod Augustus fuerit
legatum. L. §. principi, cum l. seq. de Legat. ij.

DE DONATIONIBUS.

Tit. 7.

Donatio proprie sumpta est ex mera liberalitate alicuius
fientia in alteram facta collatio, ea quodam modo, ut statim fiat ac-
ipientis, nec ullo casu ad donantem revertatur. L. 1. §. l. Donari
de donat. L. Donari. de reg. iur.

Oportet donationem a mera tantum liberalitate descendere, nec alia
ob causa fieri. d. l. 1. §. l. Donari, L. Hoc iure. ff. eo. Alioquin
si retaliandi beneficii gratia fit, non tam donatum, quam id quod debentum
erat solum esse dicitur. L. Attilij Regulj. ff. eo. Bart. in prohem.
pand. sumor. in rub. ex eo. de donat.

127 Ne donatio remanentaria facta ob merita g digna, nec ¹²³
mutua & uicissitudinaria, in qua utriq; capit, nec reciproca, u
in qua alter tantum ex inepto dubioq; euentu capere pot, nec
onerosa, q fit gra utriq; & dantis & accipientis, nec qnis
ob cam q donantis utilitate respicit pprie donatio e. d. l. Attilig.
Andr. Tirag. late in l. si unq; verb. Donatione largity. c. de
reuo. don.

Cum remuneratio intra donatio no sit se potiq; q da gra
p mutabilitatis. d. l. Attilig. & l. sed & si lege. s. q suluit. de solit.
hared. ob ingratitude reuocari non pot, l. si pater. s. ult. ff. eo.
de donat.

Donari uidet q nullo iure agente geritur. l. donari. de res. iur.
l. donari. ff. eo. de donat.

Cum donatio pprie sit (unde nomen hinc dr) doni datus, dantis non
dr q accipientis factum no e. l. in adib; s. ult. ff. eo. de donat.

Donationu duo ff gra mortis & no mortis ca, ut h. in prin. l.
.i. ff. hoc tit.

Mortis ca donatio e ca q s hinc se mauult, qm en un do
nat, magis q cum cui donat qua haredo suu. l. l. i. de mort.
ca. don. & h. in fin.

Olim donatio non nisi stipulatione & trabebat; hodie Iustiniani
qstitutione nudo et pacto fieri pot. l. sancirig. s. sin autem
non in auro. c. eo. tit. de donat. Quod & ad mortis ca donatio,
no pten sum e. ut e cois opinio teste Angelo. hic q qd dicit
no. de Imol. In l. ij. de legat.

Pater permittens filio fam. donare, intelligit tantu pmississe
inter uiuos donare, no et ca mortis. l. filio fam. s. sd. n.
meminisse. de donat; cum hores q fusio res eo solent, & tantu
non potgi in eis gnis donationib; Deo expresso & pmati patris qti,
su opp e. l. Tam is. s. i. de donat. ca mort.

Donatio inter vivos in dubio magis ee psumit q mortis
L. seia. 7 ibi gl. 7 Bart. de don. ca. mort. ~~etiam~~ Etiam si fiat
infirmo, nisi in ea mortis fiat mentio. L. pen. C. de dona
ca. mort.

Qui simpliciter donat nulla addita conditione mortis magis h
inter vivos donare intelligit. d. L. seia §. vlt. de mort. ca. don.

Si donans in dispositione mortis meminit, ansetp mortis
ca. donatio, pinde rruocari pot, 7 irrita efficit, si donatari
supstite donatore ex humanis expdat. ut not. in L. i. 7 L. q. p. h.
7 L. si aliena. de mort. ca. don. seq. si mortis meminit
in uerbis executionis. ut tradit Bald. in addit. ad spec. h.
de instrum. edit. in vlt. column. vers. si q. donat. Taf. in L. ex
dotis, num. 4. solut. matr. 7 C. h. x. in L. quida. ff. in prin
de legat. 7 in L. i. de p. bon.

Ubi ita donat ut nullo casu rruocet donatio inter vivos
setp L. ubi ea donat. de mort. ca. don. etiam si exprimat, q. mortis
ca. donet. Bald. 7 Salic. in L. ij. c. de iur. dot. Tac. de p. r. de
7 Alber. in L. si aliena §. si Marcell. de mort. ca. don.

Clausula adempte rruocandi facultatis potior e mortis m
ne expressa. ad. in d. §. si Marcell. gl. tra gl. ibi in verb. accepit.
Mortis ca. donatio tribz casibz e irrita, si donator saluz eva
serit, si eum permitterit, si donatario supuixerit. ut h. L. si
mortis. 7 L. seq. de mort. ca. don. L. no. n. si cert. p. r.
gdi. et.

Sublato p. functiois periculo ob cuius p. sentis m. n. notati
donat. e, tacite atq. ipso iure donatio illa irrita manet
C. L. si is serug. de donat. inter. vir. 7 vx.

Non potest donatore q. semel qualuit, postea ex alia r
mitate decessisse, ut qualif. sciat semel rruocata donatio. L. Al
na. §. vlt. de adm. Legat.

128 Donator si rem donatam ultra alienavit permitisse ¹²⁹ et in
lenta facta non tunc intelligitur. L. Cum hic stat. §. si maritus. D. de
de donat. in tr. Vir. 7. V. Q. 7. in Legatis diserte traditum
E; ad qd similitudine redacta ff. donationis ca. mort. L. fidei
missa. §. si rem. de Legat. iij. L. Re Legata. D. admi. Legata.
Donans ca. mortis si rem tradidit 7 postea qualiscat p^{er}
testat^{ur} donationis ff. re donata ca. fructibus repetere. L. Cum qd
mort. ca. De gdit. ca. dat. ca. no. seq. L. Videamus gratiam. §.
idemq. D. De Vsuc.

Mortis ca. donatio ad Legatorum similitudine ferè tota re,
uocata e. L. Marcellus in fin. 7 L. Et si debitor. in fi. L. In otio
de mort. ca. don. L. Vlt. Ca. Vlt. tit. Nouel. 87.

Qui Legare 7 mortis ca. donare pot. L. Marcellus. De mort.
ca. don.

Quomodo testi factio pupillis gessa no. e; ita ne mor.
tis qd em ca. donantis ff. remittenda L. 1. De tutel. 7 rat.
distinct.

Qui Legata pnt accipere, mortis qd ca. pnt capere L. oibz 7
L. Senat. de mort. ca. don.

Vt Legato detrahatur falcidia, ita 7 mortis ca. donationi;
L. Cum pater. §. Eoz. D. de Lega. ij. L. si mortis. c. ad L. Falcid.

Vt sine p^{er}one non transigitur de alimentis legatis, sic
nec de donatis ca. mortis. L. Cum hi. De transact.

Conditio iuris iurandi q. remittitur legatario, remittitur 7
mortis ca. donatario. L. Quae ff. gditione §. 7 in mortis
de gdit. instit.

Vt agnoscendo Legatum gbat 7 gfirmat iudicium den
functi, ita 7 accipiendo saltem post mortem donationem
ca. mortis. L. si utro. §. sed et si mortis. De bon. Libert.

Sicut in Legatis ita et in donationibus causa mortis ius accrescendi habere locum respectu est, quod tamen in gratiis locum non habet. L. Si in testamento. De Verb. oblig.

Sicut Legata morte confirmantur, ita et mortis causa ab iure donatum est, donantis mortis in donatarij patrimonio usque solent ut revocari non possunt. gl. h. in verb. Ad exemplum. et in verb. habebat.

Morte donatoris donatio causa mortis confirmatur nec aditione hereditatis moratur, quantum aliud sit in Legato et fidei commissum. L. post legatum. §. per. de his quibus ut indig.

Qui accusat testem nisi Legatum amittat non tenet ex hoc mortis causa donatum est. L. post Legatum §. qui mortis. De his quibus ut indig.

Donatio causa mortis impletur ut gratia nempe consensu et si donatio ab ipso ut ignorantem magis iudicatur fidei commissum. L. Miles ad sororem. De Legat. ij. Legatum vero et absentem et ignorantem relinquitur atque etiam accipit. L. cum pater. §. surdo. De Legat. ij.

In donatione causa mortis consensus traditio ut obligata fit quod in tempore mortis differat. L. Non videtur. de mort. causa. don. Legatum vero ante mortem non traditur. L. i. ff. illo tit.

Donatio causa mortis patre consentiente a filio fam. fieri potest, Legatum nullo modo potest, cum testari non possit. L. tam is de mort. causa. don.

Donatio consensu donatarij desiderat. Non enim donatio sine acceptatione intelligitur. Legatum vero usquequaque.

Legatum ab herede potest dari sed mortis causa donatum a quocumque. §. i. ff. de Legat.

Donatio in annos singulos vera est, Legatum in annos singulos legata plura intelliguntur. L. Senatus. §. ult. De mort. causa. don. De usurarum non tradunt. De in L. si stichum. aut fam. §.

125
Vlt. de verb. obl. Alciat. lib. 1. paradox. cap. 15. Effectus huius
discriminis pulchre Taf. in d. l. si Stichum.

In donatione ca mortis requiritur factum in vivo, quod testimonia
presertim, ut not. in l. vlt. c. de don. ca. mort.

Qui donat presenti by paucioribus qua quod testibus licet non valeret
ut donatio ca mortis, valeret tamen ut donatio inter vivos, ut
ad h. magis valeret quam potest. Alex. 7 Taf. in l. que dicitur
solut. matr. Castren. in l. stipulatio hoc mo. de verb. obl.

§. Alia autem.)

Donatio simplex seu inter vivos liberalitatis solus ca fit,
solaq voluntas testatione sic perficitur, ut traditionis necessitate
adferat. l. 1. de donat. l. si quis argentum, 7 l. pen. c. eo 7,
hic.

Donationes q non mortis sed universi contra ca fiunt inter
vivos appellant. d. l. 1. ff. eo. l. senat. de mort. ca. don.

Perfecte donationes perpetua 7 irrevocabiles ff. l. 1. ff. de
ca. c. de donat. q sub modo. l. cum pfitariis. 7 l. velles.
c. de revoc. don. l. Aristo. ff. vlt. de donat. Adeo ut re p
cipum qdem rescriptis infringi pnt donationis rite
facte. l. si donationem. c. de revoc. don. ex ca tamen iusta
migratundinis, ut suscepte pter spem noua sobolis, reuocantur
l. vlt. 7 l. si vnq. c. de reuoc. don.

Perfecta donatio qditionem ex intervallo no recipit. d. l.
perfecta. c. de donat. q sub modo.

Perfecta donatio consistit si scriptura, ut aliquo alio genere
qbatronis de donatoris mente qstiterit, 7 is cui donatum est
sentit. Nam duoz sensu gratiaq donatio. ut h. 7 l. absentis.
ff. eo.

Licet donatio absenti fieri pot, no tamen fit pssq ignoranti, nec
sine eig voluntate pficiat, etiamsi tabellio eig nomine obla,

cum donatione accipit nihil ei praeiudicium rebus legitime
re integra secuta. d. l. Absenti. ff. de donat. l. Nec ambigi.
ubi d. c. eo.

Si donatum sit absenti, et is nondum accipere suum quod sibi
adhibere soluit, donatori integrum et pignori fore d. l. Nec ambigi.
c. de donat.

Ad donationem etiam quo utimur, non est necessaria sigillata
sive scriptura traditio, sed solo et nudo pacto perficitur. l. Sane
§. Si aut in auro. c. de donat.

Quamvis pactum nudum non solent tribuere ad rem, sed tantum
exceptionem. l. Jurisgen. de pact. Justinianus tamen voluit donatio
nem quocumque verbis factam habere necessitatem traditionis. l. Si
quod argentum. c. eo.

Donator evictionis nomine non tenetur sed tantum de dolo. l. Cui
nam. c. de evict. l. Iulianus scribit. §. Qui fundum, tibi quod
in verb. Libera. De verb. obl. l. Aristo. §. Vlt. de donat. m.
ubi illig. prout notatum in §. receptum. Fab. h. sub. fin.

Ubi a simplici promissione initium capit donatio, et postea
traditio secuta est non liberari donatorem, si res aliena tradiderit,
sed de evictione teneri receptum. §. gl. et d. hic. l. 1. c. de
inv. dot.

Licet olim res donata si nondum secuta fuerat traditio et obli-
gari et pignoris nexu contrari potuerit. l. Vlt. §. §. de don.
hodie tamen pignoris obligatio ante res donatae traditionem
nullig et momenti. Nouff. §. 162.

Licet donatio in res utuos donatori tradendi necessitate
non ponat, eorum tamen res haberi debet, ne ex libertate sua missi
egeant. l. Inter eos. §. Vlt. de re iud. l. Divus. de
reg. iur.

Donatio publicis rebus assignari, nisi quingentos aureos ^{126.} super
non debet. L. gen. C. de donat.

Donationi quae supra quingentos aureos et infirmatio usque adeo
gruunt, ut illi partium consensu renunciari nequeat Bart. in l.
Modesting. de donat.

Legi quae aliqd prohibet priuatoz renunciatio nihil officit. L. 1.
de his. de transact. Rom. 1.

Si donatio supra legitimum modum non infirmata fuerit, non
tota sed pars quae excedit, non a donatore tantum, sed et ab
illis haeredit, usque ad triginta annos reuocari potest. arg.
enim soludu. §. pecuda. de Legat. ij. Arret. 7. Fab. h.

Remissio gratuita debiti liquidi, cum donatione arguat infir-
mationem reuertit. L. si mulier. de pich. ca. dat. seq. si de, et
bitum uuarum remissa sit, ut quae ex pluribus causis
suprit debitum. Bart. in d. l. Modesting. ff. eo. Tiraq. in
L. si unquam. C. de reuoc. don.

Donationes quae redemptionem captiuorum pro restitutione domum
incendio ut reuera sumptuum, et quae a magno militum militibus
largiuntur, ut quae a principe profecto sunt, et si quingentos aureos
excedant infirmationem minime desiderant. L. Illud. §. vlt. in
C. de ss. eccles. L. Sancimus. §. exceptio. de don. gl. h.

Donatio causa mortis quantacumque sit non indiget actus. L. vlt.
C. de donat. ca. mort.

Observatio sollemnium in donationibus uerbis Iustiniani Leges sol-
latae. L. vlt. C. de donat.

Actiones donationis causa esse ad haereditatem donatarij transmittuntur.
Et ante litem contestatam, et ab initio intendi possunt per donatorem.
L. Nam. C. de donat.

Si res pluribus donata sit, is cui pars reliqua maior est, potest
alijs offerre partem suam optima, et res tota sequi. L. Sancimus
§. Ne autem coitione inducta. C. eo.

Licit donatio effecta facile rescindi non potest, donatum
ab ingrato repeti certis ob casis potest. l. ult. c. de reuoc. don.

Ex causa ingratitude filios exheredare ipsique alimenta negare,
emancipationis beneficium adimere, et manumissos in seruitute
reuocare leges permittunt. l. si quis a liberis. §. Item iudeus
de liber. agnos. l. unic. c. de ingrat. liber. l. ij. c. de liber.
et eorum liber.

Donationis reuocatio ob atrocis iniurias in donatore
effusas, magis iniquas in eum illatas, intentata uita pericula, et
non iudicia non leuiter, et non seruata pactorum fides et gratia
l. ult. c. de reuoc. don. c. unic. §. sed quia. Et fuit prima causa
benefic. annit. l. generaliter. c. de reuoc. don. l. 1. c. de donat. §. Item
reuocatio donationis nec hereditibus datus, nec in hereditibus. l. generaliter
liber sub fin. c. de reuoc. donat. gl. not. in c. ult. ex de
quibus si in aetate morte ita propter et donatario, ut donator
aduersus eum exsequendi facultas libera non fuerit. arg. l. in
firmamento. de firman. tut.

Donatio omnium ut maioris partis bonorum facta, ab eo quod
liberis postea susceptis uerisimiliter non cogitauerit, alias non
donatur et nouae solubis peractionem ex uoluntate gratia
reuocatur. l. si unquam. c. de reuoc. don. arg. l. cum aug. de
et de in. l. cum acutissimi. c. de fideico. can. quumque 17. §. 4

§. Est et aliud

Donatio propter nuptias (quod olim ante nuptias dicebatur) non
tantum ante nuptias, sed et post matrimonium fieri auge-
ritur potest. l. ult. c. de donat. ante nupt. et h.

Donatio propter nuptias ab euentu matrimonij potest et hanc
conditionem, si nuptiae fuerint secuta in se habere. ut h. l. Stipula-
tionem de iur. dot. gl. non gemenda in can. Non solum 32. q. 8.

In donatione sponsi & sponsae, in dubio intelligitur geditio. si nuptiae fuerint secutae, saltem ut sit repeti, si non statim & dantem, qui nung matrimoniu secuta sit. L. Cum utiqz L. Si a sponso. C. de donat. ante nupt.

Multa septuaginta in tant negotijs, etiamsi no exprimantur nota tim, ut sit geditio legitima, non ex sensu seu voluntate hominum, sed ex auctoritate iuris procedentes, & ha gdem non faciunt negotium gditionale, gubernant tu ex ratione eius qualitas ad obligonem p hnt. L. Conditiones q extriseg. de condit. & dem.

Donatio inter vir & uxore prohibita e ut mutuo amore pingu se inimici spoliarent L. 1. 2. 73. de don. inter vir. & vx.

Licet inter vir & uxore donatio qsi stare no pot ppter nuptias, tu etia post gtractu matrimoniu donatio q augeri & de integro gstrui pot, cum mutua qda dotis ppon, salto seu remuneratio potius quam donatio simplr dicenda sit. d. L. Ult. §. Sancimus. C. de donat. ante nupt.

Donatio inter vir & uxore iure scripto no valet, nisi morte gfirmata, vel mortis ca donatum sit. L. 1. §. Si vir uxori. de acq. posses. L. Sed interrim. §. 1. L. Cum hic pteq de don. inter vir. & vx. Exceptis aliquot casibz q hntur in lege. Quod si vir. cum ll. 5eq. dist. tit.

Iustitiani lege donatio ante nuptias ppter nuptias appellata e. L. Cum multa. C. de donat. ante nupt. & hic.

Nota debent ee gumentia rebz p lex. nrum, & d. L. cum multa.

Boni Legislatoris e apta nota rebz imponere. plato in Cratylo. & dictis iurib.

Donationes propter nuptias dotibus exequuntur, paremque tamen habent, par-
tibus privilegia, aut h. de equal. dot. const. 97. L. Quoniam. C.
de in off. Testam.

Quomodo dos habet in se tacitam gratiam si matrimonium
sequatur, ita et donatio propter nuptias. L. Stipulationem. 7 L. Immittere.
do in prin. de iur. dot. 7 hie.

Sicuti dos durante matrimonio augeri et gratiam habet, ita et donatio propter
nuptias, ut h. 7 d. L. Cum multa. C. de donat. ante nupt. Imo si gratiam
alter munificentiam suam auget, id ut iustum, ratum, firmum, si
7 sua alter ex aequo auget. d. aut h. de equal. dot. const. 97.

Ut vir iure proprietatem lucri quod ex dotibus seipso servare filijs,
ita et mulier quod ex donatione propter nuptias percipit. d. Nouel. glit. 97.

Sicuti durante matrimonio dos non potest alienari in tit. ff. de ac-
tio. lic. Vel non in prin. 7 L. Lex Julia. C. de fund. dot. Ita nec dona-
tio propter nuptias rei immobilis, quantumcumque mulieris consensu inter-
cesserit. Nouel. const. 61.

Ut soluto matrimonio dos revertitur ad eum quod dedit et stipulatus
est. Ita et donatio propter nuptias. L. Si cum dote. in prin. ff. de
tit. C. ult. ex. de donat. inter vir. 7 vx.

Quomodo mulier sine causa diuertens dote, si maritus rebus propter
vidas donatis multatus. L. Consensu. C. de repud.

Ut omnia bona mariti de iure sunt obligata quod dote restituenda in ea
sibi quibus restituendos. Ita ex diverso bona mulieris sunt obligata
quod donatione propter nuptias. Etiam si utroque casu nihil de hoc in gra-
tu matrimonij sit expressum: et propterea merito vocatur tacita hypo-
theca. L. 1. §. Et ut plerumque. C. de rei vxor. act.

Cum donatio propter nuptias fiat ob tamen, nempe propter dotis
compensationem, et istarum nuptiarum affectionem, quamvis legitima summa

132 exceptat, in sinuatiōe non postulat. si tamen de lucro dona-¹²⁸
tionis, donisū quod p̄gentes aureos exceptat agiſſe, nō facta
in sinuatiōe uiro nocēbit, mulieri nō aequē. auth. 7 dicitur sum.
C. de donat. ante nupt.

§. Vltimus.)

Olim serui a cor̄ dno manumissū iure accrescendi in nō manumissa-
tis patrimoniu transibat. ut h.

In re cor̄ nemo dnoꝝ inuito sordē q̄cūq̄ factus p̄t. l. Sabing. cor̄
duid.

Serui cor̄s si ab uno manumittēbat, non erat iure antiquo) alteri
accrescit, s̄ ita Libertate retinet, si manumisser alteri suae partis p̄t,
um p̄luat. l. 1. C. de cor̄ seruis manu. 7 hic.

Multa gra ig sumum Libertate cā instituta s̄t. l. Unaliter. §. si
qs. De fideicom. Libert. 7 h.

Nemo inuito rem sua uendere p̄ellit, cum q̄libet arbit̄er sit 7 ma-
donator suae rei. l. Inuita. C. de graben. empt. l. Nec entre. C. de
iur. delib. l. In re madata C. mandat.

Leges sic mitigande s̄t, ut cor̄ non fiat cuiq̄ iniuria, s̄ lex m̄m
p̄t.

In sinuatiōe serui cor̄ ab uno manumissū ita lib̄er ee statuit, si
manumisser alteri p̄cium suae partes p̄soluerit. ut hic. 7 d. l. 1.
C. de cor̄ ser. manumit.

QVIBVS ALIENARE LICET

uel non. Tit. 8.

Dotale p̄dium mariti nō assente q̄te uxore uel alienare ut
op̄p̄gnorari p̄t. l. 1. §. Et cum Lex. C. de rei. ux. alt. 7 h.

Nihil tam intrale ē, quā rata h̄p̄ri uoluntate d̄m rē sua in
aliūm transſerre uolentis. §. p̄ Traditionē s̄. de rez. diuisiōis.

Dotale p̄dium tam urbanum, quam rusticum, accipere d̄cti.
mus. l. Dotale p̄dium. De fund. dot.

Sive totum quod dicitur in dotem datur sit, sive pars quod dicitur aliena,
in non poterit, quod dicitur in appellatione etiam pars quod dicitur. d. l. dotale
quod dicitur. §. 1. De fund. dot. Sed et pars fundi recte fundus appellatur
l. plane in fin. de legat. 1.

Non tantum res immobiles sed et mobiles in dotem datur alienari
non potest, auth. ut immobiles antenuptialis donationis neque hypotheca
ca. de off. neque alien. §. Et multa potest. Const. bi. Vbi Imperator quod dicitur,
littere, quod dotis sunt alienari uelat. Bart. et Alex. in l. 1. Solut.
matri. Sed hoc non habet locum in rebus aestimatis, quod licet alienantur.
l. Aestimatis. et ibi Alexan. Solut. matr. nec in iis quod seruando non
sunt seruari. arg. l. Lex quod tutores. c. de adm. tut. nec in iis quod
pondere, numero, aut mensura quod dicitur, quod uendi, et quod dicitur sunt
et in suo genere restitui. l. Res in dotem. de iur. dot. To. Fab. hic.
Maritus rem aestimata ea gratia ut illius quod dicitur pro se, ut ut
mulieris sit optio uelut rem an aestimationem restituere in dotem datur
alienare non potest, alibi si aestimatio uelut dicitur faciat. C. id quod dicitur,
gulariter facere solent. l. ex quod dicitur. c. de pact. promissis. Et ut illius
alienatio permittatur. l. si inter utrum. c. de iur. dot. l. plurimum
ff. illo tit. l. Quod si fundus. De fund. dot. iunct. l. Aestimatio
Solut. Matr. gl. et d. huc.

Si dos non mobile, quod seruando seruari non potest, et illius
alienatio permittitur arg. l. ex Lapidicinis. de iur. dot. ea utro
quod dicitur seruari potest, licet immobilem uelut dicitur sapienter obseruata
in Legis solemnitate. In Auth. si ut a. m. c. ad uellipiam. ali
nari poterit. gl. et d. in d. Auth. si ut a. m.

Lex Julia quod dotale quod dicitur quod dicitur ne id marito licet obligare
uel alienare plene interpretanda est, ut etiam de sponsa uelut dicitur
sit, quod de marito. l. 4. De fund. dot.

Alienatio de omni actus quod quod dicitur dominium transferat. Itaque non tantum

difficili fundi dotalis, sed etiam donari, et legari, et pmutari; ^{§ 29}
 licet donari prohibet, his .i. aliis modis dominium transit. l. 1. c. de
 fund. dot.

Alienatione prohibita eos quibus casus solent intelligi, quibus ut a
 dominio separatum in re aliquid transferat. l. ult. c. de reb. alien. non
 alien.

Maritus servitutibus dotalibus imponere non potest. l. 5. de fund. dot.

Maritus usufructu ut usus, sicut solus, sicut proprietati iunctus in dote
 datus sit, in aliam transferre non poterit. arg. l. ij. §. Sed nec usus
 fructus. de reb. eoz.

Ius Emphyteuticum, si in dote datum sit, quia visus in quibus potest sit
 alienari non poterit. arg. d. l. ij. §. si in. de reb. eoz.

Maritus servitutibus dotalibus debitas remittere, ut non utendo amitte
 re non potest. l. 5. de fund. dot. Alienare non potest, quod non utendo
 amittit servitutem. l. Alienationis. de verb. sig.

Dos quae stant matrimonio in bonis mariti esse debet. l. Quis. §. per.
 ad Municip. l. si quodam. c. de iur. dot. l. Quis. ff. eod. l. Dotalis
 de fund. dot.

Maritus potest fructus dotalis percipere, et res dotalibus uti ut suis. l. pro
 onibus. c. de iur. dot. l. Dot. fructus. ff. d. tit. res dotalis uti ut suis.
 l. Dote ancillam. c. de rei vend. l. de ijs. de iur. dot. servos dotalis
 libertate non necesse. l. 3. c. de iur. dot. adiri ut repudiorum dotalis
 hereditate servis dotalibus iubere. l. Servus dotalis. solut. matr.
 exeq.

Si res dotalis in dote gignat, mariti detrimenta erit. l. si fun
 tu. c. de fund. dot.

Pericula rei regulariter ad dominum pertinent. l. Pignus. c. de sig.
 nor. act.

Si uxor res dotalis amovet furtum gignit. l. ob res amotas.
 rerum amot.

In propriis rebus furtum non admittit. l. 1. de furt. §. Furtum
 T. de oblig. quae ex delicto.

Si maritus thesaurum in fundo dotali intravit, cum in fructu
non gesserit, & parte dimidia ut in alieno inusurto restituendus,
C. L. Fructus, alias in cap. duobus. §. Si fundus. Solut. matr.
Dos proprium ipsius mulieris patrimonium dicitur. L. Denique. §.
sed utrum, de minor. 25. an. L. Vnic. §. §. hoc. C. de rei us,
or. act. L. In eum. de relig. & sumpt. fund.

Marito dotem dilapidare vel confundere non licet, sicut nec
usurpare & alienare. L. si cum dotem. §. Sin autem. Solut. matr.
& hic.

Ut abuti ita & efficaciter vendere solis dominis concessum est. L. si
§. si lege. §. Consult. de pot. hered. L. In re mandata. C. Mandat.
L. Rem aliena. de grabat. empt.

Maritus ex sua parte, non ex dote mulieris satisfaciendi creditoribus
debet. L. Affidug. C. Qui pot. in pig. hab.

Si res dotalis mariti dolo vel culpa intercidit, ut deteriores
efficiantur, & dolo & culpa ab eo exiguntur. L. In rebus. de iur. dot.
L. si gestante. §. Si maritus. Solut. matr.

Dolum vel culpa in rebus propriis non consistit. L. etiam. §. L. si
Solut. matr.

Si maritus ad inopiam vergat, vel matrimonium dissolvatur,
mulier rei vindicationis adversus res dotalium possessores in-
tendere potest. L. ubi adhuc. C. de iur. dot.

Dos nuptiali iure in dominio mulieris manet, sicut usque
legum subtilitatem, ad mariti partem pertinere videtur. L. In
rebus. C. de iur. dot.

Mulier nuptialis utraque sua rei dotalis gestante etiam mariti
nomine gerit. L. In rebus. Maritus vero leges tantum interpretatur
non tamen existimat. L. Dote ancilla. C. de rei vend. Coras. Lib. 5.
Miscellan. Cap. 14. Conang Lib. 8. Computar. Juris

cap. 9. Zaf. in intellect. Aut. Quiberty in tract. de dotib. cap. 5. Egm. Baro 7 ceteri nouissimi hic.

Res siue fundi dotalis p̄ maritum etiā ḡsentiente muliere
ades alienari nō p̄t, ut de iure civili nihil p̄sit inuicementum
a muliere ḡstitum. L. Non dubium in fin. C. de Legib. Dd. h. u.
Pontificis t̄i huiusmodi alienationis, in iurando interposito
siue in 7 dolo firmas manū p̄cipiunt. c. cū coniugat.
De iureiur. c. L. et mulieres. co. tit. in 6.

Si alienatio rei dotalis ē res sit mulieris non in libris
L. Vlt. Ad SC. Velleia. L. Ita ḡstante. 7 L. Vlt. De iur. dot.
cessat n. ḡhibitionis rō, ne fragilitate n̄trae suae in reperi-
tionem deducat̄ in opiam. Alciat. in L. Alienationis. De iur.
sign.

Res dotalis in magna 7 difficili necessitate, ut ē famis
alienari nō ḡhibetur arḡmentat̄ in L. Vnic. C. De libral. 7
cā. Dd. h. Uly. n. noīe uel Libri t̄ois usuditis non ḡhi-
bet̄ L. 1. C. De patrib. qui filios distax.

Si maritus ad res dotalis diuisionē p̄cept̄ C. nā ipse p̄uocā,
et non p̄t. L. Vlt. C. de fund. dot. 7 res ḡmoda diuisionem
non admittat, p̄mittit̄ hac ex cā alienatio. arḡ. S. Eadem
intrantunt. T. 2o off. iud.

Alienatione ḡhibita uoluntaria sola nō ē ea q̄ ex necessitate
te fit prohibita intelligit̄. L. Alienationes. Famil. ex ijs.

Res dotalis cum uniuersitate transferri p̄t. L. 1. sub fin. De
fund. dot.

Iuris patronat̄ interdista alienatio cū uniuersitate res
admittit̄. not. in C. Quanto. De iudic.

S. Contra autem

Creditor pignus quod ei datum hac lege est, ut id sine pecunia sua die non soluat, vendat, iure alienat, ut h. l. ult. c. De iur. domin. impet.

Creditor qui pignus accepit ex pacto vendere, tradere, et dominum transferre potest. l. Creditor. 7 tot. tit. de distract. pignor.

Pignoris venditio a creditore ex debitoris pacto facta, ad eam rata et firma est, ut debitor obmociatione sua venditionem impedire non potest. tot. tit. c. Debitorum venditionem pignorum impedire non posse.

Creditor quam diu non est integra pecunia soluta, etiamsi minima tantum pars super sit, pignus distrahere potest, quia non nisi omnia pecunia soluta pignus esse desinit. l. Quamdiu. c. de distract. pign. l. si rem. §. item. De pignor. act. l. Arbitr. 7 l. ult. De distract. pignor.

Creditor non solum ob sortem non soluta, sed ob caetera quae aduti usuras, et quae in id impensa sunt pignus distrahere potest. l. Si necessariae. §. ult. De pignor. act.

Creditoris arbitrio permittitur ex pignoribus sibi obligatis quae velit distractis ad suum modum pervenire. l. Creditoris. De distract. pign.

Qui specialiter quaedam et universa bona generaliter pignori accepit, quamvis aequalis eis in omni re habeatur, si tamen ex his generaliter notatum ei pignori obligata sunt, universum debitu redigere potest, et quae postea pignori accepta sunt distrahi non debent. l. ij. c. de pignor.

Creditor si pignus alienaverit, postquam suum receperit, residuum debitor reddere debitorum. l. Quamvis. §. ult. l. seq. De pign. act. l. cum. §. ult. De distract. pign. Nam etsi quid desit petere potest. l. Cui specialiter. c. De distract. pign.

Creditor ex pacto vendens voluntate debitoris vendere in¹³⁷
d. l. Creditoris. 7 passu f. tit. De distract. pig. 7 hic.

Sic guntio q pignori by inscrip licita e, nisi ei Lex expressim
repugnet. Bald. in l. ordo. c. de execut. rei. iud. q l. ult. p. 1. c.
De iur. dom. impet.

pignoris datio hysp thp cano etia ita fieri pt, ut si intra certu
tempy non sit soluta pecunia, creditor iure emptoris possideat
rem tunc asseranda. l. si fundg. p. ult. de pignur.

Pactum ut si debitor pposito die no soluerit res fiat creditoris
eumq heat loco debiti Lex gmissaria dr 7 repbat in iure
l. ult. c. de distract. pign.

Cum soluenda pecunia dies pacto pferit gmississe videt
ne priq vendendi pignoris pias exerceat. l. cu soluenda. de
distract. pig.

Creditor pignu no solum ex debitoris pactione distrabere
pt, et etia si nulla pactione de distrabendo pignore interueni
uerit no modo tu iuris pscripta forma tenet. l. ult.
c. de iur. dom. impet.

Quoties de vendendo pignore nihil pactu e, interpelland
e prius debitor ut soluat, q si deinde cessarit biennio pignu
distrabi potest. d. l. ult. c. de iur. dom. impet. huiusmodi
autem bienniu, ex die mutationis putari solt. Aret. hic.

Si conuenit ne distrabere liceret, satis qd vendere no
licet, sed tu si ter denunciatu sit debitori, ut soluat 7 cessa
uerit ad extremu licet. l. si guntit. de pignur. act.

Inter tres aut huiusmodi denunciations, aliq interstitiu
tempis, arbitrio iudicis definiendu intercedere dicit Aret. h.

Vnicuiq iure q se introducto no uti si usque licet. l. ponnit.
c. de pact. l. pactu ff. ille tit.

Unius q̄ favori in sua gr̄am inducto licet renunciare
d. l. p̄m. C. de pact. Id̄ oīo obtinet si uniḡ favorē tantum
respicit, d. l. pen. C. de pact. Aliq̄ si ad aliu q̄ huiusmodi fa-
vor p̄tendat, receptū ē ut renunciatio interposita nulla sit
C. si diligenti. De for. compet.

In oīb; reb; q̄ consensu ḡtrahunt, nō q̄ dictū s̄ q̄ actū fuit
secūdu C. l. sed 7 Cels. §. 1. De ḡtrahm. Empt.

Creditor licet dominū apud se rei in pignorate nō h̄at, t̄n
t̄n alienare p̄t. ut h.

Episcopi quavis reb; Eccl̄iasticarū d̄ng nō sit C. Fraternitatem
de donat. eas t̄n solemnitate qua Lex in illis ḡstituit observata
alienare p̄t. aut h. hoc ius porrectū C. de S. Eccl̄. §. l. h. in
verb. alienare.

Tutor urgentib; creditorib; rem pupilli vendere p̄t. l. Magis
§. Non passim. De reb. eoz.

Procuratori cui d̄ng lib̄ra reb; suarū administratō p̄missa
uenditio, sicut 7 ip̄so d̄no ḡcedit. l. Procurator cui Lib̄ra. 7 ibi
Bart. De p̄urat. Ang. in §. Vendita. §. De reb; diuis.

PER QUAS PERSONAS CIVIQ̄ acquiritur. Tit. 9.

Res nobis non opa modo n̄ra, s̄ etiam eoz q̄ in possessio n̄ra
n̄ra s̄t acquirunt. h. 7 d. l. Acquir. De acq. rer. don.

§. Peculii liberi

Peculium ē quod serug d̄ni p̄missa separatū a venib; dominicis
h̄at, deducto inde si q̄d d̄no debeat. l. Depositi noie. §. Peculū
De pecul. Seruoz exemplo idē in filio fam. receptū ē. ang.
§. Quia dixim. T. Quod cum eo em̄ in alia p̄tate ē.

Peculioz quoddam castrense, aliud quasi castrense, tertium

praefecturam, ultimam aduenturam & l. ult. c. de inoff. testam.
 Alciat. in l. pater fam. de verb. sig.

Filij fam. olim ita q̄si castrense pecunia suis patribz accipi-
 bant. l. glauc. de acq. hered. l. ex nota. de castren. pecul.

In castrensi pecunia filij fam. iura patrum fam. fungunt. l. ij.
 ad Sc. Maed.

Patribz in castrensi pecunia filij fam. nulla est nec ex eis aliqd
 ipsis debet. l. ij. c. de castren. pecul. milit. lib. 12. d. l. ex nota
 de castrensi pecul.

Nec castrense nec quasi castrense pecunia fratribz ḡfert. l. i.
 §. nec castrense. de collat.

De castrensi pecunia filij fam. testari: & inuito patre ali-
 enare & suo arbitrio pt. l. ij. c. de castren. pecul. ino & l. i.
 de eo patri mouere. l. l. is nulla. de iudic.

Quod filij fam. ex re patris accipit, id totu patri accipit,
 q̄ ante alia ex ea, eis usq̄ fructu patris, ipse iura p̄prie-
 tate adipiscit. h. 7. l. cum oportet. c. de bon. q̄ liber.

§. Hoc quoq̄

Qui filium suum emancipat, usq̄ p̄tia aduenturij pecunij
 partem ut olim, s̄t usq̄ fructu dimidia adipiscit. h. 7. d. l. ea
 oportet. §. cum aut. c. de bon. q̄ lib.

Pater in bonis filij emancipati eadē iura ḡrat q̄ pater
 in bonis liberti. §. p̄terea. §. ob. mod. ius. pat. pat. pt. salui.

Quemadmodu pater a libertis suis p̄terea in p̄sto ḡtra tabulas
 bonoz possessionē h̄et, sic & pater exemplo patris ad bonoz
 possessionē filij emancipati admittit. l. i. si p̄s a p̄terea. furs.
 man. l. i. c. de bon. posses. ḡtra tab.

In bona filij militis non dat ḡtra tabulas bonoz possessio
 l. si a militibz. §. vlt. & l. seq. de testam. milit.

§. Item uobis

Serug sine p[ro]prietate sicut possessione ulliq[ue] rei acq[ui]rit, n[on]
sibi, s[ed] p[ro]prio iure d[omi]ni, tum ignoranti tum invito acq[ui]rit
h. 7 d. l. Acq[ui]rit. §. Ter. De acq. r[ati]o. dom.

Quodcumq[ue] p[ro] seruum acq[ui]rit, id d[omi]no acq[ui]rit. §. In p[ro]p[ri]e.
de his q[ui] s[un]t sui ut alieni iuris.

Serug p[ro]trahendo. aut delinq[ui]ndo d[omi]num sui pecunia s[er]u
obligat. l. si q[ui]s seruum. §. Etiam. De p[ro]p[ri]e. f. tit. Enoc
cum eo q[ui] in alien. pot.

Serug nihil suum h[ab]ere rurs[us] civili s[er]u, nisi si forte a
q[ui]d ei in alimenta a d[omi]no r[ati]o[n]e sit. l. seruos. De alim
7 cibar. Legat. Vel si cont[ra]uentib[us] d[omi]ni oculis p[ro]p[ri]e
l. Is q[ui] sui. De manumiss.

Serug heres institut[us] adire sine iussu d[omi]ni n[on] p[otes]t. l. s[er]u
michi. §. Iussum. De acq. hered. n[on] satis e[st] si r[ati]o[n]e d[omi]ni adire
n[on] h[ab]eat. d. §. Iussum. Quamq[ue] in bonor[um] possessionib[us] 7 si
gnissarijs hereditatib[us] sufficit, quicunq[ue] accedat d[omi]ni n[on]
suntatem. l. Seruo invito. ad sc. Trebel.

Legatum seruo, d[omi]no Legatum intelligit, cu[m] testi factio[n]e
serui non fiant. ut h.

possessio a seruo q[ui] sita, p[ro] d[omi]num q[ui] sita intelligit. l. 1. §. 2.
7 l. Enod seruo. De acq. posses.

§. De ijs autem.)

Serug fructuarib[us] ea tantum acq[ui]rit, q[ui] ex re ipsa fructuar
ris adeptus e[st]. ut h. 7 l. Acq[ui]rit. §. De ijs autem, de acq. r[ati]o
dom. l. si serui. De usufruct.

Aditio hereditatis, in opa serui n[on] e[st]. l. Aditio. de acq. hered.

Serug ut hereditatem acq[ui]rat fructuarij iussu n[on] sufficit, s[ed] p[ro]p[ri]e
tarij desiderat, q[ui] si hoc factu[m] de re e[st]t, q[ui] iudice p[ro]pellit[ur]

L. si quis mihi bona. 7 L. Aditio. §. p̄terea. De acq. hered. in
 agnoscendo in Legato nullig iussa opo §. 5. §. prox. in prin.
 7 gl. in d. l. si quis mihi bona.

Quod sibi non in a modat, 7 alteri p̄ se facit gerendum. L. ij. §.
 Item varj. De acq. plu. arbor.

§. Idem placet.)
 Liber tuo bona fide possessi, q̄ ex re possessoris suisne opis
 parat possessori parat, q̄ aliunde dno. h. 7 d. l. Acquis.
 §. Idem placet. De acq. rer. dom.

Seruis alienis bona fide possessi, q̄ ex re possessoris suis,
 ne opis parat, possessori parat, q̄ aliunde dno. h. 7 d. l.
 Acquis. §. Idem placet.

Bona fidei possessor usufructione p̄fecta p̄cipi seruis acquiri
 uendicat. allegat. iurib.

Si seruis p̄cedente tempore usufructu fuerit nobis oia q̄rit,
 cum ad nos illig dominia p̄tineat h. 7 §. Item nobis. §. 5. §. 6.

Usufructuarius non possidet, ideo no usufructu, h. 7 l.
 Neq. c. De Usufruct.

Sine possessione Usucapio no perdit. L. sine possessione, De
 Usucap. c. sine possessione. De res. iur. in 6.

Possessio 7 eos q̄ bona fide possident, ijcti q̄ by p̄prietas
 paratq̄ modis. L. 1. §. sed §. De acq. posses.

§. Ex his.)

Per extraneam personam nihil nobis acquiri L. 1. c. hoc. tit. L. 1. §. 1.
 c. de acq. posses. 7 h.

Nemo alteri sua opa parare obligatum fit. L. Cuius. De acq.
 obligat. §. aditio. L. stipulatio ista §. Aliter. De verb. oblig.

Procurator etiam ignorati dno p̄t possessione acquirere. d. l. c. hoc.
 tit. d. l. 1. c. de acq. posses. L. solutio. §. vlt. De pignor. act. L. cōtra
 §. 1. de acq. posses.

Per adeptam a procuratore possessionem, si tradens dng fuerit
dominū sin miny usucapione accingit. L. 1. C. de acq. haer. L.
possessio quop. §. Vlt. de acq. possis.

Possessio p procuratorē ignorati quis, usucapio utro scienti
spetit. d. l. possessio §. §. Vlt.

§. Vltimus.

Utrūqz res dominia accingit hereditate bonoz possessione,
arrogatione & additione bonoz libertatū gseruanda qz
ut hic.

Hereditas uel ex testō, uel ab intestato nobis dicitur, ut
quandiu ex testō aliqua spes ē nō admittit ab intestato
successō L. quandiu §. de acq. haer. uel.

Causa testati intestati causam excludit.

DE TESTAMENTIS OR

dinandis. Tit. 10.

Testm ē uoluntatis nræ iusta iura, de eo qz post mor-
tem suam fieri uelit. L. 1. ff. eo. de testam. & qz testatū
cere pos.

In eo qz testatū eig tempis qd testm facit integritas nræ
non corporis sanitas exigenda ē. L. ij. ff. eo.

Sola corporis cegritudo ut imbecillitas in testandi nō ad-
mit. L. senium. C. qui testm fac. pos.

Nemo sibi ipsi pot eripere futura testandi libertatē adeo
ut si quis ruret se nō testaturū, is nihil magis obliget, quā si ab-
opz nræ abiurasset. L. stipulatio hoc modo gegra. de verb.
obl. L. pactū. C. de pact. c. Non ē obligatorū. de reg. iur.
6. L. 6.

Nulla sub sole cautella ē qua impediiri pot testū factū
Bart. in l. si nihil. §. In Legatis de Legat. 1. & in l. si quis. in
de Legat. ij.

Satis qstanter uelentes uoluerunt testoz iura, q se firma
eē oportere, nō ex alieno pendens arbitrio L. Illa institutio
de hered. instit.

Qui ex alieno pendens arbitrio, nec sui iuris st, testari nō pnt.
L. si qramq. 7 L. Qui in pte. ff. eo.

In codicillis quq tantu testes adhibent, 7 admittunt muli-
eres q testimonij dictione, in testō oīo nulla hnt, Licet
de eo ambigat Decig. in L. ij. Num. 27. De reg. iur.

Nemo ex paganis q parte testatq, 7 q parte intestatq
decidere st. §. Hereditas T. de hered. instit. L. Jus
nrum. De reg. iur.

Testm morte qfirmatq L. 1. C. de GG. eccles. c. cu mathe.
De colib. mis. L. Vnic. §. Ter. De caduc. tol.

Nemo efficere st q ming Leges in suo testō pdominantq L. Testa
di. C. eo. L. Nemo st. De Legat. 1.

Testi factio nō privati sē publici iuris ē. L. iij. ff. eo.

Nemo iuris publici formā mutare ut minuire st. d. l.
Testandi. C. eo.

Argm ab Etymologia afirmatiue colligi nō st, negatiue uero
st Raph. Cuman. in L. 1. De acq. pos. Raph. Fulgos. in L. ij.

§. Appellata. Si ant. pnt. cond. 7 utrobq d. latissime 7
Dng Siglig h. Alciat. in L. Taberna. De Verb. sig.

Antiglati's cognitio ad motu format iudiciū, multumq lucis adi-
fert interpretatiōi noui iuris. L. 1. De orig. iur. 7 h. Verf. sē ut
nihil antiglati's penitq ignoratq

Leges antiquatē 7 corruptā, ad decisioē causaz quasi
ipsaz dispositio adhuc uigeat allegari citra falsi crimē
nō pnt. L. Vnic. §. hunc iur. C. De nouis. C. Dfir. Bart.
7 Dd. in L. vlt. De fals. modern. iur.

Testam. conam principe facta ut publicatam sine alia so-
lemnitate consistit. L. sium. C. eod. tit.

paup. de futura successione, quasi notum captanda mon-
inducens prohibetur. C. Stipulatio hac nro. De vrb. oblig.
Nulla mundi auctoritas potest simpliciter adimere facultate
testandi iux. §. 3. de nrbria. §. de iur. nat. gen. et ci. non. de his
q. nuptias iterant. §. Atq. hoc. Const. 22.

Sanciat q. q. in rebz suis ut dignum est, et q. lege voluntas eij. q. fa-
d. Nonpl. Const. 22.

Nihil magis debet q. homibz, quam ut suprema voluntatis
postq. iam aliud velle no. pnt. liber sit. §. 1. q. 7. L. i. de q. it. q. no.
redit arbitrium. L. 1. C. de SS. Eccl. §.

Uti q. §. Legasset rei sua ita ig. esto. L. verbis Legis. xii. tab. de
verb. sig.

Et principali et pontificali auctoritate appellandi heredes ad ob-
sequium suprema voluntatis. L. Heredes et de petit. hered.

publici expedit supra hominum iudicia exitum testam. L. vel
negare. Quom. ad. testam. ap. r.

Iniquum est hoc sanae mentis adimere testi. factum. L. ex fa-
de vulg. et sup. subst.

§. sed cum paulatim.

Adde testa sic fiant, ut a septem testibz, nullo alieno,
tempore actu signentur, subscribantur, ab ijs et a testatore her-
disq. noten, ut ab hoc solo, ut ab illis adscribantur. L. Ha-
q. saltissima. L. Tubing. C. eod. et h.

Testi in scriptis solemnitas partim iure civili, parti-
sacris constitutionibz, et plorio iure mittit. ut h.

Et civile septem testium presentia uno p. p. testis p. p. testis
sine ulla intermissione requirit. L. Cum antip. C. eo.

Heredes in fin. ff. eo.

peſtis tempe quę teſtes teſtis adhiberi ſufficiat, ut ſe-
ceptior opinio. in l. ult. de milit. teſtam. cum legi ne-
ceſſitas nō ſubiciatur. l. 1. c. de agr. Libert.

Tabellio ubi neceſſarius nō eſt ſi adhibeatur teſtis neceſſari-
us. §. oportet. auth. de inſtrum. caut.

In teſtis teſtes rogati ad eſſe debent, & alteri-
us te rogati ad teſtandum non ſunt idonei, niſi prius ex-
tiores fiant ad teſtam ſeſe adhiberi. l. Heredes. puta §.
in teſtis. ff. eod.

Teſtator ſciens ſeptem rogari teſtes cum adhibuit pauciores
conſeque noluiſſe teſtari. l. ſi unus. c. eod.

Qui forte ſcripſit codicilla ſub appellatione teſtis, ſi niſi
adireerit clauſula codicillare hanc, ſi nō ualuerit iure te-
ſtamenti, ualeat iure codicillorum, quum mutare uoluerit
ſcribendi teſtis. l. ult. c. de codicill.

Cum teſtandi gadio aliqua dependet à facto teſtatoris, tunc
ſi non parat creditur eum penituiſſe teſtationis. l. Stichum
& meo. de Legat. 1.

Si quis ſcribens teſtam incipiat ſcribere legata nec proficiat
is conſeque poſt mortem poſt in teſtato deſiſſe mutata uo-
luntate, ideoque teſtam corrumpit. l. ſi quis cum teſtam. ff. eo.

Quicquid deletum fuerit in teſto non debet eſſe, quia niſi ſi niſi
teſtator id demum fuiſſe ſcriptum ſi uoluiſſet teſtari. l. 1. §.
Legi. de his que teſtam. d. l. ubi gl.

Quod literę & ſcriptum non proficiat cum uoluiſſet quum
mutaſſe uoluntatem penitentię. d. l. ſi quis cum teſtam
ff. eod.

oportet uno gtextu ad hunc testari. L. Haeredes puta. §. 1. ff. eo.

Dispositio unius interpositione necessarij actq. no. dissoluitur.
L. Cum antistas. c. eod.

Actq. utrae necessarij plurimitate no. utitur. J. L. Cum antistas. c. eod.

Contractus in testamento nisi ad testem aliquo modo plerumque fieri non potest. ff. in d. l. Haeredes puta. §. ult. ff. eod. sed secundum vigentem hunc, nullo modo fieri potest.

In testamento sententiam meam perpetuo mutare nobis integrum est. L. de adm. Legat. In gradibus vero non aliter, quam si utriusque personae adhuc integer accesserit tot. tit. En. hic. ab emp. disced. arg. l. sicut. c. de act. 7 oblig.

Ultima voluntas ambulatoria est ad extremum usque vitae exitum. J. L. 4. de adm. Legat.

Contractus ab initio et voluntatis, ex post facto fiunt necessarii. J. L. sicut. c. de act. 7 oblig.

Testes testamento in scriptis signent, et una in signo se subscribant oportet: nam altero deficiente corrumpitur testamento ut h. ff. ad testam. §. si quis. ff. eo. cum ex solemnibus necessariis nihil immutandum sit. L. Cum hi. §. si pler. de transact.

Testes non solum interdum sed etiam notum signare testamento possunt. J. L. Ad testam. §. posse. ff. eod.

Sufficiunt signacula litterae quae tabulae sunt in soluta imprimi cum altera sine altero apiri non possunt. J. L. Ad testam. §. ult. ff. eod. L. 4. Quoad. testam. ap.

olim heredis nomen manu testatoris scribendum ut a testatore expressis mancipandum erat. L. Zubemig. c. eod. Hodie liberum est et aliam et quam testam ad scribendum nomen heredis. Nouel. ut. span. sal. largit. §. Quia utro. Const. 119. auth. non obstructo. c. eod.

Testator quoque se subscribere debet, ut hic. nisi se testis
sua manu scripserit. L. Cum antiquitas. §. Cum autem. c.
eod. alias si scribere nesciat, octavum teste adhibere debet
d. l. Hac gustissima. in prin. c. eod.

§. Possunt autem.)

Testes oes et uno et alieno annulo signare possunt h. 7. l.
Ad testium. §. Signum. ff. eod.

Uno annulo aut pluribus suo an alieno testes signent nihil
interdicitur d. iuris.

Qui publicum officium gerunt, ut et tabelliones proprio sigillo sig-
nare debent. gl. verb. adiurati. §. sed et si instrumenta. aut
de instrum. caut. et fid.

§. Testes autem.)

Regulariter quibus testium ratio est, testis adhiberi testis possunt, ut h.
et l. Qui testis. ff. eod.

Mulier, impubes, sororus, furiosa, mutus, surdus, pinguis, infirmus
in testibus testes esse non possunt. ut h.

Causa excepti sunt generali regula generali debent. De. in l. 1.
de reg. iur.

Mulier quamvis in Codicillis testimonium dicat gl. verb. quia
in l. ult. c. de Codic. in testamento tu non potest d. l. Qui testis. §. Mu-
lier ff. eod. et hic.

In omnibus solemnibus et equalis est testamentum testimonium d. l. Qui testis
§. Servus nec mulieres, nec servus nec impubes, nec pinguis,
non admittuntur. d. l. ij. de reg. iur.

Femina ab omnibus civilibus, publicis iuribus officiis et moribus
remota. d. l. ij. de reg. iur.

Femina gra pudicitiam loci gerentem se alienis dūss
 imitari nō debent. L. 1. §. de xu. de postulan. L. cum q̄tor, de
 iudic. §. Itaq̄ T. De iurur.

In his testis q̄by solamnia remittuntur ut militis p̄c̄e t̄e 7
 liberorū a patre institutorū mulier testis eē p̄t not. in d. l.
 Vlt. c. de codic. 7 §. De hic.

Tunc pontificio in criminibus femina testimonium nullo modo
 admittit. c. Tam tris 7 s. sup. eo. de testib. can. Mulier.
 33. q̄. 5. c. forq. De verb. sig.

In Criminali t̄a testes or̄ exceptionis maiores eē debent
 L. Vlt. 7 ibi not. c. de probat.

In Etromibz masculis etia mulieres audiri respondit paginari
 L. In Etromibz. Ad L. Tal. mascul.

In multis iuris nri articulis detrior e femina q̄ quam
 masculorū gditro. L. In multis. de stat. hom.

Hermaphroditū an ad testimonium adhiberi p̄t q̄litas in alio
 centis sexq̄ ostendit. L. Legundaz. §. 1. de Testib.

Hermaphroditū eiq̄ sexq̄ existimandū e q̄ in eo quatuor. L. Crisp.
 de stat. hom.

Impubes in or̄ negotio iudicandū e testis. L. 3. §. Lege de testib.
 adeo ut de testis, nec q̄tē cū pubescat testis §. l. in l. Ad
 testium. §. 1. ff. eod.

Impubes in alijs actibz quā testis de his q̄ eximig pubertati
 uidit testificari p̄t, L. Eximig in fin. Ad Syllan. Faber, vigh,
 7 reliq̄ hic.

Serug q̄tor gditrone iuris civilis q̄ris exptam 7 indignam.
 q̄ ctuū Romanorū actionibz admiserat testis in testis esse
 nō p̄t h. 7 L. q̄ testis §. pen. ff. eod.

Serui resp̄ctu eoz q̄ iuris civilis ff. q̄ mortuis homiq̄
 L. Quod attinet. de reg. iur.

Furiosus tunc cum adhibet Teste poterit utitur et si
ignorat qd agat in testem non admittitur h. 7 d. l. ad testem
§. 1. ff. eod.

Furiosus ex testamento acquirere potest, et ex aliis causis quibus igno-
rantes acquirunt. l. filius fam. ff. eod. §. si aut. 7. de herede
§. ab intestato. de herede.

Neque mutus, neque surdus quousque talis sit, cum non dicere et testi-
monio quod actu sit potest, neque quod dicere intelligant Teste testis
adhiberi non potest, ut h. 7 d. l. cui testis. §. ult. ff. eod.

Cæci testimonium etsi discrete nulli ubi uisita repræsentat, cum tamen
scribere et signum agnoscere non potest Teste adhiberi neque
l. si non spectati. C. eod. Vbi testes in conspectu testatorum esse iubentur
h. 7 l. hac multisimam. C. eod. ibi fit obfusa scriptura testium,
et ibi tot oculis spectata, tot infirmata sensibus.

Prodigum cui a Glorioso bonorum administratio interdicta est
legis uoluntas repellit a testimonio testario, si ratio alienis
ornandis inter esse non debeat, et sit a suis remotus, cuius nulla
sit uoluntas non magis quam furiosi aut pupilli h. 7 l. 2. si cui
in fin. prin. ff. eod. l. furiosi. De reg. iur. l. Fulvius. §.
plano. quibus. ex caus. in posses. est.

Damnatus ob crimen famosum repetundarum et adulterij in-
testabilis est. l. 2. §. lege. §. si quis. ff. eod. l. ob crimen. de
testib. 7 d. l. cui testis. §. eum q. ff. eod. tit. ino.

Cum per Leges intestabilis quis esse iubetur, eo pertinet ut eius testi-
monium recipiatur, non igitur dicatur testimonium. l. cui lege
ff. eod. §. sed cum aliquis.

142 Testm ob serui testimoniū, q̄ 7 libe habat, nec Anty Jan,
habat glouensia nō uisitat, ut h. 7 d. l. 1. C. eod.

Habitatio p̄sona uera ut coiter putatiua, sufficit ad ual
liditatem dispositionis. dictis iurib.

Cois opinio etiam erronea, p̄ ueritate t̄p̄ h. 7 d. l. 1. C.
eo. L. Barbarig. De off. p̄tor.

Multa ex aq̄uo 7 bono p̄pter rōnem cois erroris susti
nent, q̄ sumo aliq̄ iure p̄t̄ ḡstant. h. 7 d. l. Barbarig. De
off. p̄tor. L. competit. q̄ 7 a l. 3. Ad Sc. Maced. L. Si q̄s
seruo. De solut. L. Eig q̄ in provincia. Si art. p̄t̄ ḡdit.

Cum de testia ḡditio n̄ p̄rip̄ cois opinio ueritati p̄uadet
ut h. 7 d. in d. l. 1. C. eod.

Error ille inprobabilis nō ē, si q̄s hoc n̄ sciat q̄ unq̄ atq̄
alter intelligit. arg. d. l. iij. Ad Maced.

Conditio testis t̄p̄e testis p̄siderat, ut h. 7 d. l. 1. C. eo.

Non sufficit eā fuisse aliquādo idoneū, q̄ testimoniu dicitur.

Et, si in p̄sentia aliqua ex cā a testimonio repellit p̄t̄.
iij. §. Quae cā. De carbon. edit.

Testm solemniter factu nō corrumpit p̄pter uimuta solemnem
testium numerum, sed tantisper seruabitur quamdiu legitime
p̄ duos testes sua signa recognoscentes p̄bari poterit, ut p̄ Vig
lium hic. Sufficit. n. si testes recte semel signauerint. L.
ad testium. §. 1. ff. eod. Unde etsi testis aliq̄s moriat, nō
debet eis mors obesse festo, n̄te semel ḡdito. Nigly h.

Error cois facit iij p̄ tex. h. 7 in d. l. C. eo. d. L. Barbarig
de off. p̄tor. Et ualde absurda ē iij p̄sem̄ equū 7 bonum.
ex erroribz ḡgmi, p̄sertim nihil sit magis glrium

consensui, quā error q̄ impitiam detegit. L. Si p̄ errorem
de iurisdic. L. ij. de iudic. Anton. Qui libertus Lib. 1. C. In
iuris civilis. Cap. ult. 7. Hottom. h.

Propter occultum p̄sonae initium, non ē retractandū aliter
rig negotiū, q̄ alioq̄ iuste p̄fectū ē etiam si initium illud postea
fiat manifestum, q̄sertim q̄ndo magnū inde incommodū aliter
ri imminet. h. 7. d. L. 1. C. eod. 7. d. L. Barbarig. De off. p̄tor.

S. pater.)

plures ex una familia testes alieno testō adhiberi p̄nt
h. 7. L. pater. De testib. L. Ad testiu. ff. eod.

p̄tas patria efficit unā p̄sonā patris 7. filij ut q̄ ē unū
et sit alteriq̄ eō negotiū. L. In suis De Lib. 7. p̄stib. S.
sed sui q̄dam. T. de hared. Quali. 7. forma. L. 3. S. 3. Vtrum
de minor.

Qui in p̄tate testatoris ē, adhiberi testō testis nō p̄t h. 7. d.
Qui testō. ff. eod.

Sublato patrie p̄tatis nexu emancipationis ut alio nō filij in
p̄tris uel aui materni, ut matris testō testis nō videtur ex
iudicasp. vigly hic gra eōem.

Ut filij patri sic pater filiofam. testis eē nō p̄t L. Testis
de testib. 7. h.

Pater filio de Castronsi peculio testm fauienti testis re. q̄
ē. d. L. Qui testō. Vers. p̄ gtrariū. ff. eod. modo post missionem
nō testat, ut h. Vers. Sed si filij.

Domestici non sunt admittendi ad fidem testimonij, q̄ eo de cuius
domo p̄ducunt. L. ij. C. De testib. L. p̄m. ff. illo tit. Vbi dicitur
eos testes, quos accusator de domo p̄duxit placuit nō audiri
7. hic testes domestici fides improbat.

Nec filij patri, nec pater filio idonei testes. L. ¹¹⁹parm.
 tes. C. de testib. 7 d. l. Testis idoneus. ff. illo. tit.
 In actu probanda, in ca filij testimonia parentu recipiunt,
 ff. l. Etiam matris. de probat.

§. Sed neq; heres.)
 In testis neq; heres, nisi q; scilicet ex ipsiq; familia testis adhi-
 beri potest. L. Cui testis. ff. eod.

Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. L. Nullus. de testib.
 l. 1. d. l. 1. c. Illo tit.

Omnes in rebus domestici testimonij fides improbat. d. l. 2. c. de
 testib.

In principali patris negotio aut alio quo ipsi patri aliqd
 agitur, filij testis requiruntur etiam si emancipati essent 7 de actu
 inter vivos agerent. a. l. 4 de testib. b. d. l. q; testis. §. Etiam
 ff. eod. c. l. parentes cu gl. c. de testib. Sed in testis solij q; in
 pstate q; testis esse prohibetur. d. l. q; testis. Verb. pstate. 7 h. d. q;
 viglig.

In testis testis esse non potest q; in iudicio testimonium ferre prohibetur
 d. l. q; testis. §. Cum q; lege. ff. eod. Sed regula illa perpetua non est
 L. Quomodo. Vers. per. 7 fin. c. de heret. Viglig §. Per. num.
 4 7 8.

§. Legatarij autem.)
 Legatarij 7 fiduciarij, q; ex eoz familia ff. testis
 adhiberi testis potest. h. 7 d. l. q; testis. ff. eod. L. Si q; ita. de prob.
 deb. l. Dicantibus. §. Vlt. c. eod.

Testibus in testm dicantibus testator relinquere non prohibetur. d. l.
 dicantibus. c. eod. L. Dicitur. ff. eod. notario autem relinquere
 non potest, q; maior est suspicio. 2d. in alleg. locis.

In re propria dicendi testimonij facultas iure sumota. c. l.
 nullus. de testib. l. omnes 7 l. Etiam. c. Illo tit.

Fidei commissarij uelitis cum in eius defuncti succedat, nihil ma-
gis quā haeres in testam testatariū admitti debeat. d. h.
In testibz testatarijs requirit, ut sit cum eis testi factio, ut
negotium nō sit eoz p̄p̄riū, & ut domestice necessitudinis in-
calum ipsis nullū sit cum eo cui negotiū eoz p̄p̄riū. §. Testes
ante. Cum ff. seqq. §. eo.

§. Nihil autem interest.)

Testa in quavis mētia ad scribendū idonea scribi p̄nt, h. 7
l. 1. De bon. posses. scdm tab.

Non e nouū ut mutata rei nōen p̄rig duret l. Insula na
in fin. de acq. rer. dom. §. 1. §. quib. ex. cāis manu. no.
lic.

Non refert q̄ idiomate, quauē lingua testam fiat l. Hac
glutissima. §. Vlt. c. eod.

Tam gr̄ce quā latine & c̄i alio intelligibili idiomate testam
fici p̄t. d. l. hac glutissima. §. Vlt. c. eod.

In testis ordinandis oīs verborz solemnitas cessat. l. Quom̄
indignū. c. eod.

Dummodo de disponentis uoluntate ligat uerborz quadi
non inspiciat. d. l. Quom̄ indignū

Indignū e ob uerborz inanē obseruationē defunctorz iudicia de
fraudari. d. l. Quom̄ indignū.

Nihil inter e qua manu testam scribatz, modo ab uno p̄scribit
tē nā ad dita alteri mang ingerret suspitionē falsi quādam
Novel. constit. 18.

§. sed §. Vnum.)

Testa pluribz exemplis scribi p̄nt. ut h. 7 l. Vnu. ff. eo.

Vnu testam in duos diuersos Codices diuidi p̄t. l. 1. §. si q̄s
De bon. posses. scdm tab.

Solemnia oia in singulis exemplis obseruari oportet ^{149.}
 Exempta sine authentico sacra fidei tunc Lij. De fid. in form.

S. Vltimus

Duo s. Testoz gna, altera q. scripta gstat, a lora q. uoce nu-
 cupari, ut h. 7 L. Hac g. s. l. t. i. s. i. m. C. eod. Noua. Const. 1.

Testa fieri sine scriptis apud septem testis nuncupata no-
 luntate gnt h. d. L. hac g. s. l. t. i. s. i. m. S. 7 nuncupationem 7 L. In
 testis. C. eod. vel.

Testis nuncupationem coram septem testibz rogatis 7
 eod. g. l. h. i. f. i. r. i. d. e. o. t. d. s. 7 Nuncupatio n. p.

In testis nuncupationis ois formalis obseruatio penitus amputa,
 h. d. L. in testis. C. eod.

In testis sine scriptis uocem heredis expressisse coram testibz nun-
 cupari debet. h. 7 L. Tuberg. S. Quomadmdu. C. eo.

Sufficit herede p. sentem demonstrasse. L. Nemo dubitat,
 de hered. instit.

Non nitare p. pro noie res appellat, an digito coram demon-
 strat. L. Certu. si cert. p. p. g. d.

Quomnis regulariter in alijs actibz oibz ultronez testis suffi-
 ciat. L. Ad fidem de testib. In testis tñ rogati ee debent,
 aut h. rogati. C. de testib.

In testis ordinandis g. s. t. u. d. o. p. a. t. r. i. e. s. p. e. c. t. a. n. d. a. C. L. si no
 speciali. C. eod.

DE MILITARI TESTAMENTO

Tit. .II. principium.

Militi quamdiu in militia e. testm faure quoz modo per-
 mittit, extra militiam utro oi ture ac Legibz tñcipat
 h. 7 L. 1. ff. eod. L. pen. C. eod.

In testis militis turis ois solemnitas no recipit. L. si a. fr.
 7 L. Milites. C. eod.

Miles ut hereditatem nuda voluntate dare potest, ita et
matrem potest. L. In fraudem. §. 1. ff. eod.

Miles legibus testatorum faciendorum propter impetiam quae occupatio-
nibus Reipublicae dependet, soluti potest, ut h.

Minoribus, Lasticis, Mulieribus, in quibus tolerata iuris ignorantia
non remittitur propter impetiam solennis testatorum observatio, quae saltem
potest quae subire prudentiores, et quae ab ipsis intelligunt obser-
vare. L. ij. §. ult. Quis ord. in bon. posses. ser.

In militum testis sine scriptis sine nuncupatis nihil potest
nuda eorum voluntatem exprimit. L. 1. ff. eod.

Qualibet voluntas militis in expeditione occupati et iure
servatur. L. 1. C. eod.

Miles in expeditione bellica constitutus, etiam in vagina et clipeo
sanguis suus, aut in pulvere gladio testem inscribitur potest.
L. militum. §. ult. C. eod.

§. Illis autem

Miles dum a castris absunt coram testatorum legibus temporari-
per. C. eod. L. 1. De bon. posses. ex testamento militum. et h.

Miles non militans privilegium militum gaudere non potest. L. Ne
quod. C. eod. L. ult. C. de restit. militum. L. ult. C. quibus non obijc.
long. temp. quae scrip. L. ult. Circa prin. De iur. delib.

Militum amanuenses privilegium militum testando non gaudere
L. Scribarios. C. eod.

Cessante causa privilegii privilegium cessat. L. 2. Ne quod. C. eod.
L. Titia. §. Usuras. De verb. obl.

Filiosfamilias in castris et militia testandi ut voluerit privile-
gium habet. ut h.

Filiosfamilias de castris peculis in suis sedibus et castra secum igitur
testari et missum et T. quibus non et quibus. fac. testam. in prin.

Impubes licet miles testari non potest. l. ult. c. eod. 141.
Dignitas militaris non ut aetatis defectu non supplet. d. l.
ult. c. eod.

§. plane

Non quilibet militis ore herede se aliquo factore dicentis, sed
testato pronuntiata uim testi obtinet. h. 7 l. Diug. Triang. l. Lu.
cig. ff. eod.

Non glimus si miles heredem se dixit aliquo retinere, idcirco
eo testem fuisse intelligit. d. l. Diug. 7 h.

Non quilibet ludicra uerba, quae tempore iactauit, et offusit
tempore et seria uoluntate. ut h.

Militibus quibus non non uolunt, et quibus non potest testem facere
quod assumi debet, ita tamen ut hoc ita subsecutum esse legitimis et pa-
tionibus ostendat. d. l. Diug. 7 l. Lucig. ff. eod. Vigly. h.
qui ex testamento militis hereditatem petit, ostendere debet mi-
litum testandi aetate de suis rebus disposuisse. ut h.

Qui se imperatoris facturum heredem iactauerit, eius bona a filio
occupari possunt. l. ult. de testam.

§. Quinimo

Mutis et surdis miles testem facere potest. h. 7 l. Zuro militari. ff. eo.

§. sed haecenas

post missionem ueterari, et militibus dum ex castris sunt, coram testibus
legibus tenentur. l. per. c. eod. 7 hic.

Cessante uno privilegio, privilegium ipsum cessare debet dicitur
iuris. l. Ne gda. c. eo. l. Titia. §. Usuras. de Verb. oblig.

Testis in castris factum ius suum anni spatium retinet etiam
post missionem, ut usque dum institutionis gratia extiterit. l. q.
gratum. l. Testam. l. q. fr. ff. eo. 7 h.

Ignominiosa missio omnem admittit testium factionem. d. l. Testa. cor.
ff. eo. l. Ex test. c. eod.

Miles ob leuig militare delictu damnatq Testi factu
ne retinet. l. ex militari. ff. eo. gl. 7 d. h.

Fisq etiam militibz de criminis damnatis ab intestato
succedit. l. 7 militibz c. eo.

§. Sed et si quis

Miles testm a se ante militia no rite factu aprens 7
iterz obsignans nouas ei uixes offert. h. 7 l. Tribung. §
cu aliqs. l. quod dr. l. Ting. l. Idem. l. In fraude. §. testm ff.
eo. l. officium. §. Miles. de iur. codic.

Testm q iure factum non e p sequite militia no affirmat
st ut noua uoluntatis aliqz extant argta exigis diens
rib.

Militis testm ppter insequite sui capitis minima diminutione no
uertit. h. in vers. demig. 7 l. Miles filij fam. 7 l. seq. ff. eo.

Nec arrogatio militis, nec emancipatio filij fam. rescindit testm
iure militari prig gedita d. l. Miles filij fam. cu l. seq. l. 1. §. sed si filij
ff. eod.

§. Vltimus

De peculio quasi castrensi militari iure testari no licet cui
oibz pmittit h. l. Vlt. c. de iust. testam.

Causaz patrum, Aduocati studioz libratu pffessoris 7 gneratit
7 puolra honoraria salariaue accipiunt testari pnt de peculio
qsi castrensi p iure coi ciuiu Romanoz d. l. Vlt. c. de iust. testam.
l. velut. c. de ass. l. fori. c. de aduoc. diuersi. iudic. l. sacrosancta
c. de epis. 7 cltr.

Oes impiales donationes sius in uix sius in muliere gferant
iure qsi castrensis peculij hnt. l. cu multa. c. de bon. g lib.

Ad se etia castrensa ut qsi inofficiosi grela subij iung correpta d. l.
Vlt. ut in auth. ut cu de appel. cog. §. sarung. Nouel. glit. 123.

146 Filijfam. de castrensiq; ut sibi testari no; p;hibet no; solennia
iuris obseruat. l. vlt. c. qui testam. fac. pos. 7 h.
In castrensiq; ut sibi patria p;tas no; attendit. d. l. vlt. c. qui testam.
fac. pos.

De privilegijs militum circa ultima
mam voluntatem: Regula.

Recte placuit olim legislatorib; militum quosq; rone; h;ro
q; bellicis sudorib; patria defendunt a barbaris, na; cu; arma
magis q; leges sciunt, multa illis gdonarunt. l. scimus
in prin. c. de iur. delib.

Omissis alijs militib; circa ultima voluntate multa solennia
us remittunt ppter inq;itiam 7 occupatione; rei militaris. tot. h.
ff. c. 7 h. de milit. testam. Bart. in l. Neq; n. in prin. ff. eo.

i.

Regulariter testes numero septo testis adhiberi q; h;ntur
c. l. Hac q;ultissima. c. de testam. s. s; cu; paulat. s. tit. de Mi.
lites tu; in forma testandi, no; ligant; numero septo testu;
s. no. tit. in prin.

ii.

Testes testarij asuti 7 rogati ad ee; debent auth. rogati. c. de
testib. s. sed haec qdem. Vbi dd. s. tit. prox.

In testu; tu; militis etia; non rogati testes admittunt; s. plane
ubi dd. supra eo. l. i. ff. eo. ceter tu; distingu; ut cu; in cast.
ris duos saltem testes roget, seq; si in aere moriens teste;
sp. gl. in d. s. plane. 7 in l. Militas. c. eo.

Sed verisimilior uidet; Vigly; iura testes in testu; militis in
distincte rogandos no; ee; mo; ut necessarios q; si modo testandi adq;
aliter legitime p;bari p; d. l. Militas. ubi militi testanti oes rurs;
solennitates remittunt;

iii.

Præteritione; filijfam; usq; adeo multa c. testu; ut etiam; nio; at
patre decesserit no; qualifcat. l. d. l. g. In oib;. Vbi dd. de lib. mili;

7 posth. 7 T. de exhered. lib. in prin. si tu miles
ens filium pterat ualot nihil omny testm. l. Qui iur
L. Milites codicillis. §. Miles in supinis ff. eo. l. sicut. 7 l. seq.
C. eo.
preterito militis scienter facta p exheredatione hinc ff. p
itio facta ignorata non quodrat. d. l. sicut.

.III.

Testoz solentitas multe ff. ut septo testes tabulas obsequia
ut subscribant, ut haec oia u no tenore 7 glosu fiant. l. l.
hae gultissima. C. de testam. D. §. sed cu paulatin. s. tit.
prox. milites tu qno cuqz scribant in charta aut clipeo, et
in uagina, ad eoz in puluere ualubunt testationes militis
sue. d. l. Milites in expeditione. C. eo. 7 testam. militu iuris
uinculis no sticiunt. l. quanq. C. eo. Nichilq pta muta
eoz uoluntate exgrit. s. eo. in prin.

.V.

Agnatione sui heredis pteriti rumpit testm l. y. C. de libe
pter. ut exhered. agnatione tu sui heredis na rumpit testm
militis. l. Idemq. ent. ff. eo.

.VI.

Codicillis hereditas nqz dari neqz adimpt. l. Quod p manz de
iur. codic. Miles tu in codicillis qz p heredem instituerit.
Militis codicillis. in prin. ff. eo.

.VII.

Testa militum faulig qua ahoz 7 irritant 7 gfirmant
in specta uoluntate eoz. l. In fraude. §. 1. 7 l. Militis codicillis
§. Veteranz. ff. eod.

.VIII.

Filiis facere testm nisiq sibi etiam faciat no pt l. 1. De uol
7 sup. subst. l. Liberi autem. T. de pup. subst. militi tu p
mittit filio facere testm, quauis sibi no fecerit, aut si factu non
adiuuerit. l. Miles ita herede in fin. ff. eod.

17.

147

Testa plura nemo relinquere potest, nisi post mortem rumpitque postea
posterior. T. quib. mod. test. infir.

143

X.

Miles tamen potest plura testamta facere, et si ea simul fecerit sunt seorsum
tamen, utique valent. L. Errebat. in prin. ff. eo.

XI.

Dies heredis institutioni adiecta nulli momenti est. L. Heredi-
tas. pagin. scribit hereditate ex die ut ad diem non recte dari
sed initio temporis soluto manente institutione. d. L. Hereditas. de
hered. instit. §. haeres. T. illo tit.

XII.

Miles tamen usque ad certum tempus institui potest. L. Certi iuris. C. cod.
Condemnatus de crimine capitali testamta facere non potest. L. si quis filio
exheredato. §. Irritu. de iust. rupt. test.

Miles tamen capite damnatus ex militari de libertate privatus, rursus
testamta facit, super bonis duntaxat Castrensibus. L. Ex militari
in prin. de milit. test.

XIII.

Incertus de statu suo non testatur, non legit, non adit, non repudiat,
L. qui testat. cum seq. De test. L. 1. De Legat. iij. L. 2. §. putat, de
acq. hered. si tamen miles incertus an sui iuris sit testatus fuerit,
rit, in ea conditione testamta eius ut valeat. d. L. Ex militari. §.
similes. ff. eo. L. Aristo. de iur. cad. c.

XIII.

Mutus simul et surdus testari non potest. L. Discretis. C. de test. fac.
pos. surdus tamen et mutus miles testari potest. L. iure militari. ff. eo. §. Eutimo
§. eo. Licet tamen vigili ibi aliter sentiat.

XV.

Deportatus de iure civili et mortuus reputatur et in capax civilis acci-
tionis, ideoque eius institutio nulli momenti est. L. 1. C. de hered.
instit. Deportatus tamen et fere omnes qui iure civili testandi factorem non
habent, a milite haeredes institui possunt. L. Negotium. §. 1. ff. eo.

Tametsi iure non liceat affectionis gratia donare. L. Affectionis. de donat.
miles tamen non potest aliquid relinquere mulieri in qua turpis suspitio
cadere potest. L. Miles ita. §. Mulier. ff. eo. L. Mulier. De lris. §. b. at
indig. et observa hic qua pulchrum erga sit beneficij puidere ne mi-
lites caeco amore a sortis ad relinquendum facile oia seducant.

Qe.

XVI.

Simplex institutio oia bona testatoris spectat. l. ij. c. eo.
Institutio tamen militis limitata, ad alia bona non extenditur.
d. l. ij. c. eod.

XVII.

Nemo ex paganis pro parte testatoris, et pro parte intestatoris de-
cedere potest. l. Tus marum. de reg. iur. Miles tamen potest mori parte
testatoris, partim intestatoris. d. l. Miles ita. in prin. ff. eo. l. i. et
l. Ceteri inois. c. eod.

XVIII.

Extraneus puberique filio substitui directe non potest, at pro fidei com-
missum potest. §. Vlt. ff. de pup. substit.

Potest tamen milites etiam his qui extranei heredes eis extranei
substituere directe, in his dumtaxat quod sit ex testamento con-
stitutum. l. Miles et. ff. eo. l. Centurio de vulg. et pup. substit.

XIX.

Miles ex hereditate quocumque et emancipato filio substitui potest
in his sed quod ab ipso ad eum cui substituit perveniant. d. l.
Miles ita. §. Ex hereditate. ff. eo. De cuius intelligenda videte dnum
Vigilium. in §. Non solum. ff. de pup. substit.

XX.

Verba enunciatiua regulariter non disponunt. l. Ex his verbis
c. eod. Verba tamen enunciatiua in militari testamento disponunt. d. l. Ex his
verbis.

Verba obiter propter aliud placita potest in militis testamento disponendi in hunc
ut sit ista Fortunato, liberto meo de lege. d. l. Ex his.

XXI.

Heredes facti Inventario ultra vires hereditatis non habent
sed si exhausta legatis quarta falcidia detrahantur potest. ut. tit. ff. de
et ff. de l. falcid. in testamento tamen militari falcidia locum non habet. l. in
testamento. l. ij. c. eo.

Falcidiae lex ne plus detrahente in Legata quibusvis, vetabat. l. i.
de lege falcid. Miles tamen potest heredem gravare legatis, ultra
detrahentem, ut nihil detrahatur. pro lege falcidia. l. si certarum. §.
Vlt. et l. seq. ff. eod. d. l. in testamento. ij. c. eo.

facere testamentum. Tit. 12.
Non ante iuris rō quam psona q̄rnda ē. L. euidē referunt
de iur. codicil.

Prig de psona testantis, quā de solemnitate testi q̄rnda ē. L. si
gram. De Hstam.

Regulariter unicuiq̄ cui iure notatim q̄hibitu nō ē teston fa-
cere s̄ multū. arg. rub. iure

Libera Hstandi facultas unicuiq̄ iure gentiū, civiliq̄ pmissa
Lege municipali tolli in uniuersū nō pot̄, exiipi uere p̄ca alijs
psonas ex t̄a publica q̄sensu posse nō ē dubiū. tot. tit. h. 7. n. 7. c. eod.

Iniquū ē hoc sane m̄tis factonem adimere. L. ex facto de
Vulg. 7 sup.

Nec pacto nec saramto obstringi q̄s̄ pot̄ ut teston nō faciat
L. stipulatio hoc modo, p̄pta. Vbi d̄. de iur. ob.

Filijs in p̄tate q̄stintis de alijs p̄ castrisq̄ bonis nō de aduentitijs
p̄tati, nec patre q̄sentente Hstabit q̄quamuis postea sui iuris fac-
tus decesserit. c.

a. l. ij. in fin. c. eo. b. l. ult. c. eo. c. l. pen. c. eo. d. l. qui in p̄tate
in p̄tate. c. eo. e. l. si filijfam. ff. eod. 7 hic.

Teston a filiofam quamuis q̄sentente p̄ factum nec si sui iuris
facto decesserit ualot. d. l. qui in p̄tate. 7 d. l. si filijfam. ff.
eod. 7 hic.

Testi factio ē iuris publica. L. ij. de Hstam.

In his q̄ iuris publica s̄ patria p̄tatis nō nō teston L. filiofam.
de his q̄ s̄ sui iuris alio. rer.

Filiofam. publicas functiones capessere 7 sine patris aucto-
ritate magistratu fungi pot̄. d. l. filiofam. Qui s̄ sui. l. Nam
q̄. Ad S. C. Trebel.

Filiofam. pagani teston quamuis auctore patre facton nō ua-
lot. d. l. qui in p̄tate. ff. eo. 7 h. in prin.

Testator debet suo proprio iure testari, non ab alieno pendente
arbitrio. l. Illa Instituta. de heredi. Insti. l. 1. de testam.

Filiisfam. nec legata aut fidei commissum et accedente patris
sua relinquere potest. l. ij. de Legat. 1. Mortis tunc ea donare patre
authore potest. l. Tam is. §. Filiisfam. De mort. tunc. don.

Filiisfam. §. ex tunc patre testari ad pias causas potest. c. Licet. De
Sepult. Lib. 6.

Filiisfam. iure totum testari non potest, quia patria potestas impedit
testi factionem. l. semina in fin. c. eo. 7. h.

Filiisfam. de castrensi ut quasi testari non prohibetur. h. 7. l. 1. §. 1.
7. ult. c. eo.

In castrensi vel quasi patria potestas non tollitur, sed in illis
filiisfam. §. patre fam. c. d. l. pen. 7. ult. l. ij. Ad s. c. Marci. l.
si 7. s. in fin. De iniust. rupt. test.

Filiisfam. de bonis effectivis ut adventivis et iis in quibus
potest non quibus usufructus testari non potest. d. l. pen. ff. eo. 7. dng. Vigl.
h. gtra. De iur. in d. l. pen.

Intestati filii fam. pecunia castrense primum ad liberos deinde ad
fratres, post ad patrem defertur. l. 3. 7. 4. c. de bon. q. lib. Vbi idem
et in adventivis quoque statuitur. l. ult. c. cota de success.

Hoc iure fratres non minus quam liberi conferebantur perinde
successionibus legitimis. d. l. ult. c. cota de success. sed hodie potiores
sunt pones, quamquam germani fratres simul cum iis admittantur,
auth. defuncto. c. ad Tertul. Noupl. Const. 118.

Castrense pecunia nulla ex parte ad patris, ius, portionem bonorum
fert. l. ex nota. De castrensi. pecul. l. 3. §. pen. De minor.

Nec castrense nec quasi castrense pecunia fratribus confertur, sed hoc
pupilli esse oportet. l. 1. §. Neque castrense. De collat. 7. ab hac

collone Iustiniang etiam adu[m] filium eximit. l. vlt. ¹⁴⁵

de collat.
Filijsam. testm no ipso q[ue] sua in p[re]te mortuo g[ra]firmat. l. s.
filijsam. ff. eo. 7 hic in fin. prin.

In testis no[m]o mortis sed ip[s]is testationis temp[or]e spectant. l. 15. cui
am. l. seq. ff. eod.

S. proferrea

Impuberes cum no[n] h[ab]eant certam uoluntatis sue int[er]um testm facti,
no[n] p[oss]unt. h. 7 l. eua etate. ff. eo.

Masculi post quatuordecim annos g[ra]ptos, femina post duodecim
testm p[oss]unt. d. l. eua etate etiam si cumtoris aut horitatis l.
Aurelio, s. Cuius in. gl. 1. de Librat. Legat.

Quoties de fauore agit[ur] capty h[ab]et h[ab]et q[ue] g[ra]ptos. d. l. eua etate
l. 1. de manumiss. l. in usucap. de usucap. gl. 7. d. in l. ij. de
minor.

Sentia iudicis qua minor[um] 14. annis testari p[oss]unt p[ro]nunciat, q[ue] ip[s]o
iure nulla, nec p[ro]uocato[rum] auxilio infirmari debet. l. ij. c.
q[ui]n quoc. no[n] q[ue] nec[ess].

Major annis 14. licet incautus 7 simplex testari no[n] p[oss]unt. l. s.
frater. c. eo.

Proxime p[ro]p[ri]etati licet p[ro]anis ingenij 7 doli capax mitilomij
testari p[oss]unt. l. vlt. c. de testam. mit. d. h.

Quamuis in multis alijs iudicij defectu auctoritate tutoris sup[er]
p[ro]p[ri]etate s. pupilly. ff. de inutil. stip. impubes tu etia[m] cu[m] tutoris
auctoritate testari no[n] p[oss]unt. Quia testa no[n] aliena 7 p[ro]caria
s[ed] ip[s]o[rum] test[um] prudentia fieri debent. d. h. 7 facti l. 2. illa in
stituta in prin. 7 q[ui] ibi not. gl. de hered. in sit.

Furiosi 7 dementis nulla e[st] testm l. 2. in fin. de inoff. test.

Furiosis q[ui] mente carent n[on] testari no[n] licet h. in
u[er]b[is] l. am furiosi. 7 d. l. ij. Est. n. testm n[on]e mentis testa
tio. l. 1. ff. eo.

Si adversa corporis valetudo mentis integritate vitiat, simul admittit testi factioem. L. In adversa. ff. eod.

Sola corporis infirmitas si animi fuerit, sanam iudicium non oberit ut lenti respici. L. 3. c. eod.

In eo qd testator eiq tempore qd testm facit integritas mentis no corporis sanitas exigenda e. l. ij. ff. eod.

Furiosi testm in termino furoris factum valet. L. Qui testis. ff. de furiosis. ff. eod. L. furiosus. c. eod.

Par qd fuerit sana mente cepisse testm, si anteqm absoluat in terumiat furor, qd tunc interturbat. d. l. furiosus. ff. l. c. eod.

Individua remm heredita uno tempore gteptu pferri debent. vel Circa Individuum sola ega inchoate nihil opat. Vel:

Qui partem individui facit nihil. facit. d. l. furiosus. c. eod.

Non dr aliqd factu nisi fuerit p tunc gsumatu, vel nihil adum dici pt, donec aliqd supsit agendum. d. l. furiosus. c. eod.

Paria ff no fierent ut no pferre d. l. furiosum.

Testm ab eo qd aliqui furere aliquando sape solbat gditur ex actis qd hite gsumabit ut corrueat. d. h. 7 in d. l. furiosus. c. eod.

Sicut testm autem sape arguit testatoris insaniam. L. Quam in suo. De gdit. n. sit. Ita rite factu valet ad greturam sana mentis testatoris. d. h. 7 in d. l. furiosum.

Unqsq; credit sane mentis, nisi gsumatu gset aut pbat. L. Nec codicillos. c. de codicil.

Sicut sana qsq; mente hinc gsumat nisi gsumatu pbat. d. l. Nec codicillos, ita qd semel p ristu tempore (aliud n. si morbi ut doloris in patientia) furiosus ee pbat. Et semel talis gsumat, nisi gset evidenter in termino furoris hinc esse. Bart. in l. ij. de bon. pos. furioso intanti. qd gplenti.

Sicuti is q̄ p̄textu furoris testm̄ oppugnat, p̄bare d̄r furor
ita semel eo p̄lato, is q̄ testm̄ p̄bare d̄bet, diuina remissi
morbi intervalla. Dd. h. 7 in d. l. furiosu. c. 20.

Testm̄ ante furorē ḡditu, etiamsi postea a furioso disruptu sit
ualet. L. vlt. de in iust. rapt. test.

Furor sup̄ueniens nō r̄s̄cindit q̄ r̄ite facta s̄t L. qui furorē
de stat. hom. L. p̄atre furiosu. De his q̄ s̄t in ut alie. iur.

Furor sup̄ueniens matrimonia sacra mente p̄tracta nō dirimit
sicuti nec patria potestatem dissoluit. d. l. qui furorē, 7 d. l. p̄atre
furioso.

Obligatōnem r̄cepto p̄rig p̄tracta nō tollit furor, L. si a r̄o. s̄ si
a furioso. De fideiuf.

Furor succedens usucapionē nō interrumpit. L. iusto. s̄. cum
qui. de usucap.

Locabo finita q̄ p̄prij t̄m̄ tacitis q̄sensum intelligit, durare
non p̄t r̄integrari, si t̄m̄ interim furorē capiat. L. qui ad
certum locat.

Prodigū cui bonis interdicitu e testm̄ factu nō p̄t, sed q̄ ante
interdictionē fecit ualet. h. in ver. Item prodigū. 7 l. 25 cui
lege, ff. rod.

Prodigū intelligit q̄ multa neq̄ modū neq̄ finē impensat
het, L. 1. de curat. furios. modo t̄m̄ p̄ iudicē illi bonis interdicitu
sit. Zas. in l. 25 cui bonis. De verb. obl.

Statū prodigū nō multa abhorret a furiosu ḡditione h. 7 l. si p̄la
de reb. coz. L. 1. de curat. furios. L. Falcing s̄. plant. q̄b. ex caus.
in posses. cas. l. Furiosi de reg. iur. s̄. 7 h̄c d̄icim̄, in auth.
ut h̄i q̄ obligatas se t̄m̄ p̄hibent res n̄ni col. 6. Res p̄ctu
t̄m̄ acquisitionis pupillis magis p̄parat. L. certi ḡditu. s̄. Quonia
Si cert. p̄t. ḡ. l. 25 cui bonis. Vbi Dd. de verb. obl.

Adolescenti p̄dito 7 luxurioso, mulieriq̄ luxuriose iniurati bonis
interdici p̄t. L. si uero. s̄. si adolecentis. Mand. L. 7 mulieri
de curat. furio.

publica semper interficiat ne qd re sua male uteretur. §. Vlt.
de his qd se sui ut alie. iur.

§. Item surdus.)

Mulq simul 7 surdy ntra testari oio no pot. h. 7 l. Discretis. C. eo.

Mulq simul 7 surdy casu trax no ignary testm gdere potest. d. l.
discretis.

Surdy ntra ut casu duntaxat indistincte testari no plibet. Ibid.

Rare glingit surda duntaxat nbuliter inuermi. d. l. Discretis. §. l.
lib: 10. cap: 69.

Surdy casu duntaxat oi iure disponere pot. Ibid.

Nully tam surdy duntaxat inuermi qd acote illa supra cap.
bra in tonata aliquatiff exaudiat. Impator ex Innocentio Celsi
ni d. l. Discretis.

Mulq ntra uel casu duntaxat si trax nonit recte disponere
pot. d. l. Discretis.

Mulq trax ignary testari no pot. ibid. huic tn testi factione d
prinape gedi po arbitrat. Accurf. 7 ceteri appbant, q exultat
aduersq recepta d. l. Intra dng vglig hic gfulat.

Ei q tardig loqit uel exaudiat testm facere licet, ut h. 7. facit
l. Mutum. De edil. edidit.

Audity sermorisus amisso testm ante factu no uincit, ut
h. 7. l. Qui in ptate. ff. eo.

Vitium supueniens post testm pfectum no nocet, h. 7. d.
q in ptate.

Impedi menta supueniens et in ca efficiente dispositione no
uincit. dictis iurib. §. Cæcus.)

Cæcus facere testm nisi eo qui iusting pscript mo no pot. l.
hac gultissima. C. eod. Qui testam. fac. poss.

151 Testm cæci nuncupatiuum octo testes desiderat, ut loco octuani
tabularium. d. l. Hac gultissima. c. eo.

Vbi marq falsitatis punitu uertit, ubi maior cautela 7 solemnitas
adhibet. d. l. Hac gultissima. c. eo.

Qua in testu cæci requirunt, eade 7 in eiq codicillis obpruanda st
d. l. Hac gultissima. §. Qua in eunde. c. eod.

Cæq inter liberos 7 ad pias cas circa resita solemnitate testari
st, 7 cois opin. in d. l. Hac gultissima.

§. Vltimus.

Testm ab eo qui hostiu pto 7 factu, quauis redierit non
ualet. h. 7 l. Ergo q. ff. eo.

Capti ab hostibz serug hostiu efficiunt. l. ex hac iure. De iust. 7 iur.
§. Tus aut gent. 5. De iur. nat. Id in Christianoy ciuilibz dis-

sentiomibz capti serui no efficiunt. 2d. in Gallog. locis. 7 art. h.
Serug natta iuris ciuilibz cois nom test, ideo testm facere no st

l. Qui in pto. §. serug. ff. eo.

Adio nulli in Christianoy poplo capti testi factiom prouant. Ang.
2d. h. 7 supra cæcis locis

Obsides ius testandi no habent, nisi eis a principe pmitto. l.
obsides. 7 ibi. Accur. ff. eod.

Codicilli apud hostes facti testu ante captiuitatem in ciuitate facto
gfirmati, si ab hostibz redierit testator, iure postlimini ex aqute gfirm,
mat, qa pendet a testu ualido. l. In bello. §. Codicill. De capti.
7 postlim. reuers.

Qui apud hostes legatione fungunt testm facere pnt Legati. n.
inuislabiles sunt, 7 iure gntrem oia ipsis salua manent
l. qa' Latronibz. ff. eo.

Qui a Latronibz capti st cum liberi manent Testm facere
pnt. d. l. Qui a Latronibz. ff. eod.

Testm ante captiuitate factu si capti redierit iure postlimini
sin ming ex Lege Cornelia natu e. h. 7 l. 4. De capti. 7 l. Lege Cornelia
§. eod. tit. iro.

Retro creditur in ciuitate fuisse, q ab hostibz aduenit. l. Re-
tro. de capti. 7 postli. re.

In ortu partibz iuris q reuersz no e ab hostibz quasi tunc de q
isse uidet. cum capti. l. In ortu de capti. 7 postli. re.

DE EXHEREDATIONE LIBE- RORUM. Tit. 13.

Exhereditio nihil aliud e qua expressa 7 manifesta sui her-
edis exclusio. Bart. in l. qda cu filia, de verb. obl.

Qui ab hereditate alieniq ee intep manifeste excludit,
exhereditat. l. iij. c. de lib. pter.

Alienq a fca ut exclusz, ut exhereditat ite fgnant. d. l. iij.

Abdicatio in uita fieri cu qs familia eijciebat, exhereditatio
uero in testis, uimq sua post morte hte solubat. Aleut. in lib. 2
disputat. cap. 28. valla lib. 5. e legant. capi. 14.

Qui abdicat e nisi ipe et legitime exhereditat sit, testm rumpit
7 ab intestato succedet. l. Abdicatio. c. de pat. pot. Vigly. h.

Abdicatio hodie rurs Romano reprobata e d. l. Abdicatio ppter patri-
ptatis diminutione. l. vlt. c. d. tit. de pat. pot. 7 sanguinis inuolun-
tate. l. Tura sanguinis de reg. iur.

Præteritio tr q no e expressa institutio ut exhereditat. l. eade. c.
de hered. q ab in test. refer.

Ad ualiditate testis requiritur filij institutio ut exhereditat.
l. Inter cetera. de lib. 7 postli.

Præteritio filij fam. testm qmuis aliq rite ordinatq factm
sit ualidat. l. 1. l. filio. de inust. rupt. test. l. si filij. de
lib. 7 postli. l. 1. 2. 7 3. c. de liber. pter. 7 h.

Hodie qcumq possunt exhereditari expresso 7 notatim ff ex-
hereditandi. h. 7 l. vlt. c. de liber. pter.

152 Sub gōitione exheredatō gtra tabulas bonoz possessione potero
140.
It. L. sub gōitione. de bon. poss. gtra tab.

Præteritio facta in uno gradu tantū, illū solummodo uincit L. ij.
§. ult. de lib. & posth. L. 3. §. ult. de iniust. rept. test.

Vltimū unig gradu alios nō gtingit alleg. iurib.

Exheredatio facta post oēs gradus totū testm gfirmat L. i. c. de
liber. gtra.

Primig gradu de institutoz scōz fōfitorz d. L. i.

Filiig ante ut post gradus simplr exheredatō, ab oibz unig
exclatō. d. L. i. c. de liber. gtra.

Exheredatio respectu totū hereditatis fieri debet L. ij. §. iur
& §. filig. de lib. & posth.

Non quis exheredatio fōmūst filiū a gtra tab. bonoz
possessione, sē qrite facta. L. Non putam. §. Nō quis. de
bon. poss. gtra tab.

Terre nouissimo non ualeat exheredatio, nisi legitima cā
specie exprimat, & ab herede gcludentē pphz. auth.
Non licet. c. de liber. gtra.

Liberi ex 14. cāis duntaxat pnt a parentibz exheredari
§. causas in auth. ut in de appel. cog.

Si testator pphzate se filiū pphzate, adiecta cā, idē exher
redatione futrit, ualebit q testm, cum nō manifestū sit pphz
testatoris pphz heredig in uerbis. L. 3. c. de liber. gtra.

Vbi gstat de men te loquitur, utrobz qualitas nō attendit. d. L. 3. &
L. Enonia indignū. c. de testam.

Verba ad hoc inuenta sē ut menti & uoluntati de seruiant. L. Liba
de suppl. leg.

Leges non uerbis sed rebz regis imponunt L. ij. c. cōtra de legat.
L. ult. c. de usufr.

Filijs q̄ neq̄ heres e institutis, neq̄ ut ex parte exhereditat. x.
P̄teritis adeo testm̄ patris rumpit, adeo ut nec si uivus pater mori
atq̄ gualescat. L. in Verf. Adeo.

Qua ab initio nō consistunt, tractu temporis nō gfirmantur. L. Cud in
tio de reg. iur.

Posthumus P̄teritis si uiuus pater moriat̄ nō rumpit testm̄ L.
posthumus. de in iust. rupt. test.

Hodie ex t̄a P̄teritionis ut exheredationis nō irritat̄ testm̄
nisi q̄ ad ipsam heredis institutionem attinet, auth. ex t̄a. c. de
liber. P̄ter. 7 Nouel. ḡtit. 115.

Olim filia 7 naty ex filiis P̄teritis testm̄ nō rumpunt
s̄t̄ iḡ ab institutor̄ p̄teritis auocandi testant. h. Verf. s̄t̄ nō ita
Cary lib. 2. Insec. hoc tit. paul. recepit. Intraq̄ lib. 3. tit. de
testam. 7 L. Maxima uirum. c. de lib. P̄ter. s̄t̄ hodie etiam
filia P̄terita rumpit testm̄. d. L. Maxima uirum.

Olim filij uariatim erat exheredandi, femina uero inter ceteros
poterant exheredari. h. Verf. s̄t̄ nō uariatim, hodie t̄a femina quā ma
ali, tam nepotes quā filij uariatim 7 pariformiter s̄t̄ exheredan
d. L. Maxima uirum.

Uariatim exheredari filij sola demonstratione ac definitione s̄t̄
uoen tacite P̄ter. h. Verf. uariatim 7 L. 1. 2. 7 3. de lib. 7 posth.

Definitio 7 demonstratio uois uim obtinet. L. Certu. Si ex
pet. cond. §. posthumi.)

Agnatis posthumi posthumorum, P̄teriti P̄teritorum testm̄ rumpit L. 1.
3. de in iust. rupt. test. L. 1. 7 3. L. de posth. hered. 7 hic.

Posthumi iure antiq̄ exheredari poterant L. 2. c. de bon. poss.
tra tab. L. posthumis. de inoff. test. L. Vlt. in fin. c. de lib.
P̄ter. hodie aut̄ exheredatio P̄ter. demerita 7 ingratitude

153 fieri debeat, posthumi ex hereditari non pot. auct. no li. l. l. ubi
D. de lib. p. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test. l. i.
Alciat. lib. 4. paradox. cap. 10. gtra nitay.

Crudelis ea q. no sentit ingrata existimari d. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test.

Iniquum e alieno odio aliu q. gravari d. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test.

Ex hereditate daty q. rra, p. terito auto remota nullitatis, aut
grata bulandi l. vlt. C. de lib. p. l. i.

Qui posthumi herede scripserit, etiam si mille nascantur
oes in ad hereditate uocabunt. l. placet. 7 l. seq. de lib. 7 posth.

Ex hereditate posthumi ex primi posthumi natiuitate demuntro,
nem restrictione accipit. pet. Ball. Castron. Alex. in d. l. placet.
Lict. Bart. ibi Accurs. in gl. Verb. 7 ex q. unq. secuty dissentiat.

Instituto posthumiq. fauorabilis e, q. ta in gram libere, qua
et affirmadi testi gra fieri solat. est in d. l. placet. Verb. Cui ex
q. unq. de lib. 7 post. Unde latissim. 7 hndit. arg. l. Cum q. dam.
d. lit. 7 C. odia. de reg. iur. in 6.

Præterito posthumi cuiuscunq. grady sexque sit testm rumpit.
l. 1. 7 3. C. de posth. hered. in sit.

Agnois posthumi p. teriti testm rumpit 7 ex eo nihil d. phap. l. i.
C. de posth. hered. 7 h.

Præterito filij iam nati testm utitur ab initio, fo posthumi
rumpit p. terito ex post. fudo. d. l. 1.

posthumi ubi sua no in l. t. e. 7 iam nato no test. d. l. 1.

Party aborting testm non rumpit. h. 7 l. ij. C. de posth. hered. in
sit.

Paria s. non nasei uel abortiri d. l. ij. 7 l. l. C. mortui. de
Verb. sig.

Party mortuig in libere numero no test. 7 p. utat. d. l. Cui
mortui

Natq uing licet illico decesserit rumpit testm. l.ij. c. de
posth. hered.

Actq et momentanea ex necessitate a iure considerat d. l. 3.

Quod licet uita momentanea posthumum herede constituit d. l. 3.

Ut corrumpat testm sufficit posthumum uiuum horem nasci licet
tm moriatq d. l. 3.

Party monstroly facti ipse a iure no considerat d. l. 3. l. Non

fr liberi, de stat. ho. matris tu qd ad additione implenda et re
licta acquirenda. l. Erat aliqs. de uerb. sig.

Non fr liberi q gra forma humani generis q creantq. d. l. Non
liber. de stat. hom.

Natq ab hore gra humana forma nascitq qd postm reputatq
d. l. 3. et d. l. Non fr liberi.

Party natq licet debilis ut defunctus, hoc tu dr qd iure
consideratq. l. Quod dr. de lib. et posth.

Testm in q posthumus pteritq et si utus adhuc patet decesserit
quasi reintegratis uiribz ex bono et aequo sustinetq. l. posthumus
de iust. rupt. test.

Posthumus olim exheredari nisi notatim no potest at post
humus si modo qd eis legatq etia inter ceteros potestant
l. 4 in fin. c. de liber. pter. l. ij. de iust. rupt. test.

Qui filiabus legat tum demum censetq de posthuma sensisset
eis aliqua ste testi mentione fecerit. l. qui filiabus. de legat.

Natiuitate posthumus scienter pteritq testm tantu qd riste
hens heredu rumpitq Legata uero et fidei gmissa firma man
auth. ex ca. ubi Bart. et dd. c. de liber. pter. secq si ignoran
pstant, tum n. ne legata qde pstanta fr.

§. posthumorum.)

suus haeres.

157

Sug haeres dr q in morientis familia proximo ab eo gradu dum obimet l. scripto. si tab. testi nul. ex tab. §. si aut. T. de haered. qual. 7 d. rna. §. 1. 7 §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. defer.

Suitas primu tantum gradu in plate requit. alios iurib. l. 3. Co de posth. haered. in sit.

Posthumus sug dr q testi tempore naty primu in plate testantis gradum tenet. d. l. 3. 7 d. §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. def.

Posthumus alieng dr q no e futury testatori haeres inter suos. §. Posthumus, T. de Legat.

Posthumus testi tempore alieng nascendo sug effia pt. d. l. 3. Co de posth. haered. in sit.

In posthumus no testi sed naturalitatis tempore inspicit. d. l. ij.

Non modo filiosfam. sed & eos q in ipsis e familia demigrant. utum locu succedendo proximu patrisfam. gradu obtinent ut notatim vel in situare ut ex heridare nepos §. 1. 7 l. posthumoz de in. n. iust. rupt. test.

Qui in proximu patrisfam. locu sublato prioris successuz posthumu ni agnati 19, singq noeri haeredis obtinet. d. l. posthumoz 7 h.

suus haeres.

Sug haeres e q in iure patrie ptatis parenti de cuius successione agi t q sing e q definitio hic colligit. l. iuris consulty. de grad. §. fui. T. de haered. qual. 7 d. rna. §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. defer.

Cui sius mari sius feminae q xing patrisfam. locu sublato prioris re debet, is eant, ex haeres fieri debet. h. 7 d. l. posthumoz. prætentione posthumu sur rumpit. Testm h. 7 l. 3. Co de posth. haered. in sit.

Lex veturia ad gseruanda testa inducta fuit 7 multos rumi pendi casu sustulit. l. Callg. §. Cui si is. de lib. 7 posth. §. Emancipatos.)

150 in 151

2

Emancipati p̄teriti testm̄ nō rumpit s̄ a p̄ter bono
possessioe ḡra tab. impetrant h. 7 l. 1. de bon. poss. q̄
p̄. Emancipati T. de hered. q̄ ab intest. defer.

Emancipati p̄ alienis 7 extraneis iure ciuili non tran.
nec sui heredes dici put. h. 7 l. 1. p̄. Emancipati.

Emancipatq̄ sui non ē iure in p̄teris si ex hereditate nō sit
tempe exclusus ut s̄ in arrogatione nō dedit cum suo ag
her. garrit.

De iure ciuili emancipati p̄teritis testm̄ nō rumpit q̄ in
p̄ alienis 7 extraneis non tran. necq̄ ulla ex p̄ter ad p̄.
familia p̄tinet. h. 7 l. 2. sed cū patre. De bon. poss. l. 1. t. 2. l. 2.
cap. dimm. l. pronunciatu. de verb. sig.

Prætor utatim æglatem segety emancipatis p̄teritis bonoꝝ
possessioe ḡra tabulas attribuit l. 1. 4. 7 passim. De bon. pos.
ḡra tab.

Prætor non facit aliquem heredem s̄ loco heredis bonoꝝ po.
sessoris p̄stituit. s̄. Quos aut. T. de bon. poss.

De iis q̄ p̄ cam hereditaria scripty heres nanciscit ad em.
transfert q̄m p̄ter heredis loco p̄stituit. l. cum emanc.
de bon. poss. ḡra tab.

Itē exheredatos p̄ter ad bonoꝝ possessioe ḡra tab. nō ad.
mittit, s̄ si uoluit in officio si q̄ta instituerit in ipsoꝝ
ē arbitrio. l. Non putauit. de bon. poss. q̄ tab.

Sui p̄teriti ipso iure testm̄ subtrahunt, emancipati nō au.
quā si ḡra tabulas beneficiū a p̄ter accepit s̄. a. prim.
7 h. 7.

Bonoꝝ possessioe ante sint p̄teris sicut 7 ipsa p̄ter
dignitas ante terminant. arg. s̄. 1. T. de p̄p̄t. 7 temp. ult. 2.
s̄. Largit. de succes. edict. iuncto s̄. Cum ier. T. de bon.
posses.

Las succedendi ꝛ Legem civitatis no nisi tringinta annorꝝ
spacio claudat. L. Licet. C. de tur. delib.

Cum iure nouissimo quoad successionem sublata sit omnia emancipa
tionis ꝛ patria potatis ad successionem pertinet, eode mo emancipa
ti quo filij fam. uocant. ꝛ. Nulla. aut. De haer. ab intest.
Ven. Bart. ꝛ coitor. Id. in auth. ex ca. C. de Lib. ꝛter. Licet
Aleiat. Lib. 3. Paradox. Cap. 10. gra mitat.

Adoptiuu liberi ꝛ. Adoptiuu.)
Adoptiuu liberi a patre adoptiuo ꝛtriti eig Testm rumpunt.
Sed ab eo emancipati, gra patris ntralis tabulas tantum
bonorꝝ possessione impetrant h. ꝛ. l. 4. Si tab. testam. nul. ex
tab.

Adoptiuu liberi filioꝝ fam. ig suoz noen adipsuoz. L. 1. ꝛ
passim. de adopt.

Adoptiuu cum sui ac filij fam. ig dignitateꝝ oblinat ꝛter
si non magis, qua q ntra filij e debet. L. 1. De bon. poss.
ꝛ tab. L. 1. ꝛ. Liberos. si tab. testam. nul. ex tab. l. Verum.
de iniust. rupt. test.

Adoptiuu filij fam. extraneo in adoptioe datꝝ extranipia
tam minime st intrat. L. Cum adoptiuo. C. de adopt. ꝛ. Sed ludo
s. de adopt.

Adoptiuu liberi qua die st in statu patris adoptiuu eiꝝ iuris
tempꝝ cuiꝝ st ex iustis nuptijs ꝛ. ut h. l. 1. De bon. poss.
ꝛ tab.

Adoptiuu ꝛ alijs liberis quauis pꝛta sit gra tabulas bonorꝝ pos
sessio Legata ꝛ. stant. L. 1. ꝛ. Vlt. De Legat. ꝛ. stant.

In privilegio dacionum idem ig hnt adoptiuu atqꝝ filij ntrales.
L. 4. C. de decur. Lib. 10.

Legatu aliuu relictu in tempꝝ librorꝝ no debet ꝛ. si fitu adqꝝ
tant. L. si ita q. ꝛ. Vlt. De Legat. ij.

Ciuitis filij gditionem no impetrant. d. l. si ita q. ꝛ. Vlt. De
legat. ij.

h. h.

Nota.

Fidei commissum a filiis relicta si qd ex his sine liberis
dion suu obierit, adoptionis quante no excludit. l. Fidei
commissum. De gdit. 7 deni.

Adoptivi filij in numeru eoz liberos q excusant pariter se
sunt no sufficiunt. l. ij. §. Adoptivi. De vacat. mun.

Pater utrius quam diu durat adoptio filium ab alio adopti-
tu seque pterire pt, tanq extraneu 7 adhuc alia fa-
milia in situm. ut h.

Quandiu in adoptione alius retinet tamdiu bonoz possessione
gra patris utrius tabulas no impetrabit. l. 7. d. l. 4. Si tab.
testam. nul. ex tab.

Emancipatus a patre adoptivo nihil in eig familia eis
iuris retinet sed utrius familie id q emancipatus datur
cupat. d. l. 4. Si tab. testam. nul. ex tab.

§. Sed haec quidem

Novissima iure nulla pter liberos bona q p res causa
genris, sexq, gradq sunt notatim ut institui ut ex herede
debet h. 7 l. Maximu vitium. C. de lib. pter.

Ex cognitione legis antiquae cognitio novae legis nulli in tolli
grip. l. Unic. in prin. C. de caduc. tollen.

Femina st p oia masculis in successione adqtae. d. l. Ma-
ximu vitium. 7 h.

Accusatores utrae videmp q inter masculos 7 feminas discrim
ostitunt in succedendo. d. l. Maximu vitium.

Uterq sexq in generatione hois simili utrae officio fungit ut h
7 d. l. Maximu vitium.

Statuta masculos feminis pferentia alig ang odiosa consp
st cu familiaru antiquitate 7 dignitate spectant favorabilia
d. l. Maximu vitium. v. d. c. De lib. pter.

Lege XII. tabularu no ming femina qua maris in testatis patris
succedebant l. Lege XII. tab. C. de legit. hered.

Successio gtra testm scdm ntram Legitima Successionis ¹⁵²
h. 7. d. l. Maximu.

Contra testm eade romalia dany feminis q masculis q d'emp
d. l. Maximu. h. 7. ibi. Eusd 7 p'teres.

In summa Testamang oes sexg drnas ex testm 7 ab intestato suscipi
lit. §. Nulla uero. In auth. De hered. ab intest. Veru.

Iam femina qua masculi, tam nepotes qua filij 7 post hui
mi, tam iam nati, qua nasci tui ft instituendi, ut notiam
7 pariformiter exheredandi. d. l. Maximu 7 h.

Ex Testamini Lege cuiusq' gntis gradus sexque liberi
p'ter h' testm uiuant. d. l. Maximu. 7 h.

Emancipaty hodie iure Cim'li intestato succedit, sicut 7 sup
heres. Bart. in l. Callg. §. Et qd si tantu, de lib. 7 posth.
arg. §. Nulla. auth. De hered. ab intest. Veru.

Emancipaty simplr p'teritq' refundit testm, ut ipso iure ut l'one
ra possessione q' tub. Bart. in d. auth. ex ca. c. de lib. p'ter.
7 ceter d. Licet Alorat. lib. 3. parad. cap. 10. differentia.

Miles p'terens §. Sed si in expeditione.)

Testm fecerit, eos exheredasse iudicasset, si nō in castris
certi. C. de test. milit. l. Qui iure. 7 l. militis codicillis. §. Mi
les in signis. ff. d. tit.

Præteritio militis scienter facta 7 exheredatione tunc alleg.
iurib.

Præteritio militis facta ignorantia nō p'indicat dictis iurib.

Ignorantia ut error dispensatis dispositione multum reddit.
l. Si cura uel in utro. C. de test. milit.

§. Ultimus.)

Quam mater auusq' materq' p'terit, ff. de exheredato mi
nistris, accusare tñ inofficijsi testi pt. in 7 l. 4. §. ad istam.
De bon. poss. gtra. tab.

pro hereditate matris & linea materna & exheredatione testis
dictis rumb.

Quemadmodum hoc iure filio matris potestatem praeiudicium solummodo in offi-
ciosa hereditate remissum ipsi matri spectat, ita & filio a matre
potestatem, pro exheredato testis eius hereditate inofficiosa
expiri conceditur. l. cum filium. & l. filium. c. de inoff. testam.

Adde eadem matrem & aliam patri necessitas institutorum ut
exheredationem liberorum imposita est, alioquin testam nullum dicitur
cebit. §. Aliud quodam & §. sed haec quidem, in Auth. ut cum de
appel. cog. Const. 115.

Sicut parentes liberos potestatem non possunt, ita nec liberi paren-
tes suos amittere poterunt, nisi sua ultima voluntate senti-
tentiam infirmata iri voluerint. d. Nouel. Const. 115. & not
in tit. si quis a parent. futur. manu.

Iure nouissimo non ualere exhereditatio tam parentum quam fi-
liorum nisi legitima causa specialiter exprimat, & ab herede gelu-
dentur & testis. auth. non lic. c. de lib. potest.

Allegare non sufficit nisi allegata concludendi probatione ueritas
constet. d. auth. non licet.

Iure nouissimo exhereditatio sine expressione causa hereditatis rem-
issa non desiderat. auth. ex causa. c. de lib. potest.

Ex causa exheredationis infirma & non probata testam non
corrumpit, sed rumpit & testis. d. auth. ex causa.

Liberi & filii cuius duntaxat possunt a parentibus exheredari. d.
Nouel. Const. 115. d. auth. Non licet. c. de lib. potest.
parentes. §. de causis a liberis suis excluduntur. d. Const. 115.

Frater fratrem sine causa excludere potest nisi turpem & infamem proba-
uerit. §. soror aut. l. de inoff. testis.

Causa exheredationis
liberorum.)

157. Bis septem tantum ex causis excludere natum
 Vtriusq; ingratum permittunt. Jura parenti.
 Si in patrem matremve manu violenta & audax
 Intulerit: Contumeliamve ingerit illis
 Atrocem: Vel si publice de crimine aperte
 Detulerit: C. p. eos fuerit nisi lesa parentes
 Maiestas: Vel si comertia prava frequentent
 Illos q; testes perimunt grassante veneno.
 Aut vitia insidias perstraxerit illo parentu,
 Aut patris emortui stupro temerare cubile
 Non ueritq; fuerit: Si iniusta calumnia ab illo
 Standa fuit q; quam dispendia magna parentes
 Pertulerint: Aut si reclusa carere patrem
 Vel matre spondere negans ingratq; omisit
 Mascule hanc fortu inuirit no; femina laborem.
 Aut testari aliquem ueluit si forte parentum
 Filii exheres fieri dehinc iure ualebit.
 Si contra patris iussum venator harundum
 Filii imprudens subeat nimiosq; sequatq;
 Ludibram exprorens ni sic luserit parentes.
 Si natam uoluit iusto cum dote marito
 Tungere legitimo patre & neglexerit illa,
 Scortari malis & turpem ducere vitam.
 Si pater aut mater non sana mente laborant
 Et nati auxilium furiosis ferre recusant
 Tunc licet iam factis excludere natos.
 Aut si captiuos natoz dura parentes
 Impietas nunquam amantur esse redemptos.

.I.
 .II.
 .III.
 .III.
 .V.
 .VI.
 .VII.
 .VIII.
 .IX.
 .X.
 .XI.
 .XII.
 .XIII.

Aut si orthodoxa de religione parentum,
 exciderint nati pueris dogma sequentes
 His tantum causis excludi posse iubentur.
 d. §. Aliud 7 §. Causas. Auth. ut cum de appel. cog.
 const. 115.

DE HAEREDIBVS INSTI-

TUENDIS tit. 14

Haeredis institutio caput 6 7 fundamentum totius testa-
 menti dispositio. §. Ante haeredis. Infra. de Legat.
 Haeredes institui 7 liberi haeres 7 serui pnt ac serui tu pnt
 idq; etiam sine libertatis adiectione, tu alieni h. 7 l. Non
 ming. ff. eo. l. pnt. c. de necess. ser. haered. instit.

oes haeres q; h; an testi factio 7 haeredes institui pnt h. 7
 d. l. Non ming. ff. eo.

Impbi instabilesq; haeredes institui no pnt l. Cum lege. de
 testam. l. Is cui lege §. si q; ff. eo.

Filij eor; q; p;duellionis rei facti st laeq; maiestatis gerna-
 ti haeredes institui no pnt. l. Qsqs. §. filij. c. Ad l. Tul. ma-
 gis.

Apostata heretici Samaritani ex principu rescriptis, haeres
 institui no pnt. l. 3. c. de apostat. l. Manichaeos. c. de haeres.
 7 man. Nouel. const. 114.

Qui iura ciuitatis Romanae amiserunt, ueluti deportati, p-
 ti in metallu damnati, haeredes institui no pnt. l. 1. c. cod. l.
 de his q; no scrip. hnt.

Deportati 7 incapax civilis acquisitionis d. l. 1. c. cod.

Deportati iure civili 7 mortuo testis ut reputati d. l. 1.

Nec alij potuit a ciue Romano haeres institui, qua q; a
 quocq; esset. d. l. 1. c. cod.

Collegia iherata ut nō appbata civi'is acceptionis capacia nō
 hñsp. l. Collegiu. c. hoc tit. nro.

Collegium nō appbatu gupnticula dñ L. Conuenticata. c. de epif.
 7 cltr.

Ciuitatibz 7 municipijs sūt hereditates 7 Legata plingui
 L. Hereditatis. c. eod.

Mulier q non embit ante finitū ludiū tempz sedas inire
 nuptias de iure ciuili, nec hārs institui, nec ex testamēto
 qd accipere pōt. l. ij. c. de secund. nupt.

Mulier nubens 7 gtrahens sedas nuptias, intra annū ludiū
 de iure ciuili nō tātq in fanna 7 punit. Nouel. de restitū
 tionib. 7 ea q parit in XI. mōs. post mortē uiri §. 1. l. 1.
 c. de secund. nupt. L. Constat sum. §. si uero. c. de repud. l.
 Libronem. §. 1. De his q not. infam. Ius uero pontificium ab
 soluit eam a tali pena si intra annū nuptrit. c. pen. 7 c. ult.
 de secund. nupt.

Notos 7 spurcos Lex uetat a patre hāres scribi ab alijs
 autem permittit. auth. l. iust. c. de nat. lib. §. vlt. auth. eub.
 mod. nat. effc. sui. d. in l. dally §. sed si is. de lib. 7 posth.

Incerta plena Cūsi inops sit aut pia cū L. Quod. c. de epif. 7 cltr.)
 institui non pōt. §. Incertis. T. de Legat.

Quibzcuqz legari non pōt, ijdem nec hāres recte instituantur
 §. Legari. T. de Legat.

Extraneus 7 p̄s ignatus hārs institui nō pōt. l. Extraneum
 .ij. c. eod.

Etiam in mēritum ultima uoluntas gferri pōt. d. l. Extraneum.

Honor ultima uoluntatis honorari marita nō requirit. d. l. Extraneum.
 Seru nō sū iuris ciuilis in capax e. l. Quod attinet. l. Struonij
 bon. de reg. iur.

Testi factis cū seruis ex persona dñoz intruducta e. l. Non ming
 ff. eod.

Qui p se ipsum iure civili capere non potest, et p interposita personam non admittit. d. l. Non minus. ff. eod. l. Neg. C. eod.

Quod quis p se non potest, etiam p alium civiliter impedit. d. l. Neg. C. eod. d. l. Non minus. ff. eod.

Servi non et sine libertate ex Iustiniani lege institui heredes possunt. l. pen. c. de necess. ser. hered. instit. 7 hic.

Servi sine libertate a domino instituti liberi 7 heredes efficiunt. alleg. in rub. §. Item iuris. s. q. b. ex cau. manu. no. lxx.

Tutela seruo delata, una et delata tacite libertas intelligitur. d. l. pen.

Qui disponit circa gsequens intelligitur etiam disponere circa necessarios aut antecessores. alleg. in rub.

Vestigia voluntatis testatorum semper 7 favorabiliter sequi debent. d. l. pen.

Servi pure instituti 7 sub conditione liberi facti, conditione p culpam ipsorum defecta neutrum gsequitur. l. ult. c. de necess. ser. hered. instit.

Defectus conditionis testatoris honorato impetrat 7 ipsi ab honore repellitur. d. l. ult.

Servi pure instituti, 7 sub conditione causali liberi facti huius desperatione cumque libertati non nolet. d. l. ult.

Servi ab uno ex dominis heredes aut sine libertate instituti, potest se ab alio domino redimere. arg. l. 1. c. de coi. ser. manu.

Per legatum servus proprio factus libertas tacite data non censetur. d. l. pen. §. Illo. c. de necess. ser. hered.

Heredis institutio, trahit ad se tacitam libertatem, sequi utroque legato. d. §. Illo.

~~post~~ potentior et favorabilior est institutio qua Legatum. d. §. Illo.

Cuius servi proprietas, eius et servus etiam si munda sit. l. Recte dicitur. de verb. sig. 7 h.

Ubi agitur de dispositione ipsius rei is solum intelligitur dominus ad quem proprietas pertinet, etiam si alius sit usus fructus. d. l. Recte dicitur. 7 h.

137 Seruus adulterio sua iniquata, heres ab eade dno institui
non pot. l. His uerbis. §. Interdu. ff. eod. 7 hic.

Dnam cum seruo adulterio maculata, Lex uita priuat 7 ipsum
seruum ignibus tradit. l. Vnic. c. de mulier. q. se p. p. serui. iunguntur.
Aliena seruus dr in quo q. s. usufructu hnt, ut h. l. Recte dicim.
de verb. sig.

§. Seruus autem a domino.)

Seruus a dno suo heres institutus, etiam si sine libertatis mentione
sine familia remansit liber 7 necessarius heres efficitur. ut h.

Seruus necessarius heres ideo dr, quia uult, uoluit dno hereditatem
obire cogitur. §. 1. T. de Hered. Qual. 7 d. rna.

Seruus a dno institutus post ab eodem manumissus heres uolun-
tarius efficitur, 7 arbitrata suo hereditatem adiret. ut h.

Necessarius heres non dr, nisi cui eodem testamento 7 libertas 7 heres
datus defuit. l. Test. ff. eo. 7 h. ibi. cu. ubi q. ex dno testamento non g. sequatur.

Seruus a dno suo heres institutus, post ab eodem alienatus iherenti non
dno hereditatem acquirit, libertate tamen ne noialim p. adiecta ad ipsam
l. Quoties. §. si seruus. 7 l. Seruum man. ff. eo. l. Seruus. 7 l. Iulianus
de g. d. 7 d. ni. l. Quasi. de legat. 1. 7 h.

Dng seruum qm testamento manumiserat alienans inane libertatis dationem
reddidit. d. l. Seruum man. ff. eo. 7 h. ibi. de stituisse enim.

Seruus testamento manumissus a dno a herede intrinsece redemptus liber
7 heres fiet, nihilq. illi obicitur medium tempus quo fuit
alienatus. d. l. Quoties. §. si seruus. B) d. l. Seruum man. ff. eod.

Alienatio p. p. serui non uiriat institutionem, sed libertate tacite
reuoat. ut h. d. l. Seruum man. ff. eo.

§. Alienus quoque seruus.)

Cuius q. s. seruus in dno p. tate e, eius iussu delatam sibi ab alieno
hereditatem adire debet. ut h.

Quomodo serus proprius heres institui potest, ita et alius
§. in prin. huius tit.

Serus hereditatem a domino in cuius potestate acquiritur. l. placet. de
acq. hered.

Cum aditione hereditatis dominus seruus obliget spontaneum eum domini
iussu aditionem faciat. h. et l. si quis mihi bona §. iussu. et l. aditio.
de acq. hered. Dd. in l. 1. c. 9. admit. ad bon. poss. pos.

Filiusfam. heres institutus subente patre hereditatem adit. d. §.
iussu. et Dd. in d. l. 1. c. qui adit.

Filius nolente adire hereditate permittitur ipsi patri ut adeat. d. §.
et ad in d. l. 1. c. Quia ad dominus bona serus invito hereditatem
non acquirit. l. ult. §. si autem pater. c. de bon. §. lib. vide
portium in §. item uobis. §. p. quas p. non. nob. acq.

Sicut serus iussu domini non obtempans domino hereditatem non ac-
quit. Legationem tamen pro seruo etiam invito domino acquirit. l. filiusfam.
de iur. et dem.

In adipsis legato tempore mortis testatoris inspicitur licet non
nisi adita hereditate obtemp. At in hereditate acquiritur aditio-
nis tempore quod dicitur. l. si post. §. si cum quibus dies legat. et §.
in verb. noui domini. et Dd.

Monachus heres institutus monasterio hereditatem acquirit modo sius
nobiscum accesserit. Ang. Arct. h. Bert. in l. 1. de iur. et
pup. subtit.

Alius serus heres institutus adire nisi ex domini iussu in
cuius potestate est hereditatis aduendae tempore non potest. h. et l. 9.
fin. de bon. poss. secundum tab. l. Antistius. de acq. hered. l. si
iug. l. 3. ff. hoc eod. tit. mo.

Qui hereditatis aduendae tempore liberus, quauis testatoris
tempore serus fuerit, heres est voluntarius. ut h.

§. seruus autem alienus.)

Alienig seruis hactis et post dñi sui mortem recte instituitur
h. l. Non ming. §. vlt. l. Seruis hereditariis. 7 l. Eius struiff.
eodem.

Seruis hereditariis adire sua sponte no pot, sed futuri heredis
iussu expellere debet. l. Hereditas in multis. de acq. rer. dom.
Seruis hereditario legari pot, eius stipulanti promitti. l. Legatum
§. seruis. de legatis. 1. §. l. T. de stipi. str.

Hereditas iactus defuncti uiam obtinet. l. Hereditas. j. 7 j.
7 acq. rer. do. l. in eo. cum l. si. ff. eo. tit. nro. l. Cum hereditas
c. de pos. l. Nouatio. de nouat. l. si ante. de in terris. ad.

Hereditas persona defuncti obtinet, tantisper dum iactus, semel aut
adita uidebitur semp a morte testatoris fuisse heredis. l. Heres
prij. de acq. heredi. l. oia feri. 7 l. ois hereditas. de reg. iur.

Seruis eius q in atero e hactis recte instituitur. l. Eius struiff.
ff. eo. 7 h.

§. Seruus autem plurium.)
Plurium seruis cuius eorum quorum iussa hereditatem adierit acquirit h. l.
Seruis cois. de acq. heredi. l. vlt. de vulg. 7 pup. l. si seruis. de leg.
gat. 1.

Cum seruis instituitur statim fringit an eius dñg capax sit. l. No
ming. ff. eo. l. Neg. c. eo. l. si mihi 7 tibi. §. Regula de legat. 2.

§. Et unum hominem.)
Quot cuius testatori placet, tot sibi pot heredes institui h. l. In
terdum. §. 1. ff. eo.

§. Hereditas.)
Hereditas in uncias duodecim q assis appellaturum g hntur scilicet
dñg h. 7 l. seruis mpu. §. Hereditas ff. eo.

Solanis assis distributio in duodecim uncias fit hereditatis tu
sua partes quot quis uult facere pot. l. Interdum. §. patris. ff. eo. 7 d.

Qui ex aliquot tantu uncias sine cohæredis instituitur, ex toto
assis institutus intelligitur h. 7 l. Cohæredi. in fin. de vulg. 7 pup.

Qui certa rti heres instituitur cohæredis no dato bonorum omnium hereditatem
obtinuit. d. l. Cohæredi in fin. de vulg.

Nec quā nisi miles sit p̄ p̄ parte tantū testatū decedat. l. iij. m̄m. de reg. iur. 7. h.

Namq̄ H̄sta nisi militaria sint sic accipiunt, ut ex parte ualeant ex parte non ualeant, hic d. l. iij. m̄m. de reg. iur. l. iij. c. de milit. testam.

7
§. his ita c. de caduc. vol. doofred. d. sig. 7. alij in l. vnic.

Ius accrescendi inductum ē, ut q̄s p̄ parte testatū, 7 p̄ parte in testatū decedat. Accur. in §. vlt. l. serui uis. de acq. hered. d. in l. vnic. c. En non pot. part. l. iij. p̄. i. ibid. Num. 12. Dissentiat Cui Alciat. lib. 4. Paradox. Cap. 8. respondet.

Cum iḡ accrescendi legibz cui libz inductum sit, a testatore p̄hiberi nō sit, aliq̄ testm̄ corrupt d. l. vnic. l. quibus. §. si duo. vbi Bart. 7. Imol. ff. eo.

Miles pro parte testatū 7 pro parte intestatū decedat p̄, 7 ab alijs solennitatibz iuris ciuilibz liberat. l. iij. l. si miles de testam. milit.

§. si plures.)

Heredes oēs indefinitis partibz instituti a se equaliter diuidunt, h. l. Quibus. §. Heredes ff. eo.

Heredes sine partū definitione instituti ex aeq̄ partibz instituti intelligunt. h. 7. d. l. Quibus. §. Heredes.

In Legato pluribz relicto, si partes adiectae nō sit aequae, uant. l. Legata inutiliter. §. vlt. de Legat. 1.

Qui cum alijs certis ex partibz institutus indefinite institutus q̄ ex asse reliquū ē aequabiliter inter se partient. h. 7. Item q̄ sabing. ff. eo.

Qui cum alijs indefinite partibz scriptis as totū attributū heredes indefinite scribunt semisse illis detracta 7 p̄bi l̄ter inter se diuidunt. h. 7. d. l. Item q̄ sabing. §. Sed si ff. eo.

§. Videamus.)

Orbz definiti instituti hereditibz pars uacua unianq̄ p̄ rata p̄ accrescit, exugans deest. h. 7. d. l. Tertium. ff. eod.

Quota ex parte supat alijs in testatoris partitione ¹⁵⁷ ~~est~~ ^{supa}
in accretione. alleg. iurib.

Pars aliqua post defunctas oēs ptes uacans unicuique & heredi-
taria portione accrescit. h. 7 d. l. Interdum. §. 1. ff. eo.

pars ea q post defunctas cuiusq partib exuat, singulisq rata
portione accrescit. h. 7 d. l. Interdum. Vers. 5 ed etsi. ff. eo.

Qui post assen ^{§. Si plures.} in alijs definite scriptis supata sine parte
scriptis & q dupondio deest turbat. h. 7 l. Sabing. ff. eo.

Dupondio supato q sine parte notat & q bressi glendo de ob.
tinet h. Vers. Idemq.

Hereditas in quocunq partes distributa sit semp tñ ad unig
assis rōnem rnuocari p̄t h. vi fin. d. l. Item q Sabing. 7 l. seq.

Quando plures heredes sine partib scribunt, equalib partib
instituti uident, & tacita uoluntate testatoris eua si impariter
illos succedere uoluisse ptes defmisse, q. n. illig plim̄ mente
& aia rōnem aliq intelligit.

Si indefinite oēs heredes scripti sunt hereditas equaliter mi-
ter eos diuidit §. si plures. in prin. §. eo. l. Quoties. §. Heres.
des. ff. eo.

Heredes iuris successores sunt, & si plures instituantur diuidi inter
eos a testatore iq oportet, quod si non fiat, oēs equaliter her-
edes s̄t. d. §. Heredes.

Si ex certis oio partib heredes instituantur, & as p̄tib
& q̄s̄ sua partem uindicabit, si in b̄a aff̄ ptes q̄stituant, uac-
cantes partes scriptis accrescunt, si supat & as q̄ ptes exu-
dunt, de-creant. §. videam. §. eo. l. Interdum. §. p̄ter f̄m̄
ff. eo.

Si hereditatis ptes in testō, p̄tim definite partim indefinite s̄t
tunc si in p̄tib definitis aliqd assi deo, id in oēs q̄ indefinite in-
stituti s̄t equaliter diuidit, si in p̄tib definitis nihil assi deo.

indefinite instituti semissem alijs detrahunt sibi qd dicitur
sin' aute in p'ibz definitis ad supatq e indefinite scripti
q dupondio deest habent. §. si plures. 5. co.

§. Haeres

Haeres 7 pure 7 sub gditione institui pt h. l. 1. 7 tot.
tit. de gdit. instit.

Pura institutio dr q fit sine adiectione temporis die 7 q
tionis. §. ois. 7. de verb. obl.

Haeres fit gditione institutq ubi semel extiterit retrotrahit
ad temp mortis ut videt' ab initio pura fuisse institutio l. Necesse
de sic. 7 quod. rei vend' l. potior. Qui pot. in sig. hab. ne q
aliqui videat' aliquo tempe in testat' fuisse. l. Jus nrum. de
dec. de reg. iur.

Hereditatis aditio retro trahit ad temp mortis 7 q haeres ex
videt' ex eo tempe defuncto successisse. l. si ex re. §. ult. de si
pul. seruo. l. Haeres qnq. de acq. hered.

Licet haeres fit gditione institui pt, tñ nō ita pt ipsa
reditas adiri. l. Acty legitimi. de reg. iur.

Dies heredis institutum adiecta intelligi momenti e. h. 7 l. 1.
reditas. ff. eo.

Hereditas ex die vel ad diem non recte dat' sed iustit
poris fctato manet institutio. d. l. Hereditas. ff. eo. militi.

Licet ad certu temp 7 ex certo tempe heredem seruo
l. in fraudem. §. militis. 7 l. militis ita. de milit. testam.

pagang testator p'lim testat' p'lim testat' decideri nō
sunt den re agat' sine de tempe. l. Jus nrum. de reg. iur.

ibi dec. l. Hereditas. 5. co. est enim bonum arg
in hac m'ria a rebz ipsis ad temp. Bart. in h.

tes ita. de milit. testam.

Semel heres nunq̄ heredis non exiit, l. ei q̄ solvendo. in fin. ff. eo.

pagam in incerta tempore heredis institutione gferre pt incertum usq̄ diem no pt. l. Diem. De gdit. 7 deni. l. in tempore ff. eo. gl. hic.

Dies in certis q̄ gditione temp. l. Dies incertis. De gdit. 7 deni.

Si heres ex certo tempore ut ad certa tempore instituat ualut institutio nunq̄ pura 7 tempore q̄ no scripta temp. h. 7 l. hereditas ex die. ff. eo.

Conditio impossibilis adiecta institutioni q̄ non adscripta temp. h. l. mulier. de gdit. in instit. l. Ab atq. §. 1. De Legat. 1. proclit in institutionibus, legatis, fidei commissis, libertatibus, dicitur iuris. l. obsequium de gdit. 7 deni. Not. Bart. in l. 1. Num. 3. De gdit. in instit. l. breuiter gditio impossibilis in testamento scripta q̄ nulla temp. alleg. iuris.

Qua in gtractibus dnr eade 7 in testis locu tenet 7 e gra. de in l. In testis. de reg. iur.

Impossibilis gditio quacumq̄ in parte testis adiecta sit q̄ no adiecta est numeratim alleg. §. reuic. l. 1. l. gditione. 1. 7 2. l. F. l. q̄ de gdit. in instit. Sed gtractibus adiecta gtractu uicinat. l. Non solum de actio. 7 obli. l. si hoo mortuus. de verb. obli. §. si impossibilis. T. de inutil. stip. Ro. dicit q̄ q̄a uoluntas exorum q̄ gtrahunt in gtractibus spectanda e, q̄ q̄ imputari debet q̄ q̄ claris atq̄ euidentibus, cum potissimum in eoz parte lege de 3. eet lege no dixerunt l. uicinis. De pact. in huiusmodi in l. uicinis eoz cognatio e ut nihil agi existimant apposita ea gditione qua sciunt impossibilit. d. l. Non solum. de obli. 7 act.

2. q̄ in l. Carti gditio. §. Quonia. Num. 14. si cart. p. gdit. In ultimis aut uoluntatibus plerumq̄ mens testantis in tempore spectanda e. l. In testis. de reg. iur. Cum dicitur. de donat. id q̄ propter publicum comodum ac utilitate cui expedit sequi.

notum iudicia exitum hinc. L. Neg. asp. Enad. 14. 15. 16.
aper. Quare si testator impossibilem conditionem adiecit erit
finde ac si pure disposuisset.

Impossibilis conditio proprie est quae intra impeditur ad effectum
perducitur. §. Si in possibili. Infra de inutil. stip.

Impossibilis conditio ratione tenent et de licet euentus sit
cuiusque, honestas, bonique moris adversarius. L. Falsa. §. si
sub condicione. Ad §. C. Irrel. L. Condiciones. ff. de condit.
instit. L. Reprehendenda. C. de instit. et substit. L. 2. C. de condit.
instit. Ad §. de iure quod de iure et honeste expedire possunt. L.
Nepos. proculo. de verb. sig. can. aliud. 11. q. 1. can. no facia
22. q. 2.

Quod utroque legibus honestisque moribus adversariis, nec factum
nos se credenda est. L. condicione. §. 1. et 4. de condit. instit.

§. Si plures.

Si plures institutioni condicione adscripta sint. iunctimque erit par
da est, disjunctim cui libet parere sufficiat. h. et l. si heredi. de
condit. instit. Vel:

In condicione disjunctive susceptis sufficiat altera et in plura, au
si copula plures iunxerit oes eumque debent alleg. sur. 16.

Copulative omnis utrumque plura utraque oportet si ea utraque
disjunctiva utraque est, si ut altera pars utraque sit. L. si is qui de reb. di.

Si conditio uarie et in diversis testis partibus instituta in adscri
altera eumque sufficiat. L. si testata in fi. ff. eo. L. ut in Legat
nonissima conditio adimpleri debeat. L. ex parte. de admi. L.
dum ro in eod. q. testator non videtur a sua priori voluntate
desinisse et posteriore instituit, et plenior ea efficiere voluit
at legatum famulibus admi. qua in institutione constat. L. iij. §. no. 10.
et L. ex parte. de admi. Legat.

Extraneos & p̄v̄os ignoty heres institui nō p̄hibet. h. 7 l. ex.
 namp̄ ij. c. eod.
 peregrinantes & eos q̄ studior̄ gra ut alia ob cam a suis stu-
 dijs absunt institui p̄nt. alleg. iurib. p̄grinos autē n̄ eis q̄
 ciuis Romani non sunt institui nō p̄ artu c. l. i. c. eod.

DE VULGARI SUBSTITI-

tione. Tit. 15.

Substituto e subordinatio q̄ post institutionē a testatore fieri
 solet x̄ sc̄di vel sequētis heredis app̄to. Caig lib. 2.
 fistit. l. 1. 7 l. p̄. ff. hoc tit.
 plures heredu & q̄d̄ substitutoz grady in testō eō p̄nt. d. l.
 p̄ ff. hoc tit.

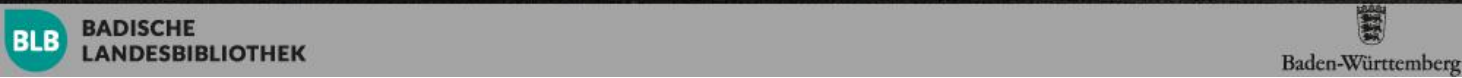
Hereditas institutis primū defun̄ nec ad sc̄to gradu scriptos
 p̄cedit̄ anteq̄ ab institutis om̄ssa ut repudiata fuerit.
 l. cum in testō. de hered. instit.

Substituto locū nō t̄nt quād̄m institutū adire p̄. l. quam
 diu. de acq. hered. n̄ n̄ facit̄ garrere p̄nt. l. cū in testō. de
 hered. instit.

Aditione primi instituti substitutio vulgaris expirat. l. post aditā
 c. de impub. 7 al. substit.

Substitutis duobz oīo casibz hereditas deferunt̄ prior si insti-
 tuty heres nō sit, alter si institutū heres sit, & in p̄b̄tate d̄r̄
 q̄dat, ex v̄one itaq̄ successione, duo st̄ ḡm̄a substitutio
 p̄ig vulgaris appellat̄, posterig vero p̄gillare & hoc. tit. 7
 seq.

Vulgaris substitutio e subrogatio seu subordinatio heredis
 substituti in locū instituti q̄ defuerit. Polyty in tract. substiti-
 tionū sub fin. principij l. post aditam. c. de impub. 7 al. substit.
 Vulgaris d̄r̄ q̄ a quolibet q̄ testis factio n̄ t̄nt cui libet d̄r̄pos̄.
 7 capax vulgaribz & ap̄tis ḡcipi solent. Bart. 7 soin. in l. i. ff. eo.
 theoph. in s. l. T. tit. seq.

Principium -)

Libertum e uniuersiq; plures gradus hereditate facere h. l. p. 95. ff. eo.

plures hereditate gradus in testis instituenti rō ex amplexu constantin sollicitudine, & misero caducorum metu originem sumpsit. L. vnic. §. q̄. cū triplici. C. de caduc. tollen.

Si institutus simul fiat haeres statim euascat substitutus post aditam. C. eo. de impub. et omni q̄tquorū tandem quocunq; gradu fuerint substituti, L. si mater. §. vlt. ff. eo.

Si minor haeres scriptis impetrata in integram restitutionem se abstinuerit ut repudiarit hereditate simul adita qualis sit in substituto erig loci erit. L. ex gradu. de re iudic. L. 1. §. siq; adita. Ad sc. tertul. L. et si. §. q̄. Quod papinianus de mun. ut codicillis alij substitui nō p̄t, ita ut cuiq; substitui h. in vlt. in testō. L. p̄t. quis. ff. eo.

Codicillis hereditas directo dari ut adiri nō p̄t. §. p̄m. T. de codic.

Substitutionis vulgaris duo sunt casus ut capita, si institutus noluerit ee haeres, ut esse non potuerit. ut h. l. ij. C. eo.

Nolle haeres dr nō modo q̄ hereditate testō delata gloriā repudiat, sed & q̄ nō parit ḡditioni sub qua haeres scriptus e. L. de instit. & substit.

Institutus ḡditionalis nō impleta ḡditione honesta repellitur & substitutus admittitur. d. l. ij.

Vel adita & instituta hereditate si agnita & eundē bonoq; possessione scdm tenorē testis, si nō ex substituta iuris, saltem ex aetate substitutus excluditur. d. h. §. L. in ḡditionibus. §. Si pater de ḡdit. & dem. Licet solus Senensis in tract. Substitutionis contra sentiat.

Institutus repudians ex testō ab intestato aliter nō p̄t, sed substitutus admittitur. L. 3. C. eo. de impub.

Quandiu poterit ex testamento adiri hereditas intestati ea cessabit
 L. Quadia. de acq. hered.

Testator in defectu institutorum servum suum postremo loco instituit
 necessarium heredem ff. l. 7 §. 1. §. Quib. ex caus. manu.
 non licet §. si aut. T. de hered. qual. 7 d. rna.

Per substitutionem vulgarem suus 7 necessarius heres efficiuntur
 luntarig. L. Quamvis. C. hoc tit. L. si filij heres. de lib. 7
 posthu. L. Nam dubitari. de hered. instit.

Filij fam. licet necessarii patri sit heres. §. si aut. T.
 de hered. qual. 7 d. rna 7 substitutione tu sit voluntarig
 d. L. Quamvis. C. hoc tit.

Institutionis verba generalia & L. Verbis legis. de verb. sig. n. r.
 ad primum tantum testis gradu 7 institutio proprie de l. 1. ff. eo. spad
 ceteros oes successoris ordinis p. tinet. L. Mulier. §. ult. de g. h.
 instit. 7 h.

plures in locum unig, 7 unig in locum pluriu, 7 singuli singulis
 ut oes in unum substitui pot. h. in ver. Et plures. L. §. ut in fin. ff. eo.

Si unig plurius substitutus sit, quandiu unig ex institutorum heres
 esse poterit substitutioni non erit locus, sed potius repudians a cony
 celaradi. Bald. in l. 1. ad fin. C. de g. h. instit. 2. §. in unig.

celaneis f. h. refert t. n. a. collectius suscepta sit substitutionis
 formula, ut si dixerit illi 7 illi aut ambobus, aut utriusq. substit.

tuo, tunc n. non fit locus substituto, nisi oib. institutorum defi.

cientibus. Sed si substitutio concepta sit p. dictione distributiva
 ut & q. libet, q. s. q. uter libet, alteruter, 7 similes, tunc n. uno ex
 institutorum non advenit ad eiq. partem eod. substitutus. 2. §. ibi. 7 d.
 hic.

In fideicommissaria substitutione sufficit si vel in uno q. fidei commissio
 gravatus & g. d. i. o. curiat, ut locus sit substituto, gravavit n. testa.

tor fidem unig unig. L. Lucig. §. C. de. ff. hoc tit.

Si heredes in unig substitutione recipia substitutio de. d. h. 7 in l. unig
 L. iam hoc rurs. ff. eo. 7 in l. Quamvis. C. eo

Reciproc substituti partes sequuntur in substitutione quas in institutione tenent. l. si plures. ff. eo. tit. nisi uerbo proprijs ad substitutionem uocati sint, tunc non ad partes illas in institutione datus sed ad singulorum personas respexisse presumunt. d. l. si plures. ubi de arg. l. si haeredes nominatim. De Legat. 1.

§. Et si ex disparibus.)

Haeredes ex disparibus partibus instituti, et in uicem simpliciter substituti, ex eisdem portionibus substituti censentur, ex quibus instituti fuerunt, h. 7 l. si plures. ff. eo. l. 1. c. eo.

Quem testator in statuendo quod dixit, eum et substituendo quod dixit. Tr. alleg. iuris.

Portio in institutionibus facta, in substitutionibus quae res propriae intelligitur. d. l. si plures. 7 l. In test. ff. eo. Tantum ab expresso colligitur. d. l. 1. eo. cod.

Si ex disparibus partibus haeredes scripti aequas partes dari iubentur, uiniles et partes recipere debent. l. Ceter. Ad Tribel. Accurf. h. Si haeredes dispariter institutas uerbis proprijs ad substitutionem uocant, non ad partes in institutione datus, sed ad singulorum personas respexisse presumunt, ideo personales et uiniles erunt partes in substitutione arg. l. si haeredes nominatim de Legat. 1. Accurf. h.

§. Sed si in instituto.)

Substitutus 7 q. cohaeredi suo substitutus, utriusque substitutus intelligitur. h. 7 l. si titius. 7 l. Cohaeredit. ff. eo. cod.

Substitutionis species non transmittitur. l. Quia titius. d. 26. ff. eo. tit.

§. Vltimus.)

Substitutus ei seruo quem testator sui iuris esse putabat, et illo aduente in partem admittitur. h. 7 l. si paterfam. De haered. instit. 7 q. h. in seruo disponitur, idem ad filium fam. 7 monachum q. sui iuris duntaxat conduendum. Viglius h.

Adita f. instituta hereditate vulgaris substituta ¹⁶⁸
 sicut. L. post aditon. C. eo. L. cum pponas. C. de hered. instit.
 Veritas opinionum qualere debet. §. si quis rem T. de Legat. L.
 isq. putat. De acq. hered.

Quis tutorem de filiis libertate ea credens, si strugit, imp. tu.
 tor, neq. liber e. §. 1. §. qui test. tut. dan. pos.

Barbaris illo philippus cui p. errore staty & geditiois pop. Ro.
 manz plura demandavit, ad principis g. sistoriu disjici so.
 lebant h. 7. L. 2. §. sedga divina. C. de Vet. iur. emul.

Natura novas q. f. idie formas adere p. p. rat. d. §. sd
 qa divine

Ideo deq. Impialem fortuna rebz humanis p. p. suit, ut
 pit oia, q. noviter g. tingunt & emendare & g. ponere, & regulas
 p. tentibz tradere. d. §. sed qa divine.

Substitutz vulgariter seruo, qm testator patrem fam. credituq.
 equalibz portioibz in duo instituti hereditate diuidit h. 7.
 L. si Patremfam. De hered. instit.

Per partem dimidiam intelligimz. L. Noen filiarz §. portio.
 nis. De verb. sig.

In q. stioibz ambiguis q. utrinqz iusta intuentz ratio, maia
 uia solet eligi, q. neutri parti sit onerosa ut h. 7. §. Vl.
 §. quib. ex caus. maia. no. lra L. 1. §. q. s. cautio.

Substitutus simul cum instituto ad hereditate regula
 riter no. admittit. L. Cum in test. de hered. instit. hic
 in e. casz quo hereditas inter institutum & substitutum
 diuidit.

DE PUPPIKART SVB
 stitutione. Tit. 16.

Substitutio pupillaris e q a patre filio pupillo fit, ut e
intra pupillaria mortuo succedi pot. L. ij. ff. eo. Vel
pupillaris substitutio e q fit in casu acquita hereditatis
7 mortis intra temp a pubertatis, qui scilicet 7 posterior testator
di caly de sepe. L. q. iij. C. eo. De impub. 7 al. substit.

Vulgaris proprie 7 specialiter substitutio de pupillaris no tam fit
substitutio quia nona qda institutio uideri pot. L. sed et si. De
legat. q. iij.

Vulgaris e scilicet gradus hereditatis, pupillaris e scilicet gradus uel
luti testam. §. iij. T. eo.

per vulgarem sibi ipsi testator hereditate facit 7 pupillarem uel
sed filio T. hoc lit. in prin. 7 d. §. Legat. 7 §. Morib. T. eo. L. q.
libris. §. Ad substitutos. ff. eo. De vulg. 7 pup. substit.

Vulgaris Lege 12. tab. introducta e L. Verbis legis. De Verb.
sig. pupillaris moribz L. 2. ff. eo. §. Moribz T. eo. seu uox patriae
platis moribz introducto. L. patre furioso. De his q. fit. iur.
ut alie. iur.

Vulgaris cuius a quouis fieri pot q testis factio h
pupillaris impubri tantu in facris agendi, utiq a solo fente
ri pot. L. ij. ff. eo. §. Libris. T. eo.

Vulgaris hereditatis aditione expirat L. post adita. C. eo
pupillaris et adita hereditate sola impubris morte in pupu
tis anno finit. §. Qua rom. T. eo. Vel.

Terminus pupillaris substitutionis e pubertas, terminus u
garis e aditio hereditatis. L. post adita C. eo. 7 d. §. Qua rom. T.
pupillaris ex ea etate appellatq cui fieri solit, cu n. pup.
in ea etate testari no pnt. s. quib. no e pmiss. fac. testam.
sero Romani, ut illis fide parentu prudentia succurrat.

Ad substitutionem pupillarem octo repraesentant. i. quod is cui fit

166
 stitudo sit de liberis. 2. Et sit impubes. 3. Quod sit in potestate
 patris. 4. Et efficiat sui iuris morte paterna. 5. Quod non
 sinat esse in potestate. 6. Quod pater sibi ipsi faciat testamentum.
 7. Quod filii sit institutus ut exheredatus. 8. Quod patris ad
 aff hereditas. Quinq; prima resq;ta enumerat gl. in l. 2.
 in prin. ff. eo. Bart. ibid. addit tria alia de quib; et p. 204
 in tractat. substitutorum. c. 2. vers. Accipio munus patrum.

Princip.

pater filio tam hoc utroq; modo recte substituit, si heredes
 non erit, uel impubes de offit. l. 1. §. 1. l. 1. §. 2. ff. eo.
 Liberos appello generalis e, nec ad filium tantu uel natos
 uel nascituros, suos & emancipatos natos & legitimos simul
 §. 7 natos tantum p. inst. l. Lucij Titij. §. Dama. de legat.
 2. l. ex falso. §. si quis rogatus. l. Hereditas. §. 1. Ad Tribell. l. cum
 patrem §. uolo. de legat. 2. Item legitimos tantu & adoptiuos
 l. 1. de §. tab. l. 1. §. Liberos. de legat. §. Pan. Item nepotes
 l. 2. de exus. tut. l. Iusta. l. Noen. de uerb. sig. l. Inter
 liberos. de pollicat. l. Quod si nepotes de testam. tut. §. trime,
 potes. l. Juris consulto. de gradib. & oes ex ijs descendentes. l. §.
 si hoc. Quod ait §. Tor. qui satis dar. eos. eosq; oes sunt masculi
 culi in sexu sunt sicut feminini. l. cognoscere. §. Liberos. §. tibi
 Aluat. de uerb. sig.

Oib; liberis in potestate agentib; impubertib; pupillariter substitui
 p. l. 1. §. d. l. ij. ff. eo.

Non solum liberis primi gradus sed & nepotib; & omni ex p. 1. §. 1. §. 2.
 potib; pupillariter substitui possunt, si regulari non sint in
 patris potestate, sed si eos patres p. uolent ita demum substitui illis
 p. si heredes instituti sint, uel exheredati. d. l. ij. ff. eo.

Partui q; in utero e pater pupillariter substituitur p. l. 1. §. 2.
 in uerb. posthumus. ff. eo. q; a q; ad eig; quoda q; nato testat.
 l. Qui in utero. de stat. hom. l. Ventri. de uerb. in significand.

Libris non tantum natiuibus sed et ciuilibus tantum ut per adoptionem
ut adfectis substitui pupillariter potest intelligas de iis adoptionibus
quae per adoptionem transeunt in patria potestatem, ut quae ab ascendenti-
bus adoptantur. L. Cum in adoptionis. C. de adopt. iunct. L. si arro-
gator. §. ult. De adopt. L. Et si pluribus. §. In arrogato ff. de
tit. mo.

Arrogato tamen solum substituitur in iis bonis quae ipsi ab arro-
gatione ut ab alio arrogatoris gratificatione. pueniunt. §. 1.
in Arrogato.

Natiuibus tantum pupillariter substitui non potest, cum patres eos non
habeant in potestate. Inst. de pat. pot. in prin. sed tamen sub conditione
legitimationis hoc institui eisdemque substitui potest receptum
L. In temp. De haer. inst. Legitimat. n. consequuntur
iura suorum et agnationis, et verum dicitur de familia. De
singulariter in L. Eam qua. C. De fidei com. 2. §. in
L. ij. ff. eo.

Pupillariter substituitur masculis usque ad 14. annos, fe-
minis usque ad 12. sed et intra id tempus ad certos annos fu-
ri potest.

Post id tempus non directe sed per fidei iurista fieri permittitur.
d. L. 2. Vbi dicitur ff. eo. §. Masculo. T. hoc tit. mo. L. eum
aetate de testam.

Pupillaris substitutio usque ad certum tempus intra pubertatem
fieri potest, et substitutio tempore limitata, ultra illud tempus
porrigitur. L. Fratris. C. eo. De impub. et al. substit.

Vir solus quae fit in patria potestate pupillariter substituitur licet
et d. L. 2. ff. eo. Unde cum mater liberos non habeat in sua potestate §. 1.
minae. §. de adopt. iis non substituit pupillariter. Bart. in d. L. 2.

Quamvis iure nullissimo sit stituta tria inter emancipat¹⁶³
 tione & patria potestate auth. de hered. ab intest. ven. hoc tamen intelli-
 gitur circa successione ab intestato. Sed quod successione ex testamento
 remanet iura antiqua intacta. gl. in auth. ex ca. c. de lib. p. h.
 d. ceter. in l. Gall. §. Et quid si tanta. De liber. & posthu.
 Heretici quia patria potestate carent. c. ij. §. vlt. de p. heret. lib.
 §. liberis pupillari ter substituere. no. put. 2. §. tract. substitui.
 h. om. cap. 2. Versi. Tertia requisitu.

Ad validitatem pupillaris substitutionis requiritur patria potestas
 tempore mortis. arg. d. l. ij. §. sed si. Extr. ff. eo. l. quod. c. eo. de test.
 patria potestatis tempore mortis testatoris substitutione pupillari
 extinguit. d. l. quod. c. eo.

Non tantum in prioribus non adita si. hereditatis, sed & in posterioribus
 non casu ad ita hereditatis & mortis, si. in tra. tempore pubertatis
 substituere possumus. ut h. in form. ad Justin. pposita & l. i. ff. eo.
 Substitutio in primo casu facta de quando sola vulgari
 nis continetur.

Substitutio in secundo casu facta de pupillaris quia casu vulgari
 gatis subsequitur. ut h. & d. l. quod. c. eo.

Ex prioribus casu substituitur patri, ex posterioribus filio fit haeres
 h. Versi. quo casu. l. 2. §. 3. ff. eo.

per pupillarem substitutionem pupillo intra pubertatis tempore
 decedenti in omnibus bonis succedit, sine ea a patre, sine anno-
 tre, sine a cognatis habuerit. l. sed si plures. §. Ad substitui.
 tos. ff. eod.

Expressae vulgari substitutioni inesse tantum pupillaris intelligitur
 ff. & d. de rursus, expressae pupillari inesse tantum vulgari. l. tam
 hoc tunc. ff. eo. l. Quamvis. c. eo.

Pupillaris institutio moribus introducta §. l. ij. ff. eo. &
 h. seu iure patria potestatis moribus introducta. l. patre furioso
 de his qui sunt sui vel alien. tunc.

Mors & Lege hanc, in d. Leges nō uā lant quas non
non respiciē. L. Diuturna. Cum ll. seq. de Legib.
Mater q̄ a filio q̄terita ut exheredata, hoc q̄terta inoffi-
ci, aduersq̄ tñ pupillare substituitur nō test, sed nō
excludit q̄ substituta. L. paginiani. §. Sed nec in pu-
ris. De inoff. test.
pater potest in filio q̄ filii esse disponendo nō pot. d.
sed nec in puberis.

§. Qua ratione

Pater liberis ammentibz, cuiusq̄ sex gradus sint iustitia
ni lege usq̄ ad respiciētia temp̄ hēre attribuitur p̄. h. i. &
humanitatis. C. eo.

Orbz q̄bz obi ai ut corporis uitia oīo testari negatu & c.
st̄ dēmentes, fatui, furiosi, muti, surdi, prodigi. ad exemp-
pupilloz Justiniani Lege ita substitui pot, ut tñ eis
si q̄mōbz substitutio intradat. d. L. Humanitatis. vbi d.
C. eo. 7 h.

Qua rōne pater filio impuberi pupillariter substituitur
eōdo potest filio mente capto exemplare substitui
nō facere, ob idq̄ exemplaris, ut quasi pupillaris d̄r, in
et. Justiniana a Justiniano primū introducta d. L. Hu-
manitatis.

Non tantu impedimento ntrati, s̄ et accidentali q̄ su h.
d̄r. d. L. Humanitatis. C. eo. 7 h.

²
Dicit pupillaris & exemplaris. Pupillaris fit iure patris p̄tatis, exemplaris utro hum-
nitate intuitu. Vel: pupillaris in patria p̄tate, exemp-
ris in ntrali humanitate fundatq̄. d. prin. huius. tit. 7 h.
7 d. L. Humanitatis.

¹¹

Mulieres licet pupillariter substituant nō p̄nt, ut q̄ liberos
p̄tate hēnt. §. Femina. §. de adopt. tñ quasi pupillariter p̄t.
humanitatis. C. eo d.

Parentes ubiq; sexq; filijs mente captis exemplariter substitui-
turus pnt, d. l. Humanitatis, q; d. l. n. n. patria potatem ut in
pupillari, sed ipsiq; mte seu g'unctumis vincunt, itide & humani-
tate d. l. Humanitatis q; ex aq; & in patre & in matre de pt.
Bart. in l. q; facto ff. eo. 2. l. d. l. tral. cap. 3.

Quod in matre proba & pudra tanta obstranda e arg. l. p'nuu-
giam, §. Matrem fam. de verb. sig. l. si q; illa p'ns. c. Ad sc. Orfi-
guarq; ad scda nota no transit arg. l. i. c. ubi pup. educ. deb.

Matr si transgat ad scdas nuptias quomodo nsc dona filij
administrare pt, ita nsc filio exemplariter substituit. Bart. in
d. l. ex facto ff. eid.

pater pupillo in p'tate agenti quilibet substituit pt, q; testi-
fatione teat: At furioso ut amenti caritas tanta p'onas
easq; Justiniani g'stitutione definitas. d. l. Humanitatis.

Filio mente capto non nisi eig descendens, ut unq; ex eis
substitui pt. d. l. Humanitatis.

Pater filio furioso ut mente capto substituit una ex m-
potib; reliq; p'teritis, recte filio testm facit. Quod nunq;
videt nisi salte legitima hereditatis pars illis re'ignat
d. l. Humanitatis. vbi d.

In exemplari saltem Legitima titulo institutionis filio r'lii
q;nda e. d. l. Humanitatis.

Deficientib; furiosi liberis tres sunt substituti d. l. Hu-
manitatis.

Pupillaris iure coi liberoy p'bertate expirat. At q;si pupilla-
ris no nisi sanitate & respicientia. & si nulla pristini furoris
aut morbi sup' sint reliq;. d. l. Humanitatis. & h.

Sicut finis pupillaris substitutionis e p'bertas, ita exemplaris
sanitas mentis. h. vers. sin autem.

Ut pupillaris substitutio p'bertate adopta, sic Justinian,
na recuperata mente restringit. §. vlt. t. eo. & h.

Sanguis namque fuisse confirmatus, quod ad hunc tantum in quibus
umbrata fuit, manentibus si. ut tris morbi reliquis. L. Quod
§. 1. de acq. posses. Quamquam si in dilucido aliquo intervallo
rite fecisset quibus iure testat quibusda uideri, oblat.
Pupillaris et exheredato filio facta uallet §. Non solum
V. T. eo. exemplaris aut filio exheredato filii non potest
Humanitatis

Exemplaris substitutus uero morbo sublati expirat h. n.
redintegrat etiam si is postea forte aliquo casu in pristinum me-
bum rediret, neque enim glideramus inopinata et noua horis
calamitatem. L. Inter stipulantem §. Sacra. De Verb. Obl.

Ut sui heredis agnatio testum rite factum rumpit sic in-
pinata filii natiuitas substitutionem quasi pupillarem sur-
sum ut uicidso filio facta dissoluit. L. ex facto ff. eo. eueca
Et ut pupillarem potest dissoluit, cum pupillam gerandi facta
tatem non habet. Quamquam Bernhardus pupillam nouo anno
ex nutrice genuisse scribat. 20. q. 1.

Exemplaris expressa glinet in se tacita uulgarem. L. ult. §.
aut. C. De curat. furios.

§. In iure

Qui pupillariter substituit, quasi duo testis, ut certo duas
hereditatem unum testem facere uideat h. 7. L. patris ff. de
ff. eod.

Testis in quibus pater sibi et filio pupillariter substituit dupliciter
appellatur. L. In duplicibus. Ad L. Falad. L. 1. si cui plerumque
leg. Falad. Deo quod in ijs sint principales et pupillares
L. L. pen. eueniad. 187. apen.

Pupillarem testem alio aliquando tempore et indifferenter a patris
tabulis. L. si quis eum. §. si suo ff. eo. Item et indifferenter non ut

per nuncupatione illud q scriptura fieri potest. L. patris 7 filij ff. eo. Quamvis tunc redintegranda sit plenitudo arg. d. l. si quis eu ff. eo. s. si suo.

Unica patris 7 filij testm anjct. L. ij. s. pign. ff. eo. L. tunc scrip. tura, de gdit. 7 dem. L. patrifam. de pignit. cred. primu ga ab uno 7 eodem utrumq fit, eadēq. C. ut Accurs. pnt. utriq. s. plenitudo suffiat. L. patris 7 filij. Deinde ga una 7 eadem ex utroq. falsidia detrahif. L. In romē ad l. falsid. postremo ga filij testm e usulat appendix 7 sepla qda patris testm ut h.

Quemadmodu Codicilli pars intelligit testm, ita sda tabula plem principalia tabularū videns obtinere. L. pen. Curad. app.

Si patris testm aliquo casu gedit, nec filij testm ulla rōne potest subsistere. L. i. s. substituere L. ij. s. pign. ff. eo. s. Libris. i. eo. principali cā nō gistente nec accessio potest gistere L. Curad. 7 mag. de iur. Codic. L. Cum principali. de reg. iur.

Qui impugnat principale testm patris qsi indigne repellit, 7 a substitutione pupillari, ut patet q sit ginnista 7 unia principali testm, At e diverso q solas pupillares tabulas impugnat, nō potest emolumentu testm principalis. L. post L. genn. s. Qui principali. de iis qd. ut indig. rō e q sepla 7 accessio cohercat principali: non item e diverso principale cohercat accessioni.

Institutio in principali 7 substitutio in pupillari p repudia, ta patris hereditaria portione amplexi pupillare. L. Quid de acq. hered.

Quos sibi pater necessarios heredes facit, ut seruos 7 liberos, eosdem et impuberi filio substitutos necessarios heredes facit. L. 2. s. gstat. L. sed si plures. s. Quos postm ff. eod.

Eadem plerumq patris 7 filij hereditas licet patri heres impuberis filij non fuerit. L. patrifam. de pignit. cred.

Ut a testatore institutus ex carta pto heres, nō dato alio coherede

nihil omnia q[ue] legat soluta assen[sum] hereditatis. L. 1. §. si ex
do. De hered. instit. ita ut pupillariter substitut[us]. L. Coharredi. §.
ult. ff. eod.

Regula q[ue] iuris antiq[ue] n[on] n[on] n[on] §. p[ro]p[ri]etate q[ue] p[ro]p[ri]etate
e[st] p[er]. L. 2. us. n[on] n[on]. De reg. iur.

§. Si in autem quis.
pupillaris substitutio fieri p[otes]t, ut in p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
ut in inferiore p[ro]p[ri]etate §. ita. h. 7. L. pupillaris. Enom. 19.
ap. vel aliquando in sepatis ac principali testamento tabulis. L. si
cum. §. si sing. ff. eo.

Si substitutio hac pupillo p[er]iculosa e[st] p[otes]t testator ea in una
p[ro]p[ri]etate tabularum scribere, qua lineo transito p[ro]p[ri]etate designabit.
no ante p[ro]p[ri]etate ut mortem ut p[ro]p[ri]etate ap[er]it[ur] ausbit.
h. 7. d. L. pupillaris. Enom. 6. ff. ap.

Si heres substitutus in fidei p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate sit, ab eo
q[ui] ab indigno hereditas auferenda e[st]. L. Indignu. de
ijs q[ui]b[us] ut indig.

Lib[er] e[st] cuiq[ue] apud se explorare an expediat sibi q[ui]d
u[bi], atq[ue] dem[um] illud vel seq[ue] vel rejicere. L. 2. in fin. m.
7. h. in fin. Nulla n[on] e[st] p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate. L. cum p[ro]p[ri]etate
§. Mando. De Lega. 2.

§. Non solum.
Filio exhereditato pupillariter substitui p[otes]t, q[ui] p[ro]p[ri]etate n[on] p[otes]t
reddere Accurs. tradit. quia ipsa p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
firmat. L. 1. De in iust. rapt. 10. ff. L. Inter cetera. De lib. 7.
Miles pater militari iure testat[us] etia[m] p[ro]p[ri]etate h[er]edis sub
stituere p[otes]t q[ui]a eis silentiu[m] q[ue] exhereditat[us] e[st]. L. si pater
testo. De bon. Libert.

Mater ut materni parentes cum imp[er]io captis q[ui] p[ro]p[ri]etate
latis tabulas scribere p[otes]t ij[ur] et p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate

nam exhereditio fit a matre. §. vlt. 166. de
exheredatione liberorum. Nouel. 115.

Substitutio exheredito filio facta ualere & aduenticia pupilli
emolumenta g[e]neratim. h. l. sed si plures. §. Ad substitutos.
ff. eod.

Ad substitutos pupillares p[er]tinent o[mn]ia pupilli bona ut acq[ui]sit
ta ex testamento paterno ut aliunde. h. l. §. Ad substitutos.

Quomodo posthumus, licet in rebus u[er]is n[on] sit, institui t[er]m[in]u[m]
p[ot]est. §. Posthumus. 5. de exhered. lib. sic & illi tanq[ua]m nato & ui
uenti, sicut instituto, sicut exheredito substitui p[ot]est, licet
in statu n[on] sit. d. l. vlt. c. de collat. bon. si n[on] natus in statu
futuro e[st].

Hoc iure posthumus exheredari n[on] p[ot]est q[uo]d in conditio
fuerit e[st] q[uo]d n[on] p[ot]est in gratia uideri. l. si q[ui]s in suo. §. vlt.
c. de in off. test. auth. n[on] licet. c. de lib. p[er]ter. & hodie sine
aliqua ex 14 a Iustiniano enumeratis causis in gratia
tudinis exheredari n[on] p[ot]est. auth. ut cu[m] de appell. cog. q[ui]
§. Aliud & §. Causas. Const. 115.

Licet posthumus u[er]is in statu non sint, ut p[er] se n[on] natus,
l. vlt. c. de collat. bon. q[uo]d t[er]m[in]u[m] h. de eor[um] favore agere q[ui] natus
t[er]m[in]u[m] p[ot]est. l. Qui in utero. de stat. hom.

Qui in utero e[st] quoties de eis g[er]eris agere q[ui] nato t[er]m[in]u[m]
d. l. Qui in utero. de stat. hom.

§. Lib[er]is.)
Substitutio pupillaris p[er]tineti testi appendicula q[ui]da[m] e[st] e[st]
solus firmamento n[on] t[er]m[in]u[m]. h. l. 1. §. vlt. & l. 2. §. Q[ui]s
ff. eod.

Quamuis patria p[er]tati hoc tributa sit, ut p[er] illo faciat testam[en]to
id t[er]m[in]u[m] ita p[er]dit, si & sibi faciat, idq[ue] prior loco h. l. 1. §. vlt. l. 4. §. ubi
quisq[ue]. §. p[er] q[ui] ff. eod.

Prig sibi qd debet hærere scribere, deinde filio 7 nõ gnat
re ordinem scriptura. d. l. ij. §. prig.

Ex hæreditatis ante institutione facta testator substituere
ff. Sic accipienda sũt uerba Viscani in d. §. prig. sicut si insti
tis facta sit pupillaris, cum de successione ordine gste
scriptura ordo nõ attendit. L. quo gradu. ff. eo fact. l. si
ita qd. De hær. instit.

Conuersa scriptura nõ nocet, si modo substitutione
quondam ad hæreditatē instituit. Inter quanda. n. qd si paribz
graduientia passio qd ad intellectum pertinet nãtz ut qd
uel seq videt. L. quo gradu. 7 d. l. ij. §. prig. ff. eo. L. si
de hær. instit. 2as. in fin. d. §. prig. qm. d. Vigibz
seq.

pupillaris substitutio sequit 7 p se ipsiqz patrum test. h. l. e.
plures in fin. ff. eo. L. pm. c. uo. test. ap.

pupillares tabulae non suis sed principalis testis uiribz nãm
sicut principalis rupta sit testm et pupillares gedit. h. 7
ij. §. prig. ff. eod.

Cum principalis cã nõ gstit nec ea q sequit locum
L. cum principalis. de reg. iur. L. ex p mang. de iur. codic.

Rescissa uel irrita facta institutione substitutio qd ex
cessitate conuenit. d. l. ij. ff. eo. sedm tu distindtionem seqr.

.7.

Si iure ciuili qd ex causa in off. test. soluta respiciantur, simul
conuenit tabulae pupillares hoc iure ueteri ff. L. papinianus. §. si
ne cimpuberis. de in off. test. nõ et si pro parte tantum
tu sit, satis. n. e. ut ualeant pupillares tabulae testm
aliquo modo gstit. L. si nemo. de testa. tut. L. in substit.
ff. hoc tit.

Pro parte testat qd qd qdta scribit L. posthumus. §. si qd ex
L. Na et fi. §. vlt. L. Mater. §. 1. L. Circa. de in off. test.

11. III

Si inefficax reddat patris testm qd no ad eas ex eo hereditas, inefficax quous erunt tabula pupillares. L. si plures. §. si a patre. ff. eod. sed 7.

111.

Si testm ex intervallo irritat qd pater aliud postm fecerit non manebit rata substitutio. L. si qd en. §. si suo. ff. eo.

Si iure Quiritio qd bonoz possessione qd tabulas rescissu fuerit principale testm qd ipso qd pupillo substituto qd testm oia gaudet, nihil qd ex eo ualere poterit. L. Is q. ff. eo. L. In seruitutem. §. si qd bonoz. De bon. Libert. seq. si qd en qd pupillo substituto no e gra tab. bonoz possessio patris quo casu totu testm non infirmat, sed qda tunc in Quiritio gseruante, ut Legata certis psonis a primo herede, aut a pupilli substituto et extraneis relicta libertatis, item pupillares tabulae. L. ex duobz §. vlt. 7 L. seq. ff. hoc tit.

Hadre etiamsi inofficiosa qd rata expugnata fuerit patris testm sola principalis institutio gaudet, cetera ut libertatis, Legata, iusta pupillares tabulae rata manent. Nouel. ut cum de appa cog. §. si ut ter. 7 §. si ut aut haec oia. const. 115. auth. ex ca. c. de lib. qd. 7 ita ex cor. d. supra corruat d. l. pag. 111. mang. §. sed nec in puberis. De inoff. test.

Militi quicquid filio facere testm, quamvis sibi no fecerit aut si factu nemo adiret. L. Milesita hereditatem. in fin. De milit. testam.

§. vel singulis

Et singulis libris 7 ei tantum qd postremo morietur substitui potest. h. 7 L. vel singulis. L. cum plures. ff. eod.

Duobz impuberibz institutis, si pater ita substituat, si utaqz impubes decesserit, filius haeres esto: pnde e ac finitissime tanta substituisse. L. Cum quidam. c. eo. De impub. 7 al. substit.

KK

Dictio uterq[ue] p[ro]p[ri]e & collectiva & copulativa implenda
tu postulat. d. l. cum qu[od]da[m]. c. eo.

Frater pupilli censetur magis dilectus, qu[am] substitutus d. l.
cum qu[od]da[m].

pater in dubio legitima successione inter pupillos p[re]feratur
se p[ro]mittit.

Si pluri[us] in pub[er]i[us] institutus, sing[ulis] cu[m] se p[ar]tim de
substitutis, tunc q[ui]cu[m]q[ue] ex heredi[bus] deficiente, ut in pupi
lari moriente substitutus ei datus in deficientis portione non
admittendus & exclusus coheredi[bus]. d. l. vel singulis. ff. eo.

Cum postremo tantu[m] morituro substitutus i[n] legitima her
editate inter se volente intelligitur, donec non iussus morituro in
pubes, tunc n[on] substitutio sua incipit sortiri effectum d. l. ut
singulis. & l. qui duos. ff. eo. l. cum qu[od]da[m]. c. eo.

§. Substituitur

Non mo[do] notatim, s[ed] et generaliter pupillo substitui potest h. l. in
libris. §. haec uerba. & l. si in testamento. ff. eo.

Notatim substituitur facta i[n] uocante q[ui] ipsi substituitur
res non exhibent, ut hic. & alleg. iurib[us].

Notatim substituitur expresso substituti nomine, generaliter uero non ex
presso nomine, s[ed] apposita generali nota aliqua. qu[od] ut quoniam
heres mihi erit, filio meo impub[er]i sit heres. ut in
& alleg. iurib[us].

Substitutio generaliter concepta ad eorum quor[um]q[ue] ad hunc
& rata institutionis p[ar]te p[er]tinet h. l. & d. l. si in testamento. ff. eo.

Generaliter substitui in pupilli successione non alias potest qu[am]
quoniam, quia eas s[ed] tantu[m] in ipsius testatoris hereditate h[ab]et
l. sed si plures. l. cum libris. & l. si pater. ff. eo.

Substitutione pupillari sine ea masculo sine femina facta
 sit semper pubertas extinguit l. 7. l. Verbis civilibus ff. eod. capu-
 pillaris Substitutio patris patris pars e, q̄ p̄tas post patris
 mortem ultra pubertatis tempus non extendit. post puber-
 tate. n. sibi ipsius testam gdero put. §. p̄tata. §. quib. no e
 p̄mis. fac. test.

Pubertas in masculis quarto decimo anno, sicut in feminis
 12. definita e. l. qua etate. de testam. 7. si hos annos excesserint
 Substitutio evanescit ut h. si tu ultimū die eiq̄ annu attinge-
 rint 7 testam gdererint. d. l. qua etate p̄ posteriq̄ testam
 Substitutio infirmat. dd. h.

Tempus substitutionis parans gtrahere, 7 intra paucioris
 quā pubertatis annos testis vires gferre p̄t, ut ante 14 m.,
 nū pupillaris expirat. l. si ita q̄s. l. qui liberos. ff. eo.
 at ut ultra id tempus p̄ducatur nō p̄t efficere d. l. Verbis
 civilibus. ff. eo. l. in pupillari. 7 d. l. si ita q̄s. ff. eod. nisi p̄
 riq̄s verbis ut fidei iussu fiat. §. ult. t. eo.

§. Ultimus

Verbis directis fiunt institutiones 7 substitutiones, Verbis
 inflexis, obliquis, seu p̄curis, fidei iussu relinquitur §.
 verba. t. de sing. reb. p̄ fideicom. vel. l. Restituta. Ad
 SC. Trebel.

Directa verba q̄ 7 civilia appellantur l. Verbis civilibus
 ff. eo. 7 impatua l. Quonia. c. de testam. ea ff. 7 q̄ sub
 stituty directē 7 immediatē sine alteriq̄ ministerio capit
 hereditatem, ut heres esto, dng esto instituo. l. t̄is verbis
 in prin. de hered. instit.

Præcaria seu obliqua q̄ et inflexa notantur d. l. Quarta ff.

q̄ alteris adminicu tu. desiderant, ut fidei gmitto, rago, p̄
to, uolo, iubeo, mado, §. Verba. T. De sing. reb. p. p̄. r. l. r. l.
L. Restituta. Ad SC. TREBEL.

Libris tantu inpuberibz substitutio in alterz casu d̄ra
fieri p̄t. x. masculis usq̄ ad annu 14. femellis ad 12. ad q̄
usq̄ etatem testa illis a p̄ente scribi q̄sentant p̄t. e, m
qua ipsi sibi testm factu no p̄nt. §. Masculo. s. eo.
Eua etate. de Testam.

Extranez itide & filij pubes ad certu aliquot temp̄ su
stituta directis uerbis accipe no p̄t, at in lexis r
rogari p̄t, ut decedens hereditate ex fidei gmissi ca r
stituat: quo casu legitimz haeres ei succedens, ut is q̄
ip̄se in testm instituerit, deducta quarta Trebellian
ca, si no inuitz adijt hereditatem ea, & ei restituat q̄
& cui defunctz rogatz erat. h. & l. Verbis civilibz
ff. eo.

Haeres directo p̄ substitutum factz, in oibz bonis e
cuis scriptz & succedit: At fidei gmissu tantu q̄ hinc
bona testatoris, q̄ nec in solidum restituumz, s̄ una
quadrante ex sc. Trebelliano diminuta. l. sed si plures
At substitutos. ff. eo. Vel clariz.

In directa substitutio n̄ oia bona no tantu q̄ fidei gmissi
a patre ut eig gemptore habuit ad substitutu deudunt,
sed et aduenticia, q̄ illi aliunde acquisita s̄ ut materna, p̄
terri genris, donata p̄pter nuptias, & cetera eimodi. At
fidei gmissaria haeres puberis onerati no oia eig bona s̄
tantu restituere cogit salua Trebelliana, q̄ ab eo q̄ fidei gmissi
reliq̄t q̄manarunt l. sed si plures. §. Ad substitutos. ff. eo.

per fidei commissum no pupillo te ipsi testatori mediate succ
cedit. d. l. Gaius. C. eod.

Fideicommissaria substitutio igitur duntaxat gravantis bona ff.
hondit. d. l. Gaius.

Si pater filio usq; ad 25. annu pupillariter substituat. Dd.
arbitrarij usq; ad 14. annos valere substitutionem.

Sed si nulla expressa aetate gencurq; expresserit, ut post mori
te etq; ppendio verbor; substituat, quā nullo tempore di
recto valere pot in fideicommissa f. l. l. Dd. coiter in l. Verbis
civilib. ff. eo. Si tñ veritatem auctoritate legu seq
mallem; ut ante debem; dicendū ē. quocūq; mō post pu
bertatem pupillaris substitutio fiat, siue aetate expressa,
siue nō expressa, ea oīo ēe inublem, fō nec fideicommissi
qdem iure sustineri q lex. m. h. 7. in d. l. Verbis civilib.
ff. eo. ponderando verū frustra q uanitate abq; signat
7 hanc uarij opinat. Alex. in d. l. Verbis civilib. Ardu.
vigilij, 7 ceteri nouissimi hic.

Substitutio pupillaris directis uerbis facta in codicillis
benigna interpretatione ad p̄cariam reducit, 7 q; directo ualere
et non potuit. quia hereditas codicillis directo nō p̄cipi
neq; adimi pot. l. scauola. Ad Trebell. §. p̄m. De codicil.

Milites cuius institutio siue filio siue extraneo, siue
puberi siue impuberi, siue suo, siue emancipato, di
recto in altera causa substitui pot, civiliaq; et di
recta eoz uerba q p̄caris accipiunt. l. Centurion.
ff. eod. tit.

QUIBUS MODIS TESTA.
infirmitate. Tit. 17.
prinap.)

Testa iure facta duobg evertuntur malis, an aut rumpuntur
aut irrita q̄stuntur. h. 7. l. ff. eo. De iur. rupt. test.

Testm rumpi dr, q̄ cum suis iuribg statit evertit h. 7.
ij. ff. eod.

Quod initio nullu e rumpi no dr l. Nam etsi st. gbitio
no. ff. eod.

Prinatio q̄ supponit habitu l. Manu missiones. de iust. fin.
c. ad dissoluendū. de desponsat. impub.

Non entis nulla st. qualitatis. l. Nam de verb. ob.

Adoptio filij c. vel et nepotis modo e matris sublatq̄
ille ex q̄ hic fingit ne pos. l. Filio. §. vlt. de lib. 7.
posthu.) quasi agnatio sui heredis testm rumpit l.
Actu alias incipit ut. ff. eod.

Quomodo sui heredis agnatio testm rumpit
§. posthumi. §. posthuz. 5. de ex hered. lib. ita fac.
gatione ut adoptione q̄ post testm facta e d. l. Actu ff.

Si extraneus testm instituit c. no ique ex hereditate an
traneus exheredari no pot. l. Quida cum filio. de verb.
obl. postea arrogatus fuerit, huiusmodi arrogatio
nihil officiet cum mortis tempore institutus respiciat. l. 4.
§. vlt. de lib. 7. posth. l. si fin. ff. eod.

Exhereditatio in extraneo gmitq̄ nulla, ludicra, 7. inopta
d. l. Quida an filio. de verb. obl.

Si filij emancipatus exhereditatus postea arrogatus sit no
tinuo infirmabit patris testm, exhereditatio n. simul gmit
rita no ita facit q̄ reuocatur. l. Non putavit. §. si q̄s eman.
cipatum. de bon. posses. gtra tab.

§. posteriore quoz.)

Posteriori testamento rursus factum rumpit prius l. 7 l. 2. l. an
in fido ff. cod.

Ambulatoria & ultima voluntas, ad ultimam vitam spum
L. 4. in fin. de adm. leg.

Testamentum perfectum solo temporis cursu non proliuit. L. Sancimus
C. de testam.

Prius testamentum & posterius a se solenne ipso iure tollit, etiam
si nulla in fido testamento clausula derogatoria adijciat, nisi
forte in priore testamento clausula adiecta fuerit, quod multa
sive fide posterioribus tabulis addi voluerit tunc. n.
ea clausula & fuerit derogatoria, ut priori derogatum
esse intelligatur. Ias. in d. l. Sancimus.

Nemo sibi impedire testamento factum potest, ne scribat aut
scriptum mutet testamentum & arbitrio, servata tamen ut spectati
iuris forma. Bart. in l. si quis in prin. de Legat. iij. l.
si nihil. §. In Legat. de Legat. 1.

Novissima semper testatoris voluntas & servanda d. l. Sancimus
§. Ipso iure. C. de testam. l. iij. §. 1. l. Translatio. in fin. de
de adm. Legat.

Posteriores codicilli non derogant prioribus, nisi quatenus contra
iuris ff. l. cum pponas. C. de codicil. At posterius testamentum & rursus testam
ent, & ipso iure abolet prius, etiam si testator principalem suam
voluntatem non mutaverit. L. si iure. de Legat. iij. l. 3. §. Ultim
si ipse. si cui pl. §. 1. de Leg. falat. Ratio 2a.

Potest et pagana pluribus relictis codicillis decedere, & plu
ribus relictis testibus, nemo nisi miles decedit. L. Erpluq.
L. Militis. §. Miles Castrorum. de milit. testam. §. 1.
sui. T. de codicil.

Priores tabulae iure factae irritae non fiunt, nisi postquam
iure ordinatae & perfectae fuerint. §. Jan. & vlt. T. cod.
L. ij. ff. cod.

Testm imperfectu & p. seminali dū nō p̄t solennit̄ voluntatē
destruere §. pen. T. eod. d. l. ij. ff. eod.

Non q̄ stat in p̄d̄m̄ntu q̄ nattu de iure solit̄ effectū
c. nō q̄ stat. de reg. iur. in vi.

Posterior voluntas corā tribus testibz declarata, & decemalibz
spacio confirmata, q̄ ceteris testm et solennit̄ resoluūt. d. l. sa
cuq̄ ubi ē casz singularis. C. De testam.

Si posterior testm nō distat a priori ut primo unū
consistit testm pluribz codicibz factū. §. pen. 5. de test.
ordinando. modo priori in oibz ḡsentiat ac solennit̄
factū sit, ḡsiliūq̄ & facti sui rōnem testator indicauit.
vigil. h.

Posteriorē testō quāuis nullz ex eo haeres extiterit, testō
iure factū ē, & haeres ex eo ēē p̄t sup̄ḡ rumpit̄ h. t.
cum in fido. ff. eod.

Non q̄ ē f̄ p̄t in iure nō ḡsiderat̄. Acumf. h. a.
tat. d. l. cum in fido, ff. eo. l. pater filio. De haered. inst.

Is cuiq̄ ex testō quāuis iusto nemo haeres extiterit, in
testō decessisse iudicat̄ h. t. §. 1. T. de haered. q̄ ab inst. test.
defer.

Posteriorē res tabulae etiamsi in ijs s̄tu sub ḡditione, q̄ tū existit
res poterat haeres scriptz, statim rumpunt priorē q̄ ḡtin
bant purā haereditis institutōnē. d. l. cū in fido ff. eo.
Posterior haereditis institutio ḡditionalis eadē testō facta
reuo cat priorē purā. l. si testator de haered. inst.

In legatis tū et eisdem rei semp̄ spectantur posteriorē
scripturam. l. Non ad ea. De condit. & dem.

7. testes p̄t h. t.
tū fuerit duo.

175 In multis iuris partibus posteriora semper derogant prioribus, velut in Legibus. l. Leges. c. de Legibus. pactis. l. Pacta novissima. c. de pactis. l. tractibus. l. Pacta. de g. bahen. emp. talis, l. tunc dat. §. 1. l. Si hereditas. de testam. l. ut si deignissis. l. Clari. de fideicom. Legatis. l. si mihi & tibi §. In Legatis. de Legat. si atque id genus quam plurimis. An usque tunc & (ut gl. not.) in futura. Nam prima tenet in iudex lata sententia iudicandi officio fundata sit.

§. sed et si quis.

Supra testam a posteriori et quod certis ex rebus heres instituitur et rumpit h. et l. si quis prior. Ad Sc. Treb.

Testam quoque certis heres ex rebus instituitur et valet l. i. §. si ex fundo. de hered. instit.

Instituto in certa re cui nullus coheres datus est reliqua hereditatis portio iure accrescendi obtingit. l. Coheredi. §. vlt. de unig. et pup. sub. d. l. 1. §. si ex fundo de hered. instit.

Heres fidei testis quod prius valere iussit et instituit, superiori ita restituat, ut sibi tantum quartam retineat. h. et d. l. si quis prior. Ad Treb. tota. n. prius testam censere quatuor in eam finem deignissis, ut non solum instituit, sed et legata in prioribus testamento confirmat. l. posthumus. §. si paganus. ff. hoc tit. §. quibus n. oia quae probavit nisi tamen aliud scripsisset testator et hoc l. Erubet in fin. de milit. testam.

§. Alio quoque modo.

Capitis diminutio testatori contingens eius testam irritum facit l. si quis. §. Irritum. ff. eod. et h.

Capitis diminutio est prioris status mutatio, eaque triplex est, maxima, media, minima, Maxima capitis diminutio

Et q̄ staty oēs adimit, libertate, Civitate, 7 familiam,
Media Capitis diminutio E, q̄ suos tantum posteros
adimit, Civitatem 7 familiam. Minima Capitis diminutio
E q̄ familia y adimit. §. De cap. dim. 7 l. ult. ff.
ht.

Qui vel de libertate vel de civitate vel de familia sua
decedit capite dimittit. §. d. l. ult. de cap. dim.

Si q̄s libertate simul 7 civitate amiserit, aut aliter tan-
tu, testm q̄ ab eo factu fuerit antea, irritu E, ut h. §. h. q̄
in duobz capibz.

.f.

Testm irritu capiti ab hostibz populi in ius 7 Lego commo-
nibus resumit. L. si q̄s filio. §. pen. ff. eod. L. ex. 7 ibi 7
Aret. not. de testam. §. ex. §. quib. no E pmiss. fac. testam.

.ff.

Serug p̄na vel deportatq̄ si a p̄ncipio in integrum res-
tutq̄ fuerit, eiq̄ testm quale sit tanq̄ nunq̄ irritu fuit
ades ut nona voluntate ad illiq̄ confirmatōe nihil eff. sit.
Si q̄s filio. §. pen. ff. eod. ibiq̄. Bart. 7 Castran. l. i. c. de
tem. pas. tab. 7 Aret. in §. 1. §. quib. mod. ius patr.
Status sol.

Capitis diminutio minima si emancipatio ne ut adp̄tionem
ḡngat, testm irritu no facit, q̄ alioq̄ in Castran. ut q̄
Castran. p̄ncipio factu E. L. si q̄s filio §. Vlt. ff. eod. l.
§. sed si filio fam. de bon. poss. sedm tab. quia filio
fam. in p̄ncipio suo Castran. ut quasi E loco patris fa.
L. ij. Ad SC. Macedon. Vigly h.

Sola q̄ in arre habere ḡngit capitis diminutio minima
testm p̄rig iure factu irritu facere ḡsumit. l. q̄ ex h. §.
§. teste 7 §. seq. de bon. poss. sedm tab. Vigly h.

Rumpi & irritum fieri de eade dr, at irritu fieri, ¹⁷² & ee nequaqua. h. in vers. hoc aut casu.

Rumpi & irrita fieri ea testa dnr q in antea rursu starent currsa ff. Iniusta utro vel irrita de dnr q inu qua g. starent sed infirma semp sua fronte fuerunt, h. 7 l. 1. vbi oio testoz vitia a papiniano recensent, ff. ff. eo.

Quaedam verba gnaem signationem tributa de industria in terdu euangstant, no ga res diuise ff. ff. di. l. iugur, di. l. iugur, ca. h. 7 d. l. 1. ff. eo. C. in part. orat.

Notis singulis res singule distinguendi ca noiauda ff. Vel. Comodu & res singulas suis vocabulis appellare, per tex. in m.

Inuiles tabule fiunt sim institutione erratu ee ostendat, uplen si pater filium suum gm ee existimans, falsa opinione ductu eu haerde scripserit & supposititig erat. l. si pater. c. de haerd. instit.

Institutio erronea no ualet. d. l. si pater. l. Nec apud. c. de haerd. instit.

Error in psona honorata, dispositione uitrat, ibid.

Institutig ut talis no pbata qualitate repellit alleg. iurib.

Deficiente supposito deficit dispositio. d. l. si pater. c. de haerd. instit.

Si qd instituit cum gm lico frs adoptauit um no rite adq sit celebraty arrogatio nulla e, in testatuz decessisse uideat. l. Nec apud. c. de Haerd. instit.

Cum adoptio nram imittit, nra rez no admittit, ut quis frer procreet. Vel:

Frer a fr nratita nasci atq ideo adoptari no pot. d. l. Nec apud. c. de haerd. instit.

De transfusali vel agnato nō fit adoptio. Ars. n. n. n.
imitatp quātū p̄t. §. Major. 5. De adopt. l. Nec apud.

Si testator ut heres scriptus ad heresin defecerit testm irritū
efficit. Accurs. h. auth. ut cū de appell. cog. §. si q̄s de p̄d.
Eorū testā irrita fiunt q̄z memoria post mortē damnata ē,
puta ex cā maiestatis ut ex alia talis l. si q̄s filio. §. Quod
q̄s, in fin. ff. eod.

§. Non tamen.)

Testm eig q̄ + testm q̄diti + mortis tempore integri capitis fuit
quamuis medio tempore diminutū fuerit. Proter tunc h. 7. l. 1. §.
git. De bon. posses. scdm tab: intellige si noua testatoris uola
tas accesserit. Accurs. h. ad noua aut uoluntatis q̄ bonum q̄
testes necessarij s̄t, ut Art. 7. p̄nt. h. tradunt. Licet sapiman
in l. q̄ ex libris, §. Testo. De bon. posses. scdm tab. eam reliq̄s
q̄ q̄ duoz testm numero gēnti s̄t q̄ p̄ro uideat.

Proter tunc tantū iuauerit cū testm iure p̄torio factū ē l. Ca
septem testium signis (q̄ ipsi initio introduxerūt. §. Sed cū paulat
5. de test. ord.) tabule signate s̄t q̄ p̄x. inuon h. ubi sigl.

Capitis diminutio cū tōmentū sit iuris ciuile l. eas obligation
De cap. diuin. p̄torium testm infringere nō p̄t. arg. l. Nihil
utruq̄. De neg. iur.

Ex testō agnoscit posthumū rupto si posthumū ante testatorē mor
p̄tor bonoz possessionē gēdit. l. Posthumū. ff. eod.

Bonoz possessio a p̄tore loco hereditatis q̄ a sola lege defert
Dat. l. 1. De bon. poss. et T. dict. tit.

Si iure ciuili succedat p̄tore hereditatis usq̄ ad 30. annos locū t̄ct s̄t.
p̄torio bonoz possessio intra annū tantum gēdit. l. l. sept. C. de iur. de lib.
1. §. Largig. De successor. dict.

Testm. no sola voluntatis mutacione rumpit, nisi a legitimo & legitime gñiat. h. 7 l. ij. ff. eo.

Corporis receptum e no septem qdē testi um gra testm assertio in credendu ee, nisi adiecit testatorē liquet deo se priore voluntate mutasse, quā intestato decesserit. Bart. in l. si iur. de leg. 3. Art. h. Alex. in l. si ita scriptum. §. si regula. 20 lib. 7 post. arg. l. 1. §. pen. si tab. testam. nul. extab.

Posterior voluntas corā tribus testibz declarata & communi spacio gfirmata pcedens testm et solennē resolvit, & casu sing. in l. san. cum. C. de testam. aliq testm pfectū solo tenoris in casu no resolvit. nisi. ibid.

Simplicis nudaq voluntatis expressione pcedens rite factū testm minime infirmatū sedm cōm & utrius §. 1. Ari. in l. ledum. qm in Fran. Conang lib. 9. gñiat iur. civil. cap. 11. impugnatur. aliud si testator hanc suā voluntate factū gfirmasset, ut si gulto tabulas mudat, deleat, gēllat, sigilla remoueat. l. 1. §. pen. si tab. test. nul. extab. l. qui ex libris. §. Testo. de bon. pos. sedm tab.

Testm iure pfectū ab ipso testatore gulto dissolutū ut gmissum no ualeat. l. Nuptia. C. de testam.

Cancellatio a testatore gulto facta, qti iuris extinguit, in gulto facta no gñudicat. l. si cum. C. de testo, sō gulto nō est tabula cancellata an ingulto, a testatore, an a b alio. vide p tab. Art. h.

Ad infirmationē testm nuncupatiōi salis e corā testibz gñariam suā voluntate declarare. Nauel. gñ. 107. an qbz qbz modis res gestae & pfectae sint iuste dissolutae et modis. l. Nihil tam utrat. Vbi dicitur e leganter ut oia decisionē mri §. pro. sequit. 20 reg. iur.

Legata nuda uoluntate p̄ exp̄ssam ademptionem reuocasp.
est̄i transfera. De admi. Legat. C. de fideicom.
posterioribz tabulis imp̄fectis nō fiunt irrita priores p̄t.
h. 7. l. ij. l. si bing. ff. eod. l. si iurr. de Legat. 3.

Quae iure ḡfecta s̄t, iure et tolli p̄imiḡ p̄nt ut debent. Th.
hic.

Imp̄fecto testō sc̄do p̄rig nō rumpit̄ d. l. ij. ff. eo. cū similit̄
mā nihil actū uidet̄ de aliqd̄ ex his q̄ ad actū s̄tam p̄ p̄im
sup̄e agendū. l. pen. in fin. C. de his ut id̄ dig. c. i. in fin. cū
d̄ertnunciat.

Imp̄fectū testm̄ nullū ē h. gattunt̄ s̄. ad infirmatū sup̄iq̄
iure p̄fectū, ual̄t t̄n p̄t̄ranḡ ad p̄bandā testatoris uoluntā.
l. ult. de reb. eoz q̄ sub. tut. s̄t.

Testm̄ solenne p̄ subsequens m̄ng solenne regulariter nō reuoc̄
l. hac ḡultissima. §. pen. C. de testam. p̄t̄ranḡ in aliquot c.
q̄s Accurs. h. Verb. p̄fecta. l. as. ind. §. pen. Fin. l. sc̄ning. C. de
tō. Fran. Curtig in l. 2. C. de bon. poss. q̄ tab. p̄sequit̄.

Si testator falso p̄suas̄ priorē herede institutū morte
aliad̄ testm̄ ḡdidit hac p̄fatione, quā uolui michi herede
tūc nō potui. Meūq̄ heres esto, licet post̄riḡ or̄tū n.
ris ḡstiterit ex priorē locq̄ erit successioni. l. ult. de hered.

l. cum mater. De inoff. test. l. si tum. C. de test. milit. Ca.
falsq̄ rumor priorē heredi instituto nocere nō debeat l. te.
l. Demonstratio De ḡdit. 7 deni. l. ij. C. de fals. tā ad.

Ignorantia uel error disponentis dispositionē inuultū n.
d. l. si cum. C. de testam. milit. cum simul.

Singulari militis priuilegio receptam est, ut possit huius
testis deponere. l. querebas. de milit. test.

Cum patris & filij persona eade sit, si pater sibi deinde filio quod
 pille testm gaderit utrumq; ualebit. L. si q. d. s. suo. De ual. g.
 7 p. sub. 174

Licit posteriq; testm no fuerit iure pfecta si in eo scripti s. gab
 in testato uenirent pnt supiq; rumpit. L. ij. ff. cod. L. Hac g. sul.
 tissima. §. Ex inffecto. C. de testam. Quid. pap. g. 28. nu. 2.
 Vrsi. p. terra.

Testm inffectu rone solemnitate in ter Liberos tantu pedit
 d. l. Hac g. sul. tissima. §. Ex inffecto. C. de testam.

§. Vltimus.

Principis nq; litis ca, nq; nuda uoc, nq; ming solemnitate
 redit instituit. h. l. pen. de hered. instit. L. 3. 7 L. Nolum. C. in
 de testam.

Sanctiq; Rompub. in opem hntis, qua ad diuitiaz ammta p
 discriminu atq; dedecora usq; pntur dicitur dng p. h. n.
 max. ut Capitoling. in eiq; uita refert. facit. ex. m. 7 d. l. 3. C. 7
 de testam. L. serpiniang. §. Si Impator De inff. test.

Impatore litis ca herede institui inuidiosa e, nec n. ab hnt
 mie facultate ex principali maiestate capi oportet. paulg
 in d. l. pen. de hered. instit.

Ex testto etiam inffecto principis nihil g. q. p. no magis
 quam abq; priuaty. L. ex inffecto, de Legat. 3. L. Ex inffecto
 C. de testam.

Ex inffecto testto Legata ut fidei g. m. ssa impatore uindicta
 re uerfuerit e, dect. in tanta maiestate eas seruari. L. 1.
 es q. b. g. i. p. solutg. paulg. in d. l. Ex Imp. de Legat. 3.

Ex inffecto testto nec impatore hereditate uindicare p. s. p.
 g. stitutum e. L. et. in. Lex imp. iij. solemnib; iuris Imp.
 totem soluprit, nihil tu ta u. p. p. m. Imp. iij. e, qua Legib;
 utuntur. Alexand. d. l. Ex Imp. de testam.

Nec princeps iure & solamiter scriptis heres admittit
tatem mutandi ut reuocandi testis. l. si quis Imperator. & l. cum
heredes. c. qui testis fac. pos.

Testes in scriptis p. seque nuncupatiui ubi princeps ut potens
alijs nuncupatis no tollit, qd seque suspecta p. sumit. l. Nolu
c. de testam.

Solemnes defunctorum voluntates no se suspectis horum te
monijis querendae. d. l. Nolu.

Testes q. persona potentiori q. tra ius p. sumptione deponit
falsi suspicionem laborant. d. l. Nolu.

Principis institutio iure coi p. dicitur & p. q. h. test. rati
ri. d. l. si quis Imperator. de iure. n. ois ultima voluntas est
supremum uitae exitum mutari p. d. l. cum heredes. c.
testa fac. pos. l. 4. de adm. Legat.

Non si princeps Legibus solutus q. idcirco suorum ciuium
reuerentia sibi q. tra leges delatas amplectitur. d. l. ex Imp
de Legat. 3. d. l. ex imperfecto. c. de testam.

Licet princeps Legibus solutus sit. l. princeps de Legiti
m eo debent ee aro ut sacrosanctae Legum maiestati subij
dignetur. l. Digna vox. c. de Legibus.

Digna vox e maiestate regnantis Legibus alligati se p.
p. q. fieri. Adeo de auctoritate iuris nra pendet aucta
tas & reuera magis impria e submittere Legibus princeps
Theodos. & ualcent Imp. T. d. l. Digna vox.

Cum princeps sit in terra uia Lex auth. de q. sub. l. v.
p. salua tantae maiestatis dignitate q. Legi agere Arist. l.
4. & 5. polit. Augustinus lib. 2. de ciuit. Dei. cap. 20. d.
d. l. princeps. de Legibus.

179) Princeps nō p̄t sine cā aliam rē suā auferre. l. si priuāg
in princ. l. 7a q̄. l. toties. §. vlt. de pollut. l. Bern. c. de quadrip.
§. script. Et si forte publico fauore suadente, rē alterig aliam
assignet. l. Transi. §. 1. De rei vend. l. Lucig. de euitio. tan-
tunde dno p̄stare debet. l. venditor. §. si q̄stat. corā p̄dior.
l. serui. C. quib. ex cau. ser. §. primo lib. accip.

DE INOFFICIOSO TESTAMENTO.

Tit. 18.

Si ex hereditate uel q̄ scripi sint libri, ut partēs testatoris
inofficiosi q̄rela dapp. ut h. in prin.

Cum intant partēs intantem erga filios charitatē. l. Nam
et si. §. eod. de inoff. test. 7 cā q̄de tanta, ut p̄g ferri filios q̄
ip̄si p̄ diligant. l. 2. §. q̄dm. in fin. Quod int. cā. Ne
ullg amor paternū uincat. l. vlt. in prin. c. de amā. fur.
§. sumit. paterni nois q̄litū q̄ libris semp̄ esse tamthi alig
prima fronte nō admodū utilis filio uidet. l. Nec ea in fin.
Ad l. Zul. de adult.

Patris parentum in liberos affectus, ut oīa parentis mlti
ligant. ex uoto libris parare. l. Nihil. de bon. libror. ad successi.
ut uolūti debita eos uacando. l. scripto. vlt. libris l. cum rō. de
bon. dam. posthereditatib. sua magis quā extranei fauorē l. cā
acutissimi. c. de fideicom.

Ea q̄ intantem nobis misunt, perpetuo adde credunt. Acum.
in l. vlt. Quod int. cā.

Dictio p̄terunq̄ q̄stituit nobis uigata l. p̄terunq̄ de tur. de.
l. 1. §. 1. ibi. 7 p̄terunq̄ ita ē. de tutel. 7 romib. dist. 5.
vlt. §. de legit. patron. tut. Dec. in l. 1. de reg. iur. num. 13.

Ex cā exhereditationi in scripta 7 nō q̄data testm ip̄so tunc nō
corrunt, sed rumpit 7 q̄rela. Auth. ex cā. c. de lib. p̄ter.
Iure nouissimo exhereditatio sine expressione cā q̄rela rāmetū
nō desidat. d. l. vlt. 7 Auth. ex cā. c. de lib. p̄ter.

Si pater in testamento suo exheredant liberos, nulla adie-
ta legitima, ut plerumque, ipso iure, ex co. d. pater no. testam.
testam, nec op. e. grola. l. ult. c. de lib. p. r. s. d. v. g. v. g.
hic arbitrat et tunc p. inofficiosi p. r. ta testam. res. and. p. r. aut.
ut am. de apl. cog. s. Aliud q. p. Const. 115. 7. l. x. in l. v. v.
sint ca.

Quaerela no. potest aduersus testam. quod ipso iure nulla e. p.
nam ibi. Nam si uere furiosus sit nullus e. testam.
Antiqua ualebat exhereditio liberos no. iatim facta et
si ca. exhereditationis in s. p. no. adij. q. p. s. No. iatim s. d. d.
hered. lib. Nunc oportet eam exhereditationis specialiter r.
conferre. in testam. d. Nouel. ut cu. de appell. cog. s. Aliud quoq.
7. s. Causas. Conf. 115.

Olim libris in cambabat on. p. bandi q. inter. r. t. s. 7. in q.
p. r. si ut exhereditati e. r. t. l. Inofficiosa. l. Na. 7. his. s.
hinc aut. ff. eo. tum q. a. odiosa uide. bat. q. uis extr.
uoluntatis app. uenatio, tum q. p. bandi necessitas ei in. an.
bit q. p. r. t. s. Non solum in fin. T. de Legat. Hodie aut. l.
ri p. sumunt. grati 7. in s. tit. ut digni, nisi scripti ha. r.
p. bauerit cas. in gratitudinis 7. legitima indignitate. l. si no.
c. ed. tit.

Quilibet grati 7. beneuolentia existimant nisi diuersa p.
ff. l. Seruus 7. l. Testam. Centurio. De manu. Testam. p. r. p.
si Lex no. iatim 7. in s. p. m. incerta req. rat. q. utiq. p. bandi.
e. ab allegante l. si forte. de Cassens. p. p. u. l. und. l. Qui. s. p.
de p. batio.

Facta p. r. t. m. in solita non p. sumunt nisi p. batio. d. l. Seruus
cum siml. c. auth. Non licet. c. de lib. p. r.

Exhereditatio et iure nouissimo ad patrem 7. p. r. t. r. ad matrem
7. hinc materna refert. auth. ex ca. c. de lib. p. r.

Verba exheredans 7. p. r. t. r. nouissimo iure ad utriusq. p. r.

176
80 parentes simpliciter relata sunt, distincte & respectu ad singulos referenda. d. auth. ex ca. ut h. i. b. exheredat ut omittunt.

Præteritio matris & hinc matris & exheredatione iure. d. Matris. de exhered. lib. l. filia. c. eod. Iure tamen remississimo et præteritio matris cum expressione tamen fieri debet. Auth. no licet. c. de lib. præter.

Quærela inofficiosi testis iure civili introducta est h. l. filio. §. l. ff. eod.

Quærela remedium est repressiva, quæ rescindit obstaculum excedende præteritio hereditatis, simul itaque institui potest inofficiosa quærela & præteritio hereditatis not. in l. eundem, off. ff. eo. & l. l. c. eod. Quæquam & seorsum accusari testem potest & deinde potest repudiari hereditas. l. Nam & his. ff. eod.

Inofficiosa quærela adita deum hereditate potest. §. l. pupillia, ng. §. si conditioni ff. eo. sed bonorum possessio quæ aditionem non desiderat. l. illud in prin. de op. pos. §. tab. Deinde ratio in eo est quia quærela aditio hereditatis potest, at heres eo non potest quæ non adierit. l. §. heredes. de acq. herod. At bonorum possessio tantummodo subest factum exoptat. d. l. illud.

Ante hereditatis aditionem semper spes est successione abintestato, ideoque huic exordinaro quærelæ remissio legi non est. Bald. l. si quis filium. c. eo. & port. h.

Heres qui pater exheredato filio instituit non longior mora fiat exheredato nisi præteritio adeat intra sex menses, inter absentem, intra annum. l. scimus autem. §. illud præter. c. eo.

Color hinc quærelæ inofficiosi quæsi non sane mentis fuerit testator, cum testem ordinaret. h. l. §. ff. eo. hodie tamen exheredatio legitima una tamen fieri debet, cum color amplius præteritio putat. Bart. qui Fulgos. in Auth. ex ca. c. de liber. præter. & vigiliis h. resto respiciunt.

Quod expressse non corrigiis stat minimis p[ro]hibet. l. San.
c. de testam. vel.

Corruptio non inducit nisi quatenus in iure expressum app[er]et.
d. l. sancim[us]. Auth. de no[n] eligen. sedo nubent. §. Cum i[st]i. v.
Nec e[st] Lex.

Legum corruptio ubiq[ue] e[st] evitanda l. Papius in fin.
de appellat.

Color e[st] q[ue] modestia iuxta illud. Honora p[ater]e[m] & mat[er]e[m]. Ve
tas aut man[us] corrupta fuisse portio neutralis aut a
delinquentis instigat[i]o[n]ibus v[er]o l. 2. 3. & 4. ff. eo.

Ad fictio[n]e[m] & color[em] subinde decurrit q[ue] a sancto e[st] d[omi]n[us].
fate parentu[m] q[ui]n[que] ideo res verbis preparari debet. h. 7. d.
cum simul. ff. eo.

Nihil ex eig[no] testis q[ui] inofficiosa iudicatu[m] e[st] idcirco ualor
ga credit[ur] quasi furios[us] testis factus no[n] potuisse. l. No
fidei g[ra]n[ti]a. de Legat. 3.

Querela in offi[n]osi q[ui]da[m] testis adeo rescindebat[ur], ut n[on]q[ue] liber
tis in eo r[e]l[ati]o[n]e n[on]q[ue] Legata de fidei g[ra]n[ti]a, & soluta g[ra]n[ti]o[n]e
indebiti r[e]p[er]erent[ur]. l. Papius. §. Ult. ff. eo. Nunc uero
testis parentis ex t[er]ra exhaereditatus, et p[ro]hibiti[i]o[n]is ip[s]o i[ur]e
nulla, aut si quo casu huiusmodi accusatione fuerit res[er]vata,
sum q[ui]d corrumpit evanescit. Vex Legata, fidei g[ra]n[ti]a, substitutio
pupillares, datio[n]is tutelaz, dem[on]stratio[n]is rei c[on]tra no[n] in
firmant[ur]. l. Evoc[ati]o[n]es. c. de h[er]ed[um] i[n]stit. auth. ex t[er]ra. c. de lib[er]i
p[ro]p[ri]etate.

Querela inoffi[n]osi t[ame]n tetra[bi]bitat[ur] & totu[m] partit[ur] in lib[er]i
ros, q[ui] ipsis sine t[er]ra invidunt bona a Deo donata, q[ui]a illa
Ap[osto]li: si filij & g[ra]n[ti]a h[er]es. h. 7. d. l. ij. ff. eo.

Officium utralis p[re]latis dicit[ur] ut g[ra]n[ti]a capiat p[ater] & filij
l. Ne in ea. Ad. l. Tut. de adult. i[st]i q[ui] o[mn]ia agunt l. scripto. Unde hi
l. Tut[er]ia si q[ui]s om[n]i[um] t[er]ra & s[er]vam. non unq[ue] de i[st]is atq[ue] de
se ip[s]o soluat[ur]. l. I[st]i g[ra]n[ti]am. §. Ult. de eo quod int[er]
t[er]ra.

parentes non creduntur alios uel heredes suos
 supstitos. l. cum aug. de gdit. 7 dem. l. cum acubissi. c. de fidei
 comis. l. si unq. c. de reuoc. don.

Filius uino quos pater bonoq. paternoz qdamo dny existim
 ff. s. sin aut. t. de hered. qual. 7 orna.

Furiosus qd mente caret testari no licet. h. vers. Nam si uis
 furiosus. s. p. s. quib. no e pmiss. fac. ff. l. 2. c. eo. Ideo
 si quod fecerint testm nulla e.

Remedia in testm dicendi nulla e ppetua 7 ad heredes transi
 nullis, prola uero quinquale e, 7 ad heredes suos transit. ff.
 transos utro no nisi pparata. v. in quersio aliq. mo puda. l.
 Emadmodu. l. posthumus. s. ult. ff. eod. l. si qd filiu. l. scing
 in fin. c. eod.

Hereditas filij pteriti 7 exheredati dapp prola inofficiosa suis qd
 sone, ff. exhereditis no nisi pparata. d. l. si qd filiu. l. scing
 in fin. c. eo.

Præpasse qdta uidet is q ad denunciations ut actiois
 editione pcessit, multo magis q litam gestat. d. l. Emadmo
 du. ff. eod. nisi mutata uoluntate prola renunciauerit, tunc
 n. ois extinguit. d. l. si qd filiu. Vbi d. c. eo. l. Nam
 etsi. s. i. ff. eo.

Oibz tam pntibz qua liberis licet de inofficiosa disputare
 h. vers. no aut. liberis tantu. l. i. ff. eod.

Quærela inofficiosa ppetit liberis utriusq. sexu utralibz 7
 filius, item legitimis tantu x adpntis: sed no utralibz tantum
 sicut in paterno sicut in materno testm inofficiosa exheredati ut
 pteriti sint. h. 7 s. seq. l. Nam 7 his. ff. eod.

Non mo liberi parentum sed et parentes liberor testa inoffi
 ciosa accusare pnt. l. i. l. pater. l. Nam etsi. ff. eo.

Etsi parentibz non debeat filioz hereditas ppter uita

parum tam, et utramque erga filios charitate turbato in o.
dine mortalitatis, non minus parentibus quam liberis pie re
q. debet. papin. in d. l. Nam et si. ff. eod.

Miles q. iure militari de castrensibus bonis testari libere potest.
rentes q. testari ut exheredare sicut et liberos suos. l. papin
ang. §. papin. ff. eo. l. de iust. et h. q. modum. c. eo.

Militis voluntas inofficiosa testis quela testata non est utra.
et q. de castrensibus ut si castrensi pecunia testari. l. ult. c. eod.

Quaerela inofficiosa auxilium subsidiarium et non in q. cedisse in
cum alia ratione hereditas obtineri non potest. §. tam aut. l. eo.

Exordinario nunciis leg. et, si quidem uteriq. eo qua ordinari
nobis consulat notat in l. In cause. la. §. de minorib.

Testa fratrum et sororum q. by persona turpes relicta nobis in statu
ff. Inofficiosa arguere possunt. h. Veri. Soror aut. l. frater. §. l.
c. eo. nihil q. refert quod emancipatione sanguinitas fuerit
soluta. sig. h. faat. lex. in l. 4. c. de Legit. tut. et in d.
fratres. c. eo.

Turpes persona intelliguntur de hac q. alicuius criminis indicio
licet accersita ff. Ang. perusing in l. 1. ff. eo. Item turp
personas censere oportet ex titulo ff. de his q. not. infam.
infamis iure aut alioq. alioq. macula affesa re et opinionem.
horum qua infamia facti vulgo dicunt d. l. frater. c. eo.
3. et 4. c. de Legit. tut. l. Faber. h.

Soror et frater de inofficiosa qui put si non turpis persona instituta
ta sit ha cum simili sed idipsum non observat quado turpis
persona in uero instituta mutasset. Faber h. et d. l. frater. c. eo.
c. eo. aut nisi is q. q. testata inoff. parat eadem nota turpitudinis
laborant. l. In arora. c. eo.

Si frater una turpem, alia ratione persona instituat non datur frater
nisi q. parte turpis. l. cum duobus. c. eo. l. si Titio. de Legat.
Bart. et Bat. in d. l. frater.

Beneficium quodlibet quod frater datus perdit sine sint ex hereditate, sine
 Pluribus, Nam frater & Pluribus ex hereditate legit. l. Maximus
 ultimum in medio. C. de liber. Plur. Bald. in d. l. frater. col. 4. c. 1. eod.

Quærela inofficiosa adversus fratrem sonantem testis quibus tempore persona nisi,
 tunc ff. frater germanis x. Ex libro parentis vel saltem sanguinis
 & eodem patre, non est utrimus tanta. i. ex eodem matris cognatis tanta,
 concipitur d. l. frater. C. eo.

Est. in nobis cum his frater ferre antior quærela, necessitudoque, cum
 quibus nobis per patrem tota nostra familie originisque cura ff.

Quærela inoff. non datur frater & sonantibus, nisi sint ex iusto utro
 & legitimo matrimonio cognati, alias. in non de inter eos esset ali
 qua sanguinitas, auth. de sang. & utrim. fratrib. §. 1. in fin
 Ang. Aret. h. etiam si legitime rescripto principis non tu officio
 unquam ita sanguinis ut sint testis fratrem impugnavit. l. Crimen
 in prin. de nat. lib.

Frater persona tuam ex tribus tantis causis frater antefrater permittit
 si struxerit insidias vite, si criminabiliter eum accusaverit
 si grave damnum in ortu bonis intulerit. Nouel. de nupt.
 Const. 22.

Cæteris cognatis etiam si sint filij fratrem quibus in successore
 ut ab intestato unquam parentum suorum rursus. auth. ut fratrem
 filij. Const. 12. 7. hac quærela non datur h. vers. ultra fratres. & l.
 fratres. C. eo. l. 1. ff. eod.

§. Tam autem)
 Liberi tum nati tum adoptivi tu et posthumis ubi
 quærela inofficiosa habet, sed ita demum si nec alia via adipisci
 hereditatem possunt. ut h.

Natos liberi velati ad ipsos adoptivos legitimi & nati
 les intelliguntur, sed velati ad legitimos spurij accipi debent.
 l. Si pater. de adopt. & auth. quibus mod. nat. offic. legit.

Quærela inofficiosa non tenet locum ubi gessit aliud remedium.

183 nung in re aliena. arg. l. Res p. prias. c. de Legat. ^{unde}
no succedit dos materna loco Legitima, ut e. cois opimo.

Donatio inter vivos a parentibus facta liberis, no supputat
es in legitima portione nisi notatim sic donatus ut cent. q. deli.
ta parte hereditatis. l. si gn. §. §. generaliter. c. eo.

Nemo cogendus e. ut inug. alicui det Legitima sua l. 1. §. Impub.
ri. de collatio. bon.

Ad estimandu cuiusq. defuncti patrimoniu, ut inde Legitima
colligi pot. respiciendu e. tempus mortis na. si ante ut post mortem
bona crescant aut decrescant, id no. considerat. sedm. coem. ad.
opinionem. §. l. cu. q. r. c. eo. arg. l. et. §. ult. de bon. lib. et.
7 l. ult. si qd. in fraud. p. et. §. Quonia. utro. vel. scribunt.
enim. Nouel. de nupt.

Minuunt Legitima. res aliena, funus impensa, 7 libertas
p. s. l. Papinian. §. Quarta. aut. ff. eo.

Cum inug. legitima exheredato ut p. arto. relicta e. no.
datur in off. q. r. et. ad impt. ta. Legitima. ag. ff. h. l. et. mo.
do. 7 l. Scing. c. eo.

Verbum relicta no. inug. ad Legata. qua. ad institutionem. p. h. i. p.
l. 1. §. ult. de tab. exhib.

Novissimo iure recentiorum Constitutionum Justiniani ad exclu.
denda. q. r. et. in off. necesse e. ut filij. aliqd. ex test. institutionis
titulo accipiat. §. Aliud. q. r. et. §. Cetera. auth. ut cum. de app. l.
1. §. 1.

Si in ultima uoluntate pater relinqueret filio inug. legitima. ad
mittat. olim q. r. et. 7 cur. l. si. §. si. §. ff.
eo. l. et. mo. l. cum. q. r. et. c. eo. Ad hodie e. emendatu. ut non.
impugnet. testm. filij. si potat. illud. q. r. et. legitima. h. l. et. mo.
no. 7 l. Scing. c. eo.

Legitima hodie et iniqui solitis iure institutionis p. relinq. §.
inter. recepta. in l. 3. §. Sed. ut. de minor.

qua tandem magis re q̄ illis deo supplet. Bart. in l. 4. in
prin. C. de 7 q̄. quarta pars debeat. Quia p̄ alioq̄ in stituta in
re certa sint iudici p̄t accipere rem sibi relicta, nullo ma-
gis hærēs iuris. L. ex facto C. de hærēs inst. L. cum hærēs
in prin. De acq. hærēs.

Legitima ex defuncti hereditate repleta, id est damno solus hærēs
dis scripti, nō est Legatariorum. §. Itac aut. ita. Nouit. Ut in
de appell. cog. nisi Legitima suppleta hærēs scripto nō supsit
sua illa portio, supra qua grauari nō pot tunc n. 7 Legat.
tis recte detrahentur. L. In quarta. in fi. Ad. L. Falci.

Transposita x frum ab intestato succedenti legitima 7 ehm
7 minor e quarta bonoz pars arg. l. papinianus. §. Quarta
ad. eod. Quia fr̄r debet fr̄r alimenta. L. Nonot. 7 L. in pu-
res. §. In solupdis. C. de admi. tut. arguendo ab alimentis
bis ad quartam.

Fr̄r licet legitima portio relicta sit, nihil t̄q̄ adhuc turpius
p̄sonis in re h̄a hereditate p̄ferunt arg. l. 3. si a parricis
manu. futor. §. Si futor

Tutor a patre exheredato, quavis q̄ pupillo Legatu e peten-
rit, agere t̄n de in off. potant. h. 7 l. Si pars. §. vlt. ff. eod.

Qui semel testatoris iudicium appellauit, idemq̄ deinceps impug-
nare negt. L. vlt. ff. eo. L. parentibz. 7 ibid. ad. C. eod. fallit in
eo q̄ officij necessitate adacty id fecit. ut h. cum simit.

Quod semel placuit amplig displicere nō pot. C. q̄ semel. de
reg. iur. in 6.

Tutela mung e q̄ necessariis subing. §. 1. 5. De ex. tut.

Tutoris officium e nihil p̄mittere q̄ pupillo ex parte existi-
mit. tut. tit. de tutel. 7 remig. d. i. b. a. h. o. n.

Advocaty 7 p̄curator exheredati, si Legatu p̄tenti aduo-
catione sponte q̄bu trint, p̄curatoris suscipint, postea ad
accusatione eius p̄st̄i remouentur. L. vlt. ff. eod.

Satis e[st] ut uerbo uel facto p[ro]basse, iudicium defuncti
ut q[ui] p[ro]hibeat t[est]em dicere in officio d. l. p[ro]hib. c. eo.
Appellatione t[est]is uoluntaria q[ui]s la in officio amittit nec
ria non it[em]. h. 7 d. l. vlt. ff. eod.

Præstans patrocinium ut t[est]em uel donato in sinuato no[n],
deinde et cassatione suo uoce petere. Bald. in d. l. vlt. ff.

Si tutor pupilli note inoffi. t[est]em arguit, no[n] idcirco illa
q[ui] ad se attinet in officio habuisse intelligit. h. uerf.
si e[st] g[ra]uo. l. ad uerf. §. 1. l. filij. ff. eod.

Qui semel t[est]em impugnavit anaty e[st], postea no[n] audiat
t[est]is aliquid patens. d. l. p[ro]hib. §. 1. c. eo. l. papinian. §. Me-
nistr. ff. eo.

Ex eo non debet q[ui] frustra q[ui]sq[ue] q[ui] iusq[ue] fuit impugnavit. c. 9
de reg. iur. in 6.

Non debet alijs nocere q[ui] in ter alijs acta e[st]. l. quia. de
re iur. tot. tit. Res inter alios acta. §. c. pan. de senten. 7.
indi. facit. l. si pars. §. vlt. 7 l. ad uerf. §. vlt. ff. eo.

Querita inoffi. c[on]si. p[ro]na tot ad iuncta, q[ui] q[ui] succumbit in
perdat ea, q[ui] ei t[est]is relicta sunt. d. l. papinian. §. Me-
nistr. ff. eod.

§. vltimus.

Veteri iure quo q[ui] p[ro]p[ri]o relicto e[st] legitima sufficiebat ac
q[ui] p[ro]bat imp[er]enda. l. papinian. §. si q[ui]s mortis. ff. eod. Quo
p[ro]batit Justinian. h. 7 in l. cu[m] erit. c. eo. atq[ue] et Non
const. 18. 7 22. Adio te institutio nis titolo relinqua[n]t.

§. Ad h[ec] aliud capitula. Nouit ut cu[m] de app[ro]p[ri]e. c. const.
q[ui] et Iuliani fuit iuxta l. Ita in. §. Qui rogat. Ad SC Tra

7 illa co[n]tra dicunt. Alex. Conf. 70. Volum. 2. Inf. in autu
Houissima. c. eo. Num. 16. Ripa. in rub. solut. matri

num. 44. L. et Alex. de iure canonico g[ra]ua co[n]tra aff.
in l. inter c[on]tra. Num. 31. de lib. 7 test. Em. Inf. r[ati]o

7 sig[no].

Magis honorati censentur in testamento quam Legatarij. L. Titium
§ 5. §. sed et si. de Legat. p. stand.

Etiam liberos oportet titulo institutionis relinquere portionibus legi-
timitate suam, ut consistat eorum testamento secundum crebriorem Doctorem
sententiam. Ut testat. Taf. & post. Alex. in d. Auth. Nouissima in
38. C. eo. nam una & eade ratio est inter liberos & parentes. Nam
et si in prin. ff. eo. Nouit. ut cum de appel. cog. §. Aliq.
hac eadem. Vers. Curare. Quod et de iure Canonico procedit
testat. Fabri & Vighi hic notat in c. Si pater. de testam.
in d.

Ascendentiun seu parentu legitima x qua liberi debent
parentibus, eode modo accedat & hodie, sicut legitima liberis
ut collat. plant. de p. d. l. Nam et si c. eod.

Legitima patris est triens. Taf. in Auth. Nouiss. c. eo. cum
testat. Dida. sequ. in l. cum patrono Num. 14. de Legat. 2.

Legitima inter plures liberos p rata distribuenda est. in fin.

Legitima olim fuit quarta hodie est triens, si liberi sint quatuor
vel pauciores, semis si plures, Nouit. de trient. &
semis. §. frequenter. i. g. ff.

Si soli nepotes supersunt q casu succedunt in capita eodem
modo ex numero eorum colligenda est triens & tertium. Si quatuor
vel pauciores fuerint, aut semis & dimidia pars bonorum
autorum. Si plures sint. d. Nouit. de tribut. & semis. in prin.

II. Si nepotibus super filijs unius vel plures defuncti, q casu oes nepotes
in stirpes succedunt, id eorum persona patris sui representant oes
in capienda legitima. Nouit. de herede. ab intest. §. si ter.

III. Cum p mixti ff. mortuorum nepotes filij, & sic p nepotes aut demum
hi in stirpes succedunt & tanta partem accipiunt, quanta pars eorum
fuisse acceptorum, quot qd fuerint. Nouit. de trient. & semis. §. Nisi
illo.

DE HAEREDVM QUALITATE
et differentia. Tit. 19.

Præcipua vis testis ex hereditatis aditione dependit
l. de hered. instit. §. Ante heredis. T. de legat.

Haeres de q. succedit in universum et q. defuncti hunc l.
nihil aliud. de verb. sig. l. hereditas. de reg. iur.

Summa hereditum dividitur ad hæc tria capita reducitur, q. q. d.
necessarii s. alij voluntarii, q. sui necessarii, ut h.
prin.

Necessarius haeres de seruo a dno suo institutus q. ppter
min. libertatis hereditatem accipere legitur h. 7 l. 1. cod.
test. seru. hered. instit.

Nemo inuitus haeres esse compellitur l. Verba in fin. de
instit. l. Compulsi. de hered. instit. illa regula intelligitur de
re de voluntario, et ex parte ut d. iura satis declarant.

Seruo testis haeres institui potest, ab intestato vero haeres
non potest, nam legitima hereditas ab intestato defuncti iure
iuri. sed q. ad rem iuri attinet seruo in h. l. §. l. quod ad
ult. de reg. iur.

Serui testatoris s. necessarii haeres, si modo directa est
testis sequuntur libertate. nam q. testator de necessitate de
libertatem (forte q. ppter fidei commissam) non potest sig. n.
cessarii haeres fieri. l. si seruo fidei commissaria. de hered.
instit.

Haeres necessarius de q. dno et statim a morte testatoris
necessario fit haeres. ut h. ex ea aut q. facta q. huius
di. ad eundem necessitas, q. dno in vita et necis in seruum ppter
suum fuerat. l. ij. de his q. s. sui ut alie. iur.

Seruo in eadem ca. manens (utruq. n. requiritur ut testis
testis facti, quia mortis testatoris tempore in potestate dno fuit.
§. seruo. §. de hered. instit.) haeres a dno pure instituitur.

Serui quocumque gradu scribi sunt heredes h. l. si is q. l.
hered. in sit.

Licet seruum vel solum instituerit ut coheredem libero,
bono, ut ei liber, eumque libero substituerit. d. l. si is q.
hered. in sit.

per aditionem omnia iura defuncti transiunt in herede
stichum. §. Aditio. de solutio.

Bona hereditaria per aditionem fiunt heredis h. ibi p.
eig heredis bona, qua ipsius testatoris §. d. d. A.
sic ut adita hereditas perdat nomen suum, cum fiat patrimonium
am heredis. l. sed et si plures. §. Fido. de vulg. & p.

Heredes necessarii quomodo heredes, quod post patris mortem non
hereditaria cum nascuntur, sibi non creditoribus acquirunt.
Modo separationem bonorum impetrant, et bona quae patris fuerunt
non attingunt. h. l. in fin. de separat.

Heredes necessarii omnes heredes, quod ipsius bona patris a creditoribus
testatoris possideri consueverunt.

Origo quae sentit, sentire debet et emolumenta h. sicut utram. de r.
iur. §. sed et si. de empt. & vend. l. ult. c. de furt. cu
in finibus concordantibus.

Qui grauatus in uno merito debet releuari in altero h. ibi
hoc in modo illud eodem. l. eum. q. d. iuratur.

Heredes adiens hereditatem simul creditoribus et ultra in
hereditarias de suo proprio. §. h. n. ubi seruis singula
separationis beneficio quod seruat postea acquisita, Ergo in
re et in re.

Heredes adiens hereditatem quasi grauitur in creditoribus hereditariis.
l. Apud Iulianum. §. ult. quibus ex causa in
se. est.

Haeres representat persona defuncti, & in eij ius succedit. ¹⁸³
Nihil aliud. De verb. sig.

Hodie q rē in unantia pteit p rē hereditaria modo
tenet tantū. l. vlt. c. de iur. de lib. §. sed nra. T. hecht. m.

Sui necessarij heredes ^{§. Sin autem necessarij.}
eo gradum obtinent. Vel:

Sui necessarij sē liberi immediate in p̄tate sine primi sive ultimi
ris gradū. ut h. §. 1. T. de hered. q ab intest. defun.

Sug nō dē nisi q tū p̄tate q tū ximū a patrefam. gradum
obtinēt. h. §. Ita demū. T. de hered. q ab intest. defun.

Suitas ex patria p̄tate & gradū prioritate causat. alleg.
iurib.

Suitas ē adeo nobilis, ut primū duntaxat gradū in p̄tate
suscipiat. alleg. iurib. Alciat. ad fin. lib. 4. De verb. sig. 7 lib.
3. dispundt. cap. 18.

Per obitum filij ante patrem nepos succedit & auo, & sug nō
cessarij haeres efficit. l. qui in A. hona. §. Interdum. ubi gl. 7
Bart. De acq. hered. To. Fab. 7 Taf. in. 1. Apostilla. ad
portium huc.

Sui dnr q domestici sē, & quasi inuo gij patre dnr h. 7 l.
in suis. De lib. 7 posth. l. cum rō. de bon. dam. Vel.

Sui haeres dnr q nō aliena sē tā q tā modo sē haeredita
tam accipiunt. alleg. iurib.

Mortuo patre p̄tate ḡtatio ḡtā dominij in p̄sona filij a
nova administratione intelligit, quā noua defunri haeres
ditas. d. l. In suis. De lib. 7 posth.

Sug haeres hereditate patris et nō adita ad quascunq haeres
des transmittit. d. l. In suis. l. si fr̄s. c. de iur. d. lib. l. est
alias haereditas nō adita regulariter nō transmittat. l. vnic. §.
Novissimo. c. de caduc. tollen.

Mm.

Suitas et ignorantis & clausis tabulis heredes testitur
d. l. in suis.

Tantum opatus suitas in suo, quatuor in extraneo aditio. l. si
pup. de acq. hered.

Emancipatus adhuc hodie hereditate modum aditam regu-
lariter non transmittit. d. l. si frs. c. de iur. delib. Quam-
vis in suo & emancipatus hodie in succedendo non dicitur in
tra succedendi antiqua dicitur morant.

Et liberi parentibus & parentes liberis succedentes, prout
ad propria bona venire dicitur. l. 1. §. largit. de successor. ab

Distio quodammodo denotat inapproprietate. ut h.

Licet iure civili filius quasi dicitur esse bonorum paternorum
gatus, non tamen adeo dicitur existimatus, ut patet et ex bonis
viris parentibus aliquid potest idem. Et quodammodo. l. 1. §. si in
puberi in fin. de collat.

Non solum dominia, sed et possessio iure civili filio & patre
veluti esse fingi vult glossa qua sequuntur de arg. l. ij. §. v.
& hered. & l. nihil. c. illo tit. sed dicitur vult h. contrari-
suscipit iuriam, cum non possessio sit facti. l. 1. §. 1. de acq. poss.
has proprietates iuris civilis fictiones non respicit.

Filius & domesticus patri. Accus. h. porro & persona dicitur dom-
stica traditur in l. ult. §. sane. n. & ibi. §. l. 1. c. de iis qui
ecclesiis. §. fug.

Furta domestica si leuiora sunt publice vindicanda non sunt nec a-
mittenda & de iis actio, multo magis accusatio. l. Responsum
furta. de pen.

Nec in testibus nec in alijs causis domesticus testimonij fides re-
cipitur. §. pater §. de test. ord. l. ij. c. de testib.

Necessarii heredes idem dicitur quod iure & lege XII. tab. et
iurati sunt heredes, ut ab intestato ut ex test. h.

188 Sui necessarij iure antiquo retinere cogebantur hereditate ¹⁸⁴
 & putat. De acq. hered. a p[ro]p[ri]o aut h[er]editate abstinenti h[er]editate
 dant. Ut h. 7 l. Necessarij. De acq. hered.

Pretor ex necessarij herede voluntaria facit, si tu s[er]p
 abstinet. h. 7 d. l. Necessarij.

Impuberib[us] etiam si se iniussurint hereditati d[omi]ni absti-
 nendi facultas, puberib[us] aut ita si no[n] iniussurint d[omi]ni
 Necessarij. De acq. hered.

In dubio creditores coguntur in iustione filij & bar-
 prig[us] aduers[us] ipsu[m] patris note expiantur, ut ceteri o[mn]i-
 tenent. h. 7 l. In suis. De lib. 7 post h.

Si sug se abstinuerit nihilominus libertate testis, et si d[omi]ni
 datio rata manet. l. Cum q[ui]s. §. sed si sug. De fidei-
 lib[er]t. atq[ue] adeo ipsa tabula pupillaris. l. si filij q[ui] patri
 De vulg. 7 pup. Bart. in d. l. Necessarij.

§. Ceteri

Extranej heredes s[un]t o[mn]es illi, q[ui] temp[or]e mortis no[n] s[un]t in
 p[re]sente testatoris h.

Si q[ui]s vel defuncti voluntate vel lege municipali & lib[er]t[ati]
 fuerit aliq[ui]d in extraneu[m] alienare de eo intelligendu[m] q[uo]d no[n] e[st]
 in eade[m] familia, etsi aliq[ui] sit cognationis iunctu[m]. Fab. 7 Art.
 hic.

Cum aliqua vox e[st] ab igna ad voluntatis gradus recurrat
 du[m] e[st] q[uo]d ex f[er]ra in primis m[er]ita assumenda s[un]t. l. In un-
 bigua. De legib.

Cum de civib[us] federatis q[ui] sermo e[st], extranej s[un]t q[ui] neq[ue]
 civis s[un]t, neq[ue] federe iuncti. l. No[n] dubito. De capti. 7 post.
 lim. reversi.

Si de necessarij personis ut cognatis & affinitib[us] verba faciunt extranej
 s[un]t q[ui] nullo iure nobiscu[m] colligati s[un]t. l. Impator in fin. De part. l. q[ui]
 de in i[ur] uoc. l. 1. De privi. credit.

Extranei dum suis & necessarijs opponuntur tunc quicquid
nulla testatoris morientis placet ut dominica ut patria agnos-
cant h. qui & voluntarij tunc. l. Verba. de gedit. instit.

Emanipati liberi heredes instituti ex neoz numero
tempo h. & l. Tutelas. de capit. divini.

Libertus a matre instituti quia nunquam eius in placito fuerunt
extraneorum loco numerantur l. promunciatu & l. seq.
De verb. sig. l. Illud. §. Ad testam. De bon. poss. gtra ta

Feminae liberos in placito non habent. §. §. femina s. di
adopt. l. s. c. illo tit. Ideo nec suos heredes d. §. ad testam.

Serui post institutionem manumissi extranej heredes fi-
lii s. et si. §. 3. de hered. instit. §. Serui aut a dno. s. illo tit.

§. In extraneis.)

In extraneis hereditibus instituentis ea cautio adhibenda
est ut testis factio non habeat. h. & l. si alienum. §. In Extraneis
de hered. instit.

Testis factio cum seruis ex persona dnoy introducta. l. Non
nisi. de hered. instit.

Capacitas heredis extranei inspicitur tempore testis mortis testa-
toris & aditionis, reliq. vero non tempore h. & l. si alienum
de hered. instit.

Institutio testis tempore vires, mortis effectu, aditionis ex
cautione capit. d. h. & d. l. si alienum.

Media tempore non no erit h. l. sed & si sub geditur. §. solam

§. Testis autem.)

Testis factio non habet de non no is q. testari, sed et cui in
testo relinq. pt. h. l. filijfam. de testam.

§. Extraneis hereditibus.)

189 Extraneis heredi^{bus} institutis deliberandi spacium ¹⁸⁵
h. l. 1. 7 passim. De iur. delib.

Obiit in 19 dicens plate positum erat, quia hic de deliberandi p^{ro}
tinet. d. l. 1. Hodie Justinianus instituit temp^{us} anni, si a b
impatore sit positum, non mensis si a iudice. l. cum
antiquioribus. 7 l. ult. §. Et hoc q^{ue}st. C. de iur. delib.

Extranei adunt hereditate: Sui se iniungunt, illi repudiat
hi abstinent. h. l. Heredit. l. cum bonis de acq. hered.

Sui characteris iustitiae simul imp^{er}u uix a se abdicari
p^{oss}unt, Extranei q^{ui} repudiatione sic heredis non exiunt
ut heredes nunq^{uam} fuisse uidentur. Theoph. l. 1. 7 gl. in verb.
de aduenda.

Sui aditione op^{er} non habent, sed ipso iure heredes fiunt
licet abstinerent p^{oss}unt si se non iniungunt. Extranei uero
necesse habent adire, alioq^{ue} nec heredes erunt, nec heredi-
tate transmittunt. Theoph. h. De deliberandi t^{em}p^{or}e sibi q^{ue}st^{io}
ad herede transmittunt, quatenus ex eo temp^{or}e aliq^{uod} suggest
d. l. cum antiquioribus. C. de iur. delib.

Facta aditione ut iniungere cessat beneficium abstinenti. h.
7 l. si te bonis. C. de iur. delib.

Extranei simul repudiata hereditate non tenentur p^{oss}unt
reparare. l. si aut. C. de repud. hered. At suis esse p^{oss}unt
uel se se abstinentur liberior patet redit^{us} reb^{us} si integris
7 intra triennium. l. si q^{ui} sug. de iur. delib.

Filius si forte dixerit se uolle adire hereditate matrem, p^{oss}unt
instituta mutata uoluntate intra annum adire. l. filij. Ad se. Trib.
Adversus aditionem ut abstinentur adhuc minoribus q^{ue}ritur in inter-
gru^m rescriptio. h. l. si sug. de iur. delib. l. pen. C. de in integ. rescript.
l. At q^{ue}st. §. 1. de minor. l. Necessarius. de acq. hered.

Minor restituty ut se hereditati intromiserat, vel ea adrat
quae repudiamit rursum restitui poterit, ut se abstineat. l.
et si sine. §. Restituty de minor. saltem quoad res &
tegra. l. quod si minor. §. Scauola. de minor.

Non solum minoribus succurritur si damnata hereditatem
susceperint, sed et si temere lucrosa receperint, nam tunc
iis propter succurrit ut ea recuperent. l. 1. §. 2. c. si ut dicitur,
hered.

Merito minoribus assistitur cum fragile & infirmum huiusmodi
genitum sit, & multis captionibus suppositum, multorumque insidiis
expositum. l. 1. de minor.

Minor annis. 25. aduersus actum uoluntarium non restituitur. alio
iuris.

Non euentus damni restitutorum indulget sed in culpa facti.
l. uerum. §. Item non restituitur.

Si grande res alienam quod herede latere poterat post aditam
hereditatem emiserit. Diug. Adriang. et minor. 25. annis u.
na dedit. h. 7. l. ult. c. de iur. delib.

Si constitutio ab eorum persona emanauit ad exemplum
non trahitur h. 7. §. Sed & q. principi. §. de iur. utrali.

Mi liberos qui per ignorantiam hereditatem adierunt & iis tantum
modo rebus gubnantibus quae in hereditate defuncti inuestiuntur,
ipsorum autem bona a creditoribus hereditariis non inuestiuntur
h. 7. l. ult. c. de iur. delib.

§. sed nostra beneuolentia.)
Lege Iustinianus necessitas pacis ad deliberanda proferenda
sublata est, si modo res hereditarias in uenturum restituerit
app. h. 7. l. ult. c. de iur. delib.

Qui restitutorium gessit & res hereditariam modo

tenere tantum x. creditoribus. Quartum Falcidiam retinetur ¹⁸⁶
 d. l. ult. c. de iur. delib.

Haeres institutus intra nonaginta dies ab se instituta seipsum
 si res spingua sunt, ut intra annum si longe absint inueni-
 tantum omnium hereditariarum rerum, tabellariis, testibusque
 tibus officiat, ipse manu sua id subscribat, vel a certo ta-
 bellario adhibitis testibus subscribendum curet. d. l. ult.

Haeres ex quo scierit aptas tabulas, ut si sibi de lata hereditate
 tam, intra triginta dies inuentarium facere legitime
 incipiat, atque intra alios 60. dies x. trium mensium intercapitulum
 dicitur modis omnibus absoluat officiatque. Hereditate autem ut
 maxima ex parte eo locorum non existente, ubi haeres & inuentarium
 tantum inchoandum fuerit mensium, ad explendum usque intercapitulum
 anni spacium obtinet. d. l. ult. c. de iur. delib.

Caroli v. Imp. institutio edita anno 1551. Praecipit ut in p^{ro}curator
 beneficio inuentarium, haeres intra 40. dies inuentarium
 omnium bonorum hereditariarum officiat, easque estimari curret,
 deinde possessionem earum libere consequatur, data cautione
 reddendarum rerum.

Inuentarium effectum a deliberandi cura liberat, quam tamen
 omisso illo licet suscipere. h. r. l. ult.

Haeres non effectum inuentario non tamen creditoribus haereditariis
 ultra vires hereditatis satisfacere cogitur, sed de
 gata omnia Legataris praestare amisso et Legis falcidiae benefici-
 ficio tenetur. d. l. ult. §. si aut. c. de iur. delib. Bartol.
 de hered. & Falcid. §. Hinc nobis & §. si non fuerit. colla.

1. Filius tamen etiam creditoribus in soluta tempore legitimam
 tamen legatis detrahit. Bartol. in auth. sed annu testator.
 c. ad l. Falcid.

tre bellianica fiduciaria heres ob omittu inuentaria no
ut e nrisimilior Bart. Julia, qua dng vngly 7 ceteri
epichores hic appbant. Late Ras. in l. Marely. Ad 5c. Trebe
In fore glentia heres ultra accepta no granatp. Alex. u
rub. de acq. hered. Alciat. in l. Nilil aliud. De iur. p
De in l. Quinq; pda. c. finiu rignudoq.

§. Vltimus.

Aditio hereditatis nulla solemnitate potulat, si tantu nuda
voluntatem, re aut verbis declarata. ut h.

Triplicia sunt nobis hereditas descripta Lege, aut iure q
rio. l. Qui aut. §. j. Quod in fraud. Cpd.

Honoraria hereditas q iure ptoris descripta 7 bonoz po
ssio de no nuda voluntate ut falso acqritp, fo apud rudrep
agnositi debet. l. Vlt. c. qui admit. ad. bon. poss. pg. gl. h.

Hereditas iure civili delata ut ex testamento ut q Lege ad nite
to nulla iudicis adiutorie requirit ut h. ff. tr. 20. Casy qbz
iudicem adire uisite e. qui ordinis annullati extant
apud Ang. 5. de ex hered. lib. §. j. in fin.

tunc demum apud ui datur in actum nram exterior
aliquo signo affirmamig. l. potuit. c. de iur. de lib.

Propositu in mente retenta in l. opaz. l. si repetend.
c. de gdi. ob caus.

Quit q herede q ato agnoscit successione hest nihilat
gat hereditaria. pauly in l. Qrit. de acq. hered. qer
aut de huiusmodi ato spicuis iudicis q Bart. in l.
Qrit. vngly h.

Solo qto ato aditp hereditas, 7 aditp adiutoris solo ato
explicatp, dumodo de eo qst. Bart. in d. l. Qrit.

Porro qbz signis 7 psumptionibz colligatp aliqui herede
esse apud Bart. 7 Dd. fuisse tractatum e in l. § heredi
De acq. hered. 7 Ang. h.

Etiā mada voluntate uerbis aut factis declarata adire hære.
dicas. Ut h. Verſi p hære.

Facta voluntati deſeruiunt, & ueluti regiōe ſequunt, h. 7 d. l. potuit
Cde iur. delib.

Facto declarat q se q hære gerit. h. 7 d. l. pro hære. De acq.
hære.

Pro hære gerere ſr non niſi q p eo iure q hære e agit. d.
l. pro hære. 7 l. gerit. de acq. hære. 7 h.

Qui noia hereditaria ultra pſolutit, uideſ id q hære facte l.
2. C. de iur. delib.

Solutio paterni debiti aditione hereditatis inducit, d. l. 20.

Hereditatis aditio alig ai e, & no ſota exiſſe, ſo etiam tacite ſi,
ni pſ. d. l. Gerit.

Quamuis ſolutio alieno et iure fieri pſt. l. ſoluto. De negot.
ſeſt. magis tacite id pſprio quam alieno iure fieri ſolet, & in du.
bis ita facta intelligit. l. Et magis. De ſolut.

Ex acta pſumpto alia pſumptio ſeutiua colligi pſt. l. 1. C. de dot. pſij.
ſi d.

Filig q in ſepulchru hereditariu mortua intulſit no obligat pſ.
terris creditorib quasi hære. d. l. pro hære. ſ. ſud 7 q. De acq.
hære. Id n magis pſtatib nſtratis ea feciſſe exiſtentiad e. l. At.
ſi q. ſ. pſij. De relig. 7 ſumpt. fur.

Qui ſquo mo voluntate ſua declarat, ut re uel uerbo q hære
gerere ſr. h.

Voluntas no tanta uerbis ſo 7 re 7 factis declarat. h. l. Recuſari.
de acq. hære. l. paulg. Rom rat. hab.

Auerbis expſſa voluntas, a factis tanta colligit. l. De q. de leg.

Pro hære gerere no pſt niſi q se 7 iure 7 hoc titulo id facte
intelligit. h. Verſi. dūmodo ſciat eū. l. ſi is ad qm. De acq. hære.
rod.

Sub gōtione inſtitutg ante gōtioniſ euentum adire no pſt. l. 25.
q hære. ſ. Calp. De acq. hære.

Serug heres institutus nisi eius dñi iussu, in cuius potestate
hereditatis ad eundem tempore adire non potest. l. ij. in fin. de be-
poss. Item tab. l. Antistig. de acq. hered. l. 7. de hered. m.

Serug heres institutus adire iussu, si iussui dñi non obtemperat,
hereditate non gessit. Quamvis secus sit in Legato qd p. serui n-
tum potest dno acqri. l. Filiosfam. de pñt. 7 deni. Quia adit.
hereditatis e facti, 7 ad factu et alijs serug pelli non potest
cum pponas. c. de hered. in sit.

In filij aditione iussu paterni Guardere debet. l. si qd mit
bona. §. Iussu. de acq. hered. Quicqd. n. acqrit filij iur
isto acqrit patri. s. p. quas pson. nob. acq. Unde inuito p
hereditas p filiu non acqrit.

Hereditas filio delata potest de eius gessu p patrem adiri. l. Fi-
fam. c. de iur. delib.

Sicuti uolenti filio pater ex eius pona fit heres d. l. Filij
ita pater hereditatem filio delatam sine eius gessu repudiare
non potest. l. ult. c. de repud. bon. possid. Quia res alicui gressus 7 in
ab alio auferri non potest. l. Id g. nram de reg. iur.

Etiam in iure acqritudo pater filio pñdicare non potest. l. Re-
tente. c. de iur. delib.

Pater 7 filij mutua sibi opam in ad eundem pssore potest.
filijfam. 7 d. §. Iussu.

Paria est hereditatem iussu patris p filiu acqri, ut p ipsu pa-
de filij uoluntate. d. l. Filijfam. c. de iur. delib.

Pupilly sine auctoritate tutoris hereditate et lucrosam
7 opulenta adire non potest. l. potest. c. de iur. delib.

Auctoritas tutoris in et alia controverso necessaria e. d. l. potest
de auctor. tut. in prin.

192 Tutoris auctoritas in ipso actu regulariter interponat^{ur} necess.
C. alleg. iuris. 188

Auctoritas tutoris in advenia hereditate et pupilli voluntas acci-
dere debet. d. l. potuit. C. de iur. delib.

Inuito ut ignorant pupillo tutoris auctoritas circa aditionem nihil
est. d. l. potuit. C. de iur. delib. ubi de.

Tutoris et pupilli gestus in actu auctore debent, et alter sine altero
adire non potest. d. l. potuit.

Actus qui a duorum voluntate dependet, et unus solum explicari
non potest. d. l. potuit.

Tutor bonorum possessionis sine pupillo accipere potest. sed non heredi-
tate. d. l. potuit.

Nemo se per herede gerere potest inuito eo in cuius bonis gerendum est.
L. Nemo. de acq. hered.

Impubes ante quod soligitur et de adijerenda hereditate uiuentis
L. q. si. Tutorum. de vulg. et pup. L. 1. §. si impuberi. de colla-
tio. bon. L. is cui. §. si impubris. ut in posses. legat.

Viuentis non est hereditas. L. 1. de hered. ut actio. vend.

Pacta de hereditate uiuentis non valent. L. vlt. C. de pact. L. ex
eo. C. de inutil. stip. L. stipulatio hoc modo concepta. de verb. obl.

Si quis contra bonos mores donauerit hereditate uiuentis, ei postea
succedenti auferat^{ur} hereditas usque indigno. L. quamuis. §. do-
nationem. de donat.

Qui putat testatorem uiuere, quamuis iam defunctus sit, non recte
adit, quia loca sunt conscientiam. L. heres. et L. qui heredita-
tem. de acq. hered. L. nec des. C. de capti. et posthum. reuoc.

Ut hereditas adiri potest hereditate delata et hereditatem
pubert et sui iuris de, vel auctoritate et iussu aliorum adire, sicut
eum mortuum cuius hereditate adit, et eius aditionem. C. et gl. h.
et iura in ea allegata. §. 5. dicta.

Legatum e delibato hereditatis, quia testator ex eo q uniu
uersu heredis foret, alicui qd collatum uelut. Florenting l. Len
gatum. de Legat. 1.

Legatum quatumlibet pfectu liberi reuocatur. l. 4. de admi. Le
gat. Donatio uero pfecta minime. S. Alia. s. de donat.

Legatum testator hoc mo relinquere potest, ut Legatarij i propria
auctoritate capiat l. Triba in test. S. 1. Vbi gl. de Legat. 2. Bart.
in l. 3. in qst. prin. 2. c. de pignor. Inf. in l. Non e dubi
u. c. de Legat.

Si Legatarij nihil morati haereditem priuata sua temeritate occu
pant Legatu, haeredi adipiscende possessionis interdictu qd Lega
toru competit haeredi. l. 1. Cuius Legat. atq adeo si id fecerit,
post adita hereditate pcurat q ne suo iure capiat, l. Non est
dubium. c. de Legat.

Testator ipse anteqm e uiuis exadat Legata pstat Legatarijs
p l. Lucij Trigeesto suo. de Legat. ij.

Fruity post aditam hereditate ex re legata ab haerede pcepti
simul cum ipso Legato pstanti s. l. Nihil. S. fructu. de Legat.
1. l. Haeremig. de usur. Nec mo pcepti, s. qd pcepti possu
rant. l. Cum serug. S. Fructu. de Legat. 1. Statim. n. haeris

pstat debeat rem legata. l. Cum Res. de Legat. 1. Alioq
sine alia interpellatione in mora incidit, si mo Legati pstanti
di pstatu habuit. l. Oia. de Legat. 2.

olim Legatoru gura quatuor erant q oia ab impatori q postea
sublata sunt l. In Legatis. c. de Legat. h. v. s. ad olm. Vide
Caru lib. posteriori Instit. tit. de Legatis. Vbi in fragmentis
cap: 24. 7 Theoph. h.

In Legatis 7 fidei iurissis uerboq obseruantia no e necessaria.
l. In Legat. de Legat.

§. sed nostra.)

Iustiniani Lege rium Legatorum quocumque uerbis ea scripta sunt
una re atque uera C. h. 7. l. 1. c. cora. de Legat.

In testis mens et uoluntas per se qua uerba inspicienda sunt
ad uerba. §. cum ita. Ad Trebell. ibi cum in fideicommissis.
uoluntatem spectari gignat et l. cum filiofam. l. ult. de Leg.
1. ubi uoluntas ergo facit ut in testamento scriptum ualeat, et l.
uiz. §. 1. c. de fidei commissis. Vbi dicitur. In fideicommissis uoluntatem
magis quam uerba plurimum intuerenda C. 7. l. tu astio. in fin.
C. de Legat. ubi uoluntas uoluntatis testatoris sequenda est. et l. ult.
fin. Legis scribitur. In omni et omni testatoris uoluntatem, quae legitur.
et dominari existens, cum multis ac prope infinitis iuribus quae diligenter
agessit. And. Tirag. in l. si unquam. Verbo. l. testis. Num. 5. 2. c.
reuo. don.

Reipub. intere uoluntates defunctorum ex parte huius l. uoluntatem
quomodo. testam. apper.

Principali et pontificiali auctoritate prosequendi haereditas a
obsequium summa uoluntatis. l. Haereditas et. d. i. pot. haer.
Potior est uoluntatis testatoris quam uerba scripta sunt. l. In gitione
et l. patre. seuerina in prin. et §. gitionem. de gitione. et dem. g.
net ubi clare est quod senserit testator. l. si is qui filium. c. de
pater. ubi dicitur cum manifestissimum est sensus testatoris, uerbo,
temptatio nusquam tantum ualeat, ut melior sensu existat.

In ambiguo pro ualeat quae scriptura gignit, quam quae adu. c. l.
de usufr. Legat. Cum in inuicem sint uerba, ut loquitis in
se exprimant. l. Laeco. de stip. Legat. tamquam pater non
aliud quam sensisse pro quod uerbis expressit. l. Ult. aut. ult.
ult. de Legat. 3.

194 ¹⁹⁰ Ferimus non e q ueritatem scribentis & psonis ex uerbo
Ignorantiam accipari tametsi testat. C. ad audientia. De decim.
Menti scriptura eddit ubi ea nihil oia impossibili qd cum
pbro giuncta e qdnt. gl. h. in verb. Voluntates. & g. vlt.
T. eod.

Enimq; dubium de uoluntate & scripto semp reuocanda e
ad iudic q pt sup hoc pnucciare. L. si filia pater. C. de legat. 2.
ij.

Iudex ad qm refert qd scripti & uoluntatis in primis ex
piscabit qd testator senserit eiq n. uoluntati q oia obedienda
e. l. cum antiqtas. ante fin. C. de uisuf. L. quidam. C. de uisuf.
ser. hered. uisuf. et simit. s. alleg.

Quando non apparet mens satis firma testatoris qd senserit
iudex debet attendere id qd e uerisimilij l. si ferug pluriu
g. vlt. de legat. 1.

Verisimilitudo colligitur .1. ex more testatoris qm du ad huc ueritate
utret obseruare qdnt. 2. ex qdntudine regionis. 3. ex qualitate
tae relinqntia qua eoz qd relinqnt. 4. ex consanguinitate
tate, affinitate, ita magna amicitia, q idem quod giunctio san,
guinis opat. gl. in c. Respti. De testam. & in c. ij. illo tit. ubi
5. Ex ppingitate scriptura pcedenti & sequenti. Aug. pnt. h.

Si id q uerisimilij e ming tui pit tu ad uera uerboz Ignatio
nam acum adiungat iudex, senserit id q magis e e pprida
te uerboz. l. Non aliter. de legat. 3.

Cum in uerbis nulla e ambiguitas non debet admitti qd
uoluntatis. l. Ille aut ille. g. Cum in uerbis. de legat. 3.

Ubi aequa pprida e uerboz Ignatio, id q minimum e seq uolubit.
L. Dern Zuhang. Aliis incipit apud Iulianum. g. scio. de legat. 1.
1. eue oia Aug. h. Ding. in c. Inspiciam de reg. iur. ubi. s.

Deiq in l. semper in stipulationibus ff. illo tit. Bart. in l. aliter, de Legat. 3. et alij de. in l. voluntatis, notandum de fidei com. diligenter et capite pstringerunt
Iustitiam una cum Legatorum remem de re iud. h. et l. c. de Legat. §. ult. T. de oblig. q. quas. ex gtra. nas.

Legata ad pias causas si fuerint ultra soluta, quamvis inde et per errorem non potest repeti. d. §. ult. T. de oblig. q. ex gtra. nas.

Olim singula genera Legatorum propriis ac solemnibus ut ignabant, hodie quocumque utrisque generis potest h. ibi. et quibus non sint apta ad id inducendum. Accursi h. Verbo quibus nulla. n. locutio et tam lata quam semper restringatur ad h. litarum. l. ut gradatim. §. sed si legem. de muntr. h. h.

Olim certis generibus Legatorum certe si respondebant actione ut Theoph. h. hodie quis per Legatum per actionem personam, reus et huiusmodi potest peti per h. ibi. Licet Legatariis. l. l. c. de Legat.

Actio personalis ex testamento et re legata tribuitur Legatario, non tunc, ut nec esse videtur saltem iure gentium et iura traditionem non transferuntur. l. Traditionibus. c. de pact.

Haeres ad eundem sicut cum creditoribus hereditariis, ita et Legatariis de quasi gtrahere. §. Haeres quoque. T. de oblig. §. si gtr. l. Apud Iulianum. §. ult. ex qd. caus. mater.

Actio in rem competit Legatario ut ipse vero tunc si quis civilis, res, quo statim ab adita hereditate relictum in Legatum rei Legatae dominium. l. A Titio. de furt.

Hypothecaria et Legatis competit et sequitur Legatario non tamen Legatum c. non. n. res in pignori velis obligat. l. non pignori.

198
iur.) quam alias res testatoris, q̄ tacite ff ei obligata
nec pot̄ sit Legato relicto. Ad. h. 7 in d. l. 1. c. Coia. de
Legat.

Hæredis res nullo Hypothecæ nexu obligantur Lega-
tario. d. l. 1. c. Coia. de Legat.

Legatarijs datum e pheribz adhibibz uti, ut laxioris agerit
facultas sit, ut ex una interim electa Legata potat, alias simul
exercere nō p̄t. L. Cum filij. §. Varijs 7 ibi gl. Verb. Vti. de
Legat. 2. L. Nemo ex ijs. §. Quoties. de reg. iur. Ad. h. 7 in d.
L. 1. c. Coia. de Legat.

Quoties garrant plures actiones eidem rei nōtē una tan-
tum q̄s exiri debet. d. l. Nemo ex ijs. §. Quoties. de reg. iur.

Ex bonæ fidei scripto idem bis exigi nō p̄t. L. Bona fides nō p̄t,
hij. 7 ibi Dec. de reg. iur.

Actiones q̄ Legato p̄p̄tantes, ann diuersos effectz hant
Creditas. n. ad restitutionē tendit, p̄sonalis ad traditionē possessio-
nis, hypothecaria hypothecā in bonis testatoris ḡtituta p̄p̄t
d. l. 1. Vbi Ad. c. Coia. de Legat.) in eodē libello simul 7
semel cumulari nō p̄t. Bald. 7 Zas. cū alijs in l. Edita. c.
de eden. Zas. in §. Si ming. T. de actio.

Actio in rem nō aliter Legatario p̄p̄t quā si p̄ti Lega-
tæ ntra se p̄tias nō repugnat, ut si p̄tēs Legata sit, cūp̄
testatoris. Vt gl. h. notat.

§. Sed non usq̄.)

Olim fidei gmissor p̄ncipior quā Legatorz ntra erat. h.

Et enim Legata ex testō tantum. §. 1. 7 §. Ante hæredis. i. hæ-
dit. fidei gmissa ntra 7 ab intestato debebant. §. p̄tēs.

T. de fidei gmiss. hæred. a Legatario legari nō potrat. §. 1. T.

de sing. reb. f. fidei g. relit. Ante institutionē hæredis

legatum relictum non n. ualebat, fidei commissum ualebat. §. te heredis. T. eo. post mortem heredis legari non poterat, §. multi poterat. §. post mortem. T. eod. alias etiam ex imp. Caig. cognoscere licet.

Hodie Legata ita fidei commissis exequata sunt, ut una eademque e. nra sit. h. 7 l. 2. C. cona. de Legat. l. 1. De Legat. 1.

Perplexa 7 pmissa institutio disciplina multo difficilioris §. laboriosa efficit h. vers. §. ut in primis.

Difficultas ex pmissa institutione pendens 7 separationem expr. h. ut h. 7 §. Alio. 5. quib. mod. h. lam. in fin.

§. Non solum

Testator 7 suas 7 heredis 7 alienas res legare pot. h.

Testator pot. legare non modo res propria, 7 in solitione sua, sed etiam alia, qua si sua notariit portio tantum debet, sin tota integra, quatenus pssari poterit danda e, aliq. iusq. estima l. serui electione. §. Labes. Vbi late Taf. de Legat. 1. l. Con filij. §. Dng. de Legat. 2. l. Iuliano. de Legat. 3.

Res heredis legari pot. nec ut ferri sciuerit an ignoret testator non ee heredis, sed semp. equis debet. l. v. §. ex familia. §. si res tuam. de Legat. 2.

Haeres 7 testator una 7 eade persona conspssit, auth. de iur. a. mor. pssit. §. 1. in fin. colla. 5.

Constat res alienas legari posse, utiq. si parari pnt, etia, difficultis eaz paratio sit, §. 7 res hostiu legari si aliquo casu redimi pnt Iulianus respondit. l. Ab atq. §. 1. 7 l. 2. De Legat. 1.

Haeres ut aliena legata ut redimere, uel eig. estimatio, Legatario pssare cogit. l. si pecunia. de Legat. 2. l. Non dubi

in fi. 7 L. Cui quatuor. in fin. de legat. 3. L. Cui concubina
§. ult. ff. d. lit. de legat. 3.

Res nra nobis iunctis sine facto nro auferri no pot. l. 20 g
num. de reg. iur.

Si heres facto nri aliene legata pparanda occasione 7 equam
gditio nē multiose repudiarit non statim libertas oblata extima
tionē, s. oio pparat dpat quanti intere. l. Cum pater. §. ult. cum 2.
Seq. Ad l. falcid. l. 1. de in lit. iurari. Sed si poluit gōt emi,
re, s. in iudicio pōdo pinde ac si nō emtro nō poluerit. l. Cui
concubina. §. ult. de legat. 3. 7 l. Non dubium. §. ult. d. lit.

Quorū res comertiu nulla e, eaz legata nullig momenti e
idco ut no ptrauig q dimitatione debeat. h. t. l. Apud Iulian.
m. §. Constat. de legat. 1. Sed 7 si difficilis 7 inasitata rei ten
gata pparatio sit, nihil debetis at se ea q in principis pa
trimonium se redalla, uel q ad Eccliam p huent. d. §. Constat.
de in c. filig. ex. de testam.

Paria se aliqd ee impossibile, et multa difficile. d. l. apud Iu
liann. §. Constat. de legat. 1.

Ea q pudent a uoluntate principis impossibilia tuncp d. §. Con
stat.

Ois res q totum gmerijis exempta e, aut salte difficulter
ppari pot, Legari no pot. Arg. l. si in venditione. §. Oium. de gra
hū. empt. d. l. Apud Iulianū. §. Constat. de legat. 1.

Rei cuiq gmeritium apud oes pterit apud eū a quo relinq
legatu ualere pot. l. Mortuo boue. §. Labro. 2. Rumpo de
legat. 2.

Si res legata apud oes pterit eum cui relinqt ee pot tunc
si testator gditione eiq cui relinqt non ignoret legato ual
ere, saltem quoad estimabit. l. Fidei missa. §. si qd pterit
alieno. de legat. 3. l. si fidei sum. §. si qd alii. de legat. 1.

Pteriq si is cui relinqt uel de hēto, ut quis alio simili
mō legato gseq impidat. d. l. Mortuo boue. §. Labro. de legat.
Legat. 2. 7 l. vnic. c. Ne christian. mancip. Accus. h. Verb.

.f.
.11.

Ne aestimatio, et in l. Multa intere. De verb. obl. vbi Bart. et Di. in d. s. Constat.

Res aliena legari potest si tamen testator ipse ignoravit se rem alienam legare. l. 7. l. vnu ex familia. §. si rem tua. De legat. 2. l. a aliena. C. de legat.

Testantium voluntates faciliores sunt in legandis suis rebus quam in alienis parandis et onerandis hereditatibus. d. l. vnu ex familia §. si rem tua. De legat. 2.

Res aliena et si ignoratam legata debet, si ea iuncta persona relicta sit. d. l. cum aliena. C. de legat. si et fauore libertatis tale legatum iure consulti generaliter struunt. l. parum in pro de fidei. libert. l. Quintus Mulier in fin. de aur. et arg. l. porro §. iuncta persona dicitur, et quando eius affectionis iuncta sit iudicis arbitrio, ex iustitia Angeli retinenda est.

Cum ambigere scierit ne testator rem alienam esse an non, ad legatarium probatio pertinet. l. veris existimo. De probat. l. eum tutoribus. §. vlt. De transact. l. hoc aut. de adm. tut.

In pari causa alteri affirmante, alteri negante ut et breviter a iure fauore magis quam actori. l. Actor. et l. Siue possidit. C. de probat. l. Rei. de reg. iur.

Actor asserens aliquid probare debet, quia iustum est ut is fidei facti vel facti sui quod intendit esse verum ab adversario negatum. d. l. Actor. C. de probat. l. q. ff. d. tit. l. Qui accusat. C. de test. l. Res. C. de rei vend. et tex. nrum.

§. sed et si rem
Rem legatam quam oppignoratam testator scribat heredes heredes esse, nisi ut id legataris faceret testator cauit. l. 7. l. si res legata. De legat. 1. l. pedia. C. de fidei. g. l. licet placuit. De doct. pleg. Idem est si testator eam rem potest esse obligatam.

197 ut ea. n. pariter ab herede mutata defuncti voluntate non
prohibente liberari oportet. l. qui post testm. c. de Legat.
Si Legatum sit universitatis, ut quae uel dos ut prout legat
tu sit, p. l. i. g. e. ut heres non talem hunc non debeat
id est ex ea regula qua solitum est, Legatum universitatis cum suo
onere transire. l. Cum pater. §. Item. De Legat. 2. Jus. cap. 1.
in l. f. dia. in fin. c. de fideicom.

Res legata obligata ob annuas pensiones servitutes & stendas
aut solvenda vectigalia ab herede & herede p. p. rito semper dicitur,
taxat l. i. d. e. deinde cum suo onere transibit ad legatariam.
l. si pendentes. §. si qd. De usufr. l. Legatum. §. ult. De Legat. 1. l. Cum frug. §. Haeres. l. tit.

Haeres hunc non necesse est etiam si testator ignoravit,
rit obligatam, si nihil sit habitum relig. emolumentum,
legatariis si non suo in p. d. hunc cogat, neq. n. ut
si simili est testator voluisse eum in hunc legato ludificari.
l. si res obligata. De Legat. 1. Tot est si legatum g. i. m. t. o. n.
licet sit. d. l. si res obligata.

Argum. de legato rei alienae ad rei obligatae legatum r. d. t. g.
colligitur & p. p. eade non obligatae rei & alienae. l. ult. De
c. de reb. alien. non alien. & h. vers. Et in hoc q. d. casu.

Qui legat §. Si res aliena.)
Qui legat sibi rei dominium ex ea onerosa accepit & ut
legatum p. p. q. d. & ex lucrativa nequaquam hic. l. Huiusmodi.
§. Qui fruunt. De Legat. 1.

Lucrativa ea est cui res ad alium sine onere. sine dan. i. e. n. t.
di ut faciendi necessitate transferat, quales recensentur in
l. 1. Lucrativas. c. de impon. lucrat. descript. lib. 10.

Donatio simplex inter vivos e' titulu' lucrativus, ob cam
re' onerosa' arg. l. 1. C. de don. E' t' mod. l. fructu. de co. nat.

Causa no' lucrativa seu ut vulg' appellat onerosa e' ut no'
gratis rem accipimus, sed aliqd' in cassis respiciamus, ut in
emptions, p'mutationis, & similib' titulis no' gratuitis.

Datus titulu' marito no' e' lucrativus, q' sustinet onera matr'
monij, etiamsi p'cisat' aliq' lucra in temp' soluti matr'
monij il. pro onerib'. C. de iur. dot. Bart. in l. Memoria &
fons solut. matri. gl. in l. si donatur. §. vlt. de g' d'it.
caus. Id' d'ic'ndu' e' de donatione p'pter nuptias. ut sit titulu'
onerosus teste Zasius in §. Item si q's. T. de act. post. Bart. in
l. 1. C. de impon. Lucrat. descript. lib. 10.

Actio revocatoria p'p'it creditorib' titulu' onerosi no' lu'
tini. d. §. Item si q's. T. de actio.

Alienatione facta in fraude creditoru' sustinet bona s'p's
accipientis, si no' ex ca' lucrativa rem p'fecte fuerit.
quod aute' §. hoc adit' & §. Simili no'. de his q' in fraud.

Cui legat' sibi r'p'i dominu' p'ro n'at' e', potest lega'
re, & gratis inquit. h.

Ei res adesse no' videt', cui p'rium ad' l. Labro. & sabing 2. Re
sponso. de verb. sig.

Dua ca' Lucrativa concurrere in eadem rem ac p'p'ia no' po'
ga bis eandem rem lucrari no' possunt. hic vers. Na tradit.
C. l. Memoria §. Duos. de Legat. 2. l. oes debitoris. l. Ex p'
missionis. de oblig. & alt. l. Nulu' §. 1. de Legat. 3. l. In p'p'
t'iu. de solut. l. Inter stipulante. §. si r'. de verb. obl. l. si
us legat' §. Stichu. de Legat. 1. Vide Zas. & portiu' h.

Cui quantitas legatae scilicet legatum illud agnosceret ¹⁹⁰
 sero. in prin. de legat. 2. scilicet in pte legata, in una res sent.
 tantu pstrari pot, at eade quantitas q arbitrata testatoris scilicet
 multiplicari pot. l. plaut. §. sed si non corp. de legat. 1.

Cui res eadem a duobus legata a estimatione adpctis ut ppter
 potest no e gra. h. vers. Hac rone. l. Alpuig. §. 1. de legat. 4.
 l. plaut. §. 1. de legat. 1.

Non q estimationem hnt idcirco rem hnto iudicaff. At q rone
 hnt idem et estimatione hnt intelligit. alleg. tur id. Val:

Non res estimatione sed a estimatio ut ipsa gtimoff. d. iunib.

Si eodem tsto scilicet eadem res legat, amplius qua simul pot no
 pt, abunde q ut no gff, ut rti gtra a estimatione. l. plaut
 §. 1. de legat. 1.

Si quantitas eade in eode tsto scilicet allegata e, tunc scilicet pflan
 da summa, si evidenter doceri pot testatoris multiplicato lega
 tum voluisse. d. l. plaut. de legat. 1.

§. Ea quora res

Quod in res intra no e scilicet futuz e legari pot. h. 7 l. eud
 in res. de legat. 1. l. etia ea. de legat. 3.

Non entis mille fr equalitates. l. deo. de verb. obl.

Legatum fructum q nondu maturuerunt tactu tempis hnt
 tuncq nobis debent, ubi res currit. h. 7 d. l. quod ut res. d. l.

etiam ea. §. pps huius emolumentu transmittit ad heredes de
 fidei interim legatarij. l. eud sub gditione. §. ult. de g. inst. iij.

l. eud purp. En dies legat. cap. l. si post ditm. c. illa h. ut
 hac si. tacita gta gditio e, q ex rti ntra a lege nra

ipsi legato, nec fauit legata gditionale l. i. unifr. l. gdi. res
 hntis. de gdit. §. item. alias legatum vno gditionale hnti

no transiret. l. cum illud aut illud. En. dies legat. in
 cap.

Legatum sub expressa gditione relictu nisi ia purificata
 in illi

ditione non transmittit ad heredem legatarij. d. l. cum
illud aut illud. En dies legat. c. l. una in gditione. De gdit.
nisi. aliud in tacita gditione. d. l. 1. de gdit. §. Item cum
similib.

Si fructus legantur, q. ex fundi nati erunt, tacita gditio ad anni
proximum refertur, adeo ut si primo anno nihil nascatur, tantum de
ente gditione expirat legatum. l. Interdu. De Verb. obl.

Si fructus legati sunt, q. bis in anno nasci solent de prioritate
temporis g. primo tempore legatum intelligitur. l. Fructus vulgari
capit. Diuortio. §. Quod in anno. Solut. matri.

Verba indefinita futuri temporis sic interpretantur ut intelligantur
de proximo tempore. l. Cum q. Calendis. De Verb. obl. l. Bonus. §.
hoc sermone. De Verb. sig.

Si fructus ex fundo sub certa quantitate legantur nulla tempore
facta mentione, ut decem dolia vini ex tali vinea, tum si primi
anni fructus non sufficiant, ex sequentibus annis supplentur. l. In
Stipulationem. §. pro q. illud. De Verb. obl.

Qui stipulatur ex fundo centum amphoras vini, expectare
debet donec nascatur vinum. d. §. pro q. illud.

Res q. nunquam fuit in re nostra, nisi de se sponte largiri non potest
exemplo stipulationis. §. 1. T. de inutilib. Stipul.

§. Si eadem res.

Triplici modo intelligi potest, aut in re q. se gtingit q.
etiam, aut re et verbis. aut verbis tantum. l. Triplici. de Ver.
sig. l. Re coniuncti. De legat. 3.

Rei gincti C. q. et disiuncti vocantur. h. et §. his ita. §. Vbi aut.
causae collud. l. 1. §. Interdum. De usufructu. acc. §. sunt hi q. g. §. p.
him et diversis verborum coniunctio est res ab eadem tempore relinq. d.
Rei gincti. l. h. §.

Verbis giuncti dnr qd eade res exs & indiviso portione¹⁹²
in eade & giuncta omne relinqff. d. l. Re giuncti. Vers. 2.

Re 7 Verbis giuncti dnr qd eade res pti b; nullis ex
pssis in eade & giuncta omne relinqff. d. l. triplici. 2. Rnso
de verb. sig.

Verbis tantum giuncti ab initio ptes sibi faciunt nullo
gaurfu expectato ex dispositione expressa testatoris. In n. Si du
os giungat verbis aequas portiones dare voluisse intelligit
l. Legata multiter. §. Vlt. de Legat. 1. Dd. in d. l. Re giuncti.

Coniuncti re tantu (q. his disiuncti dnr) p gaurfu ptes faci
unt. l. Eas. tum deum accipiunt, an ad re legata ab ipsis
giunnt, q. p. p. q. b. singulis tota res p legato relicta e ab
initio data intelligit. d. l. Re giuncti. Vbi Dd. de Legat. 3.
l. Vnic. §. Si n. utro non oes. C. de caduc. tollend.

Qui re 7 verbis giungunt in eade rem gaurfu partes
sibi faciunt. Accur. h. Verb. giuncti. Bart. In d. l. Re giun
cti. Cyn. pot. de Bella. part. in d. l. Vnic. C. de caduc.
tollend. E. cois 7 recepta opinio, qua tn dng Zasig Lib. 1. Sing.
intel. cap. 18. gfulati aduersq tn Zasiu Funnax in tract. de
de giunctis. cap. 3. pugnat.

In re giunctis semp pars deficiens ad collegatarium devolvit
idq iure no decrescendi, vt Impator uscat l. Vnic. §. Vbi aut
§. Sui utro no oes. §. Seq. C. de caduc. tollend.

In verbali giunctione portio unig ex collegataris deficiens
ad altera transit iure accrescendi simul cu socio deficiente
iniuncto. d. l. Vnic. Vers. His ita. C. de caduc. tollend. Dd. in
l. Quoties. C. qu no ptem. part. pntem. accres. & respissis.

ma dō. fntia, quam tñ Antony Couping in lib: dō tu
accersendi, que nemo nuph Duaruo testē, nuph brouig scrip
impugnat.

In rō 7 urbe giunctis, q partem non capit parte fauit. l. glo
§. si giunctim. dō Legat. 1. l. Huiusmodi §. si Titio. d. tit. 4
duobz. eod. tit. Nisi cum usq ei q in tota rō ntra nō erat,
pē testē, 7 Titio legas. §. In primo. e. de caduc. tol. Vel tñ
7 ei qm solum hærēdem scripsi. l. plane §. si duobz. dō Le
gat. 1. illud. n. Legatū q nō scripto hærē, q ei q in rō,
ntra esse desit relinqt. Hoc aut inutilē porsq e, cum eū
hærēde 7 Legatariū eē rō nō pmittit, ideo partes nō
unt ab initio, sō tu solidum Legatū castris.

Res eadem duobz giunctim disiunctim Legata, ut utriq
tatim pariter diuidit, uel alteri deficiente, tota alteri gēdit.
l. si pluribz. dō Legat. 1.

Comiunctim Legatū dō qbz una enūciationē pplexis eadē rō
legata e, disiunctim sō singuli singulis enūciationibz a
rōm eandē usant. Vel sic.

Comiunctim Legatū dō q rō 7 urbis giuncti sō, disiunctim q rō b
tum. h. 7 l. l. Triplū. dō Verb. sig. d. l. Reuiniuncti. dō Le
3.

§. si cui fundus.)

Is cui fundus alienus legatus e si proprietate contra se titulus usq
Etum uero lucrativo adeptus sit, solus proprietatis estimatione, i
dici officio gēdit. h. l. Non solum nō. §. Fundus. dō Legat. 1.

Usfructus ius e incorporatū, quod a proprietatis dominio
uersum e. l. Recte dicim. dō urb. sig.

§. sed si rem legatarij.)

Cui res sua legata, quamvis rem alienaverit ei in nre res, in
 estimatio debet. h. l. proprias. c. de legat. l. cetera. §. Tractari
 de legat. 1. l. cum qs decedens, de legat. 2. l. Apud Iulianum
 §. si Titig. de legat. 1.

Quod alicuius proprium, amplius eius fieri non potest. h. l. §. sic itaq; dis-
 tinctis. T. de actio. Cetera q; by casib; huic regula locy non
 sit, ad suis locis ample tractant. Dpc. in l. Neq; pigry. de reg.
 iur. Jas. 7. 2. in d. §. Sic itaq;. Socin. in fallm. reg. 100.
 Feling in c. inter dilectos. de fid. instrum.

Idem ex plurib; causis in unum fieri non potest, l. Non ut ex plurib; de
 reg. iur. l. 3. §. Ex plurib;. de acq. poss. in concord. in gl. h.

Testator q; rem mlti legat, intelligit saltm remittere q; q;
 in ea trit. l. si domg. §. ult. de legat. 1. l. Apud Iulianum. §. si
 Titig. d. tit. de legat. 1.

Non si is cui res sua legata e ea alienat idcirco qualesat. h.
 l. cetera. §. Tractari. de legat. 1. d. l. proprias. c. cod. tit. de leg.
 gat. nisi forte res legatarij ita ipse legess, cum sua eo despo-
 nit ita intelligant. l. 1. de reg. caton. q; alias implacabiliter
 pugnant.

Volens rei et pprio legata valet, quoties utilitate aliq; adfert. l. No-
 quinq; mo in prin. l. si tibi hoo. de legat. 1.

Regula Catoniana disponit legatu purgatus facti tempore si de-
 cessisset testator inutile foret, quicunq; decesserit non valent. d.
 l. 1. de reg. caton. d. l. cetera §. Tractari. de legat. 1. d. l.
 proprias. c. eo.

§. Si quis rem suam.

Qui rem suam qua aliena legatarij putabat eo legavit,
 recte legasse iudicatur. h.

Vbi nō nung suffragari videt̄ veritati quā opinionem uolū-
tas, & id quod agit̄ ueritatis notē sustinet̄, quod alioquin
nō error subuertit̄. Vel breuig.

Vbi plus in ueritate quā opinione ē, ueritas spectat̄ se-
c̄. l. h. cū geord.

Si dñs seruū suū manumittit, qm̄ putabat eē alienū, rata ē
manmissio. l. si patr. §. quoties. De manu. vind. & ex gra
si se glīch non putaret manumittentis esse, nihil cog-
nitatem q̄seq̄, plus. n. in re ē quam aſtinatione. d. l.
patr.

Cui putauit se a nō dño em̄re dñg efficit̄, q̄ a plg ē in
quā aſtinatione. l. pen. §. Cui ignorauit. De iur. & facti
ignorant.

Si iniuria mihi fiat ab eo q̄ me Luciu Titiu putabat, qua
q̄ principale ē, iniuriarū actionē in eū h̄to. l. cum q̄.
3. De iniur.

Cui rem alienā inuito dño se ḡt̄ etare putat, cū tñ d̄
id uellet, q̄ rei ueritas fauorabilis errorē multis plibq̄
pat. Ulpianq̄ r̄ndit̄ furem nō eē, etsi .n. aīo furtū fr̄
q̄ tñ ḡt̄ etatio furtiua nō ē, rei ueritati potiq̄ quō
errori fauēt̄. l. Inter oēs. in fin. de furt. & diuerso a
plg ē in opinione quā in re, opinio supat. l. Is q̄ pa
de acq. hered.

Cui se uoluntarium herede credens, cum eēt n̄cessariq̄
iudicauerit hereditate, nihil agit. d. l. Is q̄ putat.

Cum tibi nummos m̄pos quasi tuos do, nō facti tuos. l. 3.
subtiliq̄. De ḡdict. cā. nō dat. cā non se aut.

§. Si rem suam.

Si legata res a testatore alienata e, no idcirco legatum
debet, nisi forte adendi aro testator id fecerit. h. 7. l. fidei et
comissa. §. si rem sua. de legat. 3.

Si testator legavit sub conditione notatim relatata ad tempus mor-
tis eaq; pendente alienat aro pimitte legatum. l. Quintus, Mutig.
§. ult. de aur. 7 arg. leg.

Ita demum rei legatae alienatio legatum adimit, si testator
re alienandi aro alienasse gset. vt h.

Si testator re legatam alij donauerit indistincto extingui-
tq; legatum adeo ut nec reanualefcant, si postea testator ea
rem cupet. gl. h. l. Rem legata. l. Legatum p conditione. §.
pater. de admi. legat.

Si rem legatam uendiderit testator, uel aliter qua donan-
do alienauerit, idq; nulla urgente necessitate psumit aro
adendi alienasse nisi Legataris gtrariu gbat, si uero neq;
sitate coacty no aliter ademisse consuebit, qua si hoc uerus
gauerit. d. l. fidei missa. §. si rem sua. de legat. 3. d. l. i.
Quintus Mutig. §. Nam scribit. de aur. 7 arg. legat. d. l.
Rem legata. de admi. legat. gl. h.

Alienationis uerbu non transferendi dominiij rem gplectitq;
l. ult. c. de reb. alien. no alien. l. Alienationis. l. Alienatus
utrobis. D. Alciat. de uerb. sig.

Spontanea alienatione adeo firmis legatum, ut et no redimere
tegrat uoluntaria eiq; rei redemptione. l. in seruo, de admi.
legat. nisi aliqn singulari fauore libertatis. l. uex. de man. 21.
vind.

Cum p dia legata f. gnanis ea postea testator pignori dederit

cum herede tu ut ea luat, sibi q̄st̄ agere p̄. h. 7.
Qui post testm. C. de Legat.

Pars rei legatae nō alienata quāvis altera pars adima-
tō alienata sit, debet tū. lic. vers. si quis vero p̄tam. l. si ex
de Legat. 1.

Idem iuris ē de p̄te ad p̄tam, q̄ de toto ad totū. Vel.
Quod iḡ ē intoto idem censet̄ in eiḡ p̄te. l. eua de te-
sti gl. Bart. 7 alij. de rei vend. l. si duo pluresq̄ de
mi. tut. l. iuris gentium. §. Alco aut. de pact.

§. si quis debitori

Creditor debitori liberationē tū in p̄petuū tū ad tē-
legare p̄. h. 7. l. 1. 3. 7 passim. de liberat. legat. Vel.
Non tantū id q̄ m̄m̄ ē, s̄ 7 q̄ nobis debet̄ legari p̄.
Is p̄prie debitor ē intelligit̄, a quo invito exigat̄,
creditorum agentem nulla p̄t̄ exceptione submoverti. l.
bitor. §. l. Creditores. de verb. sig.

Si creditor debitori q̄ se p̄petua exceptione tueri potest
gauerit, q̄ sibi debent̄, nulliḡ momenti legata cap̄. l.
in l. si creditor. de liber. leg.

Qui Chirographū legat debitori suo liberationē l.
gasse intelligit̄. l. 3. de liber. legat. l. serm̄ filij. §. c.
de legat. 1. l. qui Chirographū. de legat. 3.

Qui cautionē debitori reddit, videt̄ quēss̄e ne p̄-
mit. l. 2. de pact.

Liberationē legata, neq̄ debitor neq̄ ip̄sij heres, q̄s lo-
heredis obtinet̄ querri p̄. h. vers. 7 neq̄. Vel.

198
 Liberatoris legatum tantum legatariū, eiq; in posterū iuris sui
 cessores reddit. ut h. nisi forte psonalis fuerit liberatio, q; se-
 ta Legatarij psona liberat. l. Non solum mium. §. Taly legatum. l. Au-
 relis. de liber. legat.

Quoties cohereret psona psona, id q; legatū veluti psonalis psona
 ad herede no transit alleg. iuris. l. d. et. in pactis utq; esse
 stat. l. Juris gentium. §. Pactoz. l. si tibi drem. §. si pascas.
 de pact.

Qui a reo petere vult, a fideiussore petere no pot, e diverso
 a fideiussore damnatus no petere a Reo, q; igitur no prohibet
 l. 2. de liber. legat.

Debitor cui liberatio legata e, no tenet ppetua exceptione tunc
 e, utq; et agere cum herede, ut se liberat p, h. 7. l. ij. §.
 Nam de effectu. de liber. legat.

Et heres damnari, ut q; ad certū tempus non potat a de-
 bitore suo. l. Non solum debitorum. §. 1. de liber. legat.

§. Ex contrario.)
 Si debitor creditori debitū legat inutile e Legatum, q; sine
 lucro. h. 7. l. Legati. §. ult. de liber. legat.

Debitor creditori si p; in legato e, quam in debito legari
 p. h. 7. d. l. Legati. §. ult. de liber. legat.

Si creditori nro tunc aduersus eū exceptione id q; ei debet legatū
 gem, utile e Legatum, quia remissa exceptio videt. vlt. in
 l. si creditori. de legat. 1.

Quoties debitor creditori suo legat, ita utile legatum est, qm
 si nihil in teste creditoris ex testō p; agere, quā ex p; p; h. 7. d.
 obligans. Tulrang. l. si debitor. de liber. legat.

Si id q; honoraria actioe mihi debet legatū mihi, legatum valde
 q; civilis mihi d; actio, q; honoraria. d. l. si creditori. de
 legat. 1.

Civiles actiones ppetue s; exerceri pnt et post ammissiōe as

ad tempus ex causa circumstantia variis modis lege scripta
non tamen ultra 40. annos. l. des. c. de script. 30. ut 40. an
ptoria utro namque temporalis sit. l. intra annum dant. v.
cum pena glintur. Nam et ipsius ptoris, intra annum pra
impium. T. tit. de ppet. et temp. act.

Si debitor legaverit pure creditori suo qui pure debuit,
utile est legatum, si sit conditio, ut in diem debuit, utile
etiam statim a morte testatoris, haeres existens pulsari
h. vers. quod si in diem.

Quotiescumque creditori modo tempore, loco, exceptione, conditio
utilitas aliqua ultra id quod in debito est per legatum acci
a debitore creditori semper utiliter legatur, si nihil gra
tatis adfert, legatum non valet, ut quod sine lucro sit.
dd. et iura s. allegata.

Debitum sub condicione pure legatum, datum legatumque per se
adimplentur et vivo testatore, condicione ex papiniani sententia
l. verbis legati. de lege falcid. quam Imp. hic vers. qua
vivo probavit notata pauli et Marcelli sententia in l. de
de legat. et l. existimo, de verb. obl.

Si legatum quod semper consistit, in eam rem pervenerit, a qua in
non petuit, non ideo inutile est. l. verbis legati. ad l. falcid. et.

Et si res pro qua actus sit perfecte deveniens ad rem, a qua non
potest nichilominus utriusque d. l. pluribus s. 1. et l. existimo. Vbi dd. de
obl. dicitur in l. in ambiguis. 1. §. Non est novum. de reg. iur.
haec tamen non proderit, quia casus superioris tenderet
eundem finem, quia tunc actus utcumque non sit confirmatus.

non uisat d. l. In ambiguis .i. §. Non e nouu. de reg. iur.
 certe ubi casu supueniens alio tenderet, fortassis posset aliquando
 subuertere legatum, prius recte q. titulu. l. 3. de ijs q. n. scrip.
 hab. l. enia in eum. ad l. Agl.

Qua semel recte & utiliter q. titulu. fe. durant, licet casu sup.
 ueniat a quo initiu. cape no. pnt. d. l. In ambiguis .i. §. Non
 est nouum. de reg. iur.

§. Sed si uxori

Dotem uxori mariti legari pnt. h. & tot. tit. de dot. r. p. l. g. licet
 ex regula iuris totis inter uir & uxorem donatio p. h. b. i. t. a
 sit l. 1. & tot. tit. de don. inter uir. & uxor. Mulier tñ legatu
 accipe a uiro no. p. h. b. i. t. h. Id q. exemplo donationis ca. m.
 tis receptum e q. inter coniuges admittit. l. si tu seruu
 §. ult. iunctis duab. ll. seq. de donat. inter uir. & uxor.

Dotis legatum idcirco ualut, q. p. l. g. eo qua dotis actioe q. tino.
 p. h. i. c.

plenig mulieri actioe ex testo ad dotem r. l. g. a, quam ex p. h. i.
 pulatu prospiciat. g. h. Verb. plenig.

Olim dos annua bina trina dos restituebat. l. 1. de dot. r. l. g.
 hodie nouo iure imobilia statim, mobilia post annu. de b. n. g.
 l. 1. §. exactio. c. de rei uxor. act.

Legatu dotis no. aliter imminuit qua p. l. falcidia. l. 2. de dot. r. l. g.
 at dotis actio no. pnt. exigere semp. solidu. nec p. l. g. qua r. l. g. m.
 de factis pnt. sicut is mariti e, sicut totis filij mariti haeres.

l. Et. solut. matr. no. item si ex m. g. p. h. i. c. hoc privilegium
 marito in gram. liberor. g. d. i. g. Bart. in l. enia talp. so.
 lut. matr. arg. l. quod fauore. c. de legib.

Dotis legatae solutione haeres differre no. pnt. ob aliquas
 alias impensas, ab haerede factas, qua ob necessarias q. dotis ipso
 iure minuant. l. Dot. q. legata. de dot. r. l. g.

Legatum dotis et non acceptum tum ualere, cum certa res pro
aut notatim legata & h. Verf. Sed si quomodo non accepit. d. l. de
legata. de dot. relig. Ideo si legauerit ea quae dotis instrumentum
continent, licet nihil accepit legatum ualere. L. Non designatum
sub fin. 7 ibi gl. 7 ad. C. de falsi ca. adu. Aug. 7 per
hic.

Inutilitas tam legata quam gratia uincit. h. 7 L. In stis
latq. in prin. de Verb. obl.

Generalis promissio dotis ab eo facta cuius, non datur, si
sustinetur, sicut et legatum dotis a patre relicta in certa gratia
uile & fauile. n. certa constituta quantitas, ex dignitate fan
lia patris 7 sponsi. L. Euer. de rit. nupt. L. Cum post. d. l. de
a socero. de iur. dot. port. h.

§. Si res legata.

Haeres interitus rei legata, si sine ulla culpa perierit liberatur.
L. Non amplius. §. 1. §. l. Titia in fi. de legat. 1. L. Si ex leg
de Verb. oblig. adeo ut nec aestimatione ultra rei perempta
stare debeat. L. vlt. ad l. Rhod. de iact.

Speciei perit legatum proculo legatarij, nisi haeres fuerit in me
uel culpa. h. l. Cum res. §. vlt. d. l. Non amplius. §. 1. de
legat. 1. Cum allegatis similiq.

Spei debitor interitu rei debite, ante mora 7 sine eius culpa
ipso iure ab obligatione liberatur, quia peremptum est fundamentum ob
gationis, adeo ut nec aestimatione quae eius rei consistere cogatur. d.
cum res de legat. 1. L. eundem tibi. si cert. port. dicit. L.
si ergo subalternum debeat. L. In certa res de certis, ut unq
et egs testatoris, ob q. n. egs testatoris praesumptis legat
extinguitur. L. In non 2. §. Imperator. ad l. Falcid.

Quantitatis legati vel garris p̄culo e heredis, quonia quantitas
sicut nec gng p̄re negt. s̄ in una quavis sp̄e semp̄ ḡservat. l. In
condiu. c. si cart. pot.

Haeres alieni serui legati manumissionis libertatis. h. v. v. et si
seru. l. si haeres. de legat. 1. l. si seru. §. 1. de verb. obl.
quodmodu si is mortuus fuisset. l. si mihi alienu. de solut.

Haeres q̄ seruū suū legatū siue sciens siue ignorans manu
miserit temp̄e nihil atq̄. l. si q̄s inglinos. §. 1. l. si seruū.
de verb. obl. h. v. v. si vero heredis.

Haeres q̄ seruū suū alicui donauerit, quamuis eū a se legatū ig
norat, tñ si donatarij eū manumiserit tenet. h. v. v. s̄
et si alij. l. si q̄s inglinos. §. 1. de legat. 1. quia nullo mō in
ptate heredis e sepe suo facto libertate simul, eludat homo
stam liberalitate siḡte fatoris a quo hereditatem accepit.
dd. hic.

Si haeres n̄m legatū ignorans in funḡ ḡsumpserit legatario ḡsta
re debet indemnitatem. l. si haeres. de legat. 2.

§. Si quis ancillas.

Cui res cum accessione legata e, ei res p̄empta nō debet accessione. h. 7.
si ancilla. cum l. seq. de legat. 1.

Cui ancilla cum suis natis legata e, si et ancilla mortua debr̄
nati. l. si ancilla. cum l. seq. de legat. 1. 7 h. quia duo legata sp̄
pata s̄, partj n. a ventre sep̄at, sep̄ate q̄ siderat, non it̄m si ad
huc in utro sit, tunc n. portio uis̄q̄ ē cens̄at. l. 1. §. 1.

de vent. inspic.

Hoc ut non ē ē infructu. §. In p̄m̄d̄. §. de rer. diuis. ita
nec accessionis loco ten̄e debet. l. iustissime. de adilit. etia si
partj anteq̄ adat, mulieris portio sit, d. l. 1. §. ex hoc.

de vent. inspic.

Duabz rebz giunctim legatis aequo principaliter est
illa cum nabis, ordinarij cū vicarijs, si una perit, mibi
orig altera debet. h. 7 d. l. si ancilla. Cum l. seq. De legat
Copulatoz alterz ferente, aliud aqz principale firmū man
et lex. mūn. 7 d. l. ancilla.

Cur ordinarij serui cum suis vicarijs legati sūt, ei et illi
mortuis aut manumissis vicarij debent. h. vers. Item d. 2.
de pecul. Etia duo legata sepe data sūt, 7 vicarij aqz primo
liter ut ordinarij legati, quamuis n. maxime serui sūt.
hotes tñ sūt, sūt nō sūt. humana nōre dignitas hon
tembre in accessionem venire. d. l. Iustissim.

Duabz rebz giunctim legatis accessorie ut serui cū pe
lio fundū instructū principali corruebat, 7 id qz accedit n.
debet h.

Cui seruis cū peculio legatus ē, ei seruis mortuis, ut manum
vel alienato nihil debet. l. 1. 7 2. De pecul. Leg. h. vers. 7
si seruis qz peculia locū accessionis obtinent.

Quae accessionū locū obtinent extinguuntur cum principale
res sūt emptae fuerint. l. Cum principalis. De reg. iur.

Pecunia certa cum nabis ceteris legata 7 consumpta, ne uasa qz
legato cedunt. l. 2. 7 4. De pecul. Legat.

Cui fundū instructū legatus ē, ei fundū alienato nihil debet
h. vers. Item d. si fundū. l. 1. l. si cui fundū. De fund. instr.
Seu instrum. Leg. Perimitur. n. cū re principali, qz au
sionis iure venit. d. l. Cum principalis.

Non ut peculium serui, aut instrumenta fundi, sic natus
nulla, uel vicarij ordinarij accessio. E. ut h.

§. Si Rex.

Quare legato quod ex grege super legatario debet. h. 7. l. Ordo
de legato. de legat. 1.

Quare non de grege alium apprehendit quod gregeum passit
l. Legatis. §. priorib. de legat. 3.

Ut grex intelligatur oportet saltem. 10. de minoribus actibus, ut si ma-
iora. l. Ouis. de abigeis.

Quare legato sicuti quod postea accedunt legato accedunt solent, ita
quod postea decedunt, adeo ut si grex ad unam aut redierit, Legata-
rius eam uendicare potest. h. 7. d. l. Quare legato. de legat. 1. l.

Ergo per fidei commissum. de usuris. Legato non grege singulae oues re-
lictæ esse uidentur.

Sicut non universitatis ita finem gregis quandoque in unum
capite consistere potest. l. sicut. §. ult. Quod cuiusque universitatis. §. h. 1.

Collegium licet ab initio tria saltem capita requirat, ut constitutus po-
stea tamen uel ad unum redactus servatus et retinetur pristina iura. l.
Strucis. de verb. sig.

Si gregis ususfructus legatus sit, et occiderit in eum numerus quod grex
stare non potest finis ususfructus. l. ult. C. de ususfructu. amit. Ca-
solus ususfructus in qua aliud aliud gerit, ut solida rei efficien-
tas ad unum reuertatur. §. finis. §. de ususfructu. l. Repti. §. Rei muta-
tionem. quibus modis. ususfructu. amit.

Quare legato et minima particulae eius legatæ uidentur
grege ante ususfructus in parte non intelligitur, h. cum similibus
d. l. ult. C. de ususfructu. amit.

Gregge legato corpꝝ legatum videtur q̄ die legati cedente a m-
te testatoris extabit. h. vers. Gregge aut legato. 7 d. l. Gregge.
legat. 1. vel:

Cui grex legata e, et et oia capita q̄ postea grege adija
ip̄ legata intelliguntur. 2. l. Gregge 7 h.

Domo legata q̄ post testm̄ adiecta fit 7 partibꝝ eig domꝝ et ce-
runt legato cedunt. h. vers. adibꝝ. 7 l. Castra. §. j. m. De Legat. 1.

Si arbor legate domꝝ imposita fuerit legatario debet. l. scri-
de Legat. 1. c. n. q̄ solo in edificatꝝ solo credit. §. cumq̄ in su-
s. de rer. diuis.

Columnæ 7 marmora ad eo adibꝝ cedunt, ut et si alteri legati
essent anteq̄ a testatore girantur, legatum huc extinguitur
7 semel iuncta nō pnt alteri legari, quā ei q̄ cedens habiturꝝ e. d. l.
tra de Legat. 1.

Si ex toto fundo legato, testator partem alienauit, reliqua pa-
duntaxat debet, quia etiam si adiecit aliqd ei fundo augm-
tum legatario accedit. l. si ex toto. De Legat. 1.

§. Si peculium.

Cui peculium legatum e, ad eundem eig accretio, de cretioq̄
plinet. h. l. Denig. §. Vtrū aut. De Paul. add. Legat.

Peculij 7 gregeis legati q̄ ad augmentū 7 decemētū eade
nō. §. p̄cept. 7 h.

Quod peculio mortuo testatore ante accessit, si frus legatum e ei
dit, sin extraneo heredi. h. 7 d. l. Denig. §. Vtrū aut. De
legat.

Quod accedit ut decedit legato, donec legatum credit ad legatar
plinet. l. si ex toto. De Legat. 1. d. l. Denig.

In sermo dies legati ab adita hereditate cedit, in extraneo
 a tempore mortis. D. l. Danij. l. Heredis. cum l. seq. qñ dies
 legat. ced. tñ n. libertas nō p̄rig p̄p̄tat q̄ adita hereditate
 si legati dies ante cederet, inutilis legatum foret. d. l. Heredis, in
 l. seq.

Dies legati p̄ur̄ ut in diem certū relictū hodie a morte testat̄
 ris cedit. l. Incipit deberi. Ita ut si legatarij post mortem
 ad herede transmittat legatum, licet agere nō p̄t ante adita
 hereditate, cū nemo sit q̄n̄ ḡuiri re q̄at. l. Vinc. §. Cum aut
 C. de caduc. tollen. l. si post diem. cñ dies legat. ced.

In legatis in diem in carta relicti ut q̄ditionalibz nō alias
 rei legate dominū q̄ seq̄ Legatarij nec transmittit, quā
 si dies ut ḡditio eueniat. l. Sempronij. Atalg. de usufr. Legat.
 d. l. si post diem. Vers. sed si sub. cñ dies legat. ced. §. Item q̄
 si ḡditio apponatur, q̄ ut q̄bra leges uel bonos moris, aut in
 possibilis sit. l. ḡditiones. 1. 72. de ḡdit. in stit. tum n. p̄m.
 7. con. §. Impossibilis. 5. de hered. in stit.

Legati dies cedit a tempore aditae hereditatis, in ijs q̄ p̄t,
 uo manumisso legatarij. 7 in ijs q̄ ad herede nō transmittit
 ut cū seruitū p̄sonalis, usufructū, usq̄, habitatio, legatū q̄ casu
 frustra ante aditam hereditate cederet dies l. 2. 73. cñ.
 dies usufr. leg. ced.

Adita hereditate si legatarij legatum p̄ur̄ agnouit, domi-
 nium illij recta uia 7 ipso iure nō facto heredis, statim
 acquirit, licet nō p̄pria auctoritate occupare p̄ ab herede
 p̄t̄ere debeat. l. 1. Quorum legato.

§. peculium autem.)

Non ut in ter uiuos sic in testamento manumisso seruo pecunia
sua donata intelligitur. h. 7 l. vnic. c. de pecul. eig q. libert.
mtra.

Peculium seruo in testamento manumisso, non alias debetur, quam si
illi notatim relictum sit. l. vnic. §. sed ne circa. c. de coi. str.
man. d. l. vnic. c. de pecul. eig q. libert. mtra. quae q. in
ter uiuos manumittatur pecunia adempta esse non sufficit.
l. si stycho. de peculio. dicitur ratiorem uide q. Accurs. 7 Ba.
in d. l. vnic. c. de pecul. eig. 7 Fab. h.

Legato pecuniae q. in rones dominicas seruo expendit non glimatur.
Vers. yde. rescripserunt pro alio legato. 7 l. si pro alio §. si uult. 7 l.
dng stycho. §. test. de pecul. legat. nisi dng reddere solita sit, q.
glimatur in pristina, tui uoluntatem in re dubia gijung. l. s.
seruo plurim. §. ult. de legat. 1.

Qui rones reliquis redditis liber esse iussit, ei legato pecuniam
intelligitur h. Vers. uidem rescripserunt pro alio. l. dng stycho. §. test.
dum. de pecul. leg. quomodo. n. rones reddere potest, nisi ex pe-
lio ea q. in dng detrimentum uirgunt resarciant. De usura ea
e si seruo rones reddere uoluit, hoc n. g. seq. ut negli-
gentia non no. t. sed tantum fraudem, non itam ut illi pe-
culium legari uideatur. l. seruo uoluit sit. 7 ibi Bart. d.
legat. 1.

§. TAM ALIEM.)
Non solum res corporales, sed et incorporales legari possunt, h.
7 l. cetera. de legat. 1. Paulg. Et q. de corpora legari oia 7 i-
ra 7 seruitutes possunt.

Nec usq[ue] nec usq[ue] fructuq[ue] itineris adq[ue] uia legari pot[est] q[ui] fructuq[ue] & itin[er]is
 seruitutib[us] ee no[n] pot[est]. L. 1. de usu. & usufr. legat.
 Cui testator q[ui] sibi ab altero debebat[ur] legauit haeres ei
 p[ro]stare adione[m] debet, q[ui] postea suis sumptib[us] legata exigit,
 L. 1. & L. si sic legatum. §. 1. in fin. & L. Legatu[m] ita erat
 de legat. 1. vtilis tu[m] actiones reales et sine cessione heredi-
 dis tut. L. ex legato. Vbi Taf. C. eo. L. sed nec Legatarij. de
 gdi. furt. personales aut ita cessib[us] & medullis defuncti
 affixe s[un]t, ut in multa nisi in vltim[um] successore transferat
 Deo Legatarij eas sine cessione heredis no[n] tut. Glm. l. 3.
 pro hoc. Arot. h.

Et q[ui] g[ra]tuitu[m] & litigiosu[m] recte legari pot[est], q[ui] haeres suis
 sumptib[us] p[ro]legat, eiq[ue] legato videt[ur] testator liti[s] curatu[m]
 relinque[re] aut[em]. Nunc cu[m] haeres. C. de ling. Nouell. Const.
 112.

Cui no[n] q[ui] legauerat ipse aut exigit, adimere legata
 intelligit, nisi legatarij alio a[n]o factu[m] p[ro]beat[ur]. h. L. si
 sic legatu[m]. §. 1. de legat. 1. L. p[ro]m. de adm[ini]str. leg. exegisse aut
 or si iudicio p[ro]statu[m] sit & q[ui] p[ro]tinet accepit. L. Non stat
 aut. §. Libertatio. de lib. legat. aliud si tu[m] g[ra]tuitu[m] sit de-
 bitor. L. p[ro]p[ri]i de fund. instruat. vel si debitor ultro obtulisset
 q[ui] no[n] potuit no[n] recipere creditor, q[ui]a nulla fuit exactio, nullu[m] in-
 de colligere ademptio[n]is aut mutatae voluntatis argum[ent]u[m]. L. fidei
 g[ra]tuita. §. si r[ati]o. de legat. 1. Emadmo[n]u[m] & ubi unq[ue] apparet no[n]
 esse exactu[m] no[n] a[n]o adimendi manet ratu[m] & vtilit[er] legatu[m]. L. qui filii
 unu[m]. de legat. 3. L. Fi. ho. §. Fi. h[er]e. de adm[ini]str. Legat.

§. sed et tale.)

Et facta ab herede quae sponte legari sunt h. vel legatum ut ha-
res domum alicuius resiciat, eumque res alieno liberat ual-
h. 7 l. mortuo boue. §. vlt. de leg. 2.

Sicut gratia factio et datione continentur l. 2. de verb. ob-
ita et legatum ut aliquid desit ut fuit resing. §. h. 7 d. l. mo-
tuo boue. §. vlt. de legat. 2.

Legatum ut heres aliquid faciat adeo ualere ut arbitrio
partis uideatur obligationem quam gratia inter uiuos, ga-
latis non fiti offerre id quod inter, sed sicut fieri oportet quod
iussit, l. fidei commissa. §. vlt. de legat. 3.

Cum facta non soltant diuisione admittantur legatum quo plures
haereses aliquid facere dammati obliget unumquemque in solidum. d. l. 7
de iur. §. si in ope. ubi Bart. de legat. 2. de leg. q. in solidum qua-
mies imputabit coheredi sumptus eius. §. si in ope. Bart.
l. stipulationis non diuiduntur. de verb. ob. Aug. 7 2o. Inok in
l. in executione. §. si q. parte. d. tit.

§. Generaliter.

Quod si a iura limitatione accipit legatum, etiam si testator nullam
speciem testat, legatum tamen ualere. h. 7 l. Generaliter. l. si seruus. §. si
hoo. de legat. 1. Item in eum quod factio huius limitatione acci-
pit. 2as. §. si q. inter. cap. Contra eum defendit.

Qui frumenti ut uini decem amphoras lega uerit non libe-
rabitur etiam si nihil huiusmodi res testat, coheredi non quatuor
ea speciem spectat. arg. l. In solidum. c. de reb. cred. in s.
testator dixit lego ut emitto uini uini amphoras decem
na si nihil habuerit tunc liberabitur. l. Inq. §. si uero
in parte. de legat. 3. arg. l. Rutilia. §. colla. de gra. h.
empt. 7 arg. l. si ita. de aur. 7 arg. leg. l. vlt. §. 1.
colla. 2.

Si decem amphorae vini ex certo fundo ut legentur vel
promittantur, tunc si primo anno non nascantur, reliqua
annorum fuerint expectare debent. L. Inter stipulante. §. Sacra.
vers. si ita stipulatus fuero. De verb. obl.

Quoties vinum frumentumque ex fundo erit legatum ut promittitur
si, si minus quam solvendum sit in eo fundo nascantur, non tamen amplius
solvendum erit, quam natum est. L. Cum certis muneribus. De trib.
7 vin. 7 ol. leg.

Quoties frumentum ut vini amphorae decem quas in cella magis
a vinaria aut horreo tunc legantur, tunc si exigendi vinum
proerit periculo legatarii aut creditoris sit. Arg. L. si ex leg.
gati. ca. de verb. obl. quia iam spes remissa in solvendo quod proempto
debitore quod librari necesse est. L. ubi aut. §. Illud. vers. sed quod ut
num. de verb. obl.

Quoties testator vini alicuius optimi amphoras centum
legavit ut promissit quantum habet vinum fuerit haeres ut debitor
non libentur nisi forte vinum eius loci non reperiat. arg. L.
In romo. 2. §. In certis. ad L. falad. quod via Latij. D. 24. d. cap.
si sing. nihil. habet.

Rei legatæ electio eius in primis erit cui testator igitur elegit
di ut apte ut tante dederit. tot. tit. de optio. leg. 7 §. seq.

Illi aut electione testator dedit ut si in primis legatæ
executiva verba dixerit, ut si dixerit haeres meus dato
haereditis sit. si vero dicat Titij accipiat, Titij legatarii sit.
L. Lucio. de legat. 2.

In legato generis quod vel nomen vel factio huius limitatione accipit
electio erit legatarii, si testator legati spem in suo patrimonio habuit
ita ut nec possit nec optimam eligat. L. ult. §. 1. c. cora. de legat.
gl. in L. si quis filio. §. Si quis plures. de legat. 1. nisi huius legato

genri dua tanta spes subiecta eent, inter has. n. no plus
H legatarij melior eligere. l. si serui legaty. §. Cum ho. de
legat. 1. si no sit spes in testatoris patrimonio electio heredi
erit, qua spes in no p[er]g[ra]m inhiat legatario redimat. p.
§. stat. l. 3. in prin. 7 l. 4. de vin. trit. 7 ol. leg. l. Titia. §.
sempronij. de aur. 7 arg. leg. ad. h.

In Legato eaz. r[ati]o q[ue] pondere, numero, mensura g[ra]nt. heredi
E electio no legatarij. d. l. 3. 7 4. de trit. vin. 7 ol. leg. l. 1. §.
de domo certa sensu testator. l. si domo de legat. 1.

postquam electio simul e legitime facta amplius non
h[ab]et, q[ui]a tunc domum rei legata, redita in legatariu transiit. l.
gatum ita. de legat. 2. l. non e dubium. c. eo.

§. Optiois.

Cui optio notatim a testatore legata e optimu eligere p[er]
l. 2. de opt. leg. at an a leg tribuit. e. ut in Legato gen.
§. §. 40. Cuiusq[ue] 7 modesty p[er]trare debet ut no nisi meliora
rem eligat. l. ult. §. 1. c. comun. de legat.

Optiois legatu olim si legatarij no optasset ad eig her
dem no transibat, sed simul cu eo extinguabatur. ut h. 7.
ult. c. cora. de legat.

Legata gditionalia ante gditionis euentu ad heredes transi
no p[er]t. l. si p[er]t diem q[ui] dies leg. 40. l. vnic. §. sin aut aq[ue]
sub gditione. c. de caduc. tollon.

Is cui serui electio legata e tres p[er]t eligere l. 1. de opt.
leg. licet aliqui pluralis legatio duoy numero g[ra]nta s[un]t.
l. vbi numerus. de h[er]ed.

Adie an optio legata e et eig herediq[ue] si unus ipse no op
nit optio de b[er]f. h. 7 d. l. ult. c. cora. de leg.

Iure p̄cedat q̄modo hodie et incertis legari
lebat, si nō talis incertitudo, ut ex futuro eventu, ut p̄
gen tolli possit Fab. h. 2d. in d. l. eundam.

Legatu ad pias cas captivis vel paupibz relictu valet
arbitratu Episcopi erogant. l. si q̄s ad declinandu. l. 2o
paupibz. l. Nulli. c. de Episc. & Cler.

Incerta p̄sona videt̄ q̄a testator aīo suo incerta opinio
subijit. h.

Incerta p̄sona usq̄ ad ea a legatis arcebat̄ ut nec libertas q̄ leg
tis multo favorabilior e, ei relinq̄ p̄t. h. 7 l. Libertas aīo
de reg. iur. §. sub certa vero.)

Ex certo p̄sonaz numero legari incertae p̄sonae olim et iḡ
h. l. eundam. De reb. dub.

Ex certis p̄sonis incertae p̄sonae legatu valet h. 7 d. l. eundam
De reb. dub. Imō & incerta ex incertis legari p̄t, si in
incertitudo postea testatoris iudicio mirua p̄cedat, ut si leg
verit̄ iis q̄ eent testm̄ sui p̄ signatū. l. si q̄s ita scrip
sit. De reb. dub.

Qui legatu aut fidemissu in certis p̄sonis relictu in
p̄cedens solvit nō repetit. ut h. Quomā utraque debitu er
cui soli ḡdictio nulla c. 2d. not. in l. fr̄r. a' fr̄r. De
ḡdict. in d̄b.

Necesse debitu in d̄biti ḡdictione in pedit. 2d. in d. l.
ter a' fr̄r.

Multa s̄ q̄ p̄t non p̄t si tū errore facti solvant̄,
ti nō p̄t. §. ult. 7. de oblig. q̄ p̄t q̄tatu nascunt̄.

Alimenta legata si fuerint ultro soluta, ex ineffeci

testo repeti non pot. quimo brenno p. b. ita obligant hereditat²⁶
in post. l. 1. c. de fideicom.

Legata in debita q. errore facti soluta repeti pot. l. fidei, v.
gnissum. c. de g. d. i. i. d. b. exceptis enumeratis sp. b.

§. Posthumus

Olim alieno posthumo nihil magis quā in certa p. sone
legari poterat, sed utrumq. Justiniani q. stitutions correpta
e. h.

Justiniani lege tam incertis p. sone quā alienis posthumis
legare i. e. ut h.

Posthumus sup. e. q. si natus est testatori sup. heres est. §. Ita
demum. T. de hered. q. ab intest. d. f. r. Alioq. gra. ut p. sup. o.
posthumus q. natus inter suos heredes testatori nō foret. ut h.

§. Tutor autem

Hodie tutor in certis sicut nec olim dari pot. h. l. Tutor
in certis. l. Duo. ff. Titij. de testam. tut. Certiorum n. iudicab. con.
sultandum pupillis. Nec tutor recte datur in certa p. sone. l. Tutor.
c. de testam. tut.

§. Posthumus autem

Antea posthumus alieno inutiliter legabatur. §. posthumus. §. eo. de
utiliter hereditas relinq. batur.

Alienus posthumus hereditas instituta f. d. h. i. n. t. q. n. u. n. e. l. e. g. a. t.
ut hic intellige quoad effectum nā antea illis q. d. r. bonoz. possessio
nō imp. i. e. b. a. t. u. r. q. i. u. r. e. h. o. n. o. r. a. r. i. o. s. u. c. c. e. d. e. b. a. n. t.

Hodie Justiniani Lege civili iure ad successionem admittuntur.
l. i. §. 1. T. de bon. pos. §. l. h. v. r. b. p. o. t. e. r. a. t.

Si ex ea q. alij nupta sit posthumum q. heredem instituit, ipso t. n.
iure non valet, q. turpis sit nimirum institutio p. b. r. a. d. u. l. t. e. r. i. j. s. u. s. p. i. c. i. o. n. i. s.
nam. l. si quis posthumos. §. pen. de lib. & post.

§. Si quidem in note
Error in aliq note, primo de persona q stat, nec legatu nec
institutiōe uitiat. h. 7 l. si in note. c. de testam.

Error Quois, nois, cognois, agnois, ei cui aliqd relinq
ad legatu q sequū nihil officiat, si q de mente testatoris
risimilitate qstare pit. h. 7 d. l. si in note. c. de testam. l.
fortidianū. c. de legat.

Cum uerba sint nota rē l. Labro. de supplet. leg. no ten
id q dictū ē, q in mente inspiciat de leg. l. In gationibz. de
dit. 7 dem. l. Semp in stipulationibz. de reg. iur.

Error in artificij seu instituti uocabulo legatu no uiti
ut si qz Seio Fulloni cū is pistor eet legauit, pistor. n
nois quam artificij demonstrati nō l. qstabat. de reb. dub.
Et si in patria uocabulo sit erratū. l. Qui tibat. 7 ibi n
de legat. 3.

Error nois nō uitiat si de corpore q stat intellige de note
seq in appellatiuo in quo maxime error cū qpp sit intol
rabilis id q relictū ē substatit. l. Si qz in fundi uocabo
de legat. 1. minime tu error nō uitiat, ut si qz h
legare uolens chartas nuncupauerit. l. Libroq. de leg
3. ga appellatiua q rē nra ferē induent, ppria m
arbitraria ff, 7 ob id error in his quā in illis ten
bi hor.

Rēq uocabula imutabilia sunt, horum uero mutabi
Vbi ang in d. l. Si qz in fundi uocabulo. de legat. 1.

Si de persona cui qd legatu ē non constat corrūit legatu, si
7 ipsa institutiō. l. Quoties. de hered. instit. cū n. noia

personam eam honorare non uoluit testator, 7 qua uoluit
eam non notauit, nec aliter demonstrauit.

Si in finibz agri legati demonstrandis errata sit no obe er-
ror legato, si aliter de corpore qstet, qmadmodu est in
regione designanda lapsa eet. L. pabrom. §. Sempronio. 7 §.
libertis. de legat. 3.

Nota imposita sunt ad recognoscendos heredes. h. 7 L. Ad recog-
nosendos. C. de gen. manu. haec non noen mutari in alicuius
fraudem prohibita e. L. vnic. C. de mutatio. nois.

Si res aliter qua q noen demonstrat nihil in iure. L. certum.
si cert. pot. cond.

Nihil refert proprio noie res appellat, an digito ostendat, an uo-
cabulis qbzda demonstrat, qnia mutua uicq funguntur qm
tude qstent. 2. L. certu. si cert. pot. cond. L. exoties. §. sigs.
de hered. instit.

Demonstratio plerumq uicq nois fungit nec interde falsa an-
uera sit, si certu sit qm testator demonstrauerit. h. cu simi h. bz
adductis. 7 §. seq.

§. Huius proxima est.)
Falsa demonstratio legata no pimit si de re qstet. h. L. falsa de-
monstratio. L. demonstratio. C. si noiatim. L. cum tal. §. falsa. de
pct. 7 dem. L. e. Mutig. 1. De aur. 7 arg. leg.

Falsa demonstratio psona legatarij adiecta q cam legato dicitur
se uidet nocet. L. si pater. C. de hered. instit. ut si legatari-
um magna necessitudinis uel cognationis uinulo sibi
deuinctu falso diat, cui utrisi simile e si qstisset legata
no ee relicta, nisi testator ipse falsa ee ignorauerit,
ut si admodu familiaru 7 amicu ex qstitudine firmo q-
pillet. L. nemo dubitat. §. 1. de hered. instit.

Erronea institutio nullig e momenti. L. Nec apud. §. 1.
Si pater. c. de heret. instit.

Error in persona honorata dispositione irritat d. l. si pater.
Instituti ut tales non e bati qualitate repellit d. l. si pater.

Quando unum disponit supponendo aliud nisi suppositum
utriusque, dispositio non eedit: Vel brevig.

Deficiente supposito deficiat dispositio d. l. si pater. c. de
heret. instit.

Falsa demonstratio si guri adiecta post gditionem efficitur et g
tario veritate demonstrationis non gstante legatum currit, ut si dicitur
testator. Lego uxori vestes quas ego ca gpaui, si nullas gpaui,
tangit deficiente gditione legatum currit, na nec apparet id g
legat. corrig. L. c. Mutig. de ann. tang. leg. si in vrbis a his
vestes legasset testator, non obest tunc adiecta hac demonstra
tio, quas ego ca comparat.

§. Longè magis.)

Sicut falsa demonstratio, ita nec falsa ca adiecta legatum irritat
§. Quod. h. l. Demonstratio. In prin. et §. Quod aut. de gdit. et dem.

Demonstratio grrahiter e qd vel vrbis vel notis designat, vel
legat, vel quod legat. §. Quod. ca vrbis e gtrata g pater g
aliquid fit, ut qd me absentis negotia mea curavit. L. de
de gdit. notis. ea non legati et ca impellens vulgo tr. l. ca
talp. de gdit. et dem.

Conditionis vrbis e ut futura respiciat. L. cum ad g
L. Itaq. si art. ptt. cond. ca de gtrito intelligit. Bald. h. l.
ita 12. de g. et dem.

Falsa ca non nocet ultimis voluntatibus L. cu talp. §. falsa

De gdit. 7 deni. sed neq; ijs q; in str uinos gerunt. L. i. de cond. l. d. d. uig. L. In summa. §. 2d qd. De gdit. in deb.

Falsa ca legato no obli, q; legandi no legato no coheret, ex mora n. purasq; liberalitate, sine ulla prioris uirtute legari pot et solut, si tu hanc pbare pot alias legatna no fuisse, doli exceptio legatario in ebit. d. l. cu tal. §. falsa. De gdit. 7 deni.

Si ca finalis falso offerat q; legatu uirtut nulla dubi- tatio e. L. demonstro §. Quod aut. De gdit. 7 deni. Illa n. in futurz pmet, 7 ut modg adijct Legato, ueluti lego ca, tum ut hoc aut illud facias, ea ier deficiente, gstat defici- re effectiu

Defectg ca finalis uirtut dispositionp. L. ult. De hered. inst. L. ult. De test. tut.

Falsa ca C impulsiva no finalis. Misi gditiona h'ra adieca sit legatu no uirtut. ut h.

Conditiones in p'stata g'ptae C si ita appellande st ca gditionaliter ex'esse. Si falsae sint no eunt tam ultimis uoluntatis quam gradibz. ut h. L. Cum ad p'st. L. Itaq; si cert. p't. cond.

Ca q; futurz respicit modg et appellat, ut certu lego ut op' ex- truat. gl. hic L. demonstro. §. Ult. De gdit. 7 deni.

Sub mo legatum no st p'li nisi impleto mo ut data in hoc cautione. L. Cuius §. Ult. 7 L. Eas cas. De gdit. 7 deni. 7 si modg no impleto, p' legatu soluta uancari st. L. Libertate §. Lucig. De annu. legat.

Modg neq; obligonem differt suspenditue neq; impedit diem adent, ut legatu ad herede legatarij transmittit. Licet Legatarij antequa motu illum impleat decesserit, sed neq; diem uirtut

modo sibi obit, q. statim decessit, p. alij p. f. Cautio. n. offerri suffiat. d. l. quibz. §. vlt. vbi Bart. 7 d. l. eas a de gdit. 7 detn. Condicio autem ante oia implenda e. ut q. sub ea relicta e. gsequamur.

Cum legatum sub mo relicta e., si p. illu. no. stat. g. m. modu. ascriptu. impleat ei decessit, 7 ad herede. transit. ubi h. lego puella ut imbat illi. l. i. c. de his q. s. modo.

§. An seruo.

Heredis seruo pure legari no. p. l. caetera. §. i. de legat. 1. Legatum heredi instituto no. ualor. l. et q. de. l. legat. §. i. de legat. 1.

Non p. q. s. simul 7 legatarij de 7 heres, ut nemo sibi sibi debere p. d. l. et q. de. 7 l. legat. §. i. de legat. 1.

Confundit obligo si in una p. sona gaurant rem ad rem 7 rei. alleg. iurib. l. plano. §. si duob. de legat. 1.

Legati puri des cedat a morte testatoris. l. vnic. §. in m. uissimo. c. de caduc. toll. l. si post die. cu. dies legat. ced.

Heredis seruo pure legatum, quamuis testator uiuente de p. tate ipsi exierit no. ualor. h. 7 l. caetera. §. i. de legat. 1.

Quod legatum pure si testi facti tempore decessisset testator in uale foret, id quicunq. decesserit non ualor. h. §. sed si rem. §. eod.

Quod legatum moriente g. timo testatoris infirmu. p. p. no. g. firmat. l. i. 7 tot. tit. de reg. caton. 7 h.

Quod ab initio uisus no. p. tractu tempis conu. testator paul. de reg. iur.

Heredis seruo s. g. ditione legatum, si q. de. ea existente de p. tate heredis exierit, ualor. h. 7 l. in l. i. de cond. 7 dem.

Dies legati gditionalis primu existente gditione credit. L. cedere diem. De verb. sig.

Ab acta hereditate credit dies hereditatis quos ipse acquirat. L. vnic. §. In nouissimo. C. de caduc. tol. In legati juris tunc, p. mortis testatoris inspicendum. C. l. si post diem. in dies leg. cad. d. §. In nouissimo, dies autem legati f. gditione no ante gditionis euentu credit. L. tunc demum legatu de leg. cum exhibit gditione. d. L. cedere diem. De verb. sig.

Regula Catoniana legati juris no et gditionalibz obistere solet. d. L. Catona. §. Tractari. De legat. 1.

Ei cuius serus heres institutus, et juris et f. gditione recto legat. h. et L. A. filio. De leg. 1.

Legatum ei cuius serus heres institutus, si eius iussu serus adierit interdit. L. C. sicut. De legat. 1. Cuius idem heres repit et legatarij gfusionis iurium Legatu extinguitur. L. i. n. et actoris iura, in unum gfluunt.

§. Ante heredis.

Olim nec legata nec libertates ante heredis institutionem deponere licebat, quia pias testis munus sumebat ab institutione, vlp. inst. cap. 24. L. Intestat. De verb. sig.

Testm ex heredis institutione robur et firmitatem sumit. h. et L. Quod et mang. De iur. Cod.

Non potest illud testm valere quod hereditas non tenet. L. pen. De his et in test. d. pl.

Tabula quibus heres scriptus non est, magis codicilli quam testm existimanda s. L. vlt. De iur. Cod.

Heredis institutio caput et fundamentum totius testatoris dispositionis. h.

Veteres maiorem voluntatis quam ordinis scriptura-
rentem ducebat. l. Cum pater. §. fidei tua. De legat. 2. pa-
pin. Ordo scripturae non solum impeditur tam iuris ac volunta-
tis.

Iniuria & adeo scripturae ordini inherere, ut testatoris
voluntas negligenter. Leges. n. cum demum sequitur ordi-
nem scripturae, cum facit adiecturam dubiae voluntatis. l.
Nec. n. De solut. l. Curatiter. §. si quis ergo. De fideicom-
libert. l. Etas. De usufr. l. e. solvendo. De hered. instit.

Vitia scripturae aut tabellionum non obstant voluntati. l.
ambiguitates. c. De testam.

Ambiguitas ut ordinis fatisso tabellionis errore & eodem
testam non vitiat. d. l. Ambiguitates.

Olim inter medias institutiones legari solent, ante insti-
tutiones non item. Paul. Lib. 3. recept. sen. tit. De Legatis.

Hodie aequae ante institutiones & legata & libertates
atque in intermediis institutiones recte legantur. ut h.

Hodie Justiniani Constitutione non modo ante sed et inter
medias hereditum institutiones & legata & libertates legari
relinquitur. h. & d. l. Ambiguitates. c. De testam.

§. Post mortem.

Olim post heredis legatarijum morte inutiliter legari
sunt ab heredis herede legari videat. h. Vbi. in instit. de
cap. 24. Paul. lib. 3. recept. sen. tit. De Legatis. Et quod
quoniam sit herede habitum incerta & l. Sciendum. De ver-
sig. Deinde quia mandare alieno heredi non licet.

Olim ad hō q̄ aduersus nō cepit, nec aduersus heredes nros tra-
 ire poterat. L. Vnic. C. de actio. ab heredi & con. heredi. ma. p.
 Hodie Justiniani Lege post heredis legatarijus mortem legatu
 tu relinquere, nō minus quā q̄ fidei commissū licet. h. & L. Vnic.
 C. ut actio. ab heredi. L. filiofam. §. 3. q̄ in contractib. hodie
 obtinet. De quo in §. post mortem. T. de mut. lib. sup.
 Actio nec & ab heredi & p̄tra heredes in q̄to p̄nt. d. L. Vnic. C. de
 ut actio. ab heredi.
 per oīa Legata fidei commissis ex q̄ta ff. L. 1. de legat. 1. §. sed
 nō usq̄. 5. eod.

§. Vlt. p̄na quorū noīe.)

Olim p̄na noīe nri legari, nec legatū transsumi adimiri
 poterat, tunc q̄a iij libertatis infringi videtur. L. Titio. §. 2. de
 q̄dit. & dmi. tum q̄ Lex oderat Legatū ab heredis arbitrio
 dependens, tum et q̄ Legata tempus lētia, & p̄p̄sa in Legatari
 um affectione nō odio heredis relinq̄ debent. L. Nec adierit.
 pro soc. Theoph. h.
 P̄na noīe Legatū d̄r q̄ multandi heredis tā si q̄d faciat
 vel nō faciat imponit. h. & L. Vlt. in instit. cap. 24.
 Justiniani Lege Heredes iusti defunctorū mandatis nō obtem
 perantes et p̄modo hereditatis multantur. L. Vlt. C. de fidei
 com. Nouel. const. 1.
 Libertas matrimoniorū p̄na q̄te adstringi non p̄t. L. Titia. §. 1.
 usq̄. obl. p̄missa t̄nē alicui ad matrimoniu mutare
 vel ab eo deterrere p̄posita s̄p̄ alicuius lūri, cum impune sit nō
 parere. L. Titio. C. de sum. §. Titio. C. de verb. obl.
 Olim p̄na tā et principis legatū uim nulla habet. h. &
 d. L. Vnic. C. de ijs q̄ p̄na noīe.
 Pertinax impator d̄ibat, nihil se capere uelle ex ulla scrip
 tura, cui iuris auctoritas desit. §. Vlt. §. Quib. mod. De
 testim. infr.

Licit in militum testis nil q̄ta voluntas eoz resq̄
olim tu pena cā ut a milite q̄de Legatū ualebat. h. 7
d. l. vnic.

Licit libertas oibz rebz fauorabilior sit, pena tñ noie
reling nō potest. l. Libertas. De res. iur. h. 7 d. l. vnic.

Olim pena noie coheredem adijci nō licebat, nō. n. tan
coheredis institutio quā heredi in terminatio posita uidebat,
h. vers. eo amplij.

Hodie pena noie Legatū, reling, adimi, transstricq̄ p̄
h. 7 d. l. vnic. c. de ijs q̄ pena noie.

Testatoris uoluntas pro lege seruari debet. §. Disponat,
Novel. de nupt. l. seruo. §. ult. De Legat. 1. l. In condi
tionibz. De gdit. 7 dem.

Iustiniani Lege pena noie Legari p̄t nisi sub impossibilibz, in
si, aut iniusta gditione Legatū sit. h. 7 d. l. vnic.

Sicut gditio impossibilis gra leges ut bonos mores herede
ucl Legatario nō non nocet. §. Impossibilis. 5. de herede
sit. ita nec heredi nocet quo uing Legatū a seruitutu pen
noie retineat, nemini. n. iugulari debet, q̄ impossibi. q̄ legi
interdidum aut aliq̄ p̄rofu nō q̄stiterit, nisi ipse se
legen tunc imponat ut in gtractu. §. Si impossibilis. 1. De
utilib. stipulat.

Impossibiles gditiones tam in heredu institutionibz quā
gatis req̄iunt, ut maneat dispositio pura. l. 1. De gdit.
sit. l. obtinuit. De gdit. 7 dem. Intellige ubi adscribit,
gditio cui relingit. Coeterz ubi adijcit, ipse a quo re
git, nihil e dispositio. ut. h.

Nemo efficere potest quod leges in suo testamento habent locum.
Nemo. De legat. 1.

DE ADEMPTIONE ET TRANS-
latione legatorum. Tit. 21.

Ambulatoria est ultima hominum voluntas, ad exercitum usque
te ipsum. l. 4. sub. fi. De admi. leg.

Nemo sibi legem in testamento dicitur potest a qua illi recedere non
licet. l. si quis in prin. test. De legat. 3. adeo ut iuranti-
tum quod priori testamento accessit nihil hinc mutationi officiat. arg.
l. stipulatio hoc non gignit. De verb. obl. c. Non est obligatorum
ritu. De reg. iur. in 6.

Is potest adimere quod potest et dare. l. 3. de re iudic.
Ergo non ulla potest et nullus. l. 3. de reg. iur.

Legatum et eodem testamento et Codicillis tum ad rem tum in ad rem
transferri quod huius potest verbis. h. l. 1. et passim ff. eo. tit. De
admi. et transfer. Legat.

Ademptio nihil aliud est quam ablatio legatorum, ab eo cui res legata
fuerant, eam aut in parte aut in toto fieri potest. l. 2. ff. eo.
Fidei commissum ut legatum aequalis est ut hinc quidam et adimendi
facultas. l. 1. De legat. 1.

Legatum testamento relictum Codicillis et testamento non confirmatis ad-
mi potest gl. h. verb. Codicillis cum aditione. gl. in l. si ita
De legat. Etiam in id quod testamento adimere, ipso iure ad excep-
tu esse constat. In Codicillis vero testamento non confirmatis ademptio
facta exceptionis oppositam desiderat. gl. in d. l. si ita scriptu. fort.
et Ang. h. tametsi Bart. ibid. hanc glossam distinctionem impugnant.

Legatum in eodem testamento et intervallo adimere potest h. In
Intervallo in specie correctionis arguit. l. Non ad ea, circa mod.
De gdit. et Deni. at si in generali legatum datum ademerit, tunc
propter pugnantiam iudicatur, id est de agere. l. ubi repugnantia. De
reg. iur. Zas. in addit. ad pore. h.

Ademptio legati non solum in scriptis puta testamento ut patet in d. l. sed et sine scriptura coram testibus saltem duobus fieri potest. l. fidei iuramentum. ubi Bart. Bald. et Cast. c. de fidei iur.

Sola uoluntas sufficit ad infirmam legatum ut fidei iuramentum. l. si iure testamento de legat. 3. diuersa etiam in hereditate quae nuda uoluntate adiri non potest. §. Ex eo aut. s. quibus. m. test. in fir. l. Ex pte. ff. eo. Nam et heredis institutio quoque solennis est et plena. l. 1. de testam. Aliud in l. obuenit. de verb. sig. Ideo otio solennitate desiderat in reuocatione quae in institutione necessaria est. Arg. l. Nihil tam ueritate. de reg. iur.

Fidei iuramentum placet ei qui reliquit praesentia testari non debet. d. l. fidei iuramentum. c. de fidei iur.

Ademptio legati non solum expressis cum discretis uerbis admittitur aut gratiis, aut alijs quibuscumque ut h. l. 2. 73. ff. aut si inducat, debeat, g. collat, et scriptum est. l. Nihil intere. ff. et tamen licet fieri potest ueluti obortis capitalibus inimicis, ut magis ante mortem reconciliata gratia. d. l. 3. §. ult. d. l. Ex parte ff. eo. Nec enim inimico benefactoris quod uelle praesentis, et legatum propter beneficentia ac beniuolentia dari solent. l. Nec adiecit. pro. soc. Imo et ex sola talium inimicitiaque superueniente tamen legatum ademptum consistit, licet eam testator non residerit. gl. in d. l. fidei iuramentum. et si post mortem testatoris tale quod praesentis designauit legataris quod ademptionem utriusque inducere potest gl. in d. l. fidei iuramentum, et in l. serorum. verb. Indig. nam. c. de his quibus ut indig. quae tamen si uiuo testatore superuenit.

Hodie Justinianus patrimonij sui non ignavis prae-
bitus non utantur heredes falcidia et hanc eorum prohibitionem
expressim factam rata sunt. Novell. const. 1.

Portio legitima quae libertis, pentibus, et interdu fratribus intra
bonis pueris manet, quae nec expressim immovetur potest. l. 1.
c. de inoff. test. auth. hoc amplius. C. de fideicom.

Utilitas Legis falcidia illa est, ne testis destituantur,
lo. pposito ex aitione hereditibus institutis modo. Ut h.

Lex falcidia ne plusquam in Legata sumeret ut ab
l. 1. ff. eo. 7 h.

Hodie legare ita licet dum tunc pars quarta patri-
monij penes herede remanet h. 7 d. l. 1. ff. eo.

Lex falcidia non tantum in Legatis, sed in singularibus fidei-
missis l. filiofam. ff. eo. l. 1. C. eo. (In utriusque in quarta
Trebellianica loca sunt. T. tit. prox.) Item in mortis.

donationibus. l. 2. C. de don. ca. mort. et donationibus inter viros
et uxores quae morte confirmantur. l. Cum hic stat. de iur. dot.

In donationibus C. eo. sicut et in mortis causa capionibus l. pen. C. e.
Bart. in l. Cuiuslibet. de don. ca. mort. l. cum sunt. Angely
et Fab. post gl. h.

Falcidia in una re particulari retineri non potest gl. h. vero
decedentem. 7 l. 2. C. eo. nisi rei necessitas, ut quae gmdan
divisionem non admittat aliud suadeat. l. plantis. §. Vlt.
eo. et legatarij voluntas ultro cedat. de iur. d. l. 2. C. eo. 7

Falcidiam non retinet heres si in iuramentum factum neglexerit,
§. sed non. §. de hered. qual. et ordina. si testator voluit heredes
falcidia uti quod olim factum non poterat aut h. Sed immo h.

tor. C. eo. Nouel. Const. 1. Si legitima intra debita legata fuerit.
 it. L. Sancimus. C. De inoff. test. Si scienter uel errore iuris
 totum legatum sit solutum. L. 2. C. hoc tit. Si in pias cas. Legatum
 sit. §. Si uero heredes, aut de Ecclesiast. tit. Si testator
 uellet alienari. §. Vlt. vt sponsal. larg. Si instrumenta litis
 legata sint. L. Si quidam. C. eo. Si libertas relicta sit. L. Si
 piniang. §. Sed an libertas. De inoff. test. Si uis uxori §.
 legata sit. L. Cum dote. ff. eo. Si miles legauerit. L. Si
 caroz. §. Vlt. 7 seq. De testam. milit. L. In testam. C. hoc tit.
 hodie tu et in militum testis falcidia lacum eo tenet gl.
 in §. Quia uero. auth. De hered. 7 falcidia Const. 1.

§. Et cum quaesitum.)

Quarta falcidia in oes tantu usq. et singuli heredes, ex
 sua uiggi pte retinere pnt. Vel brangi:

In singulis heredibz ponenda e ro falcidiae legis. h. 7 l.
 In singulis. ff. eo.

In quarta falcidia non imputat q. iure legati picipit
 L. Nescimus. ff. eo. gl. Vlt. h. L. et in Trebellianica sufficit
 aut qd mo ro ad herede ex testatoris iudicio uenisse. L. In
 quarta. ff. eo. De rona. Irna uide. Aciat. Lib. 6. par. 1.
 Cap. 4. Duortn. Lib. 2. Amiurp. disput. Cap. 10.

§. Quantitas.)

In subuenda legis falcidia non temp. mortis testatoris
 non ad ita hereditatis inspiciendu e, ita ut ad illud qua p.
 tate patrimonij redigant. h. 7 l. In quantitate. ff. eo. 7 l. In
 temp. 2. ff. eo. nam 7 legata hoc tempore qd uent. L. Vm.
 §. Cum iqr. C. de caduc. tol. 7 morte qfirmatq. testam ut am.
 plig immutari non pnt. L. 4. De adim. legat.

Et inter mortem 7 adita hereditate accedit ut dicitur hereditati
 usq. no est, neq. pte legataris. vt h. 7 d. L. In quantitate.

Fructus iactante hereditate pcepti in falcidia no gputant
nisi testator idipsum voluerit. L. quod aut ff. eo. auth. sed an
testator. C. eo. aut mortis tempe sint sati, na cum pars re
intelligunt. L. Fructus. De rei vend. L. In Lege falcidia ff. eo.
ut nisi testatoris iudicio percipiantur ex re qua legantur
L. paulus. §. 1. 7 L. quod De bonis. §. Fructus. ff. eo.

Partis annulla et q forte pcepta erat tempe mo-
tis testatoris postea edita, in rontem Legis falcidiae non
mit ut h. neg. n. g. nato h. ut alijs est. L. Qui in utero. De
stat. homi.

Sicut incrementum heredis lucro e ita 7 heredis dim-
nuto qn ad eum ptingat nulla dubitatio e arg. L. Dign. De
pre. 7 com. rei vend. L. scdm nram. De reg. iur.

Spei Legata miterit, q sine ulla heredis culpa uti
mora ptingit heredi ipsi nihil oio ingradere pt. §. si
Legata. §. de Legat.

Haeres scriptus adire legatorum seruandorum ca cogi no pot
cum Legatarijs aut pacisci pt, ne destituto teste nihil
sequat. hic.

Destituti testis dr, cum haeres ex eo nullus existit h. ga. no.
ta ex testis hereditate nihil in testis relictis valet. L. eo
quam. C. de fidei com.

Si fuerit gtrouersia inter haeredem 7 Legatarium de gnta
patrimony testatoris, ad haeredem ptingit q bare fuisse ea
exiguam, ut oio Legi falcidiae locy ee del. pat. L. cum de q.
De pbat. q factus poterit etiamsi Legatarij iurasset locu e
no pt. L. vlt. C. de reb. cred.

§. vltimus

Antequa sumta q' situat, ex qua quarta retinenda e, as,
 alienum, funeris sumpt, 7 q'cia seruoq' manumissoz de
 trahenda ff. h. 7 l. In solitudine. §. vlt. ff. eo
 Bona cuiq' intelligunt q' deducto cere alieno sup sunt
 l. sub signatu. §. Bona. De Verb. sig. l. Non amplig. De legat.

In falcidia romo deducenda no se, q' ueritate in debent,
 l. 1. §. Id q' intra. ff. eo.

Naturalis obsequio sola civili auxilio destituta no actione sed ex
 gestatione tantu 7 retributione induat. l. Juris gentium. §. Tgr.
 nuda. De pact. To. Fab. T. De oblig. in prin.

Quando Creditor debitori succedit extinguunt actio 7 ob
 ig crediti. l. Debitori. C. De pact. Fallit in materia Legis
 falcidia. Hærs. n. et as q' sibi debet deducere ff. l. In si.
 imponenda. C. eo. l. Qui fundu. §. 1. ff. eo.

Impensa funeris semp ex hereditate deducit, q' et oe creatu de
 solet q' cadere. l. pen. De relig. 7 sumpt. fun. Reg. n. e. l. ueritat.
 no cape legataris, qua testatorum sepulchru iactro. l. Effi. 7
 gs. §. 1. d. tit.

Funeris appetent intelligit q' q' corpus ca anteq' sepul
 crat consumptu e. l. Funeris. De relig. 7 sumpt. fun. l. 10
 Item q' q' testatoris dignitate in sepulchru 7 alia iusta impendit
 phum e. l. 1. §. vlt. 7 l. seq. ff. hoc tit. mo q' ad Luxuria
 phinet. l. seruo alieno. §. vlt. De legat. 1. Nisi forte lei
 regionis no aliud exposceret. Bart. 7 Alciat. in l. Impen
 se. De Verb. sig.

Ad Legatum libertatis falcidia non pertinet, sicut nec heredes
nono iure ad ultimum per legatum. Nouel. 131. gl. ult. h.

Ad hoc falcidia legum non est nisi heredes inuentaria spectent
alias. n. G. Summ. Lex bona hereditaria sufficit, autem
ann. testator. C. eo. Nouel. Constit. 1.

In rem falcidia legata modum hereditatis exuperantia per
augustinum ad hereditatis quantitate reuocanda ff. h. 7. l. 2. In g.
titate. §. ult. ff. eod.

DE FIDEI COMMISSARIIS hereditariis. Tit. 23.

Fideicommissorum alia in re ff. alia singularia, vtriusque heredes
ut tota ut eius pars in re restituunt. Ut hoc tit. singularia quibus
singula aliam restituunt ff. de quibus. tit. seq.

Docendi methodus vtriusque existit, ut ab vtriusque & coloribus, ad
larium & vtriusque totum in re sumat h. 7. l. 1. de vtriusque. iuris. l. 1. §.
art. p. cond. §. His igitur. 5. de iust. 7. iur.

Primum temporibus fideicommissum vim nulla temptant, sed ex heredes
fidei & benivolentia pendebant h.

Ca fideicommissorum impulsiva fuit, quod is cui testator relictum
uolebat, discepta heredes scribi non poterat. hic.

Fideicommissa ex nomine habuerunt quod ex sola fide heredes per
rent h.

Diuis Augustus primus auctoritate dedit aduocatis & fideicommissis
§. h. 7. de codicil. in prin.

Augusti auctoritas tanta in fideicommissis affirmandis ut
ut tandem fideicommissarius qui de his igitur dicitur crearetur.

h. l. 2. §. post deinde. De orig. iur. l. 4. §. Vlt. ²⁵ C. i. n. b.
ad liber. proclam. no lic. l. Sicut Legatu. De g. d. i. 7 d. m.
l. 2. C. q. pot. in pig. hab.

§. In primis igitur.)
Ante fideicommissum directis uerbis heredo cuius fidei
commissi institui oportet h. Intelligi si in Teste fideicommissi
saria hereditas reliquit.

Dispositio fideicommissi no tantum in Teste sed et codicillis
7 ab intestato fieri potest, heredes q. ab intestato ueniunt
de hereditate restituenda rogari. §. p. t. r. a. T. eod.

Si Teste sit adiuncta clausula codicillaris, ex quo nemo
directe sit heres, fideicommissa tanq. ex codicillis peti poterunt.
l. Vlt. C. de iur. codicil.

Si institutio e. uitiuosa ex ca. p. r. i. t. i. o. n. i. s. u. e. l. e. x. h. a. r. a. t. a.
h. o. m. i. s. h. o. d. i. e. f. i. d. e. i. c. o. m. m. i. s. s. i. f. i. r. m. a. m. a. n. e. n. t. a. u. t. h. e. x. c. a. 7. i. b. i.
Bart. C. de liber. p. t. r. a.

Testis sine heredis institutione consistere nequit h. §. 1. T. de
hered. q. ab intest. defer. Cum heredis institutio principia
um sit 7 caput Testis. l. 1. de hered. instit. §. Ante
heredis. 5. de legat.

Testis q. nullus heredis instituitur in utroq. e. 7 imperfectum
nec codicillos facere testatorem uoluisse p. s. u. m. i. s. s. i. n. i. s. i. o.
p. o. s. s. e. l. 1. C. de iur. Codicil. l. Conficiuntur. ff. d. tit. Ant. 7
Zaf. h.

Fideicommissa relinq. pot. ut tota hereditatis, Legati, fidei
commissi, uel partis. ut hic.

Fideicommissi et pars hereditatis p. t. ut h.

Licit ex die certo haeres recte iure institui no pot. §. de
res. §. de haer. d. instit. no qd uideat partim testat, par
tim nullo testat decessisse. L. Tus. n. m. de reg. iur. fidei
gmitti tñ no solum pure, s. 7 sub gditione 7 ex certo
die p. ut h.

§. Restituta

Qui restituit haeres pmanet, is uero cui restituitur
reddis loco h. 7 l. 1. §. 1. Ad Trebell. vel.

Non si institutus hereditate restituit, idcirco qd ad ig alt
ut haeres ee desinit. d. l. 1. §. 1. Ad Trebell.

Is q semel haeres extitit, no p. o. desinere haeres ee
L. aut. §. 1. Sed q pagin. De minor. L. ei q solut. de
de haer. d. instit.

Qui hereditate restituit nihil atq g. uirini, 7 agere
re hereditario p. sed exceptione tuleri ut remouere
p. h. 7 l. 1. §. Quaq. aut. ff. eod. Ad Trebell. l. 1. c. eo.

Restituta hereditas uidet aut r. ipsa si forte passy ee
haeres possidri res hereditarias: aut uerbo si dix
rit se restituer. L. Restituta. Ad Trebell. l. Falta. eo.

Facta fidei gmissi restitutione statim oes res in bonis fun
eig unq restituta e hereditas et si nodum p. nat. b.
fuerit possessionem. §. l. Restituta ff. eo.

Cui ex fidei gmissio hereditas restituta e, interdu haer. 7
interdu legatarij loco h. 7. si uerbo sit fidei gmissio ha
dis C. q. n. in uniuersu r. succedit, haer. dis loco h. 7.
in puri. §. De reg. iur. Si particulari legatarij lo.
h. 7. T. de reb. p. fid. rel. g.

Caput. III.

quo vide Theoph. h. Vlp. in frag. cap: 24. Antonium
Continuum lib: 2. subseruaz l'p'ionu cap: 12.

Caput. IIII.

Cum tota hereditas defuncti rogatu restituta p
empta & uendita & hereditatis stipulationes integrom
bant h. Vers. Si utro totam.

Haeres quasi suspectam adire reagens, ita p' Glor
adire cogit, ut oneribz in indignissimam transferat
ipse cum g'ndoz & in g'ndoz sit exp. h. Vers. sed si
reusabat. l. poterat. Ad Trebb.

S. Sed quia stipulationes.

Simplicitas amica legibz h' & T. de legit. agnat. succes.
Hodie hereditas fideicommissaria ex Trebbelliano scripto
restituenda q' h.

Exploso scripto pegasiano ad Trebbellianu om' fidei
missoz auctoritas p' Iustinianu & translata h.

Cui nihil utl' m'ng quarta relicta e, ei q'arta g'nu
ipsi d' ee retinere solutumue repetere p'mittit h.

Hodie quota Trebbellianica Testatoris p'hibetur si
aut & falcidia minui p' Nouell. Const. 1. Cu eade sit
utryq' ro. l. 3. S. quod aut. ad Trebb. Dd. Colten in aut.
sed cum Testator. C. eod.

Haeres q' uiriu hereditatis no satis g'nu hereditatem
totam restituerit solutu repetere p' gl. h. Verb. solutu
saltem si plus fuerit solutu iusto aliquo facti error.
amq' erroru haeres p'lit. l. si haeres ab eo. S. si totam
ff. eo. l. Error. C. ad l. falcid.

Haeres ante restitutionem fidei commissi, tempore obitus tunc
 foribus quam legatariis, si eis soluerit, tanto magis fidei
 commissis restituit. gl. in l. 1. §. ult. Ad Trebell.
 partis restitutione facta q. rata omnia & actiones dicitur
 duntaxat. h. vers. q. rata portiones.

Facta totius restitutione, statim omnes res & actiones
 transferuntur in eum qui restituta est hereditas. vid.

Lege Justiniani q. sponte tota hereditate restituit omnem
 omnem atq. actionem & exp. h. vers. si utro tota.

Haeres gravatus restituere adire recusans, adire appellat
 & obitus tunc modis tunc in quomodis remouetur. h. vers. sed
 etiam id.

§. Nihil autem interest
 Quae de haerede ex asse instituto dicta sunt, et ad eum q.
 ex fidei commissis & ualent. h.

Quotumadmodum q. totam hereditatem restituere gravatus
 fidei commissarii ca. deducere potest. §. prox. §. Ita q. fidei
 restituit. ut actiones q. rata fidei commissi. l. fidei qm. hereditatem
 (famil. erci). §. q. fidei tota restituendo, q. adire re-
 cusando q. toris iussu ad eum omnes a se actiones remouetur
 re, atq. in fidei commissarii partem transferunt. ut h.

Quae de asse eius fidei restituta dicta sunt, et in fidei
 commissum de fidei fidei reddenda q. ualent. ut h.

Quae de tota re dicitur eadem in fidei restituta certum & vel fidei
 iuris & de fidei ad partem, q. de toto ad totum. l. Quae de tota
 de re vend. l. Qui scit. iunct. ibi Concord. in gl. De
 usura. l. Juris gentium. §. Adeo. & ibi Zas. & alij De post.
 q. obtinet ubi eadem aequalitatis ratio id suadet, alias dicitur fidei

diversum quosq; arguit. l. ex mille. in prin. de
evict. l. papiria. §. sed nec. de iust. test.

§. Si quis una.)

Haeres quarta iure hereditario retinens, inter ipsam
& fidei commissarium adhaerens & rata dividunt. l. si lega-
ty. §. Multum intere. ff. eod. Ad Trebell.

Legatus restituere hereditate pretium ex q^a instituta
est & precepta ut certa summa q^a quarta exequatur
vel et maxima hereditatis parte ghereat oib; hereditariis
actionibus liber ac solutus. l. 1. §. si haeres. 7. d. l.
si legaty. §. Multum intere. ff. eo. 7. h.

Haeres q^a una aliq^a certa ut summa precepta restituere gra-
tuatq; legatarij loco h^{er}ed. & fidei commissarii haereditis locum
obtinat, sicut est diversis, ubi certa quantitas ut res p^{ro}fi-
deimissa relinquit, fidei commissarii loco legatarij h^{er}ed. l. c.
haeres ab eo. ff. eo.

Haeres q^a ex certa re est institutus dato grati cohaere
de h^{er}ed. loco legatarij, nec p^{ro} uti vel gub^{er}nari legatarij
actionibus. l. pen. c. de haer. inst.

Legata ad legatarium sine ullo onere transeunt, Legatum
n. donatio, & semper ligatum ac purum lucrum adfert. l. si ha-
reditatem. Mandat.

Cui quartae retentio non in re sed in iure posita est ad eum
& rata parte actiones hereditariae pertinent. h. Verfallten
utro casu. d. l. si legaty. §. Multum intere. ff. eo.

§. Praeterea.)

222 Fideicommissum et is q̄ iustitiam moriturus relinquitur p̄. h. i.
l. 1. §. hoc aut. 7 l. Reusare. §. 1. ff. eo.

Fideicommissum contrari non p̄t, qm̄ nullo modo defendit hono-
ravit. L. Ab eo. c. De fideicom.

Fidei eorū mitti p̄t ad q̄s aliqd̄ putatur q̄ morte eorū ut du eis
datur, ut tu eis nō admittit. l. 1. §. sciendum. de legat. 3.

Si q̄s in iustitiam decidens ab eo q̄ primo gradu succedere potuit
nō abim̄ fideicommissum relinquit, si illo repudiante ad sequentem
gradum devoluta sit successio fideicommissi evanescit. d. l. 1. §. vlt.

De legat. 3. Si q̄s tñ sit in pari gradu coherens, deficiente
tis portio ad eum transit cū contra fideicommissi. l. si Titio
7 Mevio. §. 1. 7 l. Cum patre. §. Cum existimaret. de legat.

2. Idem ē si q̄s agnascat hæres q̄ antequam tñ uig fidei
defuncti gmiserat. l. 3. §. 1. De iur. codic.

Si ḡnaliter q̄s hæres futurus sit fideicommissi graduatq̄ oēs
quocunq̄ loco 7 ordine successuri sint, sicut nā nati, sicut nasci-
turi rogati videntur. l. si q̄s eū. de iur. codic.

Non modo hæres instituta, sed 7 legitima 7 honoraria
rogari ut hæreditate remota aliam restituat p̄t. h. 7 l. 1. §.
hoc aut. 7 l. Reusare. ff. eo.

Legata non nisi in testis relinq̄ ualent, fideicommissa utro ab in-
testato et, ut h. hodie tu ab intestato et codicillis legata relinq̄
p̄nt, cū q̄ oia Iustitiani ḡstitutione æquata s̄t fideicommissis
L. 2. c. cna. de legat. §. sed nō vsq̄. §. de legat. 1. ff. ad
jorc. h. ad utr. §. Fabr. 7 Arg.

Fidei commissarius ut eandem rem, ut alia, recipere potest alteri
restituatur rogari. l. 1. §. de illo. ff. hoc. tit. 7. h.

Fidei commissarius et gravari potest, ut id quod sibi ex fidei commissio
dum restituatur alij: h. Verf. Eum quod idem iuris est, si ex legato
quod, vel donationem tam mortis aliquid in capiat. l. Ab eo. C. de
fidei com. Nec is modo cui aliquid restituitur, sed et eius heredes
potest contrari fidei commissio. l. Si fuerit. §. 1. de legat. 3.

In tantum quod contrari potest in quantum est honoratus et non amplius
l. 1. in fine. C. de legat. l. lapsus. C. de fidei com. l.
plano si filium. §. ult. de legat. 1.

§. Vltimus.

Fidei commissio et in tantum et non, et statim ab herede fide accepta
runt. h. 7. §. eo. arprin.

Et in epistola ut libello, ut sine scriptura, imo et nullis fidei
commissio, modo adhibiti testes eent restituitur. l. Et in epistola.
de fidei com.

Quingui testes ut rogatos vel fortuito instrumentos in fidei commissio
adhiberi satis est. l. ult. C. de codicillis.

Fidei commissio non tantum in testamento aut codicillis sed nudis verbis restituitur
potest. Theoph. h. 7. d. l. Et in epistola. C. eo. Bart. in d. l. ult. C. eo. de
fidei com.

Qui fidei commissio nec testibus nec scriptura signata potest in
tantum, de calumniis iurare cogitur. In iurandum est, se non
calumniandi esse, sed quod ita forte habeat, ut aut plures et suam totam
litem hanc institueret. d. l. ult. C. de fidei com.

Quotiescumque alius alteri desert iuramentum, prius ipse cogitur
se iuramento adferre, se non calumniandi esse iuramentum desert. l. Si
iur. de iur. iur.

Fides de fidei commissio stando, quamvis sine scriptura & testibus
data sit, adeo tamen servanda est, ut postquam de ea lumen peritor iura
verit, haeres vel iurare cogatur, vel recusans per gressu tractat. h. 7. f. 1.
ult. C. de fideicom. De cuius in illud uideat. Lib. 1. p.
max. cap. 4.

Regulariter actorem nihil probante reus non absolui debet. L. Gacuta,
re. C. de edend. L. ult. de iurjur. & simil. hic tamen etsi actor nihil
probit, ne semipleni fidei, nisi illa habeat et presumptione esse
reum tamen ad iurandum compellere potest. h. 7. d. l. ult. C. de fideico.
Cui iurisdictioni delatum est iuramentum inferre potest. L. delata. C. de
reb. cred. & iurjur. L. manifeste. ff. tit. de iurjur. hic tamen haec
res iuramentum sibi delatum fideicommissario inferre non potest, cum
sit ignorare is an reuera sit ei fideicommissum relictum.

DE SINGVLIS REBUS PER

fideicommissionem relictis. Tit. 24:
Non solum haereditas tota uel pars eius sed et res singularis &
singularis per fideicommissum relinquitur. ult. h.

Non solum ab haerede fideicommissa singularia sed & ea legatario
relinquitur, ut h. sed & ab haerede legatarii fideicommissa relicta
ualet. L. si fuerit. §. 1. de legat. 3.

Iure antiquo legari a legatario non poterat, at fideicommissum relinquitur
poterat, & a hodie legata sunt fideicommissis ito exaegta, ideo a
legatario legata benigna interpretatione relinquitur. L. 1. de legat.
1. l. 2. C. coia. de legat. §. sed non usque. §. de legat. Et ois q. hono,
raty, potest et contrarij. L. 1. §. ult. circa fin. C. coia. de legat, qua
de re disputat eleganter Fab. h. 7. Bart. in d. l. si fuerit. §. 1.
de legat. 3.

§. potest & autem.)
Quomodo haereditas aut testatoris res itidem & aliena legari
potest & fideicommissum relinquitur, non testator aliena esse sciat. h. 7. §.
non solum. §. de legat. ead. in §. Legatary & fideicommissary. no. d. §. sed non usque
§. de legat.

per fidei commissum relinquitur res ipsa testatoris, heredis, legatarij, fidei commissarij, aut alterij, q̄ aut ipsa e redimenda, aut eig non astimatio q̄ stando. h. 7 d. s. Non s̄ta. 7 s. sed si. 5. de legat. 2. ca aliena. c. de legat.

Legatarij 7 fidei commissarij de ea re qua acciperent, vel alia altere restituenda rogari p̄nt, nisi id una testator obstruit, ne plq̄ eo restituerent nisi qua acciperent. Inutilis. m. e. q̄ supra q̄stitutu modu relinquit. l. plaus si filiu. s. 1. 7 l. videnda. de leg. 1. gl. h. in verb. inutiliter. Tasi. in addit. ad port. ad s. Enanti in gl. verb. iacisci. s. ad l. Falid.

Quod q̄ plq̄ qua ex testamento caput restituere rogat q̄stare non cogit. l. filijfam. s. apud Marcellu. de legat. 1. l. 1. s. si is q̄ ad Trebell.

Nulli plq̄ oneris imponi potest, qua honorifici tributi licentia sit. de s. si is q̄. ad Trebell. l. ab eo. vbi Dd. c. de fideicom.

Onus quomodo responderi oportet 7 similitudine debet. l. plaus filium. s. vlt. de legat. 1.

Rogatus rem aliena q̄stare, ut ea redempta, vel eig astimatione q̄stare cogit. h. 7 l. sed si. de legat. 1. s. Aliena. 5. de legat.

§. Libertas.

Libertas quae non pecunia fidei commissum relinquitur. l. p̄no 7 l. pauly. 1. Rnto. de fideicom. Libert.

Alienis servis directo dari libertas non potest. l. seruo. c. de man. test. l. 2. c. de is q̄ non dno q̄ d̄ impio de servis alienis nihil scire possunt, legata aut imperator relinquitur.

Libertas fidei commissum relinquitur, seruo sius proprio, sius alieno, l. Libertates de fideicom. Libert. non eig sit cu qua testis factus e. d. l. p̄no, nec entere scripsit ne an ignorauerit testator seruum alienum esse, quia non e similes ca libertatis 7 fidei commissi prouinciarum. l. l. fa. g. de fideicom. Libert.

Si heres libertatem dare rogatus est, et illa legata agnoverit seruo
 testatoris aut suo libero modo debet. *De lib.*
 Si heres dare libertatem seruo legatarii rogatus est, et illa legata
 agnoverit, seruum quamvis pluris sit heredi, ad manumittendum placet
 cogitur. *L. Generaliter. de fideicom. libert.* Si vero legata repudiavit
 dicitur non cogitur. *L. Deberi. e. d. tit. l. Sed si seruus. ad l. fact.*
ad.

Si heres libertate seruo ex nro cui nihil legata dari iussit
 est, dummodo iusto in quo apparere potest manumittere cogitur, aut
 alia emendi facultas expectatur. *ut h. in fin.*

Si legatarius seruo suo libertatem dare rogatus est, si de lega-
 ta agnoverit, modo seruum suum manumittere cogitur, quamvis ser-
 uus pluris sit. *d. l. Generaliter. si nung agnoverit, non cogitur.*

Si legatarius seruum alienum manumittere rogatus est, ita demum ma-
 numittere cogitur, si tanti eum emere potest, quatenus id, quod ex testamento
 cepit. *d. l. Generaliter. §. Si quis alienum.*

Qui aliquid accepit a defuncto, cogitur iusto in quo vendere ser-
 uum manumittendum. *Theoph. h.*

Ad gratulandum ut si nemo iure cogitur. *L. Nec emere. e. d. de
 iur. de lib.*

Non si dominus seruum suum, cui libertas per fidei iussuram valida est
 vendere velit, quibus fidei iussura extinguuntur, aliam emendi
 facultas expectatur. *L. Deberi. e. de fideicom. de q. differunt, non
 aufertur, sed nec iustitiam datur, nisi differenti mora et culpa
 obijciat. Bart. in l. Inter stipulantem. §. Sacra. de ver. b. ob.*

§. Qui autem.
 Seruus manumittitur aut directo, aut per fidei iussuram, directo man-
 numittitur, cum recto iure in testamento vel Codicillis testamento confirmato,
 dominus seruum suum liberum esse iubet. *L. Libertates. de fideicom. libert.*
 Qui a testatore manumissus est, cum est et testamento et mortis testatoris
 tempore testatoris fuerit, huius libertatis esse solent, qui vero ex fidei
 iussura manumittitur non testatoris sed manumissoris libertatis esse
 cogitur. *h. et l. hi. §. e. de fideicom. libert.*

Directa libertas accipi nisi ab eo q testis & mortis tempore testatoris fuerit no pot. isq manu missis oracis appellat. l. seruicij manu missis. test. l. Directis. c. eo.

§. Vltimus.

Fidei gmissa qd cumq; uerbis ratiq; pot. l. 2. c. cetera. de leg. De uerbu tenens testatoris legitimu sensu, legat ut gmittere uolentis, utiq; atq; ualidum e. d. l. 2.

Aliis uerbis, Illucm tibi commendo, non intelligitur fidei gmissa qd e aliud psona commendare, aliud uoluntate sua fidei gmittere hereditib; n; sinuare. l. fidei gmissa. §. si ita qd. de legat. 3.

Si testator dixit, Scio, credo, aut nihil dubite, qd datus e res hereditaria, illa uerba uim fidei gmissis habent, cu huiusmodi libertatem & uigentiam testatoris fiduciam no debeat qd fallere. Etia hoc mo. l. Et eo mo. de legat. 1. l. Vnu ex familia. §. Vlt. de legat. 2.

In uerbis ipsis nihil aliud qritur, qua defuncti uoluntatem, n. uiam spectantem in fidei gmissis, ad eo ut pnt et mutare sint uerbis aut scriptura. l. Et in epta. c. de fidei com. l. Nunc de legat. 3.

DE CODICILLIS.

Tit. 25

Codicilli s; ueluti appendices testoz, ut sunt minq; solent uti futia uoluntatis nre, de eo q post morte nron fieri uoluim sine heredis institutione. §. Codicillis. T. cod. l. Vlt. §. passim. c. eo. de Codicill.

Augustus no fuit minq; author seruandoz codicilloz q fidei gmissoz, ut h. 75. tit. de fidei com. herede. in prin.

Olim princeps no tamro quicq; sine q silio sapientia statueret. h. ibi. dr aut Augustus quocasse qd. l. Aluonum. c. de legib; l. Titum. c. de testam.

Codicilli ff eo q in testamento testatoris adiuncti debent supscribere
tam. Theoph. h.

Qui factu impedit iustam sententiam testis solenni relinquere is p codicillis
quod de bonis suis fieri uult breuiter describere ff. h. 7. §.

Ult. T. eod.
Qui testm facere no pot iure prohibito huic negi licet codicillis
scribere. L. dmi. §. Codicillis is demum. 7. l. gfirmant. §. Codicilli.
ff. eo. de iur. codic.

§. Non tantum.

Per codicillos fidemittere et q in testamento decedit ff. h. 7. l. Ab in
testato. ff. eo

Codicilloz auctoritas usq eo creuit, ut no in ex testis, ut ante
uel post factis uires sumat, ff. suo ipsi iure ac robore gfirmant.
h. 7. d. l. Confirant. ff. eo.

Rupto testamento agnitione post hunc codicilli q ad testm plinam
tes rumpunt. l. 1. C. eod. Cum Codicilli pars sint eig
testi, quo gfirmant, ab in testato aut facti gfirmant obligant
dem legitimu herede, et postea natura. d. l. Ab in testato. 7
l. 3. ff. eo.

Deficiente principali deficit 7 id q illo fundamento ni
teat. l. Cum principalis. de reg. iur.

Codicilli ante testm facti quauis eo no gfirmant, si in uita
uoluntate restitutam apparat ualent. h. l. Ante tabulas. ff. eo.

Haec uerba si qd ad hoc testm plinam relinquere uolere uolo, iusti
ad huc ad plena gfirmationem codicilloz, q prius scripti. ff. l. pletiana. ff. eo.

Codicilli no debent specialiter expresso iudicio in testamento gfirmari, si sa
tis e testatore no recessisse a uoluntate qua in qis expressit. ut h. 7
d. l. ante tabulas.

§. Codicillis

Codicillis hereditas directo ueri uel gfirmari no pot. h. 7. l. 2. §.
ult. l. Cuius q man. ff. eo.

Testm a codicillis pendere non pot, qa potest q a delibere non
gfirmat. alleg. iuris.

Codicillis hereditas negi tota negi pars eig, negi unia qte rite datur
qua q legari aut fideicomitti q hereditatis pot. D. de uil. l. C. eod.

In re certa hæres in codicillis instituitur, illa institutio
nim legati non institutionis testis, licet talis institutio in testamento
verum hæres non unquam faciat. L. Tres. C. de hæred. instit.
Licet codicillis usque dari usque adimi hæreditas potest, non tamen
hæres in codicillis declarari potest, si futurae huius declarationis testi-
tor in suo testamento expresse meminertit. Non enim lumen datur, sed data
claratur. L. Hæreses palam. §. 1. De testam. L. Affe toto. De
hæred. instit. L. Instituto. De godit. instit. Sed et Codicillis per
hæreditatem inter filios a patre dividi ostendit Justin. Novis
sua Const. 18.

Militum codicillis directo datur et admittitur hæreditas, nam quomodo
hæres voluntas enim testis. L. Militis codicillis. §. 1. De testam. De
test. milit. Tota dicunt in testamento fit ad pias res. Bart. in d. l. Mil.
Bald. in rep. L. 1. C. de ss. eccles.

Quomodo nec hæres institutio, ita nec filij ex hæredato
codicillis fieri potest hic.

Hæreditas in codicillis per fidei commissum relinquitur potest. h. l. 2.
eo. L. Hæreditas. C. de his quibus ut indig. L. Quida. §. Sed cum in
res. C. de necess. ser. hæred. instit. L. Scanda. ad Trebell. L.
in fin. De godit. instit.

Codicillaris sollemnis directas dispositiones non capit, sed utiles
obligat. §. iur. alleg.

Libertas seruo instituto codicillis relicta benignè trahitur ad insti-
tutionem, et seruo fit liber et hæres. D. L. Quida. §. Sed cum in
C. de necess. ser. hæred. instit.

Ubi apparet testatorem noluisse testem facere, sed potius codicillis,
hæreditatis dationem trahitur ad fidei commissum ut sustinetur. L. Illa
§. 1. ff. eo. In dubio tamen quod non meminertit institutionis intelligitur
potius testem quam codicillos facere voluisse. L. Non Codicillis
C. de testam.

Hæresis institutioni testamento factæ conditionem per codicillos adiungere
licet, quod in defectu conditionis videtur quod cogitasse de ademptione.

In Codicillis relicta conditione ex Lege, vel utri ex te
ti Int. l. 1. de condit. 7 l. Not. in d. l. VII. c. 20. l. Resista
Ad Trebat.

Finis libri secundi In
stitutionum Imperi,
alium.

